

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE
MÜCADELEYE İLİŞKİN ULUSLARARASI
BELGELERDE GÜVENLİK KAVRAMININ
İNCELENMESİ**

Zehra Aşkına İLKILIÇ

2502170705

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Yaşar ONAY

İSTANBUL – 2022

ÖZ

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEYE İLİŞKİN ULUSLARARASI BELGELERDE GÜVENLİK KAVRAMININ İNCELENMESİ

ZEHRA AŞKINSENA İLKILIÇ

Küresel iklim değişikliği sorunu tüm dünyada artan bir şekilde hissedilerek devletleri uluslararası düzeyde sorunu ele almaya zorlamaktadır. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin temelleri 50 yıl öncesine dayanmaktadır. Bu sürede konuyla ilgili birçok uluslararası konferans düzenlenmiş ve önemli yönergeler içeren belgeler hazırlanmıştır. Yarım yüzyılı aşkın mücadele, her zaman başarılı olamamıştır. Devletlerin kendi çıkarlarını ön plana alarak konuya yaklaşmaları, çoğu zaman başarılı bir iklim politikası gelişimini engellemiştir.

Devletlerin kararlarını vermelerinde en belirleyici faktör, kendi güvenlikleridir. Bu nedenle bu doktora çalışmasında “Devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri arasındaki ilişki nasıldır?” sorusuna cevap aranmış ve devletlerin güvenlik politikalarının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi nasıl etkilediği incelenmiştir. Çalışmada, “devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir” hipotezinin sınanması için belgeler, devletlerin belgelerin hazırlanışındaki tutum ve politikalarıyla devletlerin güvenlikleri bağlamında, anlaşmaları pratikte uygulamaları incelenip, araştırma sorusuna hem teoride hem de pratikte cevap aranmıştır. Teorik boyutta niceliksel ve niteliksel içerik analizi, pratik boyutta ikincil kaynak taraması metodu kullanılmıştır.

Çalışmanın analizinde güvenliğin, mücadelenin her iki boyutunda önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Güvenlik kavramının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi etkilemesinde, belgelerin hazırlanma dönemlerinde uluslararası alanda hâkim olan dinamiklerin önemli rol oynadığı ve büyük güçlerin politikalarına göre farklılıklar görüldüğü belirlenmiştir. Devletlerin güvenlikleri ve iklim değişikliğiyle

m¼cadele arasındaki ilişki, zaman içerisinde değişime uğramıştır. Özellikle mücadelenin ilk dönemlerinde, devletlerin güvenlik politikalarının iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumsuz etkilediğı tespit edilmiştir. Ancak 21. yüzyılda, sonuçları artan bir şekilde hissedilen küresel iklim değişikliğinin artık kendisi, devletlerin güvenliklerini tehdit etmektedir. Dolayısıyla büyük güçler, iklim değişikliğiyle mücadeleyi artık güvenlik politikalarına almak durumundadırlar.

Anahtar Kelimeler: Küresel İklim Değişikliği, Güvenlik, İklim Politikası, İklim Değişikliği Anlaşmaları, Uluslararası İklim Rejimi

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE SECURITY CONCEPT IN INTERNATIONAL DOCUMENTS ON COMBATING GLOBAL CLIMATE CHANGE

ZEHRA AŞKINSENA İLKILIÇ

Climate change is increasingly perceived worldwide, forcing states to address it at the international level. Although in the last 50 years, many international conferences on this subject were held and documents containing important instructions were prepared, efforts haven't always been successful. States prioritising their own interests often hindered a successful climate policy.

Security is the most determining factor in states' decision-making. Therefore, this dissertation seeks an answer for the question, "How is the relationship between the security policy of states and their fight against climate change?" and analyses how the fight against climate change is affected by the security policy of states. In order to test the hypothesis, "the security policy of states negatively affects the measures to be taken to combat climate change", documents (theory), states' attitudes and policies during the preparation of the documents and their application of the documents (practice) were analysed. Quantitative and qualitative content analyses as well as secondary literature research are used as methods.

It was determined that security plays an important role on both levels of efforts. The impact of security on the fight against climate change varies according to the dynamics of international relations and great powers' policies. The relationship studied has changed over time. Especially in the first stages, states' security policies have negatively affected the fight against climate change. In the 21st century, the increasingly perceived climate change, threatens the security of states. Thus, great powers began to include dealing with climate change in their security policies.

Keywords: Climate Change, Security, Climate Policy, Climate Change Agreements, International Climate Regime

ÖNSÖZ

Devletlerin güvenliklerinin salt askeri çözümlerle sağlanamayacağının en belirgin ve en gözde örneklerinden birisi, küresel iklim değişikliği sorunudur. Aynı zamanda devletler, kendi güvenliklerini tehdit eden küresel iklim değişikliğinden kendileri sorumludur. Bu doktora çalışması, devletlerin güvenlikleri ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele arasındaki ilişkiyi inceleyerek, bu ilişkideki çelişkiyi ortaya koymak ve bu çelişkinin özelliklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin temeli, 50 yıl önce Stockholm Konferansı'yla atılmıştır. Başlangıcından günümüze kadar gerçekleşmiş olan iklim değişikliği ile ilgili uluslararası mücadele belgelerinin hazırlanmalarında devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları, belgelerdeki güvenlik kavramı, devletlerin belgelerdeki yönergeleri kendi güvenlik politikaları açısından pratikte uygulamaları dikkate alınarak incelenmiş ve güvenlik ile iklim değişikliği arasındaki ilişki kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, her ne kadar devletlerin güvenlik politikalarının mücadelenin başlarında başarılı bir iklim politikasına engel teşkil ettiğini gösteriyor olsa da, 21. yüzyılda iklim değişikliğiyle mücadelenin devletlerin güvenlik politikalarının artık ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın oluşturulmasında çok önemli ve değerli katkıları bulunan değerli danışman hocam Prof. Dr. Yaşar Onay'a, değerli Doç. Dr. Özgün Erler Bayır ve Dr. Öğr. Üyesi Lamia Mammadova'ya teşekkür ederim. Değerli hocalarımdan baştan itibaren tezin gelişmesindeki katkıları olmasaydı, tez çalışmasındaki önemli sonuçlar elde edilemezdi.

Son olarak aileme bu tezin hazırlanma sürecindeki yardımları ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Zehra Aşkınsena İlkılıç

İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE: GÜVENLİK TEORİSİ

1. TEORİK ÇERÇEVE: GÜVENLİK TEORİSİ.....	9
1.1. İDEALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	9
1.2. REALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	11
1.3. LİBERALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	13
1.4. İNŞACI YAKLAŞIMIN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	14
1.5. ELEŞTİREL GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	16
1.6. YEŞİL TEORİNİN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	19
1.7. FEMİNİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE

2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE.....	23
2.1. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TANIMI.....	23
2.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN NEDENLERİ.....	24
2.2.1. Sera Etkisi (Fourier).....	25
2.2.2. Metan Gazı.....	26

2.2.3. Ulaşım Araçları: Artan CO2, Fosil Yakıt Kullanımı.....	26
2.2.4. Tropik Orman Tahribi.....	27
2.3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN SONUÇLARI.....	28
2.3.1. Aşırı Hava Değişimi.....	29
2.3.2. Mevsimlerin ve İklim Bölgelerinin Kayması.....	29
2.3.3. Karbondioksit Gazının Denizlere Etkisi.....	30
2.3.4. Ekosistemlerin Zarar Görmesi.....	31
2.3.5. Buzul Erimesi.....	32
2.3.6. Su Seviyesinin Artması.....	33
2.4. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN TARİHÇESİ.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI REJİM OLUŞTURMA ÇABALARI

3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI REJİM OLUŞTURMA ÇABALARI.....	36
3.1. ULUSLARARASI ANLAŞMALAR.....	36
3.1.1. Stockholm Konferansı (1972).....	37
3.1.2. Brundtland Raporu (1987).....	38
3.1.3. UNFCCC ve Rio Konferansı (1992).....	40
3.1.4. Kyoto Protokolü (1997).....	42
3.1.5. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, Johannesburg (2002).....	45
3.1.6. Kopenhag Zirvesi (2009).....	46
3.1.7. Paris Anlaşması (2015).....	47
3.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN FARKLI YÜZÜ.....	48
3.2.1. Devletlerin (Karbondioksit) Emisyonları.....	49
3.2.2. Devletlerin Yeni Çevre ve İklim Politikaları.....	51
3.2.3. Küresel İklim Değişikliğinin Aleyhine Gerçekleştirilen Politikalar.....	53

3.3. BÜYÜK GÜÇLERİN KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN POLİTİKALARI.....	55
3.3.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	55
3.3.2. Çin Halk Cumhuriyeti.....	61
3.3.3. Rusya Federasyonu.....	66
3.3.4. Almanya Federal Cumhuriyeti.....	72
3.3.5. Japonya.....	78
3.3.6. Avrupa Birliği.....	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN GÜVENLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN GÜVENLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ.....	90
4.1. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE KONUSUNDAKİ ANLAŞMALARDA DEVLETLERİN GÜVENLİK BAĞLAMINDA TUTUM VE POLİTİKALARININ ANALİZİ.....	90
4.1.1. Stockholm Konferansı.....	91
4.1.2. Brundtland Raporu.....	96
4.1.3. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Gündem 21).....	97
4.1.4. Kyoto Protokolü.....	98
4.1.5. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg Deklarasyonu, Johannesburg Uygulama Planı).....	106
4.1.6. Kopenhag Mutabakatı.....	108
4.1.7. Paris Anlaşması.....	110
4.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI BELGELERDE GÜVENLİK KAVRAMININ ANALİZİ.....	113
4.2.1. Niceliksel İçerik Analizi.....	113
4.2.1.1. Niceliksel İçerik Analizinin Adımları.....	113
4.2.1.2. Niceliksel İçerik Analizinin Sonuçları.....	114

4.2.2. Niteliksel İçerik Analizi.....	120
4.2.2.1. Niteliksel İçerik Analizinin Adımları.....	120
4.2.2.2. Niteliksel İçerik Analizinin Sonuçları.....	126
4.2.2.2.1. Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadeleye İlişkin Belgelere Göre Sonuçlar.....	127
4.2.2.2.1.1. Stockholm Konferansının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	127
4.2.2.2.1.2. Brundtland Raporunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	131
4.2.2.2.1.3. UNFCCC Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	158
4.2.2.2.1.4. Rio Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	160
4.2.2.2.1.5. Gündem 21 Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	161
4.2.2.2.1.6. Kyoto Protokolünün Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	190
4.2.2.2.1.7. Johannesburg Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	191
4.2.2.2.1.8. Johannesburg Uygulama Planının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	193
4.2.2.2.1.9. Kopenhag Mutabakatının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	205
4.2.2.2.1.10. Paris Anlaşmasının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları.....	206
4.2.2.2.2. Belgelerin Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	208
4.2.2.2.2.1. Birinci Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması.....	208
4.2.2.2.2.2. İkinci Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması.....	209
4.2.2.2.2.3. Üçüncü Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması.....	217

4.3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE DEVLETLERİN GÜVENLİK POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ANLAŞMALARIN PRATİKTE UYGULAMALARININ ANALİZİ.....	219
4.3.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	220
4.3.2. Çin Halk Cumhuriyeti.....	223
4.3.3. Rusya Federasyonu.....	227
4.3.4. Almanya Federal Cumhuriyeti.....	230
4.3.5. Japonya.....	233
4.3.6. Avrupa Birliği.....	235
4.4. ANALİZ SONUÇLARI.....	238
SONUÇ.....	244
KAYNAKÇA.....	255
EKLER.....	291
ÖZGEÇMİŞ.....	371

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadeledeki Uluslararası Anlaşmalarda Güvenlik Kavramı.....	114
Tablo 2: Sayfa Başına Düşen Güvenlik Kavramı (Oranı).....	117
Tablo 3: Birinci Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Belgelerde Güvenlik Kavramı Nasıl Kullanılmaktadır?.....	121
Tablo 4: İkinci Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Belgelerdeki Güvenlik Kavramından Ne Kastedilmektedir, Kimin Güvenliğinden Bahsedilmektedir?.....	122
Tablo 5: Üçüncü Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Güvenliğin Sağlanması İçin Nasıl Bir Çözüm Önerilmektedir Veya Öngörülmüştür?.....	124
Tablo 6: Stockholm Konferansının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	130
Tablo 7: Brundtland Raporunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı..	158
Tablo 8: UNFCCC Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı....	159
Tablo 9: Rio Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı....	161
Tablo 10: Gündem 21 Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	189
Tablo 11: Kyoto Protokolü'nün Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	190
Tablo 12: Johannesburg Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	193
Tablo 13: Johannesburg Uygulama Planının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	204
Tablo 14: Kopenhag Mutabakatının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	205
Tablo 15: Paris Anlaşmasının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı.....	207
Tablo 16: Birinci Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının Dağılımı.....	209
Tablo 17: İkinci Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının Dağılımı.....	217

Tablo 18: Üçüncü Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının

Dağılımı.....	219
Tablo EK 1.1.: Stockholm Konferansı.....	291
Tablo EK 1.2.: Brundtland Raporu.....	291
Tablo EK 1.3.: UNFCCC.....	293
Tablo EK 1.4.: Rio Deklarasyonu.....	293
Tablo EK 1.5.: Gündem 21 Belgesi.....	294
Tablo EK 1.6.: Kyoto Protokolü.....	295
Tablo EK 1.7.: Johannesburg Deklarasyonu.....	295
Tablo EK 1.8.: Johannesburg Uygulama Planı.....	295
Tablo EK 1.9.: Kopenhag Mutabakatı.....	296
Tablo EK 1.10.: Paris Anlaşması.....	296

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BRDT	: Brundtland Raporu
CDM	: Clean Development Mechanism (Temiz Kalkınma Mekanizması)
CDU	: Christlich Demokratische Union Deutschlands (Almanya Hristiyan Demokrat Birliği)
CEQ	: Council on Environmental Quality (Çevre Kalitesi Konseyi)
COP	: Conference of the Parties (Taraflar Konferansı)
ÇKP	: Çin Komünist Partisi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EA	: Environmental Agency (Çevre Ajansı)
EEG	: Erneuerbare-Energien-Gesetz (Yenilenebilir Enerji Yasası)
EPA	: Environmental Protection Agency (Çevre Koruma Ajansı)
FAO	: Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü)
FDP	: Freie Demokratische Partei (Hür Demokrat Parti)
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması)
GÜN21	: Gündem 21
IAEA	: International Atomic Energy Agency (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı)
ILO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMA	: Interministerielle Arbeitsgruppe (Bakanlıklar arası Çalışma Grubu)
IMO	: International Maritime Organization (Uluslararası Denizcilik Örgütü)
INDC	: Intended Nationally Determined Contribution (Niyet Edilen Ulusal Katkı)
IPCC	: Intergovernmental Panel on Climate Change (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)
JI	: Joint Implementation (Ortak Uygulama)

JOHDEK	: Johannesburg Deklarasyonu
JOHUP	: Johannesburg Uygulama Planı
KOPM	: Kopenhag Mutabakatı
KYP	: Kyoto Protokolü
METİ	: Ministry of Economy, Trade and Industry (Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı)
NDC	: Nationally Determined Contribution (Ulusal Katkı)
NEPAD	: New Partnership for Africa's Development (Afrika'nın Kalkınması İçin Yeni Ortaklık)
NGO	: Non-governmental Organizations (Hükümet Dışı Örgütler)
NUSS	: Nuclear Safety Standards (Nükleer Güvenlik Standartları)
OECD	: Organization for Economic Cooperation and Development (İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı)
PANL	: Paris Anlaşması
RIODEK	: Rio Deklarasyonu
SARD	: Sustainable Agriculture and Rural Development (Sürdürülebilir Tarım ve Kırsal Kalkınma)
SPD	: Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)
STK	: Stockholm Konferansı
UAEA	: Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
UN	: United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNEP	: United Nations Environmental Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNFCCC	: United Nations Framework Convention on Climate Change (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)
WCED	: World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)

WWF : World Wide Fund for Nature (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)

GİRİŞ

Küresel iklim değişikliği sorununun sonuçları dünyada giderek artan bir şekilde hissedilmektedir. 21. yüzyılda daha da şiddetli ve kötü sonuçlar doğuracağı uzmanlar tarafından vurgulanan küresel iklim değişikliği sorunu, tüm devletleri bulundukları konumdan bağımsız bir şekilde etkilemektedir. İklim değişikliği sorununun tüm devletleri ilgilendirmesi ve etkilemesi, konunun uluslararası düzeyde ele alınarak çözüm yolları aranmasına neden olmuştur. Uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliği sorunuyla mücadelenin temelleri yaklaşık olarak 50 yıl öncesine dayanır. Çevreyle ilgili ilk uluslararası konferanstan günümüze kadar küresel iklim değişikliğiyle mücadele adına birçok konferans gerçekleştirilmiş ve sorunun çözümüne yönelik önemli belgeler hazırlanmıştır.

Devletlerin uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri her zaman bir uyum içerisinde olmamış ve dolayısıyla başarılı olamamıştır. Bilhassa büyük güçlerin küresel iklim değişikliği sorununa çözüm bulmaktan ziyade kendi çıkarlarını merkeze alarak konuyla ilgili önemli anlaşmaları yeterince uygulamamaları, başarılı bir uluslararası iklim politikasını zorlaştırmıştır. Devletlerin politikalarında öncelik, kendi güvenliklerini sağlamak ve korumaktır. Güvenliğin sağlanması, devletler için çok önemli olmakla beraber kendileri ile ilgili kararları vermelerini ciddi anlamda etkilemektedir. Güvenlik konusunun devletlerin kararlarını önemli ölçüde belirlemesinden yola çıkarak, küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında da bu konunun etkisinin olabileceği tahmin edilerek, bu doktora çalışmasında devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğuna dair cevaplar aranmaktadır. Bu bağlamda *devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir* iddiası çalışmanın hipotezini teşkil etmekte olup bu çalışma çerçevesinde analiz edilerek sınanacaktır.

Devletlerin güvenlik politikaları ve iklim değişikliğiyle mücadeleleri arasındaki ilişki incelenerek devletlerin iklim politikaları kapsamında aldıkları kararların ne derecede güvenlik politikalarından etkilendiği incelenecektir. Bunun için uluslararası düzeyde geçmişten günümüze kadar gerçekleşen küresel iklim

değişikliğiyle mücadelede en önemli konferansların tümü, bu konferanslar sonucu hazırlanmış olan belgeler ve belgelerin pratikte uygulanmaları, devletlerin güvenlikleri bağlamında analiz edilecektir. Uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadele adına gerçekleştirilmiş olan yedi konferans sonucu hazırlanmış olan, toplamda on belge incelenecektir.

Stockholm Konferansı (Stockholm), Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu görüşmeleri, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio), 3. Taraflar Konferansı (Kyoto), Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg), 15. Taraflar Konferansı (Kopenhag) ve 21. Taraflar Konferansı (Paris) sonucunda hazırlanmış olan Stockholm Konferansı belgesi, Brundtland Raporu, UNFCCC belgesi, Rio Deklarasyonu, Gündem 21, Kyoto Protokolü, Johannesburg Deklarasyonu, Johannesburg Uygulama Planı, Kopenhag Mutabakatı ve Paris Anlaşması bu çalışma kapsamında incelenecek olan belgelerdir. Konferansların seçiminde, konferansların küresel iklim değişikliğiyle mücadelede çok önemli ve etkili olmaları belirleyici olmuştur.

Konferanslardaki belgelerin hazırlanışında, büyük güçlerin tutum ve politikalarının yanı sıra büyük güçlerin güvenlik politikaları bağlamında anlaşmaları pratikte uygulamaları incelenecek olup, bu kapsamda toplamda altı büyük güç derinlemesine ele alınacaktır. Bu çalışmadaki büyük güç kavramı iktisadi ve askeri kapasiteleri büyük olan ve aynı zamanda küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin incelendiği dönemde uluslararası ilişkilerde büyük etkileri olan devletleri kastetmektedir. Analiz edilecek büyük güçler Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Almanya Federal Cumhuriyeti, Japonya ve Avrupa Birliği'dir (AB). Analiz edilmek üzere belirlenmiş olan büyük güçler dünyadaki emisyonlardan en çok sorumlu olan ve uzun zamandan beri iklim değişikliği sorununu tetikleyen devletlerdir. Söz konusu devletlerin analiz için seçilmelerindeki neden, son 50 yıl içerisinde uluslararası iklim politikasında aktif olarak rol oynamaları ve kapsamlı iklim politikalarının bulunmasıdır. Ayrıca seçilmiş olan büyük güçlerin iklim değişikliğiyle mücadeleye katılımlarının olmaması durumunda başarılı bir iklim politikası da mümkün değildir. Amerika Birleşik Devletleri, sanayileşmeden itibaren dünyada en çok emisyonlardan sorumlu ülkedir ve

günümüzde de yüksek miktarda emisyon salımı bulunmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti her ne kadar sanayileşmenin ilk başlarında emisyon salınımında bulunmamış olsa da 2007 yılından itibaren dünyada en çok karbondioksit emisyonuna sahip olan ülke konumundadır. Rusya Federasyonu'nun analize dahil edilmesi, yüksek miktarda emisyonu sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği hem yüksek miktarda emisyonu sahip olmaları hem de uluslararası iklim değişikliğiyle mücadelenin en başından itibaren aktif bir rol almaları nedeniyle analize dahil edilmiştir. Japonya da dünyadaki emisyonların önemli bir kısmından sorumludur ve özellikle iklim değişikliğiyle mücadelede bağlayıcı olan ilk belgenin hazırlanışında önemli rol almasından dolayı, incelenecek büyük güçler arasında yer almaktadır.

İncelenecek olan belgelerin ve büyük güçlerin seçimi, aynı zamanda çalışmanın sınırlılıklarını göstermektedir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede gerçekleştirilmiş olan konferanslar, hazırlanmış olan belgeler ve incelenecek devletler nicelik bakımından çok daha kapsamlı olabilir.

Ancak burada yukarıda belirtilen gerekçelendirmeler çerçevesinde küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki en önemli belgeler ve büyük güçlere odaklanılıp çıkarsamalar yapılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda elde edilmesi hedeflenen yeni bilgi ve tespitler neticesinde, devletlerin iklim değişikliğiyle mücadelelerinin nasıl şekillendiği hakkında, bilime önemli katkı sağlamak istenmektedir. Ayrıca elli yıllık bir süre zarfında devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin analizi temel alınarak, çalışmanın sonucunda bu ilişkinin gelecekte nasıl gelişeceği hakkında çıkarsama yapılması ve bilimsel alanda önemli bir katkı sağlanarak literatürdeki bu boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Doktora çalışmasının ilk bölümünde çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan güvenlik teorisi ele alınacaktır. Bu bölümde farklı uluslararası ilişkiler teorilerinin (idealizm, realizm, liberalizm, inşacı yaklaşım, eleştirel yaklaşım, yeşil teori, feminizm) güvenlik anlayışlarına yer verilecektir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele bölümünde küresel iklim değişikliği tanımlanacaktır. Sonrasında küresel iklim değişikliğinin nedenleri açıklanacaktır. Küresel iklim değişikliğinin farklı

sonuçları ele alındıktan sonra küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin tarihçesine yer verilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünü küresel iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası rejim oluşturma çabaları oluşturmaktadır. Bu bölümde öncelikle konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen on önemli uluslararası anlaşma ele alınacak ve bu anlaşmaların önemi ile içeriklerine yer verilecektir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin farklı yüzü adlı alt bölümde devletlerin karbondioksit emisyonları, devletlerin yeni çevresel iklim politikaları ve küresel iklim değişikliğinin aleyhine gerçekleştirilen politikaları bulunmaktadır. Üçüncü bölümde son olarak altı büyük gücün küresel iklim değişikliğine ilişkin politikaları incelenecektir.

Toplamda üç alt bölümden oluşan analiz bölümünde küresel iklim değişikliğiyle mücadele, güvenlik kavramı bağlamında incelenecektir. İlk olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki anlaşmalarda devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları incelenecektir. Bunun için her belge ayrı olarak ele alınarak konuyla ilgili gerçekleştirilmiş olan ikincil kaynak taraması sonucu elde edilen metinler değerlendirilecek ve belgelerin hazırlandığı müzakere süreçlerinde devletlerin tutum ve politikaları incelenecektir.

Analiz bölümünün ikinci kısmında küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerde güvenlik kavramı niceliksel ve niteliksel olmak üzere iki şekilde analiz edilecektir. Niceliksel içerik analiziyle belgelerde geçen güvenlik kavramlarının yerleri ve miktarı tespit edilerek güvenlik konusuna verilmiş önem hakkında çıkarsamalar yapılacaktır. Niteliksel içerik analizinde ise önceden niceliksel içerik analizinde tespit edilmiş güvenlik kavramlarının karakterleri derinlemesine analiz edilecektir. Bunun için önceden belirlenmiş olan üç araştırma sorusuna cevap aranacaktır. Her belgede geçen güvenlik kavramları ayrı ayrı ele alınıp belgelerde nasıl bir güvenlik kavramının hâkim olduğu incelenecektir. Sonrasında belgelerin analiz sonuçları karşılaştırılarak belgeler arasındaki farklılıklar vurgulanacak ve belgelerdeki güvenlik kavramının zaman içerisinde nasıl bir değişime uğradığı analiz edilecektir.

Analiz bölümünde son olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadelede, güvenlik politikaları bağlamında devletlerin uluslararası anlaşmaları pratikte nasıl uyguladıkları analiz edilecektir. Burada konuyla ilgili ikincil kaynak taraması gerçekleştirilip ilgili metinlerde devletlerin güvenlik politikaları anlaşmaları pratikte uygulamalarını nasıl etkilediği incelenecektir.

Analiz bölümünde, çalışmanın ilk bölümündeki güvenlik teorileri dikkate alınarak küresel iklim değişikliğiyle mücadelede ne tür bir güvenlik anlayışının olduğu incelenecektir. Burada farklı uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışlarının ne derecede küresel iklim değişikliğiyle mücadelede yer aldıkları analiz edilecektir.

Analiz bölümünde, uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin güvenlik kavramı bağlamında hem teorik (metinlerin içerikleri (4.2. Bölüm)) hem de pratik (müzakere süreci (4.1. Bölüm) / anlaşmaların uygulanması (4.3. Bölüm)) olarak incelenmesiyle beraber güvenlik kavramının kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmektedir. Analiz sonuçları isimli kısımda, analiz bölümünde elde edilen sonuçlar açıklanarak değerlendirilecektir.

Bu doktora çalışmasında araştırma yöntemi olarak içerik analizi kullanılacaktır. Yazılı metinler, içerik analizi metodu aracılığıyla, bir araştırma sorusunu cevaplama için incelenebilir. Amerikan sosyal bilimci Bernard Berelson, 1952’de “Content Analysis in Communication Research” adlı eserinde içerik analizini iletişimin açık içeriğinin tarafsız, sistematik ve nicel olarak tanımlanması için bir araştırma tekniği olarak tanımlar (Berelson, 1952: 18). Böylelikle içerik analizi metodu, metin olarak mevcut olan tüm iletişim içerikleri için kullanılabilir (Merten, 1995: 16). İçerik analizi, bildirilerin biçimlerinin ve içeriklerinin sistematik, öznelerarası anlaşılabilir bir şekilde tanımlanması anlamına gelir (Früh, 2004: 119).

İçerik analizi ilk olarak yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanıldığında daha çok gazeteciler ve iletişimciler tarafından kullanılmıştır (Krippendorff, 2013: XIII). Ancak zamanla iletişim araçlarının ve medyanın (örneğin televizyon, sosyal, medya, internet, vb.) gelişmesiyle beraber, içerik analizi metodu daha da geliştirilerek sosyal

bilimlerde önemli bir araştırma metodu olarak yerleşmiştir (Rössler, 2017: 9-10, 20). İçerik analizi temelde niceliksel ve niteliksel olarak ikiye ayrılır (Ehrenspeck vd., 2008: 351). Bunların dışında ek bilgiyi dâhil ederek metinleri inceleyen entegratif içerik analizi de bulunmaktadır (Früh, 2004: 52, 68-70; Rössler, 2017: 20). Bu çalışma kapsamında niceliksel ve niteliksel içerik analizi kullanılacaktır.

Niceliksel içerik analizi, bir metin veya dokümanda geçen belirli kavramların kaç kere geçtiğini tespit ederek buna bağlı olarak çıkarsama yapmayı mümkün kılar. İncelenen kelimelerin metinde ne sıklıkla geçtiği, bu kavrama veya konuya ne ölçüde yer ve önem verildiği hakkında bilgi verebilmektedir. Bu nedenle güvenlik kavramının küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerde incelenmesi için faydalı ve uygun bir yöntemdir. Diğer yandan incelenen kelime metinde çok nadir bulunuyor veya hiç geçmiyorsa, bu kavrama metinde yer verilmediği ve metnin önemli bir kısmını oluşturmadığı anlamına gelir. Bu çalışmada niceliksel içerik analiziyle güvenlik konusuna küresel iklim değişikliğine ilişkin belgelerde, hangi dönemlerde ne kadar yer verildiği incelenecektir. Analizde incelenecek güvenlik kavramları veya güvenlik kavramıyla yakından alakalı olan ve analizde dikkate alınacak kelimeler şunlardır: Güvenlik (*security, safety*), güvenli/güvene veya güvenceye alma (*secure, safe*), güvensizlik (*insecurity*), korumak/emniyete almak (*safeguard*) ve tehdit (*threat*). Bu kelimelerin metinlerde hangi sıklıkta geçtiği not edilip çıkarsamalar yapılacaktır.

Niteliksel içerik analizi metoduyla küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin uluslararası belgelerdeki güvenlik kavramı çok daha derinlemesine analiz edilebilmektedir. Zira bu araştırma metodu, araştırma sorusuna cevap bulmak üzere belirli kategoriler üzerinden analiz yapma imkânı sağlar (Mayring, 2000; Mayring, 2010: 13). Niteliksel içerik analizinin kurucularından olan Philipp Mayring'e göre temelde üç farklı versiyon mümkündür. İlk versiyon, özetleyen/tümevarımsal niteliksel içerik analizidir. Burada ele alınan dokümanlar sistematik bir şekilde özetlenerek temel içeriği kapsayan kısa bir metin elde edilmektir (Mayring, 1991: 211-212). Niteliksel içerik analizinin bir diğer versiyonu, yapılanma/tümdengelimidir. Bu versiyonda önceden belirli kriterlere göre belirlenmiş olan kategoriler üzerinden dokümanlar değerlendirilir ve metin içerikleri bu kategorilere uygulanır (Mayring,

1991: 213; Mayring, 1994: 169; Mayring, 2000: 197-199). Son olarak açıklayıcı niteliksel içerik analizinde, dokümanlarda net olmayan kısımları anlaşılır hale getirmek için ek bilgiler ve materyaller kullanılır (Mayring, 1991: 212).

Bu çalışmada, kategorilerin araştırma sorusundan türetilmesi ve teorik olarak gerekçelendirilmesi mümkün olduğu için, yapılanma/tümdengelim niteliksel içerik analizi kullanılacaktır. Philipp Mayring'e göre gerçekleştirilmesi gereken belirli analiz adımları şu şekildedir (Mayring, 1994: 171):

1. Adım: Teori üzerinden türetilen yapılanma kategorilerinin belirlenmesi
2. Adım: Yapılanma kategorilerinin türevlerinin belirlenerek kategori sisteminin oluşturulması
3. Adım: Tanımların, örneklerin ve kategorilerin kodlama kurallarının belirlenmesi
4. Adım: Materyalin taranması: Bulunan yerlerin tespit edilmesi
5. Adım: Materyal taranması: Bulunan yerlerin işlenmesi ve ekstraksiyonu
6. Adım: Kategori sisteminin ve tanımının üzerinde yeniden çalışarak gerekirse revize edilmesi
7. Adım: Sonuçların hazırlanması

Bu doktora çalışmasındaki analiz, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin belgelere bu adımlar uygulanarak gerçekleştirilecektir (4.2.2. Bölüm bkz.). Kategorilerin oluşturulmasında aşağıda belirtilmiş olan soruları cevaplamaya yönelik önceden kategoriler belirlenerek metinlerde geçen güvenlik kavramı sınıflandırılacaktır. Sorular şu şekildedir:

1. Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?
2. Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?
3. Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?

Güvenlik teorisini temel alarak bu sorular için cevaplar türetilecek ve yapılanma kategorileri belirlenecektir (4.2.2. Bölüm bkz.). Böylelikle güvenlik kavramına, niceliksel içerik analizi sayesinde belgelerde devletler tarafından ne

kadar yer ve önem verildiği ele alınırken, niteliksel içerik analizi ile de nasıl bir güvenlik kavramının kullanıldığı derinlemesine analiz edilebilecektir.

İçerik analizinde, uluslararası yedi konferans sonucunda geliştirilmiş olan toplamda on belge (Stockholm Konferansı belgesi, Brundtland Raporu, UNFCCC belgesi, Rio Deklarasyonu, Gündem 21, Kyoto Protokolü, Johannesburg Deklarasyonu, Johannesburg Uygulama Planı, Kopenhag Mutabakatı, Paris Anlaşması) incelenecektir. Bu belgelerin araştırma için seçilme nedeni ise metinlerin hazırlandığı konferansların uluslararası alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadelede en öne çıkan toplantılar olmalarıdır. Konferanslar sonucu geliştirilmiş olan belgeler, uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadele anlamında önemli düzenlemeler içermekte olup devletlerin iklim politikalarında merkezi bir konuma sahip bulunmaktadır. Analizde küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin orijinal İngilizce belgeler temel alınmış olup, yapılan çeviriler yazara aittir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE: GÜVENLİK TEORİSİ

1. TEORİK ÇERÇEVE: GÜVENLİK TEORİSİ

Bu doktora çalışmasının teorik temelini güvenlik teorisi oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler disiplininde güvenlik konusu geniş çapta ele alınmaktadır ve güvenlik anlayışı zaman içerisinde değişime uğramıştır. Uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışları kendi aralarında karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise teorilerin uluslararası ilişkiler içerisindeki dinamikleri, aktörleri ve aktörlerin davranışlarını açıklamada farklı çıkış noktaları ve varsayımlara sahip olmalarıdır (Schimmelfennig, 2015). Bu çalışmada küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin uluslararası belgelerde ne tür bir güvenlik kavramının yer aldığını analiz edebilmek ve hangi uluslararası ilişkiler teorisiyle uyum içerisinde olduğunu saptayabilmek için farklı uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışlarını açıklamak gerekmektedir. Güvenlik kavramı genel tanımıyla bir tehditten ya da korkudan uzak olma anlamına gelir. Farklı uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışı ve bu konudaki çalışmalarıyla teorilerin güvenlik anlayışını şekillendiren bilim insanlarının ilgili düşünceleri gelecek bölümlerde tartışılacaktır. Öncelikle idealizm ve realizmin güvenlik anlayışına, sonrasında ise uluslararası ilişkiler disiplinindeki diğer teorilerin güvenlik tanımına yer verilecektir. Güvenliğin tanımı bilhassa Soğuk Savaş sonrasında, uluslararası ilişkilerde görülen değişimler sonucu genişlemiştir (Sönmezoğlu/Erler Bayır, 2012: 282). Burada uluslararası ilişkilerin tüm teorilerini ele almaktan ziyade güvenlik kavramını kendisine konu edinmiş olan ve bu nedenle belirli bir güvenlik anlayışını içeren teorilere yer verilecektir.

1.1. İDEALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Uluslararası ilişkiler disiplini teorilerinin gelişiminin başlarında idealizm öne çıkmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından özellikle İkinci Dünya Savaşı'na kadarki dönemde etkili olan idealizm, insanın doğasında iyinin var olduğunu vurgular. İdealist düşüncenin temelleri ise çok daha önceye dayanmaktadır. Teorinin

gelişmesinde John Locke, Jeremy Bentham ve John Stuart Mill'in fikirlerinin büyük katkıları vardır. Bu düşünürlere göre insan, doğasında iyidir ve rasyoneldir. John Locke'a göre insanların bulunduğu doğa ortamından daha güvenli ve barış içerisinde bir yaşamın garanti edilmesi sadece bir sözleşmeyle mümkündür (Locke, 1824: 186). Bu durumda güvenliğin yasal olarak sağlanabileceği savunulmaktadır.

İdealizm, güvenliğin diplomasi sayesinde ve devletlerin doğru siyasi yapılara sahip olmaları ile sağlanabileceği görüşünü içerir. İdealizmin öncü Alman filozoflarından Immanuel Kant, "Ebedi Barış" (1796) adlı eserinde uluslararası ilişkilerde barışın sağlanmasında devletlerin cumhuriyetçi bir siyasi yapıya sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Kant, 1796).

İdealist teori, bilhassa Birinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası düzeydeki gelişmelerle beraber pratikte destek görür. Burada Woodrow Wilson'un öncülüğünde savaştan sonraki dönemde yeni kurumsallaşma öne çıkmaktadır. 1918'deki konuşmasında Amerikan Devlet Başkanı Woodrow Wilson, Wilson İlkeleri (On Dört Madde) ile yeni dünya düzeninin barış içerisinde olabilmesi için gerekli olan temel maddeleri belirtmiştir (Wilson, 1918). Yeni düzende kolektif savunma yerine kolektif güvenliğin tercih edildiği bir kurumsallaşmanın gerekli olduğu görüşü hâkimdir (Claude, 1962). İdealist teori, 1920 Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla pratikte somut hale gelir. Güvenliğin sağlanması ve dünyada barışın korunması hedefiyle kurulmuş olan Milletler Cemiyeti idealizmin temel argümanlarına dayanmaktadır. İdealizmin pratikte diğer bir ifadesi Avrupa'daki devletler arasında güvenliği sağlamak adına kabul edilen Locarno Antlaşmasıdır (1925).

Milletler Cemiyeti'nin kurulması ve dönemin uluslararası ilişkilerinde bu yönde gelişen diğer çabalar devletlerin güvenlik sorunlarının çözülebilecek nitelikte olduğu inancına dayanır. Burada güvenliğin sert güç kullanımı (askeri yöntemlerle) ile sağlanmasından ziyade yumuşak güç kullanımı tercih edilmektedir. Uluslararası ilişkilerde güvenlik, diplomasi, ortak iş birliği ve müzakere sayesinde, diğer bir ifadeyle yumuşak güç kullanımı ile mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasıyla idealizm uluslararası ilişkilerin dinamiklerini açıklama gücünü ciddi anlamda yitirir. İdealizmin savunduğu, yukarıda belirtilmiş olan belirli şartların yerine getirilmesi sonucunda dünyadaki barış ve düzenin sağlanabileceği görüşünün yanlış olduğu kanıtlanmıştır. İdealizm bu nedenle özellikle bundan sonra ele alınacak olan realist teori tarafından eleştirilmiştir.

1.2. REALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Realist teori İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ve idealizmin uluslararası ilişkilerdeki gelişmeleri açıklamada yetersiz kalmasıyla beraber gelişmiş ve önem kazanmıştır. İdealizmden farklı olarak realistler insanı bencil ve kendi çıkarlarına yönelik hareket ettiğini vurgular. Thomas Hobbes "Leviathan" (1651) adlı eserinde bu insan görüşünü ele alır ve anarşinin hâkim olduğu doğa durumunda herkesin birbirine karşı savaş içerisinde olduğunu belirtir (Hobbes, 1651: 79). İnsanlar Hobbes'a göre aynı zamanda güvenlik arayışı içerisinde dirler ve insanların güvenliğinin sağlanmasının mümkün olan tek çözümü, haklarını sözleşmelerle devlete devretmesidir (Hobbes, 1651). Bu içerikler uluslararası ilişkilere uygulandığında, devletlerin bir anarşi durumunda bulundukları ve kendi güvenliklerini sağlamayı hedefledikleri için gerekli her türlü tedbiri almaya hazır oldukları söylenebilir. Bu bağlamda kendi çıkar ve güvenliklerini sağlamak adına devletler gerektiğinde savaş yoluna dahi başvururlar. Bu nedenlerden dolayı realizme göre sürekli kalıcı bir barış mümkün değildir.

Realizmin temel düşünürlerinden olan Niccolo Machiavelli, İtalya'nın savaş içerisinde bulunduğu bir dönemde yazdığı "Prens" (1532) adlı eserinde hiçbir devletin kendini savunacak (güçlü) bir ordusu olmadığında güvende olamayacağını yazmaktadır (Machiavelli, 2009: 56). Realist teoride güvenliğin askeri yöntemlerle, başka bir ifadeyle sert güç kullanımı ile sağlanacağı kabul edilmektedir (Tanrısever, 2012: 109-110).

20. yüzyılda özellikle idealizmin uluslararası ilişkileri açıklamada yetersiz kalması ve ütopyacı olması nedeniyle eleştirilmesi neticesinde realizm daha da geliştirilir (Carr, 1946: 22-40; Mearsheimer, 2005: 140-141). Edward H. Carr

güvenliğin idealizmde savunulduğu gibi devletlerin belirli siyasi yapıya sahip olmalarıyla sağlanamayacağını vurgular (Carr, 1946: 25).

Uluslararası sistemin temel aktörleri olan devletlerin öncelikli hedefleri, kendi güç ve güvenliklerini sağlamalarıdır (Tanrısever, 2012: 109). Burada güç olarak ifade edilmiş çıkarın (Morgenthau, 1949) korunması ve arttırılması devletler için büyük önem taşımaktadır. Realizmin önde gelen kurucuları arasında yer alan Hans J. Morgenthau'a göre bir devletin kendisini tamamen güvende hissedebilmesi, sadece bir dünya imparatorluğunda mümkün olabilir (Morgenthau, 1949: 48). Burada uluslararası sistemin anarşik bir yapıya sahip olması nedeniyle devletlerin sürekli güçlerini arttırma çabası içerisinde olduğunu varsayan realistler göre devletlerin tamamen güvende olmalarının çok zor olduğu görülmektedir.

Realizmde güvenlik kavramı için siyaset bilimci Arnold Wolfers tarafından yapılan tanım benimsenmiştir. Wolfers bir tehditten ya da korkudan uzak olma anlamına gelen güvenlik kavramının objektif ve sübjektif olarak ikiye ayrılmasının önemini vurgulamaktadır. Objektif güvenlik, sahip olunan değerlere karşı tehditlerin olmama durumudur. Sübjektif güvenlik ise değerlere karşı tehditlerin olması korkusunun olmama durumunu ifade eder (Wolfers, 1952: 485).

Soğuk Savaş ortamında neorealizm ortaya çıkmıştır. Siyaset bilimci Kenneth Waltz realizmin uluslararası ilişkileri açıklamada devletlerin dış politikalarını toplu olarak gözlemleyerek değerlendirmeler yapmasını eleştirmiştir (Quinn, 2018: 72). Waltz'ın "Uluslararası Politika Teorisi" (1979) adlı eserleriyle önemli derecede şekillenen neorealizm, uluslararası sistemin yapısının, devletlerin iç politikalarındaki farklılıklara bakmaksızın, devletlerin davranışlarını belirlediğini savunur (Waltz, 1979). Uluslararası sistemin yapısı ise herhangi bir egemen otorite bulunmadığı için anarşıktır (Quinn, 2018: 72). Bu sistem içerisindeki farklı kapasite dağılımı devletlerin davranışlarını belirlemektedir (Waltz, 1979: 82, 97-99). Realizmden farklı olarak, güce sahip olmanın kendisi güvenlik anlamına gelmemektedir, aksine güç, devletlerin güvenliğe ulaşımında bir araç konumundadır (Waltz, 1979: 126).

Sistem merkezli perspektifiyle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasını öngöremediği için neorealizm eleştiriye uğramıştır.

Neorealizm burada hem devletlerin iç yapısını dikkate almaması hem de sosyal dinamikleri göz ardı etmesi nedeniyle uluslararası ilişkilerdeki gelişmeleri açıklamada yetersiz görülerek eleştirilmiştir.

Soğuk Savaş'ın sonuna kadar klasik güvenlik anlayışı olarak da tanımlanan (neo)realizmin güvenlik anlayışı uluslararası güvenlik çalışmalarında hâkimdir. Devletlerin güvenliğini merkeze alan klasik güvenlik anlayışı iki kutuplu sistemin dağılmasıyla eleştiriye uğrar. Eleştirel yaklaşımlar (neo-)realizmin güvenlik anlayışını devlet merkezli olmasından dolayı eleştirmiş ve yeni güvenlik anlayışının gerekliliğini vurgularlar. Yeni güvenlik anlayışına sahip olan uluslararası ilişkiler teorileri ve eleştirel yaklaşımlar ileriki bölümlerde ele alınacaktır.

1.3. LİBERALİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Daha önce ele alınan teorilerden farklı olarak liberalizmin güvenlik anlayışı birey merkezlidir (Owen, 2018: 101). Yukarıda elde alınan idealizmin insan anlayışının liberalizme etkisi olduğu görülür. Liberalizmde güvenlik, bireylerin korkudan uzak bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri anlamına gelir (Rothschild, 1995: 63; Shklar, 1989: 21). Temel fikirleri John Locke, John Stuart Mill, Adam Smith'e dayanan liberalizmin, Avrupa'da istikrarlı barış, eski imparatorlukların olmadığı bir dünya, birçok devlet arasında yüksek ekonomik bağımlılık ve düşük küresel askeri harcama gibi fikirlerinin özellikle 20. yüzyılda pratikte de gerçekleştiği görülür (Owen, 2018: 100). *“Küresel liberal düzen, kurumlar olarak uygulamaya konan fikirler veya sosyal etkileşimi yürütmede yaygın olarak kabul edilen kurallar veya yollar üzerine kuruludur”* (Owen, 2018: 100).

Liberal teoriye göre savaş maliyetlidir ve bu yüzden istenilmez. Onun yerine barışın sağlanması hedeflenir. Barışın sağlanması ise liberalizme göre devletlerin demokratik yapıları, iş birliği, uluslararası ilişkilerde karşılıklı bağımlılık ve doğru kurumlarla mümkündür. Güvenliğin sağlanması için gerekli tek neden olmasalar da kurumlar önemli rol oynamaktadır. Liberal teoriye göre kurumların artması, ortadan kaldırılması veya değişmesi, devletlerin daha az veya fazla güvende olmalarını, savaşların çok veya az olmasını ve bu savaşların şiddetini belirlemektedir (Owen, 2018: 100).

Liberalizm 20. yüzyıl içerisinde farklı düşünürler tarafından daha da geliştirilmiştir. Ortaya çıktığı zaman ve geliştirmiş olduğu içerikleriyle liberalizmden ayrılan neoliberalizm, uluslararası sistemde devletler ve diğer aktörler arasında iş birliği nasıl elde edilebilir sorusuna cevap arar (Sterling-Folker, 2013: 114). Neoliberallere göre uluslararası iş birliği, devletlerin davranışlarını diğerlerin davranışları veya olabilecek tercihlerine göre ayarladıklarında mümkün olur (Keohane, 1984: 51; Sterling-Folker, 2013: 114). Burada uluslararası kurumların iş birliğini kolaylaştırdığı tezi savunulur (Sterling-Folker, 2013: 114). Böylece realistlerden farklı olarak çoğulcu teoriden de etkilenmiş olan neoliberalizmde devlet dışı aktörlere de önem verildiği görülür (Sterling-Folker, 2013: 115-116).

“Tarihin Sonu ve Son İnsan” adlı eserinde Francis Fukuyama Soğuk Savaş’ın bitmesiyle yeni dünya düzeninde liberal demokrasi ve kapitalizm, insan doğasına daha çok uygun oldukları için diğer siyasi sistemlere karşı bu görüşlerin üstünlük kazandıklarını savunur (Fukuyama, 1992; Griffiths, 2001: 69). Realist teoriden farklı olarak liberalizm, devletlerin hedeflerine ulaşımında sert güç kullanımına olumlu yaklaşmaz. Sert güç kullanımı bilhassa 20. yüzyılda önceki dönemlerle kıyasla devletler için çok daha maliyetli olmaya başlamıştır (Nye, 1990: 157). Bu nedenle özellikle neoliberalizm sorunların çözümünde yumuşak güç kullanımının doğru olacağını savunur. Neoliberal düşünür Joseph S. Nye tarafından “*istediğiniz sonuçları başkalarının istemesini sağlamak*” (Nye, 2004: 5) olarak tanımlanan yumuşak güç, diğer aktörleri ikna ve argümanlarla kendi tarafına çekmeyi kapsar ve ücretsizdir (Nye, 2004: 6). Sert ve yumuşak güç kavramları küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerdeki güvenlik kavramının analizinde önemli olacaktır (4.2. Bölüm bkz.).

1.4. İNŞACI YAKLAŞIMIN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Uluslararası ilişkiler disiplinde gelişmiş olan ilk teorilerin (realizm, liberalizm) devletlerin çıkarlarının dışsal olduğu, diğer bir ifadeyle bu çıkarların devletin dışındaki faktörler (uluslararası sistemin yapısı, vs.) tarafından belirlendiği varsayımı uluslararası ilişkilerdeki değişimi açıklamakta yetersiz kalmıştır (Friedrich vd., 2011: 34). Özellikle önemli bir güvenlik konusu olan Soğuk Savaş’ın sona

ermesi gibi önemli bir değişimin açıklanması zor olmuştur (Barnett, 2018: 86). İnşacı yaklaşıma göre bunun nedeni devletin içerisine bakılmaması ve sosyal boyutun göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. İnşacı yaklaşım sosyal boyutu dikkate alarak uluslararası ilişkilerdeki gelişmeleri açıklamada devletlerin kimliklerine, tarihine ve kültürüne önem vermektedir (Fierke, 2013: 188). Sosyal boyutun dikkate alınması ve devletin iç yapısına bakılması neticesinde uluslararası ilişkilerde değişim açıklanabilmektedir (Fierke, 2013: 188). İnşacılar uluslararası güvenlik ilişkilerinin açıklanmasında sosyal boyutun önemini vurgulamışlardır (Barnett, 2018: 87).

İnşacı yaklaşıma göre devletlerin ulusal kimlikleri dış politika davranışlarını belirler (Friedrich vd., 2011: 33). Devletlerin ulusal kimlikleri esnektir ve zaman içerisinde değişime uğrar (Friedrich vd., 2011: 33). Bu bağlamda devletlerin ulusal kimliklerinin değişmesi aynı zamanda devletlerin çıkarlarının değişmesi anlamına da gelir (Friedrich vd., 2011: 34). Devletlerin kimlikleri ve çıkarları ise doğa tarafından belirlenmemiş, aksine sosyal olarak inşa edilerek devletlerin eylem ve etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır (Friedrich vd., 2011: 33; Wendt, 2003: 1).

Önceki teorilere göre inşacı yaklaşımının güvenlik anlayışı farklıdır. İnşacı fikirler güvenlik konusuna aktarıldığında aslında devletlerin kimliklerinin kendi güvenlik anlayışlarını belirlediği görülür (Barnett, 2018: 90). Ayrıca inşacı yaklaşım devletlerin güvenliğini merkeze almaktan ziyade insanların güvenliğine odaklanmıştır. Devletlerin güvenliklerinin uluslararası ilişkilerde önemi olduğu görüşü kabul edilse de inşacı yaklaşıma göre odak noktası insanların güvenliği olmalıdır zira devletlerin görevi bireylerin güvenlik ve refahını sağlamaktır (Barnett, 2018: 92).

20. yüzyılda uluslararası ilişkilerde insanlık konusu giderek önem kazanır. Bu dönemde gerçekleşen savaşlar sonucunda devletlerin her zaman kendi bireylerini korumadıkları aksine kendilerinin insanların güvenliğini tehdit ettiği görülmüştür (Barnett, 2018: 95). Özellikle yeni savaşların tesadüfen oluşmayıp belirli bir amaca hizmet ettiğinin belirginleşmesi sonucu insani yardıma ihtiyaç artmış ve bu bağlamda küresel düzeyde yardım sistemi önemli derecede genişlemiştir (Barnett, 2011; Barnett, 2018: 95). İnsanlığa karşı suçlarla mücadele ve mağdur olan insanlara

yardım amacıyla Birleşmiş Milletler'in ilgilendiği konular zaman içerisinde genişlemiş ve sorunla mücadele eden hükümet dışı kuruluşların sayıları yüksek oranda artmıştır (Barnett, 2018: 96). Bu gelişmeler bağlamında uluslararası ilişkilerde insanın giderek daha çok merkeze alınması inşacı yaklaşımın iddialarını ve fikirlerini desteklemiştir.

1.5. ELEŞTİREL GÜVENLİK ANLAYIŞI

Uluslararası ilişkilerde güvenlik çalışmalarına bakıldığında Soğuk Savaş'ın sonuna kadar klasik/realist güvenlik anlayışının hâkim olduğu görülür. Klasik güvenlik kavramının merkezinde devletlerin güvenliği (ulusal güvenlik) yer almaktadır. Ancak Soğuk Savaş'ın bitmesiyle 1990'dan itibaren eleştirel yaklaşımlar, güvenliğin sadece devlet merkezli olmasını eleştirmişlerdir. İki kutuplu sistemin dağılmasıyla ve uluslararası ilişkilerde yeni bir düzenin oluşmasıyla beraber güvenlik alanında salt askeri temalar eskiye oranla önemini yitirmiştir (Bilgin, 2010: 33). Yeni güvenlik anlayışına göre bireylerin güvenliği merkeze alınmalıdır (Bilgin, 2010: 32, 39; Erler Bayır, 2013: 182). Klasik güvenlik kavramının değişime uğramasında Soğuk Savaş'ın ardından globalleşme süreci de etkili olmuştur (Brauch, 2017). Globalleşmeyle beraber farklı tehditler ortaya çıkmıştır. Önceki dönemlere nazaran güvenlik, uzakta gerçekleşen çatışmalardan, açlıktan veya çevre felaketleri gibi sorunlar nedeniyle daha çok tehdit edilebilmektedir (Brauch, 2011: 61, 63, 66). Bu bağlamda eleştirel yaklaşımda önemli güvenlik çalışmaları olan Robert B. J. Walker, güvenliğin öznesinin ne olduğunun düşünülmesi gerektiğini savunur (Tanrısever, 2012: 119; Walker, 1997). Walker kimin güvenliğinin tehlikede olduğunu ele alan daha geniş bir güvenlik anlayışının gerekliliğini belirterek sadece devletlerin güvenliği üzerinde durulmasını eleştirir (Walker, 1990: 3-4; Walker, 1997: 65).

Eleştirel yaklaşımlarda öncülük etmiş olan Barry Buzan'a göre ise yeni güvenlik anlayışı klasik güvenlik anlayışına göre daha geniştir (Buzan, 1991: 432). Barry Buzan güvenlik kavramının uluslararası ilişkilerin araştırılmasında faydalı olduğunu savunmaktadır (Buzan, 2009: 26). Güvenliği farklı düzeyde ele alan Buzan'a göre güvenlik, sadece askeri değildir. Güvenliğin ele alındığı düzeyler birey, ulusal ve uluslararası olarak üçe ayrılmaktadır (Buzan, 2009). Güvenliğin

sektörleri ise devletlerin ofansif ve defansif kapasitelerini ve diğer devletlerin niyetlerinin algılamalarını kapsayan askeri güvenliğin yanı sıra dört sektörü kapsamaktadır (Buzan, 1991: 433). Siyasi güvenlik, devletlerin örgütsel istikrarı, yönetim sistemi ve meşruiyeti sağlayan ideolojisi ile ilgilidir. İktisadi güvenlik, kaynaklara erişim, finans, devletin refahı ve gücünü sürdürmesi için gerekli pazarları kapsamaktadır. Toplumsal güvenlik ise toplumun kendi geleneksel dil, kültür, ulusal kimliği, örf ve adetlerinin kabul edilebilir gelişim şartları bağlamında tekrar üretme kabiliyetiyle alakalıdır. Çevresel güvenlik sektörü, insani davranışlarla dünyanın biyosferi arasındaki ilişkilerle ilgilidir (Buzan, 1991: 433, Buzan vd., 1998: 7). Tüm bu sektörler birbirinden bağımsız olmadığı gibi aksine her sektör bir diğeriyle bağlantı içindedir. Yeni güvenlik anlayışı, 1990'ların sonrasında tehditlerin çeşitlenmesiyle beraber güvenliğin bu sektörlerde önem kazandığını savunarak klasik güvenliğin bu konuda yetersiz kaldığını belirtmekte ve eleştirmektedir (Bilgin, 2010: 39; Buzan vd., 1998: 2).

Eleştirel bakış açısında önemli yere sahip olan ve öncülüğünü Barry Buzan ve Ole Waever'in yapmış olduğu Kopenhag Ekolü'ne göre güvenlik bir söz edimidir (Bilgin, 2010: 32, 41). Bir devlet temsilcisinin güvenlik kavramını kullanmasıyla beraber söylem üzerinden bir tehlike durumunu ilan eder ve tehdit içeren bir gelişimi engellemek için gereken her önlemi alma hakkına sahip olduğunu iddia eder (Buzan vd., 1998: 21). Böylelikle güvenlikleştirme üzerinden bir şeyin güvenlik tehlikesi olarak deklare edilerek bir toplumun yaşamına karşı bir tehdit olarak görülür ve onu ortadan kaldırmak için sıra dışı önlemler alınması haklı kılınır (Fierke, 2013: 200). Bu durumda güvenlik alanında yer almayan konular da söylem üzerinden güvenlikleştirilebilmektedir (Erler Bayır, 2013: 183). Güvenliğin analizi için belirli tehditlerin kendilerini siyasi ajandada nasıl güvenlik sorunu olarak ispat ettiklerini / gösterdiklerini incelemek önemlidir (Buzan/Hansen, 2009: 34). Buzan ve Hansen, Kopenhag Ekolü'nü güvenlik konusunu genişleten ve derinleştiren bir yaklaşım olarak tanımlar (Buzan/Hansen, 2009: 190). Güvenlik konusu bu bağlamda genişleme ve derinleşme, toplumsal güvenlik ve güvenlikleştirme bağlamında ele alınmaktadır (Buzan/Hansen, 2009: 212). Kopenhag Ekolü'ndeki diğer bir önemli kavram ise güvenliksizleştirmedir. Burada bir yönetici pozisyonunda olanlara

devletin bekasına ciddi bir şekilde tehdit olmayan konuları, güvenlik konusu olmaktan çıkarması tavsiye edilmektedir (Bilgin, 2010: 42).

Eleştirel güvenlik çalışmalarında önemli düşünür Ken Booth, güvenlik çalışmalarında devletin merkeze konulmasını mantıksız bulmaktadır. Booth'a göre bunun nedeni devletlerin güvenliği içeride ve dışarıda sağlamada bir araç pozisyonunda olmalarıdır (Booth, 1991: 320). Güvenliğin sağlanmasındaki aracın, çalışmaların merkezinde olması ise anlamsızdır (Booth, 1991: 320). Düşünceleriyle Aberystwyth Ekolü'ne önemli derecede yön veren Booth'a göre güvenlik düşünüldüğünde özgürleşme kavramının merkeze konulması gerekmektedir (Booth, 1991: 321). Özgürleşme, özgürlük fikrini ve hakların karşılıklılığı düşüncesini barındırıp hem teorik hem de deneysel olarak güvenlik anlamına gelmektedir (Booth, 1991: 319, 321-323).

Eleştirel yaklaşımlar güvenlik kavramı ile kültür arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemini özellikle vurgulamışlardır (Tanrısever, 2012: 122). Kültürün güvenlik kavramı bağlamında incelenmesinde kültürün siyasi boyutu değil onun yerine *“devletlerin, güvenlik çıkarlarını nasıl algıladıklarını”* (Tanrısever, 2012: 122) belirleyen, geniş ve geleneksel değerler ve sembollerini kapsayan kültür kavramı incelenmiştir.

Eleştirel güvenlik çalışmaları arasında Paris Ekolü de yer almaktadır. Siyasi sosyoloji temeline dayanan Paris Ekolü, Michel Foucault ve Pierre Bourdieu fikirlerinden önemli şekilde etkilenmiştir. Burada güvenlik tanımının merkezinde siyaset olup, güvenliğin içerikleri siyasete ve baskın aktörlerin meşrulaştırma stratejilerine bağlıdır (Bigo, 2008: 123). Güvenlik ve güvensizlik bu durumda baskın aktörlerin (devlet temsilciler, vs.) söylem ve politikaları üzerinden gerçekleştirdiği bir güvenlikleştirme veya güvensizleştirme sürecinin sonuçlarıdır (Bigo, 2008: 124). *“Ancak aktörler kendi davranışlarının nihai sonuçlarını hiçbir zaman bilmezler çünkü sonuçlar kimin güvenliğinin önemli olduğu hakkında rekabette giren farklı aktörlerin etkisine ve farklı hedef kitlelerinin tanımı kabul etmelerine bağlıdır”* (Bigo, 2008: 124).

1.6. YEŞİL TEORİNİN GÜVENLİK ANLAYIŞI

20. yüzyılda yeni teknoloji ve tıbbi ilerlemeler sonucunda dünya nüfusu aşırı bir şekilde artmaya başlamış ve bu durum kaynakların yüksek derecede kullanılarak azalmasına neden olmuştur. Diğer yandan hızlı ekonomik büyüme, israfli tüketim ve çevreyi sömürme eylemleri de artmıştır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında artan çevre kirliliği, çevresel sorunlar ve ekosistemlerdeki bozulma insanlar tarafından hissedilmeye başlanmıştır. İnsanların çevreye karşı müdahaleleri ozon tabakasının delinmesi ve iklim değişikliği gibi geri dönüşümü zor olan sorunları yaratması ve dünyadaki canlıların güvenliklerini tehdit etmesine karşı tepki oluşmuştur.

1960'lerden itibaren çevre hareketleri ortaya çıkar ve artan sorunlar ulusal ve uluslararası düzeyde ele alınmaya başlanır. 20. yüzyılın ikinci yarısında oluşan çevresel sorunların var olan uluslararası ilişkiler teorileri tarafından açıklanamaması eleştirilir. Böylelikle hem bir araştırma boşluğunu doldurma hem de yeni çözümler üretmek amacıyla uluslararası ilişkiler disiplinde yeşil teori doğar. Yeşil teori, Robyn Eckersley tarafından 1970'lerden itibaren çoğalan, sınırları aşan ekolojik sorunlar neticesinde uluslararası ilişkiler disiplinde yeni bir uluslararası çevreye ilişkin iş birliği ile ilgilenen yan dal olarak tanımlanmıştır (Eckersley, 2013: 266). Burada *“çevresel sorunlar, sınır-aşan sorunlar olduğu için en önemli küresel sorunlardan biridir”* (Erçandırılı, 2017: 494).

Yeşil teori biri siyasi ekonomik kanat, diğeri normatif kanat olmak üzere iki kanata ayrılır. Siyasi ekonomik kanat, küresel ekolojik sorunlar için rejim teorisinin dışında alternatif analiz imkânı sunar (Eckersley, 2013: 274). Normatif kanat ise yönetimin her düzeyinde çevresel adalet ve yeşil demokrasinin yeni kurallarını ifade eder (Eckersley, 2013: 274).

Yeşil teorinin gelişimi iki dalga olarak özetlenebilir. Birinci dalga 1960-1980'ler arası dönemde yer almaktadır. Burada ekoloji merkezli bir perspektif benimsenmiş ve Batı kapitalizmi, Sovyet komünizmi ve kurumlarının ekolojik körlüğü eleştirilmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde çevre konusu ele alınmaya ve güvenlik konusuyla ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Çevresel güvenlik kavramı, uluslararası ortamda bir belgede ilk olarak 1987 senesinde Brundtland Raporunda yer

alır (Barnett, 2003: 8). Raporun yazıldığı bu dönemde giderek belirgin bir şekilde insanların çevreye verdikleri zararlar ve ayrıca Soğuk Savaş dönemindeki çevreye karşı doğabilecek tehlikeler (örneğin nükleer felaket) önemli rol oynamıştır (Bölüm 3.1.2. bkz.). Bu dönemde artık çevre kirliliği ve doğal kaynakların sınırlılığı veya yok olmaları yeni tehditler olarak görülmektedir (Bilgin, 2010: 39). Klasik güvenlikte bahsedilen ve sert güvenlik olarak adlandırılan askeri tehditlerin yanı sıra artık çevreye karşı tehditler yumuşak güvenlik çerçevesinde ele alınmaktadır (Bilgin, 2010: 39-40).

1990'ların ortalarından itibaren başlamış olan yeşil teorinin ikinci dalgası ise daha kozmopolit olup ulusüstü bir karaktere sahiptir (Eckersley, 2013: 270). Bu dönemde farklı teorisyenler çevre ve güvenlik konusunu birbirleriyle ilişkilendirmişlerdir. Robert D. Kaplan çevrenin ne olduğunu anlamamanın zamanı geldiğini ve bunun 21. yüzyılın başlarının ulusal güvenlik sorunu olduğunu belirtir (Kaplan, 1994: 58). 1990'larda Thomas Homer-Dixon “Çevresel Kısıtlıklar ve Şiddetli Çatışma: Vakalardan Kanıtlar” ve “Çevre, Kısıtlık ve Şiddet” adlı eserlerinde çevrenin değişimin çatışmaya nasıl yol açabileceği sorusunu araştırır (Dalby, 2008: 264-265; Homer-Dixon, 1994; Homer-Dixon, 1999). Yeşil teori içerisindeki farklı çalışmalar ekolojik sorunların güvenlik sorunu olarak kavramlaştırılması konusu üzerine yoğunlaşır (Eckersley, 2013: 282). Bazı yazarlar çevresel güvenlik kavramı altında farklı çevre sorunlarının (örneğin iklim değişikliği) güvensizliğe neden olduğunu savunmaktadır (Dalby, 2002; Dalby, 2013). Diğer teorisyenler, başta Daniel Deudney olmak üzere, çevresel bozulmanın güvenlik konusuyla ilişkilendirilmesinin farklı nedenlerden (klasik güvenlik anlayışıyla uyuşmama, yeşil argümanları kapsamama, vb.) dolayı sorunlu bularak bu kavramsallaşmayı eleştirirler (Deudney, 1990). Özellikle yeşil teorinin ikinci dalgasında yer alan farklı düşünürler çalışmalarında çevre ve güvenlik kavramının birbiri ile bağlantılı olduğu tezinden yola çıkarak iki kavram arasındaki ilişkiyi inceleyerek tanımlamaya çalışmışlardır. Bu çalışmalarda aynı zamanda çevrenin değişmesi ve çevresel sorunlar ulusal ve uluslararası güvenlik politikaları bağlamında incelenmiştir.

1.7. FEMİNİZMİN GÜVENLİK ANLAYIŞI

Feminizm 19. yüzyılda kadınlara karşı adil olmayan davranışlara tepki olarak ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılda ise kadınlara toplumda eşitsiz bir şekilde davranılması eleştirilmiş ve bunun düzeltilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda kadın haklarının sağlanması için mücadele edilmiştir. İlk başta merkezinde kadının yer aldığı feminizm, artık cinsiyet (eşitsizliği) konusuna odaklanmaktadır. Uluslararası ilişkiler teorilerini eril merkezli olmakla eleştiren feminizm (toplumsal) cinsiyeti dikkate alarak yeni bir bakış açısı geliştirmiştir (Sjoberg, 2018: 45). Burada feminizmin önemli ismi Ann J. Tickner'in "*uluslararası ilişkiler erkeğin dünyasıdır, bir güç ve çatışma dünyasıdır*" (Tickner, 1988: 429) ifadesi örnek olarak verilebilir. Tickner'e göre öncelikle erkek merkezli varsayımlara dayalı bilgi yapılarının bozulması gerekmektedir (Tickner, 2005: 7).

Feminizmde sadece güvenlik kavramındaki genişleme değil aynı zamanda kimin güvenliğinin sağlandığı hakkında da bir genişleme söz konusudur (Tickner/Sjoberg, 2013: 213). Feminist araştırmalar çoğunlukla aşağıdan ve böylelikle bireyi temel alarak gerçekleştirilir (Tickner/Sjoberg, 2013: 213). Feminizmde kadınlara karşı gerçekleşen olumsuz muameleler ile güvensizliğin nedenlerinin temelde aynı kökten geldiği düşünülmektedir. Feminist güvenlik çalışmaları "*cinsiyete dayalı özellikleri seçen ve bunlara değer veren toplumsal cinsiyete dayalı sosyal yapılar hakkında düşünmek[le]*" (Sjoberg, 2013: 47) ilgilendir. Tickner'e göre güvenliğin karşı tarafını oluşturan güvensizliğe dikkat etmek önemlidir. Bu bağlamda Tickner, kadınların uluslararası politikada daha güvensiz pozisyonlarda bulunmalarına ve cinsiyetlerinden dolayı negatif muamele görmelerine vurgu yapmaktadır (Sjoberg, 2018: 52; Tickner, 1992).

Uluslararası güvenlik bağlamında savaş konusu da feminist yazarlar tarafından sıkça incelenen bir konudur. Cinsiyet lensleri ("*gendered lenses*" [Tickner/Sjoberg, 2013: 214]) ile savaşın etkilerine bakan feministler kadınların savaşlarda özellikle mağdur olduklarına dikkat çekmektedirler. Bilhassa Soğuk Savaş'tan sonraki dönemde ortaya çıkan çatışmalarda kadınların daha belirgin bir şekilde doğrudan hedef alındıkları tespit edilmiştir (Whitworth, 2008: 108).

Savaşların erkekler tarafından sürdürüldüğü, savaşlarda daha çok eril gücün söz konusu olduğu ve erkeklerin faaliyetlerinden bahsedilip aynı zamanda savaşa kadınların dahil olmadıklarının farz edildiği vurgulanmıştır (Whitworth, 2008: 108). Bu varsayıma karşılık Cynthia Enloe farklı çalışmalarında kadınların savaşa fazlasıyla dahil olduklarını ele almıştır (Enloe, 1983; Enloe, 2000). Feministlere göre ayrıca kadınlar tarafından yönetilen politikanın veya orduların daha az güç kullanılacağı, dolayısıyla daha barışçıl olacağı varsayılmaktadır (Heywood, 2011: 423).

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE

2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE

Küresel iklim değişikliği günümüzde insanların yaşamlarını giderek negatif anlamda etkilemektedir. Bilhassa son on yıllarda dünyanın birçok yerinde artarak hissedilen küresel iklim değişikliği sonuçlarının ciddi maddi ve manevi kayıplara neden olduğu görülmektedir. Böylece iklim değişikliği sorunu son senelerde devletlerin uluslararası sistemdeki politikalarında daha büyük yer almaya başlamıştır. Bilimsel olarak uluslararası ortamda 1990 yılında yayımlanan Birleşmiş Milletler (BM) Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) raporunda küresel iklim değişikliğinin varlığı resmi olarak onaylanmasıyla beraber uluslararası ortamda bilhassa Birleşmiş Milletler çerçevesinde verilen mücadele, daha yoğun bir şekilde sürdürülmeye başlamıştır (IPCC, 1992).

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle küresel iklim değişikliğinin tanımına yer verilecektir. Küresel iklim değişikliğinin neden ve sonuçlarının tartışılacağı bu bölümde son olarak iklim değişikliği sorununun gelişimini daha iyi bir şekilde açıklama açısından küresel iklim değişikliğinin tarihçesi ele alınacaktır. Böylelikle bu bölüm, çalışmanın merkezinde yer alan küresel iklim değişikliği kavramının kapsamını ve tanımını ele alarak gelecek bölümde yer alan rejim oluşturma çabalarından önceki temeli sağlamayı hedeflemektedir.

2.1. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TANIMI

Uluslararası düzeyde giderek önemi artmakta olan küresel iklim değişikliği, Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli tarafından şu şekilde tanımlanır:

“A change in the state of the climate that can be identified (e.g., by using statistical tests) by changes in the mean and/or the variability of its properties and that persists for an extended period, typically decades or longer.” (IPCC, 2012: 557)

Bu tanıma göre istatistiki verilere bakılarak belirli bir zaman dilimi içerisinde iklim/hava değışikliklerinin veya devamlılığının ortalamalardan farklılık gösterdiği duruma, küresel iklim değışikliği denilmektedir. Diğer bir deyişle önceden tespit edilmiş iklim formasyonlarından sapma durumu kastedilmektedir.

Küresel iklim değışikliği bir yandan iklim ısınması, diğer deyişle dünyadaki mevcut derecenin normale göre yüksek olması durumu ve diğer yandan ise buzul çağı olarak ortaya çıkabilir. Günümüzde dünyada tespit edilen ortalama derecenin önceki dönemlerdeki verilerden ciddi bir sapma gösterdiği için iklim ısınması söz konusudur.

2.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN NEDENLERİ

Birçok farklı etkene bağlı olan küresel iklim değışikliği, kompleks bir etkileşimin sonucudur. IPCC raporunda küresel iklim değışikliğinin oluşmasındaki olası nedenler olarak doğal iç prosedürler, dıştan zorlama veya insanların neden olduğu atmosferdeki ve/veya toprak kullanımındaki kalıcı düzen değışimi gösterilmektedir (IPCC, 2012: 557).

Her ne kadar günümüzdeki iklim değışikliğine insanların neden olduğu hakkında bir görüş birliği bulunsa da, küresel iklim değışikliği birçok etkene bağlı olduğu için bazı bilim insanları küresel iklim değışikliğine insanların neden olduğunu reddetmektedirler. Bu görüştekiler küresel iklim değışikliğinin çok karmaşık birçok etkenin bir arada bulunmasıyla ortaya çıktığını savunarak kesin olarak insanlardan kaynaklı olmadığını savunmaktadırlar (Leroux, 2005). Dünyadaki havanın ortalama ısısının bazı dönemlerde daha yüksek olması meteorolojik nedenlere bağlı olduğu için bazı sıra dışı hava durumları (sel, fırtına, kuraklık, aşırı sıcaklık, vs.) normal sınırlar içerisinde kabul edilmektedir. Bu sıra dışı durumlara neden olan birçok etken vardır, örneğin Milankovitch döngüleri, güneş lekeleri döngüsü ve El Niño normal dışı hava değışimini yaratabilirler (Hansen vd., 2012: E2420; Wong/Pape, 2016: 5-13). Ancak bu gibi faktörlerin hava değışimini etkilemeleri sadece belirli bir dönem için geçerlidir, örneğin El Niño'nun etkisi birkaç sene sürmektedir. Diğer taraftan bilim insanları son yıllarda havanın aşırı ısınmasında ve büyük çaplı çevre felaketlerinin açıklamasında bu gibi etkenlerin

yeterli olmadığını vurgulayarak iklim değişikliğinin insanların davranışlarından kaynaklandığını savunmaktadırlar (Hansen vd., 2012: E2421; Wong/Pape, 2016: 20f.; Wong, 2016: 184). Gelecek bölümlerde küresel iklim değişikliğinin nedenleri ele alınacaktır. Bu nedenlerde insanların doğrudan veya dolaylı olarak rol oynadıkları görmek mümkündür.

2.2.1. Sera Etkisi (Fourier)

Dünya yüzeyindeki ısının sabit kalması belirli fiziki prosedürlere bağlıdır. Bu bağlamda dünyaya ulaşan güneş ışınları ve dünyadan geri yansıtılan ışınların dengesi dünyadaki ısıyı belirlemektedir (Srinivasan, 2008: 1146). Dünyaya ulaşan güneş ışınlarının %30'u doğrudan uzaya geri yansıtılmaktadır. Diğer %70'i ise atmosferde kalıp dünyayı ısıtmaktadır (Ramanathan/Feng, 2009: 38). Bu durum seraya benzer. Seradaki cam, içeriye giren güneş ışınlarını muhafaza ederek içeride belirli bir ısının oluşumunu sağlar. Atmosferdeki dengede de bu sera etkisi görülür. Dünyada yaşam, sera etkisi sonucu belirli bir ısının var olması sayesinde mümkündür (Hoffmann, 2013: 4). Atmosferde bulunan gazlar güneş ışınlarının emilmesini ve geri yansıtılmasını sağlamaktadır.

Ancak son senelerde insanların çevreye verdiği zararlar sonucunda atmosferde bulunan gaz oranlarının dengesi bozulmaya başlamıştır. Bazı gazlar, normal şartlarda uzaya geri yansıtılacak olan uzun dalgalı ışınları içeriye hapsedmektedir. Böylelikle ısının dışarıya çıkamamasıyla beraber dünyadaki ısı artmaktadır (Ramanathan/Feng, 2009: 38-39). Gelecek bölümde ele alınacak küresel iklim değişikliğinin sonuçları (2.3. Bölüm bkz.), var olan durumu daha da kritik hale getirmektedir. Buzulların erimesiyle büyük çapta kar ve buz ile kaplı olan beyaz alan azalmaktadır. Beyaz alanlar ise güneş ışınlarını kuvvetli bir şekilde uzaya geri yansıtıkları için dünyadaki ısının çok fazla artmamasında önemli rol oynamaktadırlar. Ancak beyaz alanların yok olması ve beyaz alanların yerine koyu alanların artmasıyla yansıtma değil, emilme gerçekleşmektedir ve bu durum dünyanın giderek daha da çok ısınması anlamına gelmektedir (Siegmond, 2008: 6). Gelecek bölümlerde küresel iklim değişikliğine etkileri bağlamında atmosferdeki en etkili iki gaz olan metan ve karbondioksit gazı incelenecektir.

2.2.2. Metan Gazı

Küresel iklim değişikliği ele alınırken her ne kadar ilk etapta karbondioksit gazı sorunun temel nedenlerinden sayılsa da son senelerde atmosferde metan gazı (CH₄) oranının artması dünyadaki ısının artmasına büyük bir etkisi olmuştur. İklim ısınmasında metan gazı, yüz senelik bir zaman diliminde karbondioksit gazı ile karşılaştırıldığında yirmi beş kat daha etkilidir (Reay vd., 2010a: 2). Günümüzde ise atmosferdeki metan oranı sanayileşme öncesi dönemle kıyaslandığında 2,5 kat daha yüksektir ve uzmanlara göre iklim ısınmasının yaklaşık üçte biri metan gazından kaynaklanmaktadır (Dambeck, 2019).

Metan gazının oluşumunda farklı kompleks prosedürler etkilidir. Bu nedenle kısa dönemde metan gazının oluşumu ve etkilerinin öngörülmesi zordur (MikaloffFletcher/Schaefer, 2019: 932). Temel olarak metan gazının oluşumu tarımda, fosil yakıt maddelerinin kullanımında, biokütle yakılmasında, çöplerin işlenmesinde ve nemli bölgelerde gerçekleşir (Montzka vd., 2011: 43). Ancak uzmanlara göre küresel iklim değişikliğinden dolayı erimekte olan buzullarda belirli devrilme noktasına ulaşıldığında donmuş olan yüksek miktarda metan gazı atmosfere yayılabilmektedir (Dambeck, 2019; Montzka vd., 2011: 45). Bu durumda metan gazının atmosferdeki yoğunluğunun tespit edilmesi çok daha zorlaşacaktır.

Ancak karbondioksit ile karşılaştırıldığında metan gazının atmosferdeki yaşam süresi çok daha azdır. Yaklaşık on sene atmosferde kalan metan gazına karşı doğru bir şekilde önlemler alındığı takdirde gazın iklim ısınmasına etkisi azalacaktır (Reay vd., 2010b: 242). Daha uzun süre atmosferde kalan ve küresel iklim değişikliğinde önemli rol oynayan karbondioksit, gelecek bölümde ele alınacaktır.

2.2.3. Ulaşım Araçları: Artan CO₂, Fosil Yakıt Kullanımı

Küresel iklim değişikliğinin ortaya çıkmasındaki diğer önemli nedenlerinden birisi karbondioksit gazının (CO₂) giderek artarak atmosferde bulunmasıdır. Havada normal şartlarda da belirli bir oranda karbondioksit bulunmaktadır ancak insanların davranışları sonucu bu oran giderek artmaktadır. Araçlarda kullanılan yüksek

düzeyde fosil yakıt ve birçok santraller, yüksek miktarda karbondioksit üretmektedir (Kannan/James, 2009: 31).

Karbondioksit gazının önemli bir özelliği ise atmosferde uzun bir süre kalmasıdır. Bir karbondioksit molekülünün atmosferde yüz yıl veya daha da uzun kalması mümkündür (Ramanathan/Feng, 2009: 38; Srinivasan, 2008: 1155). İnsanların aktiviteleri sonucu üretilen karbondioksitin %20'si atmosferde bin sene kalmaktadır (Solomon vd., 2010: 18355). İnsanların sürekli karbondioksit atıkları olan aktivitelerde bulunmaları ve bu gazın atmosferde uzun süre kalması sonucu tüm dünya eşit bir şekilde karbondioksit ile örtülecektir (Ramanathan/Feng, 2009: 38). Tüm dünyayı eşit bir şekilde örten karbondioksit, uzun dalgalı ışınların uzaya yansıtılmasını frenlemekte ve böylece atmosfere giren güneş ışınlarının emilme ve yansıtılma dengesinin kurulamaması sonucu dünyanın ısı giderek artmaktadır (Ramanathan/Feng, 2009: 39). Karbondioksit gazının atmosferde kalma özelliği de göz önünde bulundurulduğunda insanlar karbondioksit atıklarından tamamen vazgeçseler de atmosferin ısınması yüzyıllarca devam edecektir (Solomon vd., 2010: 18354, 18356). Okyanuslar havadaki yüksek miktardaki karbondioksit gazını absorbe ederek atmosferdeki yüksek oranı dengelemektedirler (Srinivasan, 2008: 1147). Ancak okyanusların absorbe etme kapasiteleri düşük derecelerde daha yüksektir ve ısının artmasıyla azalır. Böylelikle küresel iklim değişikliği sonucu havanın ısınmasıyla birlikte denizlerin atmosferdeki karbondioksit gazını dengelemeleri zorlaşır ve dünyadaki ısı giderek artmaya başlar. Tüm bu nedenler, karbondioksit gazını küresel iklim değişikliğinin oluşumunda en temel nedenlerden birisi haline getirir.

2.2.4. Tropik Orman Tahribi

Ormanlar dünyadaki belirli sirkülasyonların gerçekleşmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle tropik ormanlar atmosferdeki karbondioksit oranının dengesini sağlamakta merkezi önem taşımaktadırlar. Karbondioksit gazını emerek dallarında ve köklerinde depolayan tropik ormanlar, atmosferde bulunan CO₂ miktarının iki katını depolama kapasitesine sahiptirler (Canadell/Raupach, 2008: 1456). Böylelikle insanların yüksek miktarda ürettiği karbondioksit gazının senede

yaklaşık 3 milyar tonu ormanlar tarafından emilmektedir (Canadell/Raupach, 2008: 1456).

Ancak karbondioksit gazının sirkülasyonu birçok faktör tarafından bozulabilir. Örneğin ormanlara zarar veren böceklerin beklenmedik yoğunlukta artmasıyla tropik ormanlar eski fonksiyonlarını yerine getiremez hale gelirler (Canadell/Raupach, 2008: 1456). Aynı şekilde aşırı kuraklık veya orman yangınlarında atmosferdeki karbondioksit sirkülasyonu zarar görmektedir. Bir yangın durumunda sadece karbondioksit gazını atmosferden emen ağaçlar kaybolmaz, aynı zamanda yangın esnasında atmosfere ekstra karbondioksit salınmaktadır (Sengupta, 2019). Böylelikle dünyadaki sera etkisi daha da çok artmaktadır. Ayrıca ısının yüksek olduğu durumlarda ağaçların karbondioksit emme kapasiteleri düşmektedir.

Havadaki karbondioksit miktarını doğal yollarla azaltmak ve sera etkisini hafifletmek için uzmanlar orman tahribinin azalması ve yeni ağaçların ekilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Zürih kentinde bu konuyu araştıran bilimsel çalışma grubu, dünyada hangi ülkede ne kadar miktarda ağaç ekilebileceğini tespit etmiştir. Çalışmada Rusya (151 milyon hektar), Amerika Birleşik Devletleri (103 milyon hektar) ve Kanada (78,4 milyon hektar) gibi ülkelerde ağaç ekme potansiyelinin çok büyük olduğu belirtilmiştir (Bastin vd., 2019: 77).

2.3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN SONUÇLARI

Bilhassa sanayileşme döneminden önceki zaman ile karşılaştırıldığında bazı hava şartlarının günümüzde giderek daha çok aşırılığa yöneldiğini görmek mümkündür. Bu aşırılık, doğal olmaktan ziyade antropolojiktir. Bir önceki bölümde görüldüğü gibi farklı nedenlerin kompleks etkileşimi sonucu olarak küresel iklim değişikliği ortaya çıkmıştır. Küresel iklim değişikliğinin sonuçları, farklı boyutlarda kendilerini belli etmektedirler. Dünya Meteoroloji Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) bünyesinde 1988 senesinde kurulan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli, belirli aralıklar ile küresel iklim değişikliğinin farklı sonuçlarını açıklamaktadır. IPCC'nin amacı hem küresel iklim değişikliğinin sonuçlarını paylaşmak hem de hükümetlere küresel iklim değişikliğiyle mücadelede yardımcı olmaktır. Bu bölümde küresel iklim değişikliğinin hangi boyutlarda, nasıl sonuçlar

oluşturduğu IPCC raporları da dikkate alınarak açıklanacak ve küresel iklim değişikliği sonuçlarının güvenlik açısından ne anlama geldiği ele alınacaktır.

2.3.1. Aşırı Hava Değişimi

Küresel iklim değişikliği ile beraber tüm dünyada ortalama derecenin artması meteorolojik açıdan birçok değişikliğe neden olmuştur. 2014 senesinin IPCC raporuna göre 1880 ile 2012 yılları arasında 0,85 derecelik bir artış tespit edilmiştir (IPCC, 2014: 2). Aşırı soğuk günler ve geceler dünya genelinde azalırken, aşırı sıcak günler ve geceler artmaktadır (IPCC, 2014: 53). Dereceler, dünya çapında artış gösteriyor olsa da kuzey yarı kürede bu artışın daha da fazla olduğu dikkati çeker (IPCC, 2007: 30). Sıcak hava dalgalarının artması özellikle Avrupa'nın bazı bölgelerinde, Asya'da ve Avusturalya'da gözlemlenmektedir (IPCC, 2014: 53). Bununla beraber daha sık ve şiddetli hava durumları gözlemlenmektedir. Örneğin kuraklıktan etkilenen bölgeler, 1970'lerden beri sayı olarak artmıştır (IPCC, 2007: 30). Diğer taraftan küresel iklim değişikliğine bağlı olarak aşırı yağışlar söz konusudur. Yağışların birçok kara bölgesinde aşırı artması ile birlikte 1970 sonrasında nemliliğin de arttığı görülür (IPCC, 2014: 53). 1900-2005 yılları arasında Kuzey ve Güney Amerika'da, Kuzey Avrupa'da ve Kuzey ve merkez Asya'da yağışlar artarken, Sahel bölgesinde, Afrika'nın güney bölgesinde ve Asya'nın bazı güney bölgelerinde yağışlar azalmıştır (IPCC, 2007: 30). Bir başka aşırı hava değişimi ise 1970'lerden itibaren Kuzey Atlantik'teki siklonların şiddetinin yoğunlaşarak artmasıdır (IPCC, 2014: 53).

Aşırı hava değişimi insanların hayatı için ciddi risk teşkil etmektedir. Örneğin aşırı sıcak, ölümlere neden olurken sel ve siklonlar nedeniyle insanlar mağdur olmaktadır. Farklı bölgelerin heterojen bir şekilde bu durumdan etkilenmesi her devletin bu durum ile mücadelesini farklı kılmaktadır. Ancak hava değişimi, giderek daha çok devleti olumsuz bir şekilde etkilediği için önemli bir güvenlik konusudur.

2.3.2. Mevsimlerin ve İklim Bölgelerinin Kayması

Küresel ısınmanın doğaya da çok büyük etkisinin olduğu şüphesizdir. Havanın ısınmasıyla beraber kış mevsimi kısalmış ve soğuk günler azalmıştır.

İlkbahar ise önceki dönemlere göre daha erken başlamaktadır, aynı zamanda yaz ayları daha sıcak geçip uzamaktadır. Biyolojik sistemler mevsimlerdeki bu değişiklikten ciddi anlamda etkilenmektedir. 1980’li yıllardan itibaren uydu resimlerine göre birçok bölgede daha erken yeşillenme görülmüştür (IPCC, 2007: 33). Söz konusu durumdan etkilenme, sadece bitkilerle sınırlı kalmayıp hayvanları da kapsamaktadır. Örneğin kuşların yumurtlama zamanları önceki dönemlere göre daha erken gerçekleşmektedir (IPCC, 2007: 33).

Tespit edilen bir diğer önemli değişiklik ise iklim bölgelerindedir. Dünyadaki iklim bölgeleri, farklı rüzgâr, yağış ve ısıdan dolayı birbirlerinden ayrılmaktadır (Merkel, 2007). Bilimsel araştırmalar sonucunda yirminci yüzyılın son on yıllarından itibaren tropik bölgenin giderek kuzeye doğru genişlediği, diğer deyişle eskiden subtropik olan bazı alanların artık tropik bölgenin özelliklerine sahip olduğu görülmüştür. Güvenlik açısından bu durum birçok ekosistemi, su kaynağını ve tarımı negatif bir şekilde etkilemektedir (Seidel vd., 2008: 23). Ayrıca uzmanlar tarafından aslında 21. yüzyılın sonunda ulaşılacağı öngörülen tropik bölgenin, şimdiye kadar kuzeye ilerlemiş olması, küresel iklim değişikliğinin oluşturduğu ciddi sorunlar arasında yer almaktadır (Seidel vd., 2008: 21-23).

2.3.3. Karbondioksit Gazının Denizlere Etkisi

Atmosferde sera etkisine neden olan gazların oranının artması hem küresel iklim değişikliğine hem de denizlerde negatif etkilere neden olmuştur. İnsan kaynaklı, başka bir ifadeyle insanların neden olduğu atmosferdeki yüksek karbondioksit oranının artma neticesinde denizler bu gazı hapsetmiş ve bunun sonucunda asitlenmeler meydana gelmiştir. Sanayileşmeden önceki dönem ile karşılaştırıldığında okyanusların PH-değeri 0,1 düşmüş ve asitlik oranı %26 artmıştır (IPCC, 2014: 41, 71). Bu durumdan okyanuslardaki canlılar olumsuz olarak etkilenmektedir. Örneğin yüksek karbondioksit oranının su ile birleşmesi sonucunda yeterli kalsiyum oluşmadığından mercanların renkleri ağarmıştır (Kannan/James, 2009: 36). Küresel iklim değişikliğinin ekosisteme zarar verdiği zararlar bunlarla sınırlı değildir, söz konusu diğer etkiler gelecek bölümde ele alınacaktır.

2.3.4. Ekosistemlerin Zarar Görmesi

Küresel iklim değişikliği yüzünden ekosistemlerin birçok yönden zarar görmesi, bitkilerin, hayvanların ve insanların yaşam alanlarını ve koşullarını farklı yönde şekillendirmektedir. İnsanlar bu duruma adaptasyon sağlayabilirken, bazı hayvan ve bitkilerin nesillerinin, örneğin bazı amfibi türlerinin, bu nedenle tükendiği görülmektedir (Kannan/James, 2009: 33). Diğer taraftan ısınmayla beraber bazı bölgelerde eskiden görünmeyen bitkiler ortaya çıkmıştır. Örneğin İsviçre’de buzlanma sürecinin azalmasıyla beraber egzotik bitkilerin sayıları artmıştır (Kannan/James, 2009: 34). Bunun dışında giderek değişen yaşam koşullarına tabi olmak durumundaki bitki ve hayvanların, kendi coğrafi yaşam alanlarını ve davranışlarını değiştirerek yeni şartlara uyum sağlamaya çalıştıkları gözlemlenmektedir (IPCC, 2014: 51). Göçmen kuşların davranışlarında değişiklikler burada örnek olarak verilebilir (IPCC, 2007: 33). Bunların dışında karasuları da farklı şekillerde etkilenmektedir. Göllerin ve nehirlerin ısınmasıyla beraber suyun kalitesi değişmekte ve bu durum sulardaki yaşam koşullarını etkilemektedir (IPCC, 2007: 31, 33).

Küresel iklim değişikliğinin insanları etkilemesi coğrafi, sosyal ve ekonomik faktörlere bağlı olduğu için etkileri de heterojen olmaktadır. Bu nedenle insanların yeni durumdan etkilenmelerinin bulundukları ortama göre değişiklik gösterdiği söylenebilir (IPCC, 2014: 49). Ancak giderek artan doğal afetlerin ve küresel iklim değişikliğinin tarımda mahsul verimliliğini (bilhassa mısır ve buğday) negatif etkilemesi, insanları zor durumda bırakmaktadır (IPCC, 2014: 51). Diğer yandan ise uzmanlar, küresel iklim değişikliğinin insan sağlığı için bir risk faktörü olabileceğini söylemektedirler. Derecelerın yüksek olması sonucunda bulaşıcı hastalıkların oluşumu ve yaygınlaşması, alerji potansiyelli polenlerin artması, insanların yaşam kalitesini ciddi anlamda düşürebilmekte ve ölümlerin meydana gelmesine yol açmaktadır (IPCC, 2007: 33). Sonuç olarak küresel iklim değişikliği dünyanın birçok yerini, doğayı, karada ve sudaki canlıları ve insanları etkileyerek ciddi bir tehdit teşkil etmektedir. Uzmanlara göre ise bu durum gelecek zamanda daha da ciddileşerek daha tehlikeli bir hal alacaktır.

2.3.5. Buzul Erimesi

Küresel ısınma sonucunda her iki yarıkürede buzullar ve karla örtü alanlar azalmaktadır (IPCC, 2007: 30). Kuzey kutbundaki deniz buzu oranı 1970 ve 2012 seneleri arasındaki her on yıl içinde %3,5-4,1 azalmıştır. Buz oranındaki azalma en çok yaz aylarında görülse de her mevsimde hatta kış aylarında da gerçekleşmektedir. Ayrıca kuzey kutbundaki ilkbahar karının yağdıktan sonra yerde kalma süresinin de azaldığı tespit edilmiştir. Bunun dışında kuzey küredeki sürekli donuk alanın derecesi 1980'li senelerin başından itibaren yükselmiş ve buzlu alanın kalınlığı ile çapı azalmıştır (IPCC, 2014: 42).

Antarktika'da ise deniz buzu oranı kuzeye göre daha yavaş erimektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda 1979 ve 2012 seneleri arasındaki her on yıldaki buz alanının erime oranının %1,2-1,8 arasında bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak Antarktika'da bazı bölgelerde buzlu alanların arttığı da görülmektedir (IPCC, 2014: 42). İnsanlar için yaşamsal önem taşıyan suyun yüzde altısı buzullar ve yüksek bölgelerdeki karlardan elde edilmektedir (Barnett vd., 2005: 303). Ancak havanın ısınmasıyla beraber ve bir sene içindeki sıcak gün sayısının artmasıyla (2.3.1. Bölüm bkz.) beraber hem daha az kar birikmekte hem de yazın en çok ihtiyaç duyulduğu zamanlarda su kaynakları giderek tükenmektedir. Bu durum devletler için ciddi bir risk faktörü anlamına gelmektedir (Barnett vd., 2005: 303, 305).

Buzulların erimesi sonucu bölgede açığa çıkan yeraltı zenginliklerinin bölgedeki devletler tarafından nasıl paylaşılacağı sorusu devletler arasında anlaşmazlığa yol açabilir. Bilindiği gibi kuzey kutbunda buzulların erimesiyle ortaya çıkan gaz, fosil yakıt vs. bölgedeki Rusya, Norveç, Danimarka ve Kanada gibi ülkeler tarafından kullanılmak istenilmektedir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin de bölgeye bu bağlamda ilgi duyduğu düşünülmektedir (Rajabov, 2009: 420). Bazı uzmanlara göre bu bölge tüm dünyadaki gaz ve petrol rezervlerinin %25'ini kapsamaktadır. Böylelikle bu bölgedeki buzulların erimesi, ciddi bir güvenlik sorunu haline gelmektedir (Rigzone, 2008). Buzulların erimesi ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek diğer önemli sonuçlar, gelecek bölümde ele alınacaktır.

2.3.6. Su Seviyesinin Artması

Küresel iklim değişikliğinin önemli sonuçlarından bir diğeri ise su seviyesinin artması ile birlikte bazı bölgelerin sular altında kalmalarıdır. Deniz seviyesi 1901 ve 2010 yılları arasında 0,19 m yükselmiştir (IPCC, 2014: 42). Su seviyesinin artması, dünyadaki ısının artmasıyla doğrudan alakalıdır (IPCC, 2007: 30). 1970'lerden itibaren büyük alanlarda buzulların erimesi su seviyesini arttırmaktadır (IPCC, 2014: 42). Su seviyesinin artmasının diğeri nedeni ise okyanusların ısıdan dolayı genişlemeleridir. Okyanusların genişlemeleri neticesinde suların daha büyük bir yer kaplaması su seviyesinin artmasına neden olmaktadır (Sterr, 2007: 89). Bu nedenle uzmanların geleceğe yönelik küresel iklim değişikliğine bağlı dünya ısının artmasıyla ilgili tahminleri, aynı zamanda su seviyesinin yükselmesi anlamına gelmektedir.

Su seviyesinin artması ve bunun neticesinde devletlerin, bilhassa küçük ada tipi devletlerin bazı bölgelerinin sular altında kalması ciddi bir teritoryalite sorunudur (Barnett, 2003: 9). Devletlerin güvenliklerini sağlamakta en başta gelen sınırların korunması bu durumda tehlike altına girmektedir ve ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

2.4. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN TARİHÇESİ

İklim değişikliğinin nedenleri önceki bölümde bahsedildiği gibi doğal ve antropolojik olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğal faktörler, uzun zaman dilimlerinde çok aşırı olmayan iklim değişikliğine neden olurken, antropolojik nedenler doğanın dengesini aşırı derecede etkileyerek daha kısa süre içinde küresel iklim değişikliğine yol açar. İnsanların bu düzeyde doğal prosedürleri etkilemeye başlamaları, sanayileşme devrimine dayanmaktadır.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa'da yaygınlaşan sanayileşme, yüksek üretim, tüketim ve insanların yaşam standartlarının yükselmesini sağlar. Bu dönemden itibaren havadaki artan atık gaz ve bilhassa yirminci yüzyıldan itibaren insanların modernleşme sonucu daha yüksek olan yaşam beklentileri ve bununla beraber daha da artan tüketim son birkaç yüzyıl içerisinde

atmosferin antropolojik nedenlerden dolayı kirlenmesine neden olmuştur. Dünyanın ısındaki en yüksek değişiklikler sanayileşmenin başlamasıyla kaydedilmiştir (Kannan/James, 2009: 31). Dünya çapında 1880 ve 2012 arasında 0,85 derecelik bir artış olmuştur (IPCC, 2014: 2). Ancak kutuplarda çok daha ciddi bir hava ısınması söz konusudur. 1983 ve 2012 seneleri arasındaki dönem, kuzey kutbunda son 800 senenin en sıcak dönemi olmuştur (IPCC, 2014: 40).

Yapılan çalışmalar insanların giderek doğaya daha çok zarar verdiğini göstermektedir. Rachel Carson'un 1962 senesindeki "Sessiz Bahar" eseri, insanlar tarafından kullanılan kimyasalların doğaya zararlarını ele almaktadır (Carson, 1962; Mazlum, 2014: 460). Garret Hardin ise "The Tragedy of the Commons" yazısında, ortak malların aşırı kullanımının ve geleceği dikkate almadan yapılan tüketimin hem doğayı hem de kullanıcıyı negatif olarak etkileyeceğinden bahseder (Hardin, 1968). 1972 senesinde yayınlanan "The Limits to Growth" adlı eserde, iktisadi büyümeye sınır konulmazsa ve doğanın sömürülmesine karşı siyasi önlemler alınmazsa dünyanın büyüme sınırına gelecek yüz sene içerisinde ulaşılabileceğine vurgu yapılır (Meadows vd., 1972).

Farklı yazarların dışında bu dönemlerde doğayı koruma ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye yoğunlaşan sivil toplum örgütleri kurulmuştur. World Wide Fund for Nature (WWF) (1961), Friends of the Earth (1969) ve Greenpeace (1971) gibi örgütlerin faaliyetleri yeşil partilerin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Küresel iklim değişikliğiyle ilgili önemli eserlerin yayınlanması, vatandaşların protestoları, 1970'li ve 1980'li yıllardan itibaren iklim değişikliği sonuçlarının daha çok belirginleşmesi, uluslararası toplumun bu konuyu ele almasını beraberinde getirmiştir.

Dünya Meteoroloji örgütü tarafından toplamda üç kez (1979, 1990, 2009) olmak üzere Dünya İklim Konferansları düzenlenmiştir. Bu konferanslarda küresel iklim değişikliği sorunu bilimsel olarak ele alınarak iklim araştırmaları ile iş birliği içerisinde tartışılmıştır (Karlsruher Institut für Technologie, 2017: 1). Dünya İklim Konferansı devletlerin uluslararası düzeyde iklim politikalarını geliştirmeleri adına önemli adımlar atılmasına neden olmuştur. Örneğin ilk konferansta IPCC ve ikinci

konferansta da Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin (*United Nations Framework Convention on Climate Change* [UNFCCC]) oluşturulması için temel kararlar alınmıştır (Karlsruher Institut für Technologie, 2017: 1-3). Bir sonraki bölümde uluslararası toplumun küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki rejim oluşturma çabaları ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI REJİM OLUŞTURMA ÇABALARI

3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI REJİM OLUŞTURMA ÇABALARI

Küresel iklim değişikliğinin negatif sonuçlarının bilhassa 1980’li yıllarda giderek daha belirginleşmesiyle beraber uluslararası toplum bu durum ile mücadele etmeye başlamıştır. Böylelikle tüm devletlerin yer aldığı küresel iklim değişikliğiyle mücadele için birçok konferans gerçekleştirilerek anlaşmalar imzalanmıştır. Günümüze kadar gerçekleşen küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki uluslararası rejim oluşturma çabaları, iki farklı boyutta ele alınabilir. Birinci boyutta, devletlerin teorik olarak anlaşma metinlerinde kararlaştırdıkları önlemler ve düzenlemeler yer almaktadır. İkinci boyut ise devletlerin pratikte küresel iklim değişikliğine karşı verdikleri mücadeledir. Burada hem mücadelenin farklı yüzü hem de büyük güçlerin politikaları ele alınacaktır. Sonuç olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadele her iki boyutta da ele alınarak uluslararası ortamdaki rejim oluşturma çabaları bir bütün olarak yansıtılacaktır.

3.1. ULUSLARARASI ANLAŞMALAR

Uluslararası düzeyde devletler küresel iklim değişikliğiyle mücadelelerini ilk etapta konferanslar ve bu konferanslar bağlamında oluşan sonuç belgeleri çerçevesinde gerçekleştirmişlerdir. Çevre konusunu merkeze alan ilk konferanstan günümüze kadar (1972 Stockholm Konferansı) küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin birçok resmi konferans gerçekleştirilerek belgeler hazırlanmıştır. Bu çalışmada, uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadelede öne çıkan yedi konferans sonucu hazırlanmış olan toplamda on belge incelenecektir. Belgelerin seçimi, belgelerin uluslararası iklim politikasındaki önemleri ve/veya uluslararası bağlayıcılıkları dikkate alınarak yapılmıştır. Diğer taraftan bu bölümde konferanslardaki zorluklar ile birlikte belgelerin ayırt edici özellikleri de ele alınacaktır.

3.1.1. Stockholm Konferansı (1972)

1972 senesinde gerçekleşen Stockholm Konferansı, Birleşmiş Milletler'in doğayı merkeze almış olduğu ilk toplantı olma özelliğini taşımaktadır ve doğa konusu bu konferans sayesinde uluslararası politikanın gündemine taşınmıştır. 113 devletin katıldığı konferansta Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirisi sonuç belgesi olarak kabul edilmiştir. Bu bildiri toplamda 26 ilke ve 109 öneri içeren eylem planından oluşmaktadır. Bildiride yer alan ilkeler hem insanların bulundukları doğada belirli yaşam kalitelerine sahip olmaları gerekliliğinden bahsederken (1. ilke) hem de bu durumun günümüzdeki insanlar ve gelecek nesiller için korunması ve iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle yenilenebilir kaynakların varlığının muhafazasının sağlanması (3. ilke) ile beraber sosyal ve ekonomik gelişim önem arz etmektedir (8., 13. ilke). Ayrıca uygun kurumlar, çevresel kaynakların planlanması, yönetimi ve kontrolü için gereklidir (17. ilke) (Birleşmiş Milletler, 1972: 4-5). 24. ilkede, faaliyetlerden kaynaklanan çevresel etkilerin iş birliği sayesinde tüm devletlerin egemenliklerini ve çıkarlarını yeterince dikkate alacak bir şekilde kontrol edilmesi, önlenmesi ve azaltılması gerektiği ifade edilmektedir. Son ilke, insanların ve çevrenin nükleer silahların etkilerinden korunması gerektiğini söylemektedir (26. ilke, Birleşmiş Milletler, 1972: 5).

Farklı alt bölümlerden oluşan önerilerde, hedeflere ulaşmada gerekli olan şu adımlar yer almaktadır: Çevre kalitesi için insani yerleşim yerlerinin planlanması ve yönetilmesi (1.-18. öneri), su teminatının sağlanması (10. öneri), düşük beslenme (13. öneri), gerekli tedbirlerin finansman durumu (17. öneri) ve felaket yardımı ile doğal felaketlere karşı uyarı sistemlerinin organizasyonu (18. öneri) (Birleşmiş Milletler, 1972: 6-9).

Doğal kaynakların yönetiminde çevresel faktörlerin ele alındığı bölümde (19.-69. öneri) tarım (22. öneri), ormanların yönetimi (24. öneri), hayvanlar (29.-30. öneri), (balina avı (33. öneri), balıkçılık (46.-50. öneri), su kaynaklarının yönetimi (51.-55. öneri), madencilik (56. öneri) ve enerji (58.-59. öneri) gibi alanlar yer almaktadır (Birleşmiş Milletler, 1972: 9-20). Diğer önerileri içeren bölümlerde ise çevre zararlarının tespit edilmesi ve kontrolü (70.-94. öneri), çevresel konuların

eğitici, bilgisel ve sosyal faktörleri (95.-101. öneri) ve çevre ve gelişim (102.-109. öneri) konuları öne çıkmaktadır (Birleşmiş Milletler, 1972: 20-27).

Uluslararası ortamda resmi olarak çevre konusu ilk olarak Stockholm Konferansında ele alınmıştır. Konferansın yapıldığı sene içinde ayrıca Birleşmiş Milletler Çevre Programı kurulmuştur. Günümüzde de aktif olan bu kurulda çevreyle ilgili sorunlar ele alınmakta olup uluslararası ortamda bu sorunlara çözümler bulunmaya çalışılmaktadır.

Stockholm Konferansının içeriği incelendiğinde, konferansın aslında ilk etapta insan merkezli olduğu görülür. Konferans bildirisinin Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirisi şeklinde isimlendirilmesi, çevre konusunun günümüzdeki ve gelecek nesiller için iyi bir yaşam alanı oluşturması bakımından, merkeze konulduğunu gösterir. Bildirinin zayıf noktalarına bakıldığında bağlayıcılığının olmadığı görülür. Bu durumda konferansa katılan devletlerin bildirideki önerilere uyup uymadıkları, bir üst kurum tarafından kontrol edilmemektedir. Ayrıca, Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi, çevreye ciddi anlamda zarar veren devletlerin konferansa katılmamış olması da bildirinin pek başarılı olmadığını göstermektedir.

3.1.2. Brundtland Raporu (1987)

1983 senesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nu (WCED) 2000 senesine kadar ve 2000 senesinden sonraki dönem için çevre ve küresel sorunlar hakkında bir rapor hazırlaması için görevlendirir. Bununla ilgili olarak Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987'de Brundtland Raporunda kendisinden istenmiş olan raporun sonuçlarını açıklar. Toplamda 21 ülkeden gelen delege ve yetkilinin katıldığı konferansın sonuç bildirisi, konferansı yöneten Norveçli komisyon başkanı Gro Harlem Brundtland adını taşımaktadır. Bir diğer ismi "Ortak Geleceğimiz" olan rapor, sürdürülebilir kalkınma kavramını uluslararası ortamda ilk olarak geniş çapta ele almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, rapordaki tanıma göre günümüzdeki ihtiyaçların gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını karşılamakta ödün vermeksizin karşılanmaları anlamına gelmektedir (Brundtland, 1987: 54).

Toplamda üç bölüme ayrılan raporun (“*common concerns*”, “*common challenges*”, “*common endeavors*”) ortak endişeler bölümü, tehlikede olan gelecek için sürdürülebilir kalkınma ve ekonominin rolünün dikkate alınmasıyla ilgilidir. Bu bağlamda öncelikle ekonomi ve çevre arasında negatif bir korelasyon olduğu öne sürülmektedir. Giderek artan ekonomik kalkınma, çevreye zarar vermektedir (Brundtland, 1987: 19-20). Örneğin, sınırlı kaynakların ekonomik kalkınma için giderek artan bir şekilde kullanılması, çevreye zarar vermektedir. Diğer yandan çevreyi korumak, ekonomik kalkınmaya bir engel teşkil edebilmektedir. Rapor hem çevre politikalarının hem de kalkınma stratejilerinin entegre edilebileceği bir çerçeve sağladığından dolayı sürdürülebilir kalkınmayı önerir (Brundtland, 1987: 50-51). Raporun ortak sorunlar kısmında ise giderek artan nüfus, ekosistemler, gıda güvenliği gibi konulara yer verilmiştir. Son kısım ise bu sorunların çözülmesi için öneriler içerir.

Brundtland Raporunda ilk kez “*çevresel güvenlik*” kavramı geçer (Barnett, 2003: 8). Belgenin hazırlandığı dönemde uluslararası ortamda iki kutuplu sistem ve Soğuk Savaş hâkimdir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bildiride güvenlik konusunun yer alması anlamlıdır. Örneğin, nükleer silahların kullanımının çevreye zarar vereceği belirtilerek devletlerin bu gibi savaşımlardan kaçınmaları gerektiği belirtilmiştir (Brundtland, 1987: 24, 183). Diğer yandan çevreye verilen zarar sadece savaşımlarla sınırlı değildir, rapora göre bazı çevre sorunları da anlaşmazlıklara yol açabilmektedir (Brundtland, 1987: 295). Çevresel güvenliği sağlamak ise konvansiyonel silahlarla değil, uluslararası ortamda ortak yönetim ve çok taraflı mekanizmalarla sağlanabilecektir (Brundtland, 1987: 295, 296). Brundtland Raporundaki güvenlik kavramının analizi, detaylı olarak dördüncü bölüm de gerçekleşecektir.

Brundtland Raporunda geçen sürdürülebilir kalkınma, çevreye zarar vermeden ekonomik gelişme sağlanabilmesi için büyük değişikliklerin gerçekleşmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca bu değişiklikler ulusal, uluslararası ve bölgesel olarak eğitim, kurumsal, siyasi ve ekonomik alanları kapsamalıdır. Son olarak raporun “*Call for Action*” kısmında, gelecekte bu konuyla ilgili konferansların düzenlenmesi tavsiye edilmiş ve öngörülmüştür (Brundtland, 1987: 333). Bu

rapordan sonra gerçekleşen önemli konferans, gelecek bölümde ele alınacak olan Rio Konferansıdır.

3.1.3. UNFCCC ve Rio Konferansı (1992)

1990 senesinde IPCC Raporunda küresel iklim değişikliğinin var olduğu bilimsel olarak kanıtlanmasıyla beraber, uluslararası ortamda çevreye karşı daha bilinçli olmak adına düzenlenen konferansların sayısı artmıştır. 1992 senesinin Mayıs ayında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kabul edilmiştir. UNFCCC Sözleşmesi, 3-14 Haziran'da 1992'de gerçekleşen Rio Konferansında devletler tarafından imzalanmıştır. UNFCCC Sözleşmesiyle beraber, gelecekte yılda bir kez buluşup küresel iklim değişikliği hakkında görüşecek Taraflar Konferansı (*Conference of the Parties* [COP]) kurulmuştur (7. Madde, Birleşmiş Milletler, 1992c).

UNFCCC Sözleşmesinin amacı, atmosferdeki sera gazlarının azaltılması ve insanların neden olduğu iklim zararlarının ortadan kaldırılmasıdır (2. Madde, Birleşmiş Milletler, 1992c). Bu amaca ulaşabilmek için sözleşmede “*ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar*” (3. Madde, 1. Paragraf; 4. Madde, 1. Paragraf, Birleşmiş Milletler, 1992c) prensibi kabul edilmiştir. Bu prensibe göre devletlerin iklim sorunlarındaki mücadelede eşit olmadıkları ve farklı statüde oldukları vurgulanıp kabul edilmiştir.

Mücadelede, gelişmiş (sanayileşmiş) devletler ile az gelişmiş devletlerin çevreye zararları ve sorunlarla mücadele etme güçleri aynı olmadığı için devletler Ek 1 (Annex 1), Ek 2 (Annex 2) ve Ek (Annex) olmayan devletler olarak üç gruba ayrılmıştır (UNFCCC, t.y.). Ek 1 grubu, 1992 senesinde İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) üyesi olan devletlerle birlikte ekonomileri geçiş döneminde (örneğin Rusya Federasyonu) olan devletleri kapsamaktadır. Ek 2 grubu sadece OECD ülkelerinden oluşmaktadır. Son grupta ise Ek ülkesi olmayan, gelişmekte olan ülkeler yer almaktadır. Bu grupta ayrıca en az gelişmiş ülkeler de bulunmaktadır (Birleşmiş Milletler, 1992c). Ek ülkesi olmayan ülkelerin kapasiteleri iklim sorunlarıyla mücadele edebilmek için yeterli değildir ve ayrıca iklim sorunlarından en çok etkilenenler ülkeler de en az gelişmiş ülkelerdir.

UNFCCC Sözleşmesinde Ek ülkeler, ekonomik olarak daha gelişmiş olmaları ve kapasitelerinin daha yüksek olması bakımından belirli sorumluluklara tabi tutulmaktadır. Bu ülkelerin daha önce Montreal Protokolünde (1987), sınırlanmayan sera gazlarını azaltmaları ve çevreye duyarlı teknolojiler geliştirmeleri öngörmüştür (Birleşmiş Milletler, 1992c). Ek 1 ülkeleri, iklim değişikliğine karşı mücadelede sera gazlarını azaltmaya yönelik ulusal düzenlemelerde bulunma ile yükümlüdürler (4. Madde, 2a. Paragraf, Birleşmiş Milletler, 1992c). Ayrıca Ek 1 ülkelerinin altı ayda bir ulusal düzenlemeleri hakkında rapor vermeleri gerekmektedir (4. Madde, 2b. Paragraf, Birleşmiş Milletler, 1992c). Bunun dışında Ek 2 ülkelerinin, gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliğiyle mücadelede maddi yardımda bulunmaları öngörülmüştür (4. Madde, 3.-5. Paragraf, Birleşmiş Milletler, 1992c).

Rio Konferansında çevre ve kalkınma hakkında 27 maddelik Rio Deklarasyonu da kabul edilmiştir. Bu maddelerde devletler, sürdürülebilir kalkınmada çevrenin korunmasını, kalkınma sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmektedirler (4. Madde, Birleşmiş Milletler, 1992a). Çevresel bozulmaya karşı mücadelede ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibini dikkate alarak gelişmiş devletlerin sorumluluk almaları gerekmektedir (7. Madde, Birleşmiş Milletler, 1992a). Rio Deklarasyonunda sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, siyasi (yasal düzenlemeler) ve sosyal boyutlarda devletler tarafından uygulanması beklenilmektedir.

Rio Konferansı kapsamında kabul edilen diğer bir belge Gündem 21 belgesidir. Bu belgenin hedefi 21. yüzyıl için çevresel konulara kalkınmayı entegre ederek var olan sorunları çözmek ve daha iyi bir gelecek için mücadele etmektir (Birleşmiş Milletler, 1992b: 12). Bunun için de devletlerin ortak bir şekilde hareket etmelerinin önemi vurgulanmıştır. Gündem 21 dört alt başlık ile bu hedeflere ulaşmak için talimatlar vermektedir. Sosyal ve ekonomik boyutlar başlığı altında, yoksulluk ve sağlık sorunları ele alınmaktadır (Section I: Social and Economic Dimensions). Kalkınma için kaynakların korunması ve yönetimi bölümünde, çevresel sorunların nasıl ortadan kaldırılabilirliğine dair farklı alanlarla ilgili öneriler yer almaktadır (Section II: Conservation and Management of Resources for

Development). Üçüncü bölümde ise önemli grupların (kadınlar, çocuklar ve gençler, yerel halklar) rollerinin güçlendirilmesine önem verilmiştir (Section III: Strengthening the Role of Major Groups). Son kısım, talimatların uygulanmasındaki farklı yöntemleri ve araçları (finansal, teknolojik, bilimsel, eğitimsel, vs.) ele almaktadır (Section IV: Means of Implementation).

Hedeflere ulaşabilme adına, Rio Konferansı sonucu yayınlanan bildirilerde “küresel düşün, yerel hareket et” ilkesi öne çıkmaktadır (Siegmund, 2008: 10). Verilen talimatlarda yerel çözümlerin üretiminin ve yerel halkın da bu süreçte göz önünde bulundurulmasına önem verilmiştir. Rio Konferansının diğer bir özelliği ise çok sayıda hükümet dışı örgütlerin bu konferansta yer almasıdır (Sönmezoğlu/Erler Bayır, 2012: 252). Daha önce yapılan Stockholm Konferansında da 250’den fazla hükümet dışı örgüt yer almasına rağmen Rio Konferansında bu sayının çok daha yüksek olduğu dikkati çeker (Willems, 1996: 69-70). 1992 senesi öncesinde hükümet dışı kuruluşlar konferansın hazırlıklarında katkıda bulunmuş, raporlar hazırlamış ve konferansla eş zamanlı ayrı toplantılar düzenlemişlerdir (Willems, 1996: 57). Bunun sonucu olarak Gündem 21 belgesinin “*Strengthening the Role of Major Groups*” adlı kısımda, hükümet dışı örgütlerin sürdürülebilir kalkınmada partner olarak rollerinin artması istenmektedir.

Birçok yönde önemli adımlar atılmasına rağmen Rio Konferansının bildirilerinin bağlayıcılığının olmaması büyük bir eksikliktir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nin karşı çıkmasıyla emisyonlarla ilgili bağlayıcı kısıtlamalar yapılamamıştır (Falkner vd., 2010: 254). Küresel iklim değişikliğine ilişkin ilk bağlayıcılığı olan bildiri, gelecek bölümde ele alınacak olan Kyoto Protokolüdür.

3.1.4. Kyoto Protokolü (1997)

11 Aralık 1997 tarihinde önceden imzalanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin uygulamaya geçirilebilmesi için, Kyoto Protokolü kararlaştırılmıştır. Kyoto Protokolünün amacı, sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşmada devletlere düşen görevleri belirlemektir. Kyoto Protokolünü imzalayan devletler, diğer belgelerden farklı olarak ilk kez milletlerarası hukukun bağlayıcı olduğu bir belgeyi kabul etmişlerdir. 1992 senesinde kararlaştırılan, Ek 1

lkelerinin protokolün Ek A kısmında yer alan altı sera gazını (karbondioksit [CO₂], metan [CH₄], nitröz oksit [N₂O], hidrofluorokarbonlar [HFCs], perfluorokarbonlar [PFCs], kükürt hekzaflorür [SF₆]) 2008-2012 arası dönemde 1990'daki seviyeye göre en az %5 azaltmaları istenmiştir (Madde 3, Paragraf 1, Birleşmiş Milletler, 1997). Ayrıca 2005 senesine kadar Ek 1 lkelerinin *“taahhütlerini gerçekleştirme konusunda kanıtlanabilir bir ilerleme”* (Madde 3, Paragraf 2, Birleşmiş Milletler, 1997) kaydetmeleri gerekmektedir.

Kyoto Protokolünde belirlenmiş olan emisyon azaltma hedeflerine ulaşabilmek için devletlerin üç farklı mekanizmadan (Salım Ticareti, Ortak Uygulama, Temiz Kalkınma Mekanizması) faydalanmalarına izin verilmiştir (Madde 17, Birleşmiş Milletler, 1997). Böylelikle Ek A'da belirtilen sınırlamalara uyabilmek için Ek B'de yer alan devletler, salım ticareti gerçekleştirebilecektir. Yüksek oranda emisyonu sahip olan devletler, Kyoto Protokolünün sınırları içerisinde az miktarda emisyonu sahip olan devletler ile ticaret yapabilecek ve bu şekilde belgede belirlenmiş olan hedeflere ulaşabileceklerdir. Salım ticareti, birkaç yönde eleştiriye uğramıştır. Genel olarak salım ticaretinin protokol kapsamında izin verilmesi, daha düşük derecede emisyon azaltmayı beraberinde getirmektedir. Diğer yandan gelişmiş devletler kapsamında bulunan yüksek kapasiteli devletler, diğerlerine göre daha çok salım ticareti yaparak avantajlı olabilmektedirler. Böylelikle teorik olarak, kuzeydeki gelişmiş devletlerin güney devletlerinden gerektiği miktarda emisyon haklarını satın almaları mümkün olabilmektedir (Goodman, 2009: 501).

Ortak Uygulama (*Joint Implementation* [JI]) mekanizması ile gelişmiş ülkeler, diğer gelişmiş ülkelere yardım ve teknoloji transferi yaparak bu ülkelerin emisyonlarını azaltmalarını sağlayabilirler ve emisyonlardaki bu düşüşü kendi hesaplarına saydırabilmektedirler (Hirono/Schröder, 2004: 50-51; Morishima, 2003: 86). Kyoto Protokolü mekanizmaları, emisyonların nerede azaltıldığına bakmaksızın genel olarak tüm dünyada emisyonların azaltılmasını hedeflemektedir.

Temiz Kalkınma Mekanizması (*Clean Development Mechanism* [CDM]) Ek 1 devletlerinin, gelişmekte olan devletlerde uyguladıkları projelerle hem kalkınmalarına yardım edecek hem de o devletlerin emisyonlarını azaltarak kendi

emisyona azaltma hedeflerine ulaşmalarına imkân sağlayacaktır (Hirono/Schröder, 2004: 51). Böylelikle sanayileşmiş devletler, gelişmekte olan devletlerde daha ucuz yollarla mümkün olan emisyonların azaltılmasını, kendi hedeflerinin ulaşımında saydırabileceklerdir (Morishima, 2003: 86).

Gelişmekte olan ülkeler (Ek 1’de yer almayan ülkeler) hiçbir yükümlülüğe tabi tutulmamaktadırlar. Burada önceden belirlenmiş olan “ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” prensibi uygulanmaktadır (Falkner vd., 2010: 254). Bu uygulamayla beraber protokol, emisyonların azaltılması konusunda daha az efektif olmaktadır.

Kyoto Protokolü ile ilgili bazı düzenlemeler, sonraki senelerde gerçekleşen Taraflar Konferansları toplantılarında karara bağlanmıştır. Devletlerin ilk dönem olan 2008-2012 arası dönemde, protokolde belirlenen hedeflere ulaşmaları gerekmektedir. Sonrasında ikinci dönem için yeni hedeflerin belirlenmesi öngörülmüştür (2013-2020). Almanya’nın Bonn şehrinde gerçekleşen altıncı Taraflar Konferansı toplantısında (COP6) Kyoto Protokolünün yürürlüğe girebilmesi için gerekli olan şartlar belirlenmiştir. Bunun için en az 55 devletin protokolü imzalaması ve protokolü imzalayan devletlerin dünyadaki emisyonların en az %55’inden sorumlu olmaları gerekmektedir (Birleşmiş Milletler, 2001). Gelişmekte olan devletler Kyoto Protokolünü desteklemiş olsalar bile yükümlülükleri olmadığı için protokolün yürürlüğe girebilmesi için gelişmiş devletlerin protokole katılmaları gerekli görülmüştür. Burada özellikle Avrupa Birliği üyelerinin çaba gösterdikleri ve birçok ülkenin 2001 senesinde onay verdiği görülmektedir. En yüksek miktarda emisyonu sahip olan Amerika Birleşik Devletleri başta protokolü imzalasa da sonrasında onaylamamıştır. Burada 1997 senesinde Amerika Birleşik Devletleri’nde Senato tarafından oy birliğiyle kabul edilen Byrd-Hagel Önergesi önem taşımaktadır. Önergede, sera gazı emisyonları ile ilgili kısıtlamayı içeren uluslararası anlaşmaların sadece Ek 1 devletlerini kapsamaması ve gelişmekte olan devletleri kapsamaması şeklinde yükümlülük içermesi ve/veya ABD’nin ekonomisine ciddi anlamda zarar vermesi durumunda, Amerika Birleşik Devletleri’nin anlaşmayı imzalamayacağı belirtilmektedir. ABD’nin, Kyoto Protokolünü desteklememesinin en büyük

nedenlerinden birisi, özellikle Çin Halk Cumhuriyeti gibi devletlerin hiçbir yükümlülüğe sahip olmamalarından dolayı rahatsız olmasıdır (Hoffmann, 2013: 10).

Amerika Birleşik Devletleri'nin protokolü onaylamaması sonrasında diğer devletlerin protokolü onaylaması ve gerekli şartların yerine getirilmesi ile birlikte protokol, 2005 senesinde yürürlüğe girebilmiştir. Kyoto Protokolünün bağlayıcı olması, hedeflere ulaşma noktasında her ne kadar önemli olsa da, ABD gibi kişi başına düşen emisyonların çok yüksek olduğu devletlerin tamamen çekimser kalmasına neden olmuştur. Ayrıca 2011 senesinde Kanada örneğinde olduğu gibi, devletlerin ilk başta protokolü onayladıkları halde yükümlülüklerden geri çekildikleri görülmüştür. Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda Kyoto Protokolünün başarılı olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

3.1.5. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, Johannesburg (2002)

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi 26 Ağustos ve 4 Eylül 2002 tarihleri arasında Güney Afrika'nın Johannesburg şehrinde gerçekleşmiştir. Zirvede sürdürülebilir kalkınma hedefinin nasıl uygulamaya geçirilebileceği sorusuna cevap aranmıştır. 1992 senesinde gerçekleşen Rio Konferansında kararlaştırılan Rio Deklarasyonu ve Gündem 21 belgesinde geçen bu konu hakkında hedeflerin dikkate alınacağı vurgulanmıştır. Zirvenin neticesini iki belge oluşturmaktadır. Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Deklarasyonunda devletler sürdürülebilir kalkınma konusundaki kararlılıklarını ortaya koymuşlardır (Birleşmiş Milletler, 2002a). Devletler bilhassa yoksulluk, çevresel bozulma ve sürdürülebilir olmayan kalkınma sorunlarının ortadan kaldırılmasını hedeflemişlerdir (Birleşmiş Milletler, 2002a: 1). Gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin arasındaki ayrımın güvenlik ve istikrar açısından sorunlu olduğu vurgulanmıştır (Birleşmiş Milletler, 2002a: 2). Sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşma için gelecekte çok taraflılık gerekmektedir. Hedefe ulaşmada daha efektif ve demokratik uluslararası ve çok taraflı kurumlar önem taşımaktadır (Birleşmiş Milletler, 2002a: 4).

İkinci belge olan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Uygulama Planı, ilk belgedeki kararların nasıl pratiğe uygulanabileceğine dair yönergeler içermektedir. Belgede yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir olmayan tüketimi ve

üretimi değiştirmek, ekonomik ve sosyal kalkınma bağlamında kaynakların korunması ve yönetimi hakkında yönergeler yer almaktadır. Bu belge ayrıca küreselleşmede, sağlıkta ve bazı bölgelerde (küçük gelişmekte olan ada tipi devletler, Afrika, vb.), sürdürülebilir kalkınmanın nasıl gerçekleştirilebileceğine dair önerilerde bulunmaktadır. Bu bağlamda verilen mücadelede, sürdürülebilir kalkınmanın üç bileşeninin (ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma, çevrenin korunması) entegre olması sağlanacaktır (Birleşmiş Milletler, 2002b: 8).

Uygulama Planı, önceki diğer belgelerle kıyaslandığında, hedeflere ulaşma için net talimatlar içermektedir. Diğer bir önemli faktör ise 2000 senesinde belirlenen Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerinin de Johannesburg Zirvesinin sonuç belgelerinde yer almasıdır (Birleşmiş Milletler, 2002b: 8). Belgeler Binyıl Kalkınma Hedeflerinin arasında bulunan yoksulluğun ve açlığın azaltılması, kadınların güçlendirilmesi, eğitim ve sürdürülebilirlik hedeflerini kapsamaktadır (Birleşmiş Milletler, 2002b: 11, 107, 124, 154-155). Ancak konferansa katılan hükümet dışı örgütler, zirvenin Binyıl Kalkınma Hedeflerini daha çok dikkate alması gerektiğini vurgulamışlardır (Birleşmiş Milletler, 2002b: 117).

Johannesburg'ta geliştirilen çok yönlü Uygulama Planı, sürdürülebilir kalkınmaya engel olan faktörleri detaylı bir şekilde dikkate alıyor olsa da, bağlayıcılığının bulunmaması bir dezavantajdır.

3.1.6. Kopenhag Zirvesi (2009)

Danimarka'nın başkentinde 7 ve 19 Aralık 2009 tarihleri arasında gerçekleşen Kopenhag Zirvesinin sonuç bildirisini Kopenhag Mutabakatı oluşturmaktadır. Katılımcılar dünya genelinde ısının iki dereceden fazla yükselmemesi için var olan emisyonların ciddi anlamda azaltılması gerektiğini kabul etmişlerdir (Madde 2, Birleşmiş Milletler, 2009: 5). Bu bağlamda uluslararası ortamdaki dayanışmanın önemi vurgulanarak gelişmiş devletlerin gelişmekte olan devletlere maddi ve teknolojik yönde yardım etmeleri öngörülmüştür (Madde 3, Birleşmiş Milletler, 2009: 6). 2010-2012 dönemi arasında, özellikle ormancılık alanında gelişmiş devletler 30 milyar dolar yardımda bulunacaklar, 2020 senesine kadar ise yardım miktarı sene başı 100 milyar dolara yükseltilecektir. Yardım alan

lkeler arasında küçük ada tipi devletler, Afrika kıtası ülkeleri ve en az gelişmiş ülkeler yer almaktadır (Madde 8, Birleşmiş Milletler, 2009: 6-7). Yardımların dağıtımından ise yeni kurulacak olan Kopenhag Yeşil İklım Fonu sorumlu olacaktır (Madde 10, Birleşmiş Milletler, 2009: 7).

Emisyonların azaltma miktarları, mutabakatta devletler tarafından belirlenen listeler çerçevesinde gerçekleşecektir. Bu bağlamda Ek 1 devletlerinin 2020 senesi hedeflerini Ocak 2010 tarihine kadar listede belirlemeleri gerekmektedir. Yardımların gerçekleştirilmesi ve emisyonların azaltılması, COP tarafından belirlenmiş olan yönerge çerçevesinde hesaplanarak kontrol edilecektir. Böylelikle devletler Kyoto Protokolünde belirlenen hedefleri destekleyip yükselteceklerdir (Madde 4, Birleşmiş Milletler, 2009: 6). Ek 1 lkesi olmayanlar ise emisyonların sınırlanması bağlamındaki ulusal tedbirlerini/önlemlerini mutabakattaki listeye yazmaları gerekmektedir. Ancak bu tedbirlerin ölçümü ve doğrulanması, ulusal bildirim yoluyla her iki yılda bir gerçekleşecektir. En az gelişmiş ülkeler ve küçük ada tipi devletler ise gönüllü olarak tedbirlerde bulunabilirler (Madde 5, Birleşmiş Milletler, 2009: 6).

Kopenhag Zirvesinde karara bağlanan Kopenhag Mutabakatında her ne kadar istenilen hedefler belirlenmiş olsa da, mutabakat belgeye destek veren devletleri uluslararası hukuk bağlamında bağlamamaktadır. Mutabakatın bağlayıcılığının olmaması ve bu nedenle etkisinin az olması, belgenin başarısız olarak değerlendirilmesine neden olmuştur (Falkner vd., 2010: 256; Hoffmann, 2013: 10).

3.1.7. Paris Anlaşması (2015)

Kyoto Protokolünden sonra uluslararası ortamda hukuki olarak bağlayıcı olan anlaşma 2015 senesinde kesinleştirilen Paris Anlaşmasıdır. Anlaşmanın amacı, küresel iklim değişikliği sorununun beraberinde getirdiği tehlikelere sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğu ortadan kaldırma bağlamında karşı koymaktır (Madde 2, Birleşmiş Milletler, 2015). Bu amaca ulaşmak için 2020'den sonra dünyadaki ortalama ısının sanayi öncesi döneme göre iki derecenin belirgin bir şekilde aşağısında olması hedeflenmektedir. Ayrıca küresel iklim değişikliğine bağlı

risklerin daha düşük olması için ısının 1,5 dereceden yüksek olmaması hedeflenmiştir.

Paris Anlaşmasına göre gelişmekte olan ülkelerin, hedefe ulaşma için gelişmiş ülkelere kıyasla çok daha fazla vakte ve desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır (Maddeler 3, 4, Birleşmiş Milletler, 2015). Devletlerin hedeflere ulaşmalarında kendi ulusal katkılarını (*Nationally Determined Contribution* [NDC]) (emisyonların azaltılması vb.) hazırlamaları, bunu diğer devletlere belirtmeleri ve her beş senede bir sağladıkları katkıyı diğer devletlerle paylaşmaları beklenmektedir (Madde 4, Birleşmiş Milletler, 2015).

Anlaşmada sürdürülebilir kalkınma için piyasa dışı yaklaşımlar da tanımlanmıştır (Madde 6, Birleşmiş Milletler, 2015). Bunun dışında anlaşmanın uygulama ve izlenmesi için farklı mekanizmalar kurulmuştur (Maddeler 13, 15, Birleşmiş Milletler, 2015). Paris Anlaşmasının yürürlüğe girmesi için dünyaca küresel sera gazı emisyonlarından en az %55 oranında sorumlu olan devletlerin katılımı ve konvansiyona üye olan devletlerden en az %55'inin anlaşmayı onaylamış olması gerekmektedir (Madde 21, Birleşmiş Milletler, 2015). Bu şart, 4 Kasım 2016 tarihinde yerine getirilmiştir. Anlaşma, 195 devlet tarafından imzalanmış olup 193 devlet tarafından onaylanmıştır (Birleşmiş Milletler, t.y.). 2017'de Amerika Birleşik Devletleri, 2020 yılında Paris Anlaşmasından çekileceklerini açıklamıştır. Her ne kadar Paris Anlaşması diğer anlaşmalara nispeten uygulamaya dair mekanizmalar ve yüksek hedefler içerse de, Amerika Birleşik Devletleri gibi yüksek miktarda sera gazı emisyonundan sorumlu olan bir devletin anlaşmadan çekilmesi, hedeflere ulaşımı ciddi anlamda zorlaştırmaktadır. Ancak Joe Biden'in Amerika Birleşik Devletleri başkanı olmasıyla beraber ABD, yeniden Paris Anlaşmasına katılmıştır.

3.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN FARKLI YÜZÜ

Küresel iklim değişikliğiyle mücadele teorik ve pratik olmak üzere iki farklı boyutta gerçekleşmektedir. Uluslararası anlaşmalar bölümünde teorik olan boyutta devletler tarafından yazılı olarak kararlaştırılan mücadele ele alınmıştır. Bu bölümde ise pratik boyutta mücadelenin nasıl şekillendiği incelenecektir. Burada devletlerin

yazılı olarak onayladıkları kararları ulusal düzeyde nasıl uyguladıklarına yer verilecektir. Ayrıca bu bölümün son kısmında devletlerin küresel iklim değişikliğinin aleyhine gerçekleştirdikleri politikalar da işlenecektir.

3.2.1. Devletlerin (Karbondioksit) Emisyonları

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin (karbondioksit) emisyonlarını azaltmaları vazgeçilmezdir. Daha önce de belirtildiği gibi uluslararası düzeyde bununla ilgili ilk bağlayıcı düzenleme, Kyoto Protokolü olmuştur. Bu bağlamda Ek 1’de yer alan gelişmiş ülkelerin emisyonlarını 2008-2012 arası dönemde 1990 senesine kıyasen en az %5 azaltmaları öngörülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri gibi yüksek emisyonu sahip olan bir devletin ve başka devletlerin de (örneğin: Kanada) protokolden ayrılması, protokolün başarısız olarak değerlendirilmesine neden olur. Ayrıca gelişmekte olan devletlerin emisyonlarını azaltma zorunlulukları olmaması da eleştirilmiştir. Ancak araştırmalar sonucu Kyoto Protokolünün devletlerin emisyonlarını azaltmalarında ciddi bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (Aichele/Felbermayr, 2013: 731, 753; Grunewald/Martínez-Zarzoso, 2015: 1). Protokolü onaylayan devletlerin, protokolün olmama durumu ve onaylamayan devletlere kıyasla ortalama %7 daha az emisyon salımında bulunduğu görülmüştür (Maamoun, 2019: 227-228; Grunewald/Martínez-Zarzoso, 2015: 14). Kyoto Protokolü sayesinde dünya çapında emisyonların azalarak iklim değişikliğine karşı mücadelede pozitif bir etki sağlandığı aşıkardır. Durban (2011) ve Doha’da (2012) gerçekleşen iklim konferanslarında Kyoto Protokolünün ikinci bir taahhüt dönemi (2013-2020) için uzatılması kararı alınmış olsa da ciddi miktarda emisyonlardan sorumlu olan devletlerin (örneğin ABD, Hindistan, Çin ve Rusya) ikinci taahhüt dönemine katılmama kararı aldıkları görülmektedir.

Karbondioksit emisyonlarının azaltılmasında devletler tarafından farklı tedbirler alınarak gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Örneğin karbon vergisi ve karbondioksit gözetim mekanizmaları emisyonların sınırlandırılmasında faydalı olmuştur. Emisyonların azaltılmasında devletler arasında da farklılıklar bulunduğu şüphesizdir. Örneğin Avrupa Birliği üyelerinin emisyon azaltma çabaları başarılıyken özellikle Asya’daki gelişmekte olan devletlerin (Çin, Hindistan)

emisyonları giderek artmaktadır (Maamoun, 2019: 229; Grunewald/Martínez-Zarzoso, 2015: 15). Ayrıca karbon kaçağı (*Carbon Leakage*) gerçekleştiğinde de bir devlette emisyonlar azaltılsa da diğer bir devlette artabilmektedir (Aichele/Felbermayr, 2013: 753). Karbon kaçağı, bir devlet üretimde vs. oluşan emisyonlarını kendi ülkesinde karbon vergisi ve yüksek yakıt fiyatları nedeniyle azaltıp ancak rekabet içinde kalabilmek için bu emisyonlarını başka devletlere aktardığında gerçekleşmektedir.

Devletlerin emisyonları azaltmadaki performanslarının değerlendirilmesinde devletlerin eşit olarak ele alınmaları zordur. Bunun nedeni şüphesiz devletlerin bulundukları iklim ile alakalıdır (Sivak/Schoettle, 2012: 278). Bazı bölgeler iklimsel olarak aşırı sıcak veya aşırı soğuk oldukları için, insanların bu bölgelerde yaşayabilmeleri için diğer bölgelere kıyasla soğutma veya ısıtma için daha çok enerji harcamaları gerekmektedir ve bu nedenle daha çok emisyon üretmek durumunda kalmaktadırlar (Sivak/Schoettle, 2012: 279). İklim şartları değerlendirmeye dâhil edildiğinde, daha az ısıtma/soğutma ihtiyacı olan devletlerin emisyonlarını azaltma performanslarının daha düşük seviyededir (Sivak/Schoettle, 2012: 281).

Önce Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan sonra tüm dünyaya yayılmış olan koronavirüsü, 2020 senesinde dünya genelindeki emisyon miktarını ciddi anlamda etkilemiştir (Le Quéré vd., 2020). Koronavirüsü salgınına karşı alınan önlemler, insanların neden olduğu karbondioksit emisyonlarının en az son 60 yıldır görülen en güçlü düşüşüne neden olmuştur (Hecking, 2020). Emisyonların düşüşü en çok havacılık, ulaşım, sanayi ve toplumsal sektörde görülmüştür (Le Quéré vd., 2020: 648, 650). Dışarı çıkma yasakları, okulların kapatılması, insanların evlerinden çalışmaları, uçuşların yasaklanması, seyahatlerin azalması, sınırların kapatılması, vb. önlemler ciddi karbondioksit düşüşüne neden olmuştur (Le Quéré vd., 2020: 647, 648, 651). Bilim insanları tüm alınan önlemler sayesinde dünya genelinde karbondioksit emisyonlarının 2020'de 2019 senesine kıyasen %6,4 oranında azaldığını tespit etseler de bu düşüş, sadece kısa süreli bir düşüş olmuştur (Tollefson, 2021).

3.2.2. Devletlerin Yeni Çevre ve İklim Politikaları

Çevre sorunlarının artması ve iklim değişikliği sonuçlarının giderek daha çok hissedilmesiyle beraber devletler yeni çevre politikaları ve iklim politikaları geliştirmiştir. Sorunların çözümünde iklim politikası iki farklı boyut içermektedir: İlk etapta iklim koruması (mitigation), emisyonların azaltılması, çevreye ve iklime karşı oluşan zararları ortadan kaldırmayı kapsar. İkinci boyutta ise ortaya çıkan sonuçlara adaptasyon/uyum (adaptation) sağlanır. Tüm dünyada yeni emisyonlar oluşmasa dahi atmosferde var olan emisyonların iklime etkisi devam edecektir. Bu yüzden iklim politikasının bu yönü insanların, yaşam alanlarının vb. bu sonuçlara hazırlıklı olmasını ve sonuçlarla nasıl mücadele edeceklerini de içerir (Daschkeit, 2012: 410).

Devletlerin iklim politikalarında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bulundukları bölgelerde iklim değişikliğinin sonuçlarının az veya çok hissedilmesi, ülkenin diğer sorunlarının daha acil olması ve/veya ağır basması, iktisadi kapasiteler ve ulusal çıkarlar, devletlerin iklim politikalarını etkileyen önemli faktörlerdir. Son yıllarda iklim değişikliğiyle mücadelede devletler birçok yasa geliştirmiş ve önlemler almıştır. İklim değişikliğiyle mücadeleyle ilgili maddeler kabul edilmiş, yeşil raporlar hazırlanmış ve farklı eylem uygulama planları geliştirilmiştir. Bu düzenlemelerin gözetimi ve yönetimi için kurumsal yapılanma oluşturulmuştur. Ayrıca halkı bilgilendirme faaliyetleri devam etmektedir.

Küresel iklim değişikliği sorununu içselleştiren devletlerde mücadelenin birçok sektörü (endüstri, ekonomi, siyasi, toplumsal, vs.) kapsayacak şekilde geliştiği görülür. Bazı devletlerde iklim değişikliğiyle mücadele iktisadi gelişmeye bir engel olarak algılanırken, sorunu içselleştiren devletler iklim değişikliğiyle mücadeleyi iktisadi açıdan bir fırsat olarak görmek ve bu açıdan değerlendirmektedirler. Uluslararası alandaki küresel iklim değişikliğiyle mücadelede rejim kurma çabaları, ulusal alana etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Böylelikle uluslararası alan bilhassa iklim değişikliği sorununu içselleştirmeyen devletlerin iklim politikalarını geliştirmelerinde önemlidir. Kyoto Anlaşmasıyla belirlenen emisyon azaltma hedefleri, devletlerin çevresel etkinliklerini ve politikalarını ciddi anlamda teşvik etmiştir (Halkos/Tzeremes, 2014: 379).

Germanwatch tarafından düzenlenen İklim Değişikliği Performans Endeksi, dünyada farklı bölgelerdeki devletlerin iklim koruma çabalarını farklı kategorileri dikkate alarak (sera gazları, yenilenebilir enerji, enerji tüketimi, iklim politikası) değerlendirmektedir (Burck vd., 2021: 3). Bu kapsamda 2022 değerlendirilmesinde en iyi Danimarka bulunmuştur (Burck vd., 2021: 4). İklim korumada yenilenebilir enerji projelerinin ve yasalarının geliştirilmesi, kişi başına düşen emisyonların ve enerji tüketiminin azaltılması, kömür kullanımından aşamalı olarak vazgeçilmesi, gelecekte benzin/mazot ile çalışan arabaların kaldırılması planları (elektrikli araçların kullanılması), birçok sektörleri kapsayan bir iklim stratejisinin olması, başarılı ulusal emisyon hakları ticareti gibi gelişmeler, iklim koruma çabalarında pozitif olarak değerlendirilmiştir (Burck vd., 2021: 6-7).

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve böylece iklimle uyum içerisinde enerji üretiminin sağlanması, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir yere sahiptir. Su enerjisi, rüzgar enerjisi, güneş enerjisi (fotovoltaik) ve biokütle enerjisi, yenilenebilir enerji arasında yer almakta olup iklimle uyumludurlar (Brewer, 2008: 522). İklimle uyumlu teknolojilerde, Asya, Güney Afrika ve Güney Amerika'daki gelişmekte olan devletlerin de öncülüğünü yaptığını görmek mümkündür. Örneğin Çin, güneş ve rüzgar enerjisinde, Meksiko temiz kömür enerjisinde, Tayvan, Kore ve Malaysiya güneş enerjisinde öncüdür (Brewer, 2008: 519).

Büyük şehirler (bilhassa yaz aylarında) antropolojik nedenlerden dolayı etraflarındaki kırsal alanlara oranla daha yüksek derecelere çıkarak, kentsel ısı adalarına dönüşebilmektedirler. Bu nedenle devletlerin şehir içinde iklimle uyumlu önlem almaları önemlidir (Deutscher Wetterdienst, t.y.). Örneğin koyu renk yerine beyaz tonda materyaller ve duvarlar kullanarak şehirlerdeki ısı ada sorunu hafifletilebilmektedir (Kuttler, 2011: 3-4). Binalarda ısı yalıtımı ile enerji tasarrufu sağlanmaktadır (Kuttler, 2011: 2, 12). Şehirlerde ağaçlandırmalar sayesinde yaz aylarında gölgeli bölgeler elde edilebilmekte, kış aylarında ise ağaç yapraklarının dökülmesiyle beraber güneş ışınlarının bölgeye ulaşımı mümkün olmaktadır (Kuttler, 2011: 7, 11). Ağaçlar ve yeşil alanların iklimle uyumlu olmalarının yanı sıra hava temizliği ve kalitesi için faydalı oldukları ve ses azaltmada da pozitif anlamda

etkililerinin olduğu bilinmektedir (Kuttler, 2011: 4, 8). Çatıların yeşillendirilmesiyle binalar, beton atılarla karşılaştırıldığında sıcak günlerde daha serin kalmakta, serin günlerde ise ısıyı daha iyi bir şekilde muhafaza etmektedirler (Kuttler, 2011: 5).

Devletlerin geleceğe yönelik iklim korumadaki hedefleri arasında iklim/karbon nötrlüğü, sera gazı nötrlüğü ve dünyadaki ısının belirli derecede tutulması (Paris Anlaşması bağlamında 2 derecenin altında tutulması) yer almaktadırlar. İklım/Karbon nötrlüğü ile, sisteme giren ve uzaklaştırılan (depolanan) karbondioksit emisyonlarının eşit olması kastedilmektedir (Avrupa Parlamentosu, 2020). Bu durumda atmosferde fazladan karbondioksit salımı bulunmamaktadır. Sera gazı nötrlüğü ise sistemde üretilen ve tekrar kaybolan sera gazı emisyonlarının dengede olmasını ve fazladan bir emisyon salımı olmamasını, diğer deyişle net olarak sıfır emisyon olmasını ifade etmektedir.

3.2.3. Küresel İklım Değişikliğinin Aleyhine Gerçekleştirilen Politikalar

Küresel iklim değişikliği sorununun başlıca kaynağının insanlar olduğu ispatlanmıştır (IPCC, 2.2. Bölüm bkz.). Her ne kadar önceki bölümlerde görüldüğü gibi, devletler iklim sorununa karşı duyarlı hale gelmiş ve iklimi koruyabilmek adına politikalar geliştirmiş olsalar da, ortaya konulan mücadele yetersizdir. Buna karşılık devletlerin küresel iklim değişikliğinin aleyhine gerçekleştirdikleri birçok politikaları bulunmaktadır. Bunun nedeni öncelikle devletlerin soruna karşı genel tutumlarıyla alakalıdır. Devletlerin küresel iklim değişikliğinin var oluşunu inkr ettikleri (rneğin: Donald Trump yönetimindeki ABD) veya sorunu zmeye önem vermedikleri görülmektedir (Burck vd., 2021: 7). Bunun farklı nedenleri bulunmaktadır. Özellikle gelişmemiş devletlerde farklı sorunlar daha ağır baştığından dolayı iklim değişikliği sorunuyla mücadele, öncelikli değildir. Savaşlar, açlık, yoksulluk gibi sorunların olduğu devletler, bu sorunların zmne öncelik vermektedir.

Gelişmekte olan devletler tarafından iklim korunması için alınan önlemler, kendi iktisadi kalkınmaları bağlamında engelleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle uluslararası alanda müzakere sürecinde bu devletler, iklim değişikliğiyle mücadelede alınan kararların ve önlemlerin onları

(bilhassa iktisadi açıdan) negatif anlamda etkilememesini talep etmektedirler (Wold vd., 2014: 531). Bu bağlamda UNFCCC ve Kyoto Protokolünde alınan önlemlerin, gelişmekte olan devletler üzerindeki negatif etkilerin azaltılmasına özen gösterilmiştir (Wold vd., 2014: 538). 2010 senesinde Cancun Anlaşmasının 89. Maddesi, gelişmekte olan devletler için sosyal ve ekonomik olumsuz sonuçlardan kaçınılacak şekilde iklim değişikliğiyle mücadele edilmesi gerektiğini kabul eder (Birleşmiş Milletler, 2010). Uluslararası müzakere sürecinde devletlerin hem isteksiz hem de kapsamlı hedeflere karşı olmaları, dünya çapında başarılı iklim politikasının oluşumunu engellemiştir (Burck vd., 2018: 8). Bunun dışında devletler, iklim politikaları kendi çıkarlarıyla uyum sağlamadığı takdirde, iklim değişikliğinin aleyhinde politikalar izleyebilmektedirler. Bu tutumlar sonucunda devletlerin çevreye daha çok zarar verdiği görülmektedir. Buna bağlı olarak devletler, geleceğe yönelik planlar geliştirmemekte, uluslararası iklim anlaşmalarını onaylamamakta ve/veya anlaşmalardan ayrılmaktadırlar.

2022 senesi İklim Değişikliği Performans Endeksine bakıldığında dünyada hiçbir devletin, dünya ısınmasının 1,5 derecede tutulması için gerekli önlemleri almadığı görülür (Burck vd., 2021: 3). Endeks, devletlerde iklim korumada izlenen negatif gelişmelere yer vermiştir. Buna göre birçok devletin kesin bir iklim politikası bulunmamaktadır (Burck vd., 2018: 8). Bu durumlarda artan emisyonlara karşı bir önlem alınmamaktadır (Burck vd., 2018: 5-8). İklim korumada devletler hedef belirlemiş olsalar da, bu hedeflere ulaşamadığı da tespit edilmiştir (Burck vd., 2018: 6-7). Fosil yakıtların kullanımı için yatırımlar yapılması, yeni petrol ve gaz keşifleri (örneğin: Danimarka'nın Kuzey Denizinde gerçekleştirdiği keşifler), ağaçların yüksek miktarda kesilmesi ve kömür kullanımından vazgeçilmemesi, iklim değişikliğini daha da tetiklemektedirler (Burck vd., 2018: 5-8). Ayrıca bu negatif gelişmeler, kişi başı emisyonların yüksek olmasını da beraberinde getirmektedir (Burck vd., 2018: 5, 8). İnsanların modern ve yüksek bir yaşam standardını tercih etmeleri, emisyon ağırlıklı tüketime neden olmaktadır (Pascale vd., 2020: 1, 5).

Bu durumda devletlerin, enerji tüketimini azaltmaları ve yenilenebilir enerjiye geçmeleri gerekse de, yenilenebilir enerji (projeleri) yeterince desteklenmediği için bu alanda yeterince mesafe kat edilememiştir (Burck vd., 2018:

5-8). Bunun dışında devletlerin iklim politikalarında ulusal ve yerel alanlar arasında bir kopuş ve uyumsuzluk söz konusudur (Burck vd., 2018: 8). Bu durum gelecek bölümde ele alınacak olan büyük güçlerin iklim değişikliğine ilişkin politikalarında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır.

3.3. BÜYÜK GÜÇLERİN KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN POLİTİKALARI

Büyük güçler küresel iklim değişikliği bağlamında önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu devletlerin çoğu, yüzyıllar boyunca atmosferde biriken karbondioksit gazından sorumludur. Ayrıca günümüzde de bu devletler, yüksek miktarda sera gazı üreterek atmosferdeki oranın artmasına neden olarak küresel iklim değişikliğini tetiklemektedirler. Büyük güçler, insanlar tarafından ortaya çıkan küresel iklim değişikliğinden sorumlu olmakla beraber aynı zamanda bu soruna çözüm bulabilecek tek aktörlerdir. Başka bir ifadeyle küresel iklim değişikliği sorununun, büyük güçlerin bu yöndeki mücadeleleri olmadan çözülmesi mümkün değildir. Bu bölümde incelenecek olan büyük güçlerin seçiminde, devletlerin karbondioksit atıklarından sorumlu oldukları miktar ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri etkili rol oynamıştır. Bu kriterler doğrultusunda belirlenen büyük güçler olarak Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Almanya Federal Cumhuriyeti, Japonya ve Avrupa Birliği'nin küresel iklim değişikliğine ilişkin politikaları incelenecektir.

3.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

Büyük güçlerin küresel iklim değişikliğine ilişkin politikaları bağlamında ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri ele alınacaktır. Sanayileşme döneminden itibaren atmosferde bulunan karbondioksit salınımindan en başta Amerika Birleşik Devletleri sorumludur. 2009 senesine kadar ABD dünyada en çok sera gazı salınımindan sorumlu olan ülke konumundadır. Bu tarihten sonra atmosfere salınan en yüksek sera gazı miktarından sorumlu devlet, Çin Halk Cumhuriyeti'dir (Elting vd., 2014: 82). Amerika, insanların neden olduğu küresel iklim değişikliğinden yüksek miktarda sorumlu olmasına rağmen Amerika'da sera gazlarını azaltmaya yönelik kapsamlı bir

ulusal iklim politikası bulunmamaktadır (Elting vd., 2014: 82). Ayrıca diğer ülkelerde (örneğin Almanya’da) olduğu gibi, Amerika’da küresel iklim değişikliği sorununu doğrudan ele alabilecek bir çevre bakanlığı bulunmamaktadır (Müller, 2014: 2). Onun yerine çevreyle ilgili yasamada etkili olan birçok bakanlık, kurul ve mahkemeler bulunmaktadır (Müller, 2014: 2).

ABD’de çoğu zaman çevreyle ilgili konularda içişleri bakanlığı sorumlu olmuştur. Ancak 1970 senesinde kurulan Çevre Koruma Ajansı (*Environmental Protection Agency* [EPA]), çevreyle ilgili görevleri daha çok üstlenmiştir. EPA yürütme bağlamında bağımsız bir yetkiye sahip olsa da bağımsız bir bakanlık statüsünde değildir (Müller, 2014: 3). Devlet başkanına bağlı olan EPA bir merkezi idare müdürü ve on tane bölgesel alanlarda görev alan idare müdürlerinden oluşmaktadır. EPA efektif bir şekilde, çevreyle ilgili alınan önlemlerin ulusal alanda koordine edilmesinden sorumludur (Müller, 2014: 3). Bunun dışında görev alanları arasında çevreyle ilgili standartların araştırılması, denetlenmesi ve çevresel yasaların uygulanması yer almaktadır (Müller, 2014: 3).

Amerika Birleşik Devletleri’nin küresel iklim değişikliğiyle mücadelesi bağlamında devletin siyasi sistemi önemli rol oynamaktadır. Devletin başkanlık sistemi üzerinden yönetilmesi ülkenin küresel iklim değişikliği politikasını ciddi anlamda belirlemektedir. Yönetici liderin ait olduğu parti ve özgeçmişi, söz konusu politikayı belirleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Çevre konusu ve daha önceden siyasi ajandada bulunmayan çevresel sorunlar ilk olarak 1969 senesinde Richard Nixon’un başkan olmasıyla beraber önem kazanmıştır (Müller, 2014: 1). 1970 senesinde Çevre Günü ilan edilmiş ve sonraki on yıllık süre içinde Amerika’da çevreyi korumaya yönelik çabalar sarf edilmiştir. Aynı zamanda bu dönemde çevreyle ilgili önemli yasalar ve düzenlemeler kabul edilmiştir. EPA da bu dönemde kurulmuştur. 1969 yılında Çevre Kalitesi Konseyi (*Council on Environmental Quality* [CEQ]) kurulmuştur. 1970’de Clean Air Act yasası, arabaların karbondioksit salımını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Elting vd., 2014: 82). Aynı yasa 1990’da tekrar genişletilerek daha kapsamlı hale getirilmiştir. 1972 senesinde Clean Water Act yasası kabul edilmiştir.

Richard Nixon'un başkanlığında Amerika'da önemli hale gelen çevre politikası, özellikle başkan Ronald Reagan'ın seçimiyle değişmiştir. Çevre sorunlarına Ronald Reagan ve bir sonraki başkan George H. W. Bush'un yönetiminde önem verilmediği ve her iki başkanın da EPA'yı zayıflatmaya çalıştığı görülür (Royden, 2002: 418). Örneğin Reagan'ın başkanlık döneminde 1981 senesinde Amerika Birleşik Devletler Kongresi'nde kabul edilen Economic Recovery Act ile birlikte çevresel programlar için harcamalar azaltılmış, onun yerine endüstri ağırlıklı bir politikaya önem verilmiştir (Müller, 2014: 6-7, 9).

Bu dönemden sonra 1993'de Bill Clinton'un başkan olmasıyla beraber çevresel politikanın yeniden ön plana çıktığı dikkati çeker. Ayrıca küresel iklim değişikliği sorunu 1990'lardan itibaren giderek uluslararası ortamda ele alınarak Amerika Birleşik Devletleri'nin politikasında da daha önemli bir yere sahip olmuştur. Bill Clinton, Kyoto Protokolünün hazırlanmasına dair konferanstaki konuşmasında küresel iklim değişikliğini 21. yüzyılın en büyük sorunlarından birisi olarak tanımlamıştır (Royden, 2002: 415-416). Clinton diğer başkanlardan farklı olarak sera gazlarını azaltma hedefiyle Climate Change Technology Initiative'i kurmuştur (Royden, 2002: 416). Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nin lideri küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye çaba göstermiştir. Örneğin sera gazlarının oranıyla ilgili düzenlemeler için Clinton, Climate Change Action Plan'ını geliştirir. 1995'te Cumhuriyetçilerin Kongre'de çoğunluğu kazanmaları Clinton'un küresel iklim değişikliğine karşı mücadelesini negatif anlamda etkilemiştir. Cumhuriyetçiler, bağlayıcı sera gazı sınırlamalarına karşı oldukları için bu yöndeki yasalar kabul edilmemiştir (Royden, 2002: 421).

Amerika'nın küresel iklim değişikliğine ilişkin politikasında doğrudan bir rota takip etmemesi, ülkede farklı gerilim bölgelerinin olmasından kaynaklanmaktadır. Bunlardan birisi Cumhuriyetçilerin ve Demokratların konuyla ilgili farklı görüşe sahip olmalarıdır. Günümüze kadar Cumhuriyetçilerin çoğu küresel iklim değişikliğinin var oluşuna şüpheyle yaklaşmaktadırlar (Brewer, 2012: 8-9; Elting vd., 2014: 82). Demokrat Parti'ye üye olan başkanlar ise Cumhuriyetçilere göre çevresel politikaya daha çok ağırlık vermiştir. Bu gerilim günümüze kadar devam etmektedir.

Uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında geliştirilecek olan anlaşmalar için 1997’de Byrd-Hagel-Resolution adlı yasa kabul edilmiştir. Bu yasaya göre Amerika Birleşik Devletleri gelişmiş ülkelerin aksine gelişmekte olan ülkelerin anlaşmaya dâhil edilmemeleri durumunda ve Amerika Birleşik Devletleri’nin ciddi ekonomik zarara uğrayacağı hallerde küresel iklim değişikliğiyle ilgili uluslararası anlaşmaları onaylamayacaktır (Arroyo, 2019: 4). Ancak bu karar, önceden uluslararası alanda Berlin’de gerçekleşen ilk Taraflar Konferansı (COP1) toplantısında kabul edilmiş olan Berlin Mandate ile çelişki içerisindedir. Berlin Mandate anlaşmasına göre, atmosferdeki sera gazından en çok sorumlu olan gelişmiş devletler, öncelikli olarak emisyonlarını azaltmaya yönelik önlemler almak ile yükümlüdürler (Royden, 2002: 425).

Kyoto Protokolünün gelişiminde başkan Clinton önemli rol oynamıştır. Ancak 1998 senesinde Clinton her ne kadar Kyoto Protokolünü imzalamış olsa da, bu durum Cumhuriyetçiler tarafından eleştirilmiştir (Royden, 2002: 458). Daha sonra George W. Bush’un 2001 yılında başkan olmasının hemen ardından, Amerika, anlaşmanın ülkenin ekonomisine zarar verebileceği ve küresel iklim değişikliğinin nedenlerinin bilimsel olarak yeterince ispatlanmadığı gerekçesiyle protokolden geri çekilmiş ve anlaşma mecliste onaylanmamıştır (Mildner/Richert, 2009: 39; Rosencranz, 2002: 482).

Daha önce Texas eyaletinde petrol endüstrisinde çalışmış olan George W. Bush, başkanlık dönemi boyunca küresel iklim değişikliği sorununun insanlardan kaynaklandığını tamamıyla kabul etmemiştir (Mildner/Richert, 2009: 39). Bu durum Bush dönemindeki çevre politikasına da yansımıştır. Örneğin, eskiden petrol endüstrisinde lobi pozisyonunda olan Philip Cooney’in CEQ’nun başkanı olması, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye önem verilmemesine neden olmuştur (Müller, 2014: 4). Bunun dışında 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ülkenin siyasi ajandasında terörle mücadele çok daha fazla ön plana çıkmıştır.

Ulusal alanda Bush’un stratejisi, emisyonların azaltılmasından ziyade artmasını yavaşlatmaktır (Rosencranz, 2002: 488). Sera gazlarının artmasının yavaşlaması ise belirli yasalar ile düzenlenmemiş, onun yerine daha çok isteğe bağlı

olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Bush, küresel iklim değişikliğine karşı mücadele kapsamında emisyonların azaltılmasından ziyade yeni teknolojilerin geliştirilmesi, temiz enerji kaynaklarına yatırım hem benzin hem de elektrik ile çalışan araçların geliştirilmesine ağırlık vermiştir (Rosencranz, 2002: 489).

Burada Amerika’da küresel iklim değişikliği noktasında ikinci gerilim alanını görmek mümkündür. Bir yanda ekonomi ve işyerlerini muhafaza edip geliştirmek isteyen sanayi sektörü, diğer yandan giderek artan bir şekilde küresel iklim değişikliğinin sonuçlarına karşı mücadele içerisinde olan çevreci grupların talepleri yer almaktadır. Sanayi sektörü küresel iklim değişikliğiyle mücadelede ortaya çıkabilecek olası yaptırımlardan negatif etkilenmek istememektedir.

Amerika’da giderek artarak fırtına, kuraklık ve sel şeklinde hissedilen küresel iklim değişikliğinin sonuçlarına bağlı olarak ülkedeki bazı eyalet valileri kendi çevre politikalarını geliştirmişlerdir (Mildner/Richert, 2009: 39). Bu bağlamda 2006 senesinde ilk olarak Kaliforniya eyaleti sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına dair bir yasa geliştirmiştir. Sonrasında 2009 senesinde geliştirilen Bölgesel Sera Gazı Girişimi (*Regional Greenhouse Gas Initiative*) adlı programda sera gazları emisyonlarını azaltmayı hedefleyen kuzeydoğudaki eyaletler beraber çalışmıştır (Elting vd., 2014: 82). Bush döneminde, Amerika Birleşik Devletleri’nin enerji ve güvenlik politikasını düzenleyecek olan Energy Independence and Security Act (2007) yasası kabul edilmiştir. Bu yasa, öncelikle ABD’nin enerji alanında bağımsızlığını ve güvenliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Bunun dışında yenilenebilir yakıt üretimin artırılması ve araçların ve ürünlerin verimliliği artırılması hedeflenmektedir (EPA, 2007).

2009’da Barack Obama’nın başkan olmasıyla beraber iklim politikası önceki döneme göre daha çok önem kazanmıştır. George W. Bush’un önceden uluslararası düzeyde bu konuda kaybettiği meşruiyetini ve saygınlığını, Barack Obama yeniden geri kazanmaya çalışmıştır (Mildner/Richert, 2009: 44). Başkan Obama, bu dönemdeki küresel ekonomik krizi ve iklim değişikliği sorununu bir arada çözme yoluna başvurmuştur. Bu kapsamda yeni bir ‘yeşil yaklaşım’ ile iklim değişikliği

sorunu  nlenecek ve ülkenin ekonomisi yeniden yapılanmayla hem rekabet gücü artırılacak hem de yeni işyerleri oluşturulacaktır (Mildner/Richert, 2009: 40).

Ulusal alanda Obama'nın iklim değişikliğiyle mücadelesinde geliştirdiği  klim Eylem Planı (*Climate Action Plan*) (2013)  ne çıkmaktadır.  klim Eylem Planı sera gazı emisyonlarının bilhassa nakliyat ve elektrik alanlarında azaltılmasını hedeflemektedir (Elting vd., 2014: 82). Plan, ülkeyi iklim değişikliğinin olası sonuçlarına karşı hazırlayacak ve uluslararası alanda sorunun  oz m  yönünde çabaları geliştirip güçlendirecektir (The White House, 2013). 2014 senesinde  klim Eylem Planı kapsamında yer alan Temiz Enerji Planı (*Clean Power Plan*), elektrik sektöründe emisyonları azaltma hedeflerini belirlemiştir. Bu alandaki emisyonlar 2005 senesine kıyasla 2030 senesine kadar %30 azaltılacaktır (Elting vd., 2014: 82, 84). Obama'nın  klim Eylem Planı Amerika'da emisyonların azaltılması bakımından önemli hedefler içermektedir. 2010 senesinden itibaren hem güneş enerjisi üretiminin masrafı hem de rüzgar enerjisi üretimi fiyatları ciddi miktarda d  m   ve fosil yakıtlarla rekabet edecek boyuta ulaşmıştır (Arroyo, 2019: 10). Ayrıca 2010 senesinden itibaren büyük çapta sera gazı (tümünün %85'i)  reten şirketlerin ve fosil yakıt teminatından sorumlu olanların düzenli olarak EPA'ya rapor sunmaları  ng r lm  tir (Mildner/Richert, 2009: 41).

Barack Obama, Paris Anla masını imzalayarak uluslararası alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki kararlılığını ortaya koymuştur. Bu anla mada Amerika Birleşik Devletleri 2025 senesinde kadar 2005 senesinin emisyonlarının %26-28 altında tutacaklarını bildirmiştir (The White House, 2015).

Barack Obama'nın iklim politikasında gösterdiği çabasının 2017 senesinde küresel iklim değişikliğinin var olu una inanmayan Donald Trump ile sonlandığı söylenebilir. Trump'ın başkanlığının başlamasıyla beraber Beyaz Sarayın web sitesindeki iklim değişikliğiyle ilgili yazılar silinmiştir (Davenport, 2017). Ayrıca ulusal alanda Obama'nın başlattığı Clean Power Plan gibi farklı küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi hedefleyen düzenlemeler, Trump tarafından durdurulmuştur (Davenport, 2017). Uluslararası alanda ise Trump ülkesine ekonomik olarak zararlı olduğunu ve rekabetçiliğine zarar verebileceğini gerekçe göstererek

Paris Anlaşmasından çekileceğini ilan etmiştir (Bojanowski, 2017; Zhang vd., 2017b: 221). Donald Trump'ın giderek artan bir şekilde hissedilen küresel iklim değişikliği sorununu görmezden gelmesi, büyük çapta eleştirmiştir. Bu durum ülkenin bazı bölgelerinin ve eyaletlerinin, sorunu kendi imkânlarıyla çözmeye çalışmalarına neden olmuştur. Burada üçüncü gerilim alanı görülmektedir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletin ve eyaletlerin pozisyonları farklı olduğu için ortaya çıkan anlaşmazlıklar neticesinde başarılı bir iklim politikası mümkün olmamaktadır (Müller, 2014: 1). Eyaletlerin bu yöndeki çabaları her ne kadar önemli olsa da sorunu çözüm kapasiteleri, devletinkinden çok daha azdır. Bilhassa uluslararası alanda müzakere edilen anlaşmalarda söz hakları bulunmamaktadır (Arroyo, 2019: 11-12).

2021 yılında Joe Biden'in Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni başkanı olarak seçilmesinden sonra Biden, ABD'nin yeniden Paris Anlaşmasına katılacağını belirterek anlaşmayı imzalamıştır (Zeit Online, 2021a). Küresel iklim değişikliğine en çok sebep olan ülkelerin arasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri'nin farklı gerilim alanları nedeniyle günümüze kadar kapsamlı bir iklim politikasına sahip ol(a)maması, sorunun çözümünü ulusal ve uluslararası alanda zorlaştırmaktadır. Her ne kadar bazı başkanlar iklim değişikliği sorununun çözümüne siyasi ajandalarında yer vermiş olsalar da, bu tutum, ülkenin kapsamlı bir iklim politikasına sahip olmasını beraberinde getirememiştir.

3.3.2. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin Halk Cumhuriyeti'nin aktif olarak küresel iklim değişikliğine karşı mücadelesi genel olarak daha geç başlamıştır. Devletin mücadeleye geç başlaması, Çin'in kendi kalkınma süreci, nüfusun artması ve ülkede görünen çevreyle ilişkin sorunların diğer devletlere göre daha geç fark edilmesiyle alakalıdır. Ancak günümüzde Çin, küresel iklim değişikliğinin birçok sorunundan etkilenmektedir. En belirgin sorunlar arasında yer alan hava ve su kirliliğinden ziyade ülkenin bazı bölgelerinde seller ve kuraklıklar görülmektedir. Bu afetlere bağlı olarak ekosistemlerin zarar görmesi sonucunda hayvancılık ve tarım olumsuz bir şekilde etkilenmektedir (Wacker, 2009: 50).

Her ne kadar Çin, günümüzde yüksek derecede karbondioksit salımından sorumlu olsa da uluslararası alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadelede farklı bir pozisyona sahiptir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri yüzyıllarca atmosferde biriken sera gazından sorumluyken Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomisinin daha geç kalkınmaya başlaması nedeniyle Çin, aynı şekilde sorumlu tutulmamıştır. Bu durum uluslararası ortamdaki küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye de yansımaktadır. 1997 senesinde kararlaştırılan Kyoto Protokolünde devletler, Ek ülkeleri ve Ek ülkeleri olmayan devletler olarak kategorilere ayrılmıştır. Bu tarihte Çin Halk Cumhuriyeti, gelişmiş devlet statüsünde görülmemiş ve bu nedenle Kyoto Protokolünde gelişmekte olan devlet olarak kategorize edilmiştir. Böylelikle Çin Halk Cumhuriyeti UNFCCC Sözleşmesinde (1992) belirlenmiş olan ve ayrıca Kyoto Protokolünde (1997) de yer alan “ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” prensibi bağlamında gelişmiş devletlerden beklenen sorumluluklara tabi tutulamamaktadır. Örneğin, kendi emisyonlarını belirli miktarda azaltması gerekmemektedir. Ayrıca gelişmekte olan devletler statüsünde bulunduğu için gelişmiş devletlerden maddi yardım ve teknoloji transferi alabilmektedir.

Uluslararası ortamdaki küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki müzakere süreçlerinde Çin, bu prensibe dayanarak kendi çıkarlarına uygun bir şekilde sonuçları şekillendirme çabası içerisindedir (Bräuner, 2010: 1). Örneğin, Çin Halk Cumhuriyeti 2009 senesinde UNFCCC'ye sunduğu Position Paperler ile bu prensibin geçerliliğinin korunmasını talep etmiş ve gelişmiş devletlerin bağlayıcı emisyon azaltma hedeflerinin olmasını (emisyonların 2020 senesine kadar 1990 senesi oranla %40 azaltılmasını) istemiştir (Wacker, 2009: 55-56). Bu Position Paperler'de Çin Halk Cumhuriyeti ayrıca kendisinin de ait olduğu gelişmekte ülkeler grubuna emisyonlara dair bağlayıcı üst sınır konulmaması, bu grup içerisinde devletlerin alt kategorilere ayrılmamalarını ve gelişmekte olan devletleri destekleme amaçlı maddi yardım fonlarının tesis edilmesini talep etmiştir (Wacker, 2009: 55-56).

Çin, uluslararası düzeyde sergilediği bu tutumuyla bazı konferanslarda başarılı bir iklim politikası için alınması gerekli kararları engellemiştir. Örneğin, Kopenhag Zirvesinde (2009) bilhassa batılı devletler, Çin'in bu tutumunun zirvede iyi bir sonuç alınamamasına neden olduğunu belirtmişler ve Çin'i bu nedenle

eleştirmişlerdir (Bräuner, 2010: 1). Çin'in küresel iklim değişikliği bağlamında kendi iç meselelerine karışılmamasını istemesi ise gelişmiş devletler tarafından ayrıca eleştirilmiştir. Gelişmiş devletler yaptıkları maddi yardımların ve teknoloji transferlerinin gelişmekte olan devletlerde hedef odaklı kullanıp kullanılmadığına dair rapor istemektedirler. Bilhassa Amerika Birleşik Devletleri, bu konuda şeffaflıktan yanadır ve yardımların kullanımının kurumsal olarak kontrol edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Schmidt/Heilmann, 2012: 97). Çin Halk Cumhuriyeti'nin burada bir çelişki içerisinde olduğu görülür: Bir taraftan uluslararası ortamda hiçbir şekilde egemenliğinden taviz vermemeyi prensip edinmiştir ve diğer aktörler tarafından iç işlerinin küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında kontrol edilmesini istememektedir. Ayrıca kendi ekonomik kalkınmasına sınırlamalar getirebileceğinden dolayı uluslararası düzeydeki sınırlamaları istememektedir (Wacker, 2009: 55, 57). Diğer taraftan Çin, gelişmiş devletlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında yaptıkları maddi ve teknolojik yardımlardan faydalanmak istemektedir (Schmidt/Heilmann, 2012: 97). Genel olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki emisyonların azaltılması gereği, Çin'in geniş çaplı kalkınma hedefiyle uyuşmamaktadır.

Nüfusu giderek artan ülkenin enerji teminatının büyük bir kısmının kömürden elde edilmesi ve bunun sonucunda yüksek miktarda sera gazının atmosfere yayılması, 2000 yılından sonra bilhassa belirli büyük kentlerde (Pekin, Şanghay) ciddi derecede hava ve su kirliliğine neden olmuştur (Gardner, 2019; Wacker, 2009: 50). ABD ve Çin, dünyadaki karbon emisyonlarının %43'ünden sorumluyken, ABD'de küresel iklim değişikliğine karşı mücadele aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşmektedir, başka bir ifadeyle halkın ve kuruluşların iklim değişikliğiyle mücadelesi, hükümet üzerinde bir etki yaratmaktadır. Çin'de ise iklim değişikliğiyle mücadele, yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşmektedir (Gardner, 2019). İklim değişikliği konusu Çin'de uzun süre sadece bilimsel bir konu olarak ele alınmıştır ancak çevre sorunlarının giderek daha çok hissedilmesi ve insanları etkilemesiyle beraber konu siyasi düzeyde incelenmeye başlanmıştır (Zhang vd., 2020a: 1). Küresel iklim değişikliği 2007 senesinde ilk kez Çin'in Ulusal İklim Değişikliği Programı (*China's National Climate Change Programme*) bağlamında siyasi

düzeyde sistematik olarak ele alınmıştır (Schmidt/Heilmann, 2012: 91; Zhang vd., 2020a: 2). 2013’de yönetimi alan Çin Komünist Partisi (ÇKP) başkanı Xi Jinping, ülkesini ekolojik bir medeniyet kurmaya çağırmıştır (Gardner, 2019). Ayrıca Çin için 11. (2006-2010), 12. (2011-2015) ve 13. (2016-2020) Beş Yıllık Planları kapsamında sera gazı ve enerji tasarrufu gibi faaliyetlerde bulunulması, önemli bir hedef haline gelmiştir (Zhang vd., 2020a: 1). Örneğin, 12. Beş Yıllık Planı, yeniden ağaçlandırmayı ve bu sürecin kontrol edilmesini sağlamıştır. Geniş çaplı ağaçlandırma ile, karbon yutağı olarak faydalı görülen ormanlar sayesinde karbondioksit gazının yok edilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde dünya çapında en çok ağaçlandırma, Çin Halk Cumhuriyeti’nde gerçekleştirilmiştir (Zhu/Wang, 2017: 13).

Bunun dışında 2017 senesinde National Carbon Emission System yürürlüğe girmiştir. Böylelikle Çin, ilk olarak iklim politikasında bir piyasalaştırma önlemini kabul etmiştir (Zhang vd., 2020a: 1). Ayrıca Çin Halk Cumhuriyeti kömür kullanımının kontrolüne ve azaltılmasına önem verip, enerji üretiminin fosil yakıtı dışında gerçekleşmesini teşvik etmektedir (Zhu/Wang, 2017: 12). Çevreyi korumaya yönelik yeni yasalar getirilerek emisyonların artmasının yavaşlanmasına çaba gösterilmiştir. Diğer yandan yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi, enerji verimliliği için önlemler alınması ve enerji ağırlıklı ihracat mallarının vergilenmesi neticesinde Çin’in çevre politikası eskiye göre daha genişlemiştir.

Uluslararası alanda ise Çin, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede daha çok taraflı ve iki taraflı rejimlerde, örneğin Avrupa Birliği, ABD, Brezilya, Hindistan, Kanada, vb., yer almıştır (Avrupa Komisyonu, t.y.a; Wacker, 2009: 55; Wang, 2009: 92). Çok taraflı çabalar arasında Çin’in, örneğin Metandan Pazara Ortaklığı (*Methane-to-Market Partnership*) ve Temiz Kalkınma ve İklim Üzerine Asya-Pasifik Ortaklığı (*Asia-Pacific Partnership on Clean Development and Climate*) gibi farklı ortaklıklara üyelikleri bulunmaktadır (Wacker, 2009: 55).

Bunun haricinde Çin’in eski tutumunda bir yumuşama olduğu tespit edilir. Önceden küresel iklim değişikliğiyle mücadelede rejim oluşturma çabalarında engelleyici bir pozisyonda bulunurken (örneğin Kopenhag Zirvesinde), Çin giderek

daha aktif ve yapıcı hale gelmiştir. Bunun bir nedeni ülkenin giderek uluslararası alanda büyük bir güç ve lider olarak yer almak istemesinden ve iyi bir imaj oluşturma çabasıdır (Gardner, 2019). Çin'in bu tutumu Paris Anlaşmasında da gözlemlenebilmektedir. Çin, anlaşmayı desteklemiş ve çevre korunmasında daha aktif bir rol benimsemiştir. Bu tutum ülkede büyük bir sorun olan hava kirliliğinden mağdur olan halk tarafından da desteklenmiştir. Ayrıca 2007 senesinde Çin'de CO2 emisyon miktarının ABD'nin değerlerini geçerek ülkenin dünyada en çok miktarda emisyonu sahip olmasıyla (Mildner/Richert, 2009: 38) beraber Çin'e uluslararası baskı artmıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı Çin giderek eski tutumundan vazgeçerek küresel iklim değişikliğiyle mücadelede giderek bir lider pozisyonuna sahip olmaya çalışmaktadır (Schreurs, 2016: 222).

Küresel iklim değişikliğiyle mücadele her ne kadar son dönemlerde Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi ajandasında giderek önemli bir rol almaya başlamış olsa da, bir takım gelişmeler bu gidişatı engellemektedir. En başta Çin'in artan nüfusu ve aşırı derecede sanayileşme, iklim politikasını zorlaştırmaktadır (Schmidt/Heilmann, 2012: 92). Tek parti hükümeti, vatandaşlarının ihtiyaçlarını gidermek için kentleşme sürecine yoğunlaşmıştır. Yeni Kentleşme Planı kapsamında 2015 ve 2025 senesi arasında şimdiye kadar kırsal alanda yaşayan 250 milyon vatandaşın kentlere yerleştirilmesi planlanmıştır (Gardner, 2019). Nüfusun giderek büyük kentlere yoğunlaşması, o bölgedeki hava ve su kirliliği ve diğer çevresel sorunları da beraberinde getirebilmektedir (Gardner, 2019).

Çin Komünist Partisi'nin temel hedeflerinden birisi, ekonomik refaktır. Bu nedenle hükümet işsizliğe karşı ciddi mücadele vermektedir. Örneğin, 2016 senesinde Çin'de ekonomik sıkıntılar yaşandığında, hükümet sorunu çözmek amacıyla ağır sanayiye yoğunlaşarak önceden kapatılmış olan fabrikaları yeniden faaliyete geçirmiştir. Parti, işsizlik sorununu çözmüş olsa da, bu karar aşırı derecede hava kirliliğine neden olmuştur (Gardner, 2019).

Diğer bir sorun ise Çin'de iklim değişikliğiyle mücadelede çözümün daha çok yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşmesidir. Halkın çoğu, bu konuda duyarlı değildir. Örneğin, dünyada en çok seyahat edenler arasında Çin vatandaşları yer almaktadır

(Gardner, 2019). Hem devlet hem de vatandaşlar sorunun çözümü için duyarlı bir şekilde mücadelede etmediği için, ekolojik bir medeniyet kurma hedefi zorlaşmaktadır (Gardner, 2019). Çin'in iklim politikasına en çok engel olan husus, kendi büyük çaplı kalkınmasıdır. Bu bağlamda yüksek derecede enerjiye ihtiyaç vardır. Enerji teminatı ise yüksek derecede kömürden (%60-70 arası) ve kömür santrallerinden sağlandığı için kalkınma sürecinde havadaki sera gazı miktarının en yüksek olduğu noktaya henüz ulaşılmamıştır (Schreurs, 2016: 222; Wacker, 2009: 50). Araştırmalara göre bu yükselme noktası 2030 senesinde ulaşıp sonrasında karbondioksit değerleri düşmeye başlayacaktır (Wacker, 2009: 57, 58).

3.3.3. Rusya Federasyonu

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede Rusya Federasyonu önemli bir büyük güçtür. Rusya dünya çapında 2020 senesinde en çok karbondioksit emisyonu salımından sorumlu olan dördüncü ülkedir (Global Carbon Atlas, t.y.). 1990'ların başlarında uluslararası alanda küresel iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğunun kabulü ve sorunun çözümüne dair mücadelenin başlaması, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, yeni tek kutuplu dünya düzeninin hâkim olması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında iklim değişikliğinin var oluşunun (bilimsel açıdan) kabullenilmesi Rusya'da daha uzun zaman almış ve bunun sonucunda iklim politikası da yavaş gelişmiştir (Nikitina, 2001: 289; Skryzhevskaya vd., 2015: 151-155).

Rusya, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesini Rio Konferansı sırasında imzalayarak, erken imzalayan ülkeler arasında yer almıştır (Nikitina, 2001: 290). Bundan sonra başlayan Kyoto Protokolü hazırlanma sürecinde de Rusya'nın aktif bir rol aldığı görülür. Bunun nedenlerinden birisi Kyoto Protokolünün Rusya'nın çıkarlarıyla uyum içerisinde olmasıdır. Rusya gibi devletlerin emisyonları azaltmadaki masrafları düşüktür ve bunun dışında protokolün vaat ettiği yeni teknoloji ve altyapı için öngörülen sermayeye yüksek derecede ihtiyacı vardır (Sabonis-Helf, 2003: 159). Kyoto Protokolünde geçen uluslararası emisyon ticareti ve ortak yürütme mekanizmalarının Rusya'nın çıkarları ile uyum halinde olması nedeniyle Rusya, uluslararası iş birliğinde daha yapıcı bir rol

üstlenmiştir (Nikitina, 2001: 291). Amerika Birleşik Devletleri'nin Kyoto Protokolünden ayrılmasıyla beraber Rusya daha merkezi bir pozisyona gelir (Nikitina, 2001: 289). Ayrıca Rusya'nın yüksek emisyon salımından sorumlu olması, bilhassa ABD'nin protokole dâhil olmamasından itibaren bir veto hakkını da beraberinde getirmektedir (Sabonis-Helf, 2003: 160). Böylelikle Kyoto Protokolü, Rusya Federasyonu için uluslararası alandaki iklim politikası bağlamında bir devrim noktası niteliğindedir ve Rusya, uluslararası rejim oluşturma çabasında önemli bir aktör konumuna yerleşmiştir (Nikitina, 2001: 291, 302). Kyoto Protokolü, 2004 senesinde Rusya tarafından onaylanarak 2005'de yürürlüğe girmiştir.

Rusya Federasyonu'nun, Kyoto Protokolündeki sera gazı emisyonlarının azaltılması hedefini fazlasıyla yerine getirdiği söylenebilir. Devletlerin emisyonlarını 1990 senesi değerlerinden en az %5 daha az olması öngörülmüşken, Rusya emisyonlarının %35 oranında düşürmeyi başarmıştır (Skryzhevskaya vd., 2015: 155). Bunun nedeni ise devletin bu yöndeki hedefe ulaşma çabasından ziyade post sosyalist geçiş dönemine bağlı olarak gerçekleşen ekonomik kriz ve bununla beraber iktisadi faaliyetlerin azalmasıdır (Nikitina, 2001: 293). Enerji sektöründe azalan emisyonların %60-70'i ekonomik gerileme ile alakalı olup sadece %8-12'si kurumsal reformların pratikte uygulanması ve geriye kalan azalma, ekonomide yapısal değişiklikler ve doğal gaz kullanımından kaynaklanmaktadır (Nikitina, 2001: 294). Sanayi ve tarımsal üretimin azalmasıyla birlikte emisyon salımı yüksek derecede azalmış ve Rusya, uluslararası alandaki iklim sözleşmesinde verdiği hedeflere ulaşmıştır (Nikitina, 2001: 293-294). Böylelikle Kyoto Protokolündeki mekanizmalar uygulanmadan emisyonlarla ilgili verilen vaatlere ulaşılmıştır.

Rusya'nın Kyoto Protokolünün uygulamasında başarısız olması, birçok kez eleştirilmiştir. Kyoto Protokolünün ulusal alanda uygulanması ve yönetmede başarısız olması, farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Öncelikle ülkenin iklim politikası kurumsal olarak yeterince gelişmemiştir (Nikitina, 2001: 209). Böylelikle Kyoto Protokolünün uygulanması için gerekli olan kurumlar, yapı ve kontrol mekanizmaları ya bulunmamaktadır ya da yetersiz kalmıştır.

1996 senesinde yayınlanan Federal İklim Değişikliği Programı (Tehlikeli İklim Değişikliğinin ve Olumsuz Sonuçlarının Önlenmesi Federal Programı) (*Federal Climate Change Programme [Federal Programme Prevention of Dangerous Climate Changes and Their Negative Consequences]*), ulusal iklim stratejisinin temel içeriğini kapsar (Niktina, 2001: 299). Bunun dışında 2009'da hükümet İklim Doktrini ile küresel iklim değişikliği sorununun varlığını kabul etmiş ve bu konu üzerine yerel otoritelerin sorumluluklarını belirtmiştir (Skryzhevskaya vd., 2015: 168). Rusya Federasyonu, Doğal Kaynaklar ve Çevre Bakanlığı ile bu kurumun bir bölümünü oluşturan Hidromet (Hidrometeoroloji ve Çevresel İzleme Federal Servisi) tarafından ulusal alanda iklim değişikliği sorununu ele almaktadır (Kokorin, 2016: 10). Bunun dışında Roshydromet, iki kez (2008, 2014), küresel iklim değişikliği ve Rusya Federasyonu'ndaki sonuçlarını içeren değerlendirme raporu yayınlamıştır (World Meteorological Organization, 2015).

2011 senesinde yayınlanan Decree of the Russian Government on the Implementation of the Climate Doctrine for the Period Prior to 2020 kararında, Rusya'daki federalizm sistemi bünyesinde bölgesel otoritelerin, federal hükümetin iklim değişikliği politikasının uygulanmasından sorumlu olduğu yazmaktadır (Skryzhevskaya vd., 2015: 147). Ancak bu karar, pratikte birçok zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların birisi Rusya'daki bölgelerin eşit olmamasıdır. Rusya, büyük bir ülke olduğu ve farklı iklim bölgelerine sahip olduğu için küresel iklim değişikliğinin sonuçlarından eşit olmayan bir şekilde etkilenmektedir. Rusya genel olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Çin ile karşılaştırıldığında daha soğuk ve kuru bir iklime sahiptir ancak 1976 ve 2012 seneleri arasındaki dönemde yüzey ısısı dünya geneline (aynı dönemdeki her on yılda ortalama 0,166°C artış) göre ortalama 0,43°C derece artarak, çok daha aşırı bir şekilde yükselmiştir (Skryzhevskaya vd., 2015: 148). Bilhassa sürekli don bulunan bölgelerde, iklim değişikliğine bağlı erimelerin olumsuz etkileri görülmüştür. Küresel ısınmadan en çok, su kaynakları ve tarıma ağırlık veren bölgeler zarar görmektedir (Nikitina, 2001: 295). Bu gibi bölgeler ciddi sorunlarla karşı karşıyayken sanayiye ağırlık veren bölgeler iklim ısınmasından fazla etkilenmemektedirler. Genel olarak bölgelerin iklim ısınmasının sonuçlarını çözmek için bir stratejileri bulunmamaktadır. Yelizaveta Skryzhevskaya ve

diğer araştırmacıların Rusya’da bulunan 14 bölgeyle yaptıkları ankette sadece iki bölgede iklim değişikliği sonuçlarına karşı uyum eylem planı bulunduğu tespit edilmiştir (Skryzhevskaya vd., 2015: 146, 168). Ayrıca maddi olarak bölgesel otoritelere yeterince destek verilemediği için uyum planları geliştirilip pratikte uygulanamamaktadır (Skryzhevskaya vd., 2015: 160, 167). Bölgelerin daha acil sosyo-ekonomik sorunlarının bulunması, iklim değişikliğine karşı adaptasyon stratejilerinin geliştirilmesini daha önemsiz kılmaktadır (Skryzhevskaya vd., 2015: 168).

Rusya’daki sera gazı emisyonlarının azalması, hükümetin kendi inisiyatifinden ziyade başka nedenlerden (ekonomik kriz, vb.) kaynaklanmaktadır ve ülke aslında fosil enerjisinin üretimine, nakline, kullanımına ve ihracatına bağlıdır (Skryzhevskaya vd., 2015: 155). Ülkenin enerji teminatında gaz ve kömür ilk sırada gelmektedir. Yüksek karbondioksit salımından öncelikle enerji teminatı, sonrasında ise sanayi sorumludur (Nikitina, 2001: 293; Skryzhevskaya vd., 2015: 155). Bunun dışındaki diğer bir sorun, hükümet tarafından dikkate alınmayan ancak ülkenin sera gazı emisyonlarının %45’ini (2014 senesinde) oluşturan metan gazıdır (Kokorin, 2016: 11). Metan gazı dünya genelindeki sera gazlarının sadece %20-25’ini oluşturmaktadır (Kokorin, 2016: 11). Enerji sektöründeki ortaya çıkan sera gazlarının çoğunu karbondioksit oluşturmaktadır. Bu durumda ülke enerji tasarrufu yaparak, yenilenebilir enerjiye geçerek veya farklı enerji kaynaklarından faydalanarak emisyonlarını azaltabilir (Nikitina, 2001: 299; Skryzhevskaya vd., 2015: 155). Ancak enerji sektörü siyasi elite yakından bağlantılı olduğu için bu alandaki karbondioksit miktarı azaltılmamaktadır (Skryzhevskaya vd., 2015: 155-156). Rusya Federasyonu’nun dünyanın en büyük doğal gaz üretim şirketi olan Gazprom’a sahip olması, başarılı bir iklim politikasını engellemektedir.

Rusya Federasyonu’nun 2010 senesinde yaz aylarını aşırı sıcak geçirmesi, kuraklık, orman yangınları ve tarımın zarar görmesi sonucunda ülkede iklim değişikliğinin daha çok ciddiye alınmaya başlandığı görülür (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1297). Böylelikle az derecede de olsa, Rusya devleti bundan sonraki dönemde karbon salımının azaltılmasını önemseye başlar (Kokorin, 2016: 12). Ayrıca 2015 senesinde gerçekleşen Paris Konferansının da Rusya’nın iklim politikasına etkisi olmuştur (Kokorin, 2016: 9). Anlaşmayı kabul eden ülkelerin

kendi sera gazı emisyonları için hedefler koymaları gerekmektedir. Rusya ise Paris Anlaşmasını 2019 senesinde kabul ederek hedef olarak emisyonların 1990 senesine kıyasla %25-30 azaltılması hedefini belirlemiştir (Otrachshenko/Popova, 2019: 2). Bu yöndeki ilerlemeler henüz sınırlı olsa da, Rusya, Paris Anlaşmasıyla emisyonların azaltılması gerektiğini kabul etmiştir (Kokorin, 2016: 9).

Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, Rusya'da da iklim politikasının şekillenmesinde, başkan önemli rol oynamaktadır. Vladimir Putin ve Dmitri Medvedev başkanlık sürelerince Rusya'nın iki kutuplu sistemin yıkılmasıyla beraber kaybetmiş olduğu uluslararası pozisyonunu geri kazanmaya ve ekonomik refahı sağlamaya çalışmaktadırlar (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1301). Ancak iki devlet başkanı da bu hedeflere ulaşmak için farklı stratejiler kullanmaktadırlar. Burada devlet başkanlarının ülkenin çıkarlarını gözetmede ve ülkenin modernleşmesinde hangi faktörlere yer ve ağırlık verdikleri önemlidir. Vladimir Putin başkanlığı sırasında Rusya'nın çıkarları için iklim değişikliği sorununu çözmeyi ve enerji kullanımını içeren bir strateji geliştirmemiş ve böylece Kyoto Protokolünün kabul edilmesinden sonra protokolün uygulanması başarısız kalmıştır (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1318). 2009 senesinde gerçekleşen Kopenhag Zirvesinde Dmitri Medvedev, Rusya'yı sera gazı emisyonlarını azaltmada dünya lideri olarak tanımlayarak Rusya'nın dünyadaki enerji güvenliğini sağlamaya devam edeceğini söylemiştir (President of Russia, 2009). Böylelikle Dmitri Medvedev, iklim değişikliği sorununu ve enerji konusunu politikasına dâhil etmiştir. Medvedev'in başkanlık süresince küresel iklim değişikliği sorununun çözümü, Rusya için daha önemlidir. Bu durum Çin'de artan uluslararası baskı sonucu gelişen iklim politikasından ziyade devlet başkanı Medvedev'in iklim değişikliği sorununa önem vermesiyle alakalıdır.

İktisadi kalkınma için Putin, hidrokarbon sektörünün gelecekte daha büyük bir rol oynamasını hedeflerken, Medvedev iktisadi kalkınma hedefine ekonominin çeşitlendirilmesi üzerinden ulaşmaya çalışmaktadır (Skryzhevskaya vd., 2015: 156). Putin, uluslararası alandaki iklim değişikliğiyle mücadele bağlamındaki sözleşmelere katılımın iktisadi açıdan maliyetli olabileceğini vurgulamaktadır (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1302). Medvedev ise 2008 senesindeki küresel ekonomik krizi de

dikkate alarak Rusya'nın ekonomisini iklim değişikliğiyle m¼cadeleyi dikkate alacak bir şekilde modernleştirmeyi hedeflemiştir. Devlet başkanı Medvedev'in d¼neminde uluslararası s¼zleřmelerden elde edilebilecek teknoloji transferleri, yeni enerji kaynaklarının kullanımı ve enerji verimliliğini arttırılması Rusya'nın ekonomisinin modernleşmesi bağlamında bir fırsat olarak g¼r¼lm¼řt¼r (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1297, 1299, 1300, 1307). Medvedev b¼ylelikle uluslararası alanda daha modern, Putin'e g¼re daha Batı yanlısı bir politika izleyerek farklı bir Rusya imajı oluşturmaya ¼alıřmıřtır (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1302).

K¼resel iklim değişikliğiyle m¼cadele diğer Batı¼lkeleri ile karşılaştırıldığında Rusya'da farklı fakt¼rler nedeniyle daha başarısızdır. Öncelikle liberal demokrasilerde g¼r¼len kamuoyunun tutumu ve siyasi kararlar arasındaki bağlantı Rusya'da zayıftır (Skryzhevskaya vd., 2015: 155). Bunun dışında Rusya'da diğer batılı¼lkelere g¼re iklim değişikliğiyle m¼cadele eden uzman gruplar, siyasetçiler, medya veya g¼n¼ll¼ler daha azdır (Skryzhevskaya vd., 2015: 156). B¼ylelikle kamuoyunun iklim değişikliğine karşı bilinci giderek artsa bile bu durumun,¼stte belirtilen nedenler ve eksik demokratik kurumlardan dolayı h¼k¼mete yansması zordur (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1307). Ayrıca¼lkede var olan yolsuzluklar, başarılı bir iklim politikasını engellemektedir (Nikitina, 2001: 292, 301). B¼ylelikle Rusya'ya yardımda bulunacak don¼rler, daha dikkatli davranmaktadırlar (Sabonis-Helf, 2003: 162).

Geleceğe bakıldığında buzul erimesinin ilk d¼nemlerinde Rusya'nın kuzey kutup b¼lgesinde yeni ulaştırma rotaları oluşacak ve¼lkenin soğuk b¼lgelerindeki ısınmalar ile birlikte toprakların tarımda kullanımı m¼mk¼n hale gelecektir (Skryzhevskaya vd., 2015: 148-149). Ancak k¼resel iklim değişikliği sorunu uzun vadeli olarak d¼ř¼n¼ld¼ę¼nde t¼m d¼nyada olduğu gibi Rusya'yı da birçok y¼nde negatif etkileyecektir. Bu y¼zden iklim politikasının iyi kurumsallaşmış olması ve sadece devlet başkanlarının politikalarına bağlı olmaması önemlidir (Henry/McIntosh Sundstrom, 2012: 1307).

3.3.4. Almanya Federal Cumhuriyeti

Uluslararası alandaki küresel iklim değişikliğiyle mücadelede Almanya Federal Cumhuriyeti, eşine zor rastlanan bir pozisyona sahiptir. Her ne kadar 2020 senesinde dünya çapında en çok emisyonu sahip olan ülkeler sıralamasında yedinci sırada olsa da, ülkenin iklim değişikliğine karşı verdiği mücadele eşsizdir (Global Carbon Atlas, t.y.). Küresel iklim değişikliğinin sonuçları Almanya’da bilhassa aşırı yağış, sel ve fırtınalar şeklinde kendini belli etmiştir. 2011 senesi, 1881 senesinden bugüne kadar geçen süre içinde dördüncü sıcak sene olmuştur. Ayrıca 21. yüzyılın ilk senelerinde hava ısısı 1961-1990 dönemi ortalamalarından çok daha yüksektir (Daschkeit, 2012: 414). Almanya, bölge olarak örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’ne kıyasla olası sonuçlardan daha az derecede etkilenmektedir. Ancak ülkenin genelinde bu konuda zarar görme bilinci çok yüksektir (Weidner/Mez, 2008: 373). Küresel iklim değişikliğinin var oluşu ve giderek daha ciddi sonuçlara yol açabileceği ülkede çok erken fark edilmiştir. Ayrıca bu soruna emisyon üreten insanların yüksek derecede neden olduğu da kabullenilmiş ve bu nedenle ülkede genel olarak küresel iklim değişikliği sorunu ciddiye alınarak hükümetin mücadeleye ilişkin aldığı kararlar büyük çapta destek görmüştür (Weidner/Mez, 2008: 361, 363, 373). Bu nedenle 1970’lerde insanların çevrenin korunması için protestolar gerçekleştirdiği görülmüştür (Weidner/Mez, 2008: 358).

Almanya Federal Cumhuriyeti erken zamanda çevreyle ilgili ortaya çıkan sorunları ciddiye alarak sorunların çözümüne yönelik politikalar geliştirmiştir. 1974 senesinde çevreyle ilgili konularla ilgilenmesi üzere Federal Çevre Dairesi kurulmuştur. Sonraki senelerde bu kurum bünyesinde iklim değişikliğinin sonuçları ve olası sonuçlara adaptasyon üzerine yoğunlaşan yetki merkezi (Kompetenzzentrum für Klimafolgen und Anpassung) kurulmuştur. İklim üzerine araştırmalar yapılması ve hükümetin kendilerine danışabilmesi için 1979 senesinde Climate Research adlı hükümet komitesi kurulmuştur (Weidner/Mez, 2008: 361-362). Böylelikle Almanya’da 1970’li yıllarda iklim konusuna önem verilmiş ve bu alanda kurumsal olarak yapılanma başlamıştır. Almanya, 1980’lerde iklim konusundaki çalışmalarını daha da derinleşmiştir. Çernobil Faciası (1986) gibi gelişmeler de Almanya’nın iklim politikasının derinleşmesinde önemli faktörlerdendir (Watanabe/Mez, 2004: 111). Bu

dönemin şansölyesi Helmut Kohl, 1986 senesinde Çevre Bakanlığını kurmuş ve 1987 senesinde iklim konusunun dünyadaki çevre sorunlarının en acil sorunlardan bir tanesi olduğunu belirtmiştir (Foljanty Jost/Jacob, 2004: 5; Weidner/Mez, 2008: 362). Aynı sene ayrıca bu konunun derinlemesine incelenmesi için bir araştırma komisyonu (*Enquête Commission*) kurulmuştur (Watanabe/Mez, 2004: 111). Gelecek senelerde komisyonun raporları, devletin iklim politikasına katkıda bulunmuştur.

Almanya’da hedefe yönelik iklim politikasının gerçekleştirilmesi 1990 senesinde verilen bakanlar kurulu kararına dayanır (Kübler, 2008: 317). Bu seneden sonra iklim değişikliğiyle mücadelede birçok yasa kabul edilerek programlar geliştirilir. Öncelikle 1990 senesinde karbondioksit gazının azaltılması hedefiyle bakanlıklar arası çalışma grubu (*Interministerielle Arbeitsgruppe [IMA]*) oluşturulur (Michaelowa, 2003: 32).

Yenilenebilir enerji kaynaklarını desteklemek ve kullanımını arttırmak için hükümet 1990 senesinde Feed-In Tariff adlı yasayı kabul eder ve bu yasa 2000 senesinde geliştirilerek Yenilenebilir Enerji Yasası (*Erneuerbare-Energien-Gesetz [EEG]*) olarak yürürlüğe girer (Borden/Stonington, 2014: 372; Watanabe/Mez, 2004: 118). Feed-In Tariff yasası ile devlet, tüm yenilenebilir enerjinin sabit ücretler ile elektrik şebekesine girmesini sağlayarak bu tür enerjiyi destekler. Böylelikle bu sektörün Almanya’da geliştiği görülür (Mez, 2012: 25). Enerji ücretleri kullanıcılar ve elektrik şirketleri arasında dağıtılmaktadır (Karapın, 2012: 6). Bu yasalarla birlikte ülke genelinde hidroelektrik, güneş enerjisi, fotovoltaiik, rüzgar enerjisi, biokütle enerjisi üretimi ve kullanımı artmış ve bu yöndeki çalışmalar gelişmeye devam etmektedir (Borden/Stonington, 2014: 373; Mez, 2012: 26-27). 2007 senesinde dünyadaki rüzgar enerjisi üretim istasyonlarının üçte birinin Almanya’da bulunduğu tespit edilmiştir (Weidner/Mez, 2008: 369).

1998 senesinde gerçekleşen seçimlerde yeşillerin (*Grüne*) ve sosyal demokratların (SPD) koalisyon hükümeti kurmasıyla beraber iklim politikasına daha çok önem verilmiştir. Böylelikle ekolojik modernleşme, enerji politikasında değişim ve iklim değişikliği konuları, ülkenin siyasi ajandasının önemli bir kısmını

oluşturmuş ve bu konularla ilgili yasalar geliştirilmiştir (Beveridge/Kern, 2013: 5; Mez, 2012: 24). Yasalar, küresel iklim değişikliğinin olası sorunlarına karşı alınacak önlemleri, çözümleri ve tedbirler içermektedirler. Bu hükümetin iklim politikasında hayata geçirdiği ve uluslararası alanda da örnek alındığı en önemli değişikliklerden biri 1999 senesindeki çevre vergisi olmuştur (Foljanty Jost/Jacob, 2004: 14). Çevre vergisi kapsamında olmayan kömür dışında, benzin, mazot, doğal gaz, elektrik ve ısıtma yakıtı, vergilerin yükselmesinde etkili olmuşlardır (Karapın, 2012: 7).

2000 senesinde yayınlanan Ulusal İklim Koruma Programı (*Nationales Klimaschutzprogramm*), ilk olarak sektörlerdeki emisyonu azaltma hedeflerini belirlemiştir (Watanabe/Mez, 2004: 118). 2002’de enerji tasarrufu düzenlemesi (Energieeinsparverordnung), 2004’te Avrupa Birliği bünyesinde emisyon ticareti yasası, 2007’de 2020 iklim ajandası (Klimaagenda 2020), 2008’de Alman iklim değişikliğine adaptasyon stratejisi (Deutsche Strategie zur Anpassung an den Klimawandel) ve birçok iklim koruma faaliyet planları (2005: Klimaschutzprogramm, 2011: Aktionsplan Anpassung, 2014: Aktionsplan Klimaschutz, 2016: Klimaschutzplan 2050, 2019: Klimaschutzprogramm 2030) kabul edilmiştir (BMU, t.y.; Bundesregierung, t.y.; Daschkeit, 2012: 411, 412; Karapın, 2012: 5; Watanabe/Mez, 2004: 120; Weidner/Mez, 2008: 368). Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Federal düzeyde geliştirilmiş olan yasaların uygulanması ve yürütülmesi eyaletler düzeyinde gerçekleşmektedir (Daschkeit, 2012: 413-414). Bu bağlamda ülkenin iklim politikasının yukarıdan aşağıya doğru işlemekte olduğu görülmektedir (Weidner/Mez, 2008: 371, 373).

Avrupa Birliği’ndeki tüm sera gazların yaklaşık dörtte birinden Almanya sorumludur (Schumacher/Sands, 2006: 3929). Almanya, iklim değişikliği sorununun çözümü için sera gazlarının azaltılması gerektiğini erken dönemde fark etmiş ve 1990 senesinden itibaren geliştirilen stratejiler sayesinde ülkenin emisyonları belirgin bir şekilde azalmaya başlamıştır. Burada Almanya’nın birleşmesi iklim politikasının yavaşlamasına neden olsa da yine de bu yöndeki çabaların bulunduğu görülmektedir (Watanabe/Mez, 2004: 113). Ülkenin emisyonları, en çok 1990 ve 1995 döneminde azalmıştır (1990-1995 döneminde 1990 senesiyle kıyasla %13 düşüş, 1995-2000 döneminde 1990 senesiyle kıyasla %2,3 düşüş) (Schleich vd., 2001: 367). Bu

dönemdeki azalmanın %50'si Berlin duvarının yıkılmasıyla alakalıdır (Schleich vd., 2001: 378). Genel olarak Batı Almanya, ülkenin emisyonlarının üçte ikisinden (1987 oranı) sorumludur ancak emisyonlar bu dönemde (1990-1995) en çok Almanya'nın yeni eyaletlerinde düşmüştür (Kübler, 2008: 323; Molt vd., 1996: 735). Almanya'nın yeni eyaletlerinde ekonomik düşüş ve bunun sonucunda ekonominin yeniden düzenlenmesi, prodüksiyon, enerji ve dönüşüm sektörlerinde emisyonların azalmasına neden olmuştur (Schleich vd., 2001: 364, 367). Bunun dışında Almanya genelindeki iklim politikası, enerji verimliliğinin artırılması (CO2 birim başına verimliliği 1990-2011 dönemi içerisinde %76 artmıştır) ve yenilenebilir enerjiye geçiş, sera gazlarının azalmasına neden olmuştur (Mez, 2012: 25; Molt vd., 1996: 735-736; Schleich vd., 2001: 364, 378).

Uluslararası alandaki iklim değişikliğiyle mücadelenin başlarından itibaren Almanya aktif bir rol oynamıştır. Örneğin, Almanya hükümeti ilk küresel iklim değişikliği Taraflar Konferansı (COP1) Berlin'de düzenlemiştir. Hem COP1'de hem de Kyoto Protokolünün hazırlanışında o zamanki çevre bakanı Angela Merkel aktif bir rol oynayarak protokolün başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlamıştır (Weidner/Mez, 2008: 357). Kyoto Protokolünde Almanya, emisyonları 2008-2012 dönemi için 1990 senesine oranla %21 azaltmayı hedeflemiştir (Hillebrand, 2013: 664). Almanya 1990-2010 döneminde sera gazı emisyonlarını %23 azaltarak Kyoto hedefine fazlasıyla ulaşmış ve diğer sanayileşmiş ülkeler arasında en çok emisyon düşüşü kaydetmiştir (Karapın, 2012: 1-2). Almanya'nın Paris Anlaşması için belirlediği hedefleri, 2016 senesinde kararlaştırdığı İklim Koruma Planı 2050'de yer almaktadır. Buna göre 2030 senesine kadar sera gazı emisyonlarının 1990 senesine kıyasla (sektörlerin sorumluluklarını belirterek) %55 azaltılması öngörülmüş ve 2050 senesine kadar sera gazı nötrlüğü hedeflenmiştir (BMU, t.y.). Almanya örneğinde, uluslararası alanda yapılan anlaşmaların ülkenin iklim politikasına direkt bir etkisi olmamıştır. Almanya, geniş çaplı ve tüm sektörleri dâhil edecek bir iklim politikası geliştirmiş ve geliştirmeye de devam etmektedir (Foljanti Jost/Jacob, 2004: 14). Bu yüzden ülkenin başarı ve inovasyonlarının diğer devletlere ve uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye öncülük ettiği tartışılmazdır (Foljanti

Jost/Jacob, 2004: 1, 14; Karapın, 2012: 2; Michaelowa, 2003: 31-32; Weidner/Mez, 2008: 371).

Almanya'nın emisyonlarının azaltılmasında güçlük çektiği alanlardan birisi, karbondioksit emisyonlarının %20,5'inden sorumlu olan trafiktir (Gössling/Metzler, 2017: 418). Kullanışta olan araç sayılarının sürekli artması, otoyollarda hız sınırının bulunmaması, kullanılan araçların çok yakması ve zaman zaman yakıt fiyatlarının düşmesi bu alanda yüksek karbondioksit emisyonlarını tetiklemektedir (Gössling/Metzler, 2017: 419, 425-426). Zamanla enerji verimliliği daha yüksek olan arabalar tercih edilmiş ve araçların çevreye verdiği zararlarına göre plaket taşıma zorunluluğu getirilmiş olsa da, bu alandaki emisyonlar çok düşmemiştir (Gössling/Metzler, 2017: 418, 425-426). Ayrıca 2020 senesine kadar planlanan bir milyon elektrikli araba kullanımı hedefine ulaşamamıştır (Zeit Online, t.y.).

Almanya'nın iklim politikasında en büyük reform, enerjide dönüşümdür (Energiewende). Enerjide dönüşüm sayesinde ülkenin bütün enerji ihtiyacı yenilenebilir enerji kaynakları tarafından karşılanacaktır (Borden/Stonington, 2014: 369). Devrim ile sera gazı salımının azalması, enerji verimliliğinin artması ve ulaşım sektöründe temiz yakıtlara geçiş hedeflenmektedir (Borden/Stonington, 2014: 369). Böylelikle şimdiye kadar enerji üretiminde kullanılan fosil enerjisi veya nükleer enerji tamamen terk edilecektir. Nükleer enerjisine karşı muhalif tavır, Almanya'da 1970'li senelerde başlamış ve giderek artmıştır. Bilhassa 1986 senesindeki Çernobil Faciası bu tutumu daha da güçlendirmiştir (Beveridge/Kern, 2013: 4, 5). Yeşiller (Grüne) ve sosyal demokratlardan (SPD) oluşan hükümet, nükleer enerjiyi terk etmek isterken, Liberaller (FDP) ve Hristiyan Demokrat Birliği'nden (CDU) oluşan hükümet, bilhassa endüstriye daha yakın olması nedeniyle nükleer enerjiyi desteklemişlerdir (Beveridge/Kern, 2013: 5). 2010 senesinde hükümet (CDU/FDP), nükleer santrallerin uzatma kararını almış olsa da 2011 senesinde Fukushima'da gerçekleşen nükleer santral felaketinden sonra bu karardan vazgeçip enerjide dönüşüme ve 2022 senesine kadar tüm nükleer santrallerin kapatılmasına karar vermiştir (Traublinger, 2012: 12). Bu dönemde elektrik üretiminin %20'sini oluşturan nükleer santrallerin sekizi hemen kapatılmış ve geri kalan dokuz santralin 2022'ye kadar kapatılması kararlaştırılmıştır (Borden/Stonington, 2014: 369-370).

Fukuşima felaketi dünyanın başka hiçbir ülkesinde bu çapta reformlara neden olmamıştır (Beveridge/Kern, 2013: 4; Traublinger, 2012: 12).

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede Almanya örneğindeki enerjide dönüşüm başarılı bir iklim politikası anlamına gelmektedir. Ancak bu gibi bir devrimin iyi bir şekilde hayata geçirilmesi kolay değildir. Bu nedenle Çevre Bakanı Peter Altmaier, enerjide dönüşümü ekonomik ve siyasi açıdan ülkenin İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanmasından günümüze kadar en büyük zorluk olarak tanımlamıştır (Caspari, 2012). Bunun nedeni, enerjide dönüşümün gerçekleşmesinin sosyal, siyasi, ekonomik ve teknolojik açıdan birçok zorlukları beraberinde getirmesi ve neredeyse tüm sektörlerde derin değişiklikler gerektirmesi ile yakından ilgili olmasıdır (Beveridge/Kern, 2013: 4; Borden/Stonington, 2014: 379, 385).

Toplamda Almanya'nın iklim politikası başarılı olsa da, bu alanda bazı sorunların bulunması kaçınılmazdır. Örneğin, emisyonların kısıtlanmasında artan araç kullanımına karşı bir önlem alınmamıştır. Genel olarak araba endüstrisi, Avrupa Birliği düzeyindeki gönüllü olarak belirlenen karbondioksit azaltılma sorumluluğunu dikkate almak istememiş ve emisyon ticaretine karşı başta şüpheli yaklaşmıştır (Karapın, 2012: 1; Weidner/Mez, 2008: 366). Bunun dışında çevre vergisi bilhassa halk düzeyinde ve ekonomik alanda aşırı eleştiriye maruz kalmıştır: Verginin sanayi için daha düşük olması savunularak sadece ikincil enerji kaynaklarına uygulanması ve bu nedenle birincil olan karbondioksit emisyonlarının azalmasını teşvik etmemesi, eleştirilmiştir (Foljanty Jost/Jacob, 2004: 14; Weidner/Mez, 2008: 365).

İklim politikasını çok erken geliştirmiş olan Almanya, tüm ülkede her sektörü entegre edecek bir şekilde sorunun çözümüne yönelik yasalar geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir. Ülkenin bu çabası, uluslararası alanda da devam etmektedir. Almanya örneğinde önemli olan nokta, küresel iklim değişikliği sorununa karşı genel bir duyarlılığın bulunmasıdır. Böylelikle iklim politikası sadece belirli hükümet veya devlet başkanlarına bağlı kalmayıp sürekli geliştirilmektedir (Weidner/Mez, 2008: 363).

Almanya'nın diğer ülkelerle karşılaştırıldığında farklı bir yönü ise iklim politikasının iktisadi açıdan bir dezavantaj olarak değil de bir fırsat olarak

görülmesidir. Bu bakış açısıyla sanayi ve iktisadi alandaki aktörler erken yıllarda hükümetle iklim politikasında ortak çözümlere açık olmuşlar ve 1995 senesinde Gönüllü Taahhüt beyanında bulunmuşlardır (Clausen/Zundel, 1995: 9; Karapın, 2012: 6). Bunun sonucunda yeni teknolojik gelişim ve on binlerce işyerleri oluşturulmuştur (Weidner/Mez, 2008: 374). Ülkede aşırı derecede azalan karbondioksit emisyonlara rağmen Almanya, doğru iklim politikasıyla sürekli ekonomik büyüme kaydetmiştir (Mez, 2012: 25). Bu nedenlerden dolayı Almanya'nın gelecekte de hem ulusal hem de uluslararası alanda bu soruna hassasiyeti ve mücadelesi artarak devam edecektir.

3.3.5. Japonya

Japonya dünya çapında en yüksek miktarda sera gazı salımından sorumlu olan ülkeler arasında yer almaktadır. 2020 senesindeki karbondioksit emisyonları bakımından dünyada beşinci sırada yer almıştır (Global Carbon Atlas, t.y.). Japonya da küresel iklim değişikliği sorununu erken dönemlerde fark etmiş ve bu oluşuma karşı reaksiyon göstermiştir. Ancak bugüne dek pratikte sergilediği iklim politikası, farklı nedenlerden dolayı başarısız olarak değerlendirilebilir.

Küresel iklim değişikliğinin sonuçları Japonya'yı ciddi bir şekilde etkilemektedir. Ülkede aşırı yağışlar, seller ve bunların sonucunda meydana gelen toprak kaymalarının yanı sıra pirinç ve diğer gıdaların kalitelerinin düştüğü ve sıcaklıkların aşırı yükseldiği tespit edilmektedir (Mimura, 2013: 111). 2010 senesi, şimdiye kadar gerçekleşen en sıcak yaz dönemi olarak kayıtlara geçmiştir (Mimura, 2013: 111). Japonya'nın küresel iklim değişikliğine karşı mücadelesi ilk etapta uluslararası alandadır. Bundan önce 1973 ve 1978'deki petrol krizlerinden sonra enerji güvenliği Japonya için çok önemli konuma gelmiş ve Japonya sanayi, petrol bağımlılığını azaltma amacıyla enerji verimliliğini giderek arttırmıştır (Morishima, 2003: 80). Ayrıca Japonya, petrol yerine nükleer enerjiye geçerek enerji ihtiyacını karşılamayı hedeflemiştir (Ohta, 2020; Oshitani, 2006: 89). Ancak bu dönemde gerçekleşen uluslararası iklim değişikliği mücadelesine Japonya'nın katkıda bulunmadığı görülür. Örneğin, 1985 yılında Japonya, Ozon Tabakasının Korunmasına dair Viyana Sözleşmesini imzalamamış ve bu yüzden eleştirilmiştir

(Kolmas, 2017: 468). Japonya'ya bu dönemde yüksek miktarda yabancı para birimine sahip olması ve ülkede refahın yüksek olması nedeniyle uluslararası alanda Resmi Kalkınma Yardımı (*Official Development Assistance*) ve gelişmekte olan ülkelere katkıda bulunması için baskı artmıştır (Morishima, 2003: 79). Yapılan baskı neticesinde Japonya, küresel ısınma ve çevre alanının en iyi yardımda bulunulabilecek alan olması ve bu alanın öneminin de giderek artıyor olmasını göz önüne alarak bu alanda yardımda bulunmuş ve bu sayede ilk olarak konuyla teması olmuştur (Morishima, 2003: 79; Oshitani, 2006: 92). Buna bağlı olarak Japonya, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun kurulmasını önererek bu çerçevede yardımda bulunmuştur (Morishima, 2003: 79).

Ulusal alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadele için Japonya'da ilk olarak 1990'dan itibaren hedefler konulmaya başlanmıştır. Bunun nedeni ise diğer ülkelerin (Almanya, Büyük Britanya) uluslararası alandan bağımsız olarak emisyonlarını azaltmaya dair aldığı kararlardır (Kawashima, 2001: 168). Böylelikle İklim Isınmasını Önlemek için Eylem Planı (Action Plan to Prevent Global Warming) hazırlanmıştır. Eylem Planı iki hedef içermektedir. Bunların ilki 2000 senesi ve sonrasına kadar kişi başına düşen karbondioksit emisyonlarının 1990 senesi seviyesinde tutulmasıdır. İkinci hedef ise teknolojik gelişmelerin gerçekleşmesi durumunda 2000 senesi ve sonrasına kadarki karbondioksit emisyonlarının 1990 seviyesinde tutulmasıdır (Morishima, 2003: 80; Kawashima, 2001: 168). Diğer ülkelerin aksine (örneğin, Almanya emisyonların azaltılmasını hedeflemiştir) Japonya, emisyonların sadece 1990 senesi seviyesinde tutulmasını istemiştir.

Ulusal alanda iki bakanlık, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede önemlidir: Çevre Bakanlığı (*Environmental Agency* [EA]) ve Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (*Ministry of Economy, Trade and Industry* [METI]). METI ülkenin en güçlü bakanlıklarındandır. Ancak sanayi ve büyük şirketlerin bu bakanlıklara etkileri, iklim politikası çerçevesinde sanayiye etkileyen belirli kısıtlamaların (örneğin karbon vergisi, çevre vergisi) hayata geçirilememesine neden olmuştur (Kondoh, 2009: 58, 68). Yasal olarak Japonya'da iklim politikası İklim Değişikliği Yasası (*Climate Change Law*) çerçevesinde şekillenmiştir. İklim Değişikliği Yasası, ulusal ve yerel tüm önemli aktörlerin (hükümetler, belediyeler, şirketler, kamuoyu)

sorumluluklarını belirleyip, bu aktörlerin iklim değişikliğine karşı mücadele etmelerini istemektedir (Kondoh, 2009: 57). Ancak bu yasanın bir bağlayıcılığı yoktur (Kondoh, 2009: 57).

Japonya için küresel iklim değişikliğiyle mücadelede bağlayıcılığı olan yasa, uluslararası düzeyde Kyoto Protokolüdür. Japonya'nın Çevre Bakanı Sohei Miyashita, Berlin'de gerçekleşen ilk COP1'de, COP3 veya gelecekte gerçekleştirilecek bir Taraflar Konferansının ev sahipliğini üstlenmek istediğini dile getirerek bu konuda çok daha fazla sorumluluk almak istediğini göstermiştir (Kameyama, 2002b: 38; Kameyama, 2004: 72). Kyoto'daki Taraflar Konferansının ev sahipliğini üstlenme isteğinin bir diğer nedeni ise, Japonya hükümetinin hem kamuoyunun hem de endüstrinin ilgisini bu alana çekmek ve bunun neticesinde emisyonların azaltılmasına destek sağlanması beklentisidir (Kawashima, 2001: 170-171).

Bu talebin Cenevre'deki COP2'de kabul edilmesiyle beraber Japonya için zor bir dönem başlamıştır. Ülkenin yüksek enerji verimliliğine sahip olması, emisyonların azaltılması açısından bir dezavantajdır. Buna bağlı olarak Japonya'da kişi başına düşen emisyonlar diğer sanayileşmiş ülkelere göre daha düşüktür (Kameyama, 2002b: 34; Kawashima, 2001: 167). Japonya, enerji verimliliğini müzakere sürecinde dile getirerek bu faktörün ülkelerin emisyon hedeflerinin belirlenmesinde dikkate alınmasını talep etmiştir (Kameyama, 2004: 72; Kawashima, 2001: 171). Japonya sadece karbondioksit gazının dikkate alınmasını istemiş olsa da Kyoto Protokolünde altı sera gazı emisyonlarının azaltılması kabul edilmiştir (Kawashima, 2001: 172).

Japonya, ev sahipliğini üstlenerek küresel iklim değişikliği konusunda çok farklı görüşlere sahip olan devletlerin anlaşmaya varmasında aracılık görevini üstlenmiştir (Kameyama, 2002b: 39). Japonya, emisyonların yasal olarak hiçbir kısıtlama getirilmemesini isteyen Amerika Birleşik Devletleri ile ciddi kısıtlama taraftarı olan Avrupa Birliği (%20 azalma talebi) arasında müzakereci görevini üstlenmek zorunda kalmıştır (Hirono/Schröder, 2004: 39, 46; Kameyama, 2002b: 40; Kolmas, 2017: 469). Ancak Japonya'nın burada daha çok Amerika Birleşik

Devletleri'nin yanında yer aldığı dikkati çeker. Amerika Birleşik Devletleri özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren Japonya'nın dışişlerinde hem güvenlik hem de ticari açıdan en önemli güç konumunda bulunur (Kameyama, 2004: 76; Kawashima, 2001: 177; Kolmas, 2017: 467). İki devlet arasındaki ilişkinin, Japonya'nın bu alanlardaki ABD'ye bağımlılığı nedeniyle asimetriktir. Amerika Birleşik Devletleri'yle Japonya'nın, dışişleri bağlamındaki ilişkisinin çok önemli olması nedeniyle, aralarındaki ilişkinin iyi kalabilmesi için Japonya'nın zaman zaman kendi çıkarlarından bile feragat ettiği görülür (Oshitani, 2006: 94). Kyoto Protokolü müzakere sürecine de yansıyan bu durumda Japonya, emisyonların 1990 senesi seviyesinde tutulmasını istemiştir. Uluslararası baskılar neticesinde Japonya, kendi pozisyonundan vazgeçerek gelişmiş devletlerin emisyonlarını en az %5 azaltmasını kabul etmiştir (Kameyama, 2004: 73; Kawashima, 2001: 172). Amerika Birleşik Devletlerinin 2008-2012 döneminde 1990 seviyesine kıyasla sera gazlarının %7 azaltılmasını kabul etmesiyle beraber, Japonya emisyonlarını %6 azaltmayı kabul etmiştir (Kameyama, 2004: 76; Kolmas, 2017: 469).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Bush'un devlet başkanı olmasıyla beraber ABD'nin Kyoto Protokolünden ayrılmasından sonra Japonya da protokolden ayrılmayı düşünür. Başbakan Junichiro Koizumu, başkan Bush ile yaptığı bir görüşmede Japonya'nın ABD olmadan Kyoto Protokolüne devam etmeyeceğini söyler (Kolmas, 2017: 470-471). Ancak bu görüşmenin hem ulusal alanda eleştiriye uğraması hem de Japonya'nın iklim değişikliği konusunda dünya çapında aktif bir rol oynama hedefi, Japonya'nın Kyoto Protokolünden ayrılmasına engel olmuştur (Kameyama, 2002b: 41; Kolmas, 2017: 471, 472). Kyoto Protokolünün Japonya tarafından onaylanması ise iki nedenden dolayı uzun sürer. Öncelikle Japonya'nın emisyon azaltma hedefine ulaşabilmesi için bilhassa 1990 senesi öncesi (1950'lerdeki, 1960'lardaki) ağaçlandırma ve orman yetiştirme faaliyetlerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Kameyama, 2004: 74). İkinci olarak Japonya'nın hedefine ulaşabilmesi için Kyoto Mekanizmalarını (JI, CDM) kullanması gerekmektedir (Kameyama, 2004: 74). Japonya ancak, mekanizmalara kesin olarak protokolde izin verildikten sonra protokolü onaylamıştır. Japonya'nın emisyonları ormanlar tarafından azaltılmasının kabulü 2001 senesinde Marakeş şehrinde

gerçekleşen Taraflar Konferansında (COP7) kabul edilmiştir (Marrakesh Accords) (Kameyama, 2004: 75). Japonya, Kyoto Protokolündeki verdiği sözleri tutabileceğine emin olmadan onaylamak istememiştir (Kawashima, 2001: 173).

Üçüncü Taraflar Konferansının Kyoto şehrinde düzenlenmesi medyada geniş çapta yer bulur. Bunun sonucunda kamuoyu, sanayi ve birçok aktörün, küresel iklim değişikliği sorunuyla temas haline geçtiği, konuya karşı ilgi ve duyarlılıklarının arttığı görülür (Kawashima, 2001: 168). Küçük sivil toplum örgütleri Kiko Climate Forum'u (sonraki ismi: Kiko Network) kurarak ülkenin sadece iklim değişikliğine odaklanan ilk kuruluşunu oluşturmuşlardır (Kameyama, 2004: 76). Önceden iklim değişikliğine çok daha eleştirel yaklaşan sanayi, Kyoto Protokolünden etkilenmiştir. Ülkenin en önemli ekonomik kurumu ve endüstri grubu olan Keidanren, 1997 senesinde yayınladığı Voluntary Action Plan on the Environment adlı bildiri ile iklim değişikliği sorunuyla mücadele için 36 endüstri ve 137 kuruluştan hedef koymalarını istemiştir (Kameyama, 2004: 76; Kawashima, 2001: 175-176). Bu eylem planı bağlayıcı olmasa da, kuruluşların gönüllü olarak emisyon azaltma hedefi koymalarına neden olarak, endüstrinin iklim değişikliğine karşı eski tutumunu yumuşatmakta önemli bir yere sahip olmuştur.

Japonya'nın iklim değişikliğine karşı ciddi hedefleri içeren bir iklim politikası, Kyoto Protokolü sayesinde olmuştur. Uzmanlar, Kyoto Protokolünün olmaması durumunda Japonya'nın iklim değişikliğine karşı bir mücadelesinin bu yönde olmayacağını belirtmektedirler (Kameyama, 2004: 75, 76). Kendi ulusal çabalarından ziyade uluslararası baskılar ve Kyoto Protokolüne ev sahipliği yapmış olması, Japonya'nın iklim politikasını geliştirmesine neden olmuştur. Kyoto Protokolünden hemen sonra Japonya'da Global Warming Prevention Headquarters kurulmuştur. Bu merkez 1998'de Guideline of Measures to Prevent Global Warming adlı yönergeyi yayınladı (Kameyama, 2004: 73). Yönergede farklı sektörlerin %6 emisyon azaltma hedefine ulaşma noktasındaki sorumlulukları dile getirilir (Kameyama, 2004: 73). Emisyonlar, enerji verimliliğini arttırarak, ormancılık tarafından yok edilerek ve geri kalan emisyonların Kyoto Protokolü mekanizmalarıyla (Emisyon Ticareti, Ortak, Uygulama, Temiz Kalkınma Mekanizması) azaltılması hedeflenmektedir (Ministry of the Environment,

Government of Japan, 1998). Japonya, ulusal alanda yerel hükümetlerin Global Warming Law ve Kyoto Protocol Achievement Plan ile sera gazlarını azaltmak için kapsamlı programlar geliştirmelerini ve uygulamalarını istemiştir (Sugiyama/Takeuchi, 2008: 424). Yerel hükümetler, bilgilendirme faaliyetleri ve projeler ("*roof-top gardening*", "*eco-points*") ile emisyonların azaltılması için çaba gösterecekler de imkânları sınırlı olduğu için efektif bir şekilde emisyonları azaltmaları zor olmuştur (Sugiyama/Takeuchi, 2008: 424-425, 430-431).

Japonya'nın iklim politikası emisyonları azaltmada yetersiz kalmıştır. 2006'da 1990 senesiyle kıyasla emisyonlar %6,3 oranında artmıştır (Sugiyama/Takeuchi, 2008: 424). İklim politikası çerçevesinde yeni enerji kaynaklarına geçişe önem verilmemektedir. Örneğin, 2010 senesine kadar planlanmış olan 21 yeni nükleer enerji santralinin kurulmasıyla, emisyonlar azaltılmak istenmiş ancak 2011'de meydana gelen Fukuşima Faciası bu stratejinin imkânsız ve ne kadar riskli olduğunu göstermiştir (Kuramochi, 2015: 1320-1321). Faciadan sonra ülkenin enerji teminatının %30'unu oluşturan 54 nükleer santral kapatılmıştır (Bublitz, 2017; Kölling, 2020). Oluşan enerji açığını kapatmak için Japonya'nın çok daha fazla fosil yakıt ithal etmesi gerekmiştir (Bublitz, 2017; Kölling, 2020). Japonya 2013'de enerji ihtiyacının %90'ını kömür, gaz ve petrol tarafından karşıladığı için emisyonlar artmıştır (Bublitz, 2017; Kuramochi, 2015: 1321). Facia nedeniyle Japonya, önceki 2020 (Copenhagen Pledge: Emisyonların 1990 seviyesine göre %25 azaltılması) hedefinden vazgeçerek daha kolay ulaşılabilir yeni bir hedef (Warsaw Target: Emisyonların 1990 seviyesine göre %3,8 azaltılması) açıklamıştır (Kuramochi, 2015: 1320, 1323; Sugiyama vd., 2019: 1120). Facia sonrası Japonya Demokratik Partisi, 2030 senesine kadar nükleer enerjiden çıkışı planlamış olsa da Japonya Liberal Demokrat Partisi bu hedefi yok sayıp, gelecekte de nükleer enerji kullanımına izin vermektedir (Ohta, 2020).

Paris Anlaşması sonrasında hükümet 2016'da Plan for Global Warming Countermeasures'i kabul eder. Bu plan gelecekteki iklim politikasına dair toplamda üç hedef belirler ve bu hedeflere nasıl ulaşılacağını açıklar: Orta vadeli hedef (2030 senesine kadar emisyonların %26 azaltılması) ve bunun için gerekli faaliyetler, uzun vadeli hedef (2050 senesine kadar emisyonların %80 azaltılması) ve bunun için

gerekli faaliyetler, sera gazlarının azaltılması için gerekli faaliyetler ve çevreye zararsız teknolojilerin geliştirilmesi (Yoshida, 2017: 270).

Japonya'nın ileri görüşlü bir iklim politikası bulunmamaktadır. Bunun yerine daha çok 1970'lerde kurumsallaştırılmış enerji politikası, diğer deyişle kömür ve nükleer enerji kullanımı devam etmektedir (Ohta, 2020). Ayrıca gelecekte planlanan kömür santrallerinin kurulması da iklim değişikliği sorunuyla çelişki içerisinde (Kölling, 2020). Japonya'nın kullandığı enerji verimliliğinin yüksek olması ve bu nedenle emisyonların azaltılmasının zor olduğu argümanı mikro düzeyde (endüstriyel prosedürlerde, arabalarda, vs.) doğru olsa da, bu argüman makro düzeyde (trafik düzenlenmesi, atıkların düzenlenmesi, ısı teminatında) enerji verimliliğini artırma potansiyeli bulunduğu için tutarlı değildir (Sugiyama/Takeuchi, 2008: 436).

3.3.6. Avrupa Birliği

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede öne çıkan aktörlerden birisi Avrupa Birliği'dir. Diğer büyük güçlerden farklı olarak Avrupa Birliği ulusüstü bir yapıya sahiptir. Dünya emisyonlarındaki oranı giderek azalmakta olsa da, Avrupa Birliği dünya çapında en çok emisyon salımından sorumlu olan aktörler arasında yer almaktadır. Küresel iklim değişikliğinin sonuçları Avrupa'da aşırı yağış, sıcak havalarda, sel ve fırtına şeklinde olmaktadır (Rayner/Jordan, 2010: 145; 148). İklim politikasının ilk kısmını oluşturan iklim koruması, Avrupa Birliği düzeyinde gerçekleşmektedir (3.2.2. Bölüm karşı.). Adaptasyon da mümkün olduğunca AB politikası çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak adaptasyon devletlerin egemen oldukları bölgelerdeki faaliyetleri ve politikaları kapsadığından Avrupa Birliği burada her zaman geniş çaplı üstün bir politika izleyememektedir (Rayner/Jordan, 2010: 152, 154-155). 2007 senesinde Avrupa Komisyonu iklim değişikliğine adaptasyon adlı bir yeşil rapor (*Green Paper*) yayınlamıştır (Avrupa Komisyonu, 2007).

1970'li yılların sonlarında küresel iklim değişikliği sorununu dikkate alan Avrupa Topluluğu'nda, bu yöndeki araştırmalar ve iklim politikası erken dönemde gelişmiştir. 1980'lerde daha çok enerji ve çevre politikasına önem verilmiştir

(Rayner/Jordan, 2017: 77). Bilhassa 1990’larda gelişmiş olan AB iklim ve enerji politikasının üç hedefinde karbondioksit emisyonlarının azaltılması, tüm enerji kullanımındaki yenilenebilir enerji oranının arttırılması ve enerji tasarrufuyla enerji verimliliğinin geliştirilmesiyle enerji kullanımının azaltılması bulunmaktadır (Amundsen/Sørensen, 2009).

1990 senesinde Konsey, yasal olarak bağlayıcı olmasa da sera gazı emisyonlarının 2000 senesinde 1990 seviyesinde tutulmasını hedefler (Vogler, 2009: 471). Bu dönemde Avrupa Topluluğu’nun bakış açısında bir değişiklik olmuştur. Çevre ve ekonomi artık farklı kategorilerde değil iç içe olarak görülmeye başlanmıştır. Böylelikle çevreyle ilgili yapılan düzenlemeler aynı zamanda iktisadi açıdan da faydalı olarak değerlendirilmiştir (Rayner/Jordan, 2017: 79). 1992’de Avrupa Komisyonu birçok yasa önerisini kapsayan bir paket ortaya koymuştur. Öneriler enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, karbon vergisi, karbondioksit gözetim sistemi gibi alanları kapsamaktadır (Rayner/Jordan, 2017: 77). Bu alanlarda birçok yasa da kabul edilmiştir (van Asselt, 2010: 131).

Avrupa Birliği’nin üyeleri için bağlayıcı yapıya sahip olan düzenlemeler, özellikle Kyoto Protokolü ile kabul edilmiştir. Protokolden önce iklim değişikliği sorununu çözme amaçlı net bir politika izlenmemiştir. Sadece Monitoring Mechanism Regulation sayesinde Avrupa Birliği üyelerinin emisyonlarını UNFCCC’ye bildirmeleri kontrol edilmiştir (Delbeke/Vis, 2020: 18). Kyoto Protokolü müzakeresinde Avrupa Birliği ilk başta 2010 senesine kadar tüm devletlerin emisyonlarını 1990 senesiyle kıyasla %15 oranında azaltmasını istemiştir (Bengochea-Morancho vd., 2001: 169). Ancak müzakere sonucu 2008-2012 dönemi için her bir devletin emisyonunu en az %5 azaltması öngörülmüş olsa da, Avrupa Birliği %8 oranlı bir azalışı kabul etmiştir (Delbeke/Vis, 2020: 18; Parker/Karlsson, 2010: 930).

Kyoto Protokolündeki hedeflere ulaşmada Avrupa Birliği diğer ülkelerden farklı olarak European Bubble diye adlandırılan bir mekanizmayı kullanabilmektedir. European Bubble, Avrupa Birliği ülkelerinin hedeflere ortak bir şekilde ulaşmada hareket etmelerine izin vermektedir (Delbeke/Vis, 2020: 18). Kyoto Protokolünün 4.

maddesinde yükümlölüklerin paylaşılmasına izin verilmiştir (Birleşmiş Milletler, 1997: 5). Burden Sharing Agreement, hedeflerin yükleri ve zorlukları AB üyeleri arasında, üyelerin iktisadi durumu ve farklı faktörleri de dikkate alınacak bir şekilde paylaşılmaktadır (Vogler, 2009: 472). Böylelikle gelişmekte olan devletler emisyonlarını azaltmaları gerekmezken (hatta emisyonlarının arttırılmasına dahi izin verilirken), gelişmiş devletler emisyonlarını anlaşmadaki %8 oranından daha çok azaltarak bu boşluğu kapatmaları gerekmektedir (Haug/Jordan, 2010: 84-86; Rayner/Jordan, 2016; Vogler, 2009: 476). Avrupa Birliği'nde toplamda üç farklı grup bulunmaktadır. Birinci grupta çevre politikalarını geliştirmiş ve bu anlamda ileri seviyede olan devletler (Almanya, Avusturya, Hollanda, İskandinav ülkeleri) bulunmaktadır. İkinci grupta zengin ve gelişmiş ancak çevre politikasına çok istekli olmayan devletler (Belçika, Büyük Britanya, Fransa, İtalya, vb.) yer alır. Üçüncü grubu ise kişi başına düşük gelirli ve toplam emisyonlardaki payları az olan devletler oluşturmaktadır (Vogler, 2009: 472-474).

2000 senesinde Avrupa Komisyonu Avrupa İklim Değişikliği Programı ile Kyoto Protokolünün onayı için gerekli hazırlıklarda (örneğin: hangi politika araçları kullanılacağıının belirlenmesi) bulunmuş ve 2002 senesinde protokol onaylanmıştır (Delbeke/Vis, 2020: 18-19). Avrupa Birliği, hedeflere ulaşmada Kyoto Protokolündeki bir esneklik mekanizmasından daha yararlanmıştır. Avrupa Birliği dünyada ilk olarak Karbon Ticareti Sistemini hayata geçirmiştir (Vogler, 2009: 480). 2003 senesinde Emission Trading Directive kabul edilmiş, 2005 senesinde karbon ticaret sistemi Kyoto Protokolünün ilk taahhüt döneminden (2008-2012) önce, üç senelik bir test dönemiyle (2005-2007) faaliyete geçirilmiştir (Delbeke/Vis, 2020: 18, 24). Test dönemi, hükümetlerin ve ekonominin yeni sistemin çalışma şeklini öğrenmeleri için gerçekleştirilmiştir (Delbeke/Vis, 2020: 24). Karbon Ticaret Sistemi asıl olarak 2008-2012 döneminde faaliyet göstermiştir (van Asselt, 2010: 128). Salınım izinleri üzerinden şirketler emisyonlarını karbondioksit ticareti yoluyla aralarında yeniden dağıtabilmektedir (Avrupa Komisyonu, t.y.b; Parker/Karlsson, 2010: 930; Rayner/Jordan, 2016). Karbon Ticaret sistemi esnekliğinden, düşük maliyetinden ve Avrupa Birliği İç Pazarı'na olan uyumundan dolayı emisyon azaltma hedefine ulaşmada faydalı olarak AB'nin iklim politikasında önemli bir yere

sahip olmuş ve Avrupa Birliği 2012 senesindeki hedeflerine ulaşmıştır (Delbeke/Vis, 2020:18; van Asselt, 2010: 125, 131).

Kyoto Protokolü ve uluslararası düzeydeki iklim politikası Avrupa Birliği'ni farklı yönde etkilemiştir: Öncelikle AB'nin kendi iklim politikası sürekli gelişmiş ve birçok sektörü kapsamaya başlamıştır (Delbeke/Vis, 2020: 22). Protokol, Avrupa Birliği'nin uluslararası düzeyde üniter bir aktör olmasını sağlamıştır. Uluslararası düzeydeki iklim değişikliğiyle mücadele, AB üyelerinin iklim politikalarında ortak bir görüşe sahip olmalarını sağlayarak ortak kimliği de güçlü bir hale getirmiştir (Parker vd., 2017: 250; Parker/Karlsson, 2017: 448). Diğer yönden Avrupa Birliği de uluslararası iklim politikasının başlarından itibaren aktif bir rol oynayarak iklim değişikliğiyle mücadelede çoğu zaman lider pozisyonunda bulunmuştur. Avrupa Birliği, Kopenhag Zirvesinde (2009) olduğu gibi zaman zaman başarısız olmuş olsa da, başarıları daha ağır basmaktadır (Parker vd., 2017: 239). Örneğin, birkaç sene sonra gerçekleşen Durban Konferansında Avrupa Birliği itici bir güç olarak bağlayıcı bir protokolün hazırlanmasında merkezi öneme sahip olan Durban Platformu'nu kurmakta başarılı olmuştur (Oberthür/Groen, 2017: 1, 3).

Avrupa Birliği'nin iklim politikasında öncü konumda olması, kamuoyunun iklim değişikliği sorununun bilincinde olmasından da kaynaklanmaktadır. 2015 senesinde Eurobarometer anketine katılanların %91'i iklim değişikliğini ciddi veya çok ciddi bir sorun olarak değerlendirmiştir (Schreurs, 2016: 220). Öncülüğün diğer bir nedeni ise AB'nin enerji güvenliğiyle ilgilidir. AB'nin fosil yakıtları sınırlı olduğu için ithal etme ihtiyacı duymaktadır. Uzun vadeli enerji güvenliği açısından AB enerji politikasını geliştirmek zorundadır (Schreurs, 2016: 220). Enerji politikası iklim politikasıyla doğrudan bağlantılı olduğu için AB iklim politikasında dünya çapında lider bir rol oynamıştır (Schreurs, 2017: 193). Avrupa Birliği yenilenebilir enerji oranını arttırarak enerji güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır (Hildingsson vd., 2010: 103). Enerji bağımlılığını azaltmak adına AB, yenilenebilir enerji kaynaklarında biokütle enerjisine büyük bir önem atfetmiştir (Berndes/Hansson, 2007: 5965).

2007 senesinde 2020 Package veya Avrupa 2020 Stratejisi isimli iklim ve enerji alanındaki hedeflere ulaşmak adına AB liderleri yasalar geliştirilmiştir. Toplamda üç temel hedefi kapsayan yasalar 2009 senesinde yasalaştırılmıştır. İlk olarak 2020 senesine kadar emisyonların 1990 seviyesine kıyasla %20 oranında azaltılması hedeflenmiştir. İkinci hedef AB'nin enerjisinin %20'sinin yenilenebilir enerji olmasıdır. Son olarak enerji verimliliğinin 2020 senesine kadar %20 artırılması planlanmıştır (Avrupa Komisyonu, t.y.b).

Paris Anlaşmasının müzakere sürecinde Avrupa Birliği hem bir lider hem de ara bulucu (*Leadiator = Leader + Mediator*) rolünü üstlenmiştir (Oberthür/Groen, 2017: 1, 6). Anlaşmada kabul edilen dünyanın ısınmasının endüstri öncesi döneme kıyasla 2 dereceye kadar sınırlı tutulması hedefi, Avrupa Topluluğu tarafından 1990'lı yıllarda istenilen bir hedeftir (Parker/Karlsson, 2017: 446-448; Rayner/Jordan, 2016). Avrupa Birliği, Paris Anlaşmasının akabinde belirlenen Ulusal Katkılarda (*Intended Nationally Determined Contribution* [INDC]) en yüksek hedefi koymuştur (Oberthür/Groen, 2017: 3). Paris Anlaşmasının 2016'da onaylanmasıyla beraber, Avrupa Birliği 2030 senesine kadar emisyonlarını 1990 senesindeki seviyenin %40 altına düşürülmesini hedeflemiştir (Liobikienė/Butkus, 2017: 298). Tüm bunların dışında hedeflerin arasında yenilenebilir enerji oranının %32 ve enerji verimliliğinin %32,5 oranında artırılması vardır (Avrupa Komisyonu, t.y.c). Paris Anlaşması, Avrupa Birliği üyelerinin kendi aralarında iklimin korunması, sonuçlara adaptasyon sağlanması ve finansal alanda yetki dağıtımını gerçekleştirmelerini öngörmüştür (Peeters, 2016: 184).

Avrupa Birliği uzun vadede Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat kapsamında 2050 senesine (2050 Long-term Strategy) kadar sera gazı nötrlüğünü hedeflemektedir (Avrupa Komisyonu, t.y.d). Bu hedefler Avrupa İklim Yasası ile yasalaştırılmaktadır. Avrupa İklim Anlaşması (*European Climate Pact*) kamuoyunun iklim değişikliği sorununa karşı duyarlılığını arttırmayı hedeflemektedir. Bu anlaşma kapsamında iklim değişikliği hakkında bilgilendirme faaliyetleri öngörülmüştür (Avrupa Komisyonu, t.y.e).

Geleceğe yönelik hedeflerin ulaşımı AB için çok kolay olmayacaktır. Örneğin, bir anlaşma sayesinde komisyonun 1998’de otomobil sektöründeki arabaların verimliliği %25 artmış olsa da, araçlarının çoğu fosil yakıt kullanmaktadır (Rayner/Jordan, 2017: 78; Schreurs, 2017: 193). Üyelerin iklim değişikliğiyle mücadelede farklı bakış açılarına sahip olmaları durumunda da başarılı bir iklim politikası zordur. Örneğin, Almanya iklim politikası müzakere sürecinde azimli hedefler isterken, Polonya kendi kömür ağırlıklı ekonomisinin zarar görmesini istemediğinden dolayı bu hedeflere karşı çıkmıştır (Schreurs, 2016: 220). Diğer yandan Avrupa Birliği’nin çok ciddi sorunlarla karşılaşması (Küresel Ekonomik Kriz, mülteci krizi, Brexit, vb.), dikkatin iklim değişikliği sorunundan başka alanlara kaymasına neden olmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN GÜVENLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELENİN GÜVENLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Tez çalışmasının bu bölümünde küresel iklim değişikliğiyle mücadele, güvenlik kavramı bağlamında incelenecektir. Analiz bölümü üç farklı alt bölümden oluşmaktadır. Analizde hem teorik hem de pratik olarak devletlerin güvenlik politikalarının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye etkileri incelenecektir. Öncelikle küresel iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki anlaşmaların hazırlanmasındaki müzakere sürecinde devletlerin güvenlik bağlamında tutumları ve politikaları (4.1.) analiz edilecektir. Bir sonraki bölümde tez çalışmasının en kapsamlı analiz kısmını oluşturan küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerde güvenlik kavramının analizi hem niceliksel içerik analizi yöntemiyle (4.2.1.) hem de daha derinlemesine çıkarsamalar yapabilmek adına tümdengelim niteliksel içerik analizi yöntemiyle (4.2.2.) gerçekleştirilecektir. Son olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik politikaları bağlamında uluslararası anlaşmaların pratikte uygulamalarının analizi (4.3.) yapılacaktır. Analiz bölümünde güvenlik anlayışı incelenirken “Teorik Çerçeve” bölümündeki (1. Bölüm bkz.) farklı teorilerin güvenlik anlayışları dikkate alınıp iklim değişikliğiyle mücadelede hangi uluslararası ilişkilerin güvenlik anlayışının hâkim olduğu incelenecektir. Hem teorik hem de pratik boyutu dikkate alan analiz bölümü sayesinde küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamındaki devletlerin güvenlik politikalarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi hedeflenmektedir.

4.1. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELE KONUSUNDAKİ ANLAŞMALARDA DEVLETLERİN GÜVENLİK BAĞLAMINDA TUTUM VE POLİTİKALARININ ANALİZİ

Bu bölümde küresel iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki anlaşmalarda devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları analiz edilecektir. Analiz için

konuyla ilgili ikincil kaynak taraması gerçekleştirilmiştir. İkincil kaynak taraması, büyük güçlerin (Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Almanya Federal Cumhuriyeti, Japonya ve Avrupa Birliği) belgelerin (Stockholm Konferansı, Brundtland Raporu, UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Gündem 21, Kyoto Protokolü, Johannesburg Deklarasyonu, Johannesburg Uygulama Planı, Kopenhag Mutabakatı, Paris Anlaşması) hazırlanmasındaki tutumları ve politikalarını kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Taramada büyük güçler, konferans adları, güvenlik, müzakere (negotiation) ve tutum (position) kelimeleri ele alınmaktadır. Taranmış olan makalelerde konuyla ilgili bilgiler, analiz için değerlendirilmiştir. Tarama sonuçları her belge ve her devletin tutumu ve politikaları hakkında aynı ölçüde bilgi içermemektedir. Tarama sonucu küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin kimi belgelerin hazırlanışındaki devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları üzerine ya az miktarda bilgi bulunmuş ya da hiçbir bir bilgi bulunamamıştır.

Bu analiz kısmında özellikle devletlerin, bağlayıcı olan iki belgedeki (Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması) tutumları ve politikalarının analizi, bu iki belgenin kabulü neticesinde devletlerin güvenlik politikalarını en çok etkileyecek olmaları nedeniyle çok önemlidir. Devletlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki anlaşmalardaki tutum ve politikalarının analizi için her belge tek olarak ele alınacak ve her belgede altı büyük gücün güvenlik bağlamında tutum ve politikaları analiz edilecektir.

4.1.1. Stockholm Konferansı

Birleşmiş Milletler'in 1972'de düzenlemiş olduğu Stockholm Konferansı, uluslararası düzeyde doğanın merkezde olduğu ilk konferans olma özelliği taşıması nedeniyle birçok devletin bu ortamda konuyla ilgili ilk deneyimlerini yaşamaları bakımında önem taşımaktadır. Bu nedenle Stockholm Konferansı, çevre konusunun ele alınmasında uluslararası alanda atılmış önemli bir adım olmuştur (Breitmeier, 1996: 2). Soğuk Savaş'ın hâkim olduğu ve devletlerin sürekli silahlanma üzerinden güvenliklerini sağlamayı hedefledikleri bir dönemde Birleşmiş Milletler, nükleer silahlar ve nükleer enerjinin barışçıl bir şekilde kullanımına odaklanmıştır. Birleşmiş

Milletler'in, insan çevresi konusunu merkeze alan ilk konferansı düzenlemesine neden, 1967'de İsveçli diplomatların yaptığı bir öneri olmuştur (Tianjie/Li, 2021). Bu öneri ile, bir yandan çevre ile ilgili bir konferans olması nedeniyle Birleşmiş Milletler'in odak alanını genişletmek, diğer yandan birçok devletin katılımı ve kapsadığı bilimsel konularla beraber Soğuk Savaş'ın yarattığı gerilimi azaltmak hedeflenmiştir (Tianjie/Li, 2021). İsveç, NATO üyesi olmadığından tarafsız bir devlettir (Tianjie/Li, 2021). Burada, Stockholm Konferansının gerçekleştirilmesinde devletlerin uluslararası düzeydeki klasik güvenlik sorunlarından uzaklaşma isteğinin önemi görülmektedir. Burada Stockholm Konferansının sadece Soğuk Savaş içerisindeki yumuşama ("*detant*") dönemine denk gelmediği, aynı zamanda yumuşama politikasının önemli bir parçası olduğu açıkça görülmektedir. Böylelikle insan çevresi üzerine olan konferansın aslında çevreyi merkeze alarak bu önemli konunun devletler tarafından uluslararası düzeyde işlenmesi hedefiyle değil, onun yerine uluslararası ortamda hâkim olan (sert) güvenlik sorununa bir reaksiyon olarak gerçekleştirilmiştir.

Birçok devletin, konferansa taraflı ve önyargılı bir şekilde katıldığı görülmektedir (Faramelli, 1972: 470). Amerika Birleşik Devletleri de bu kapsamda yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri sadece kendi pratiklerine zarar vermeyen daha küçük çaplı konuları (örneğin çevre kirliliği gözetimi) ele almayı tercih etmiştir (Faramelli, 1972: 471). ABD ve bazı diğer sanayileşmiş ülkeler de ekolojik krizi atık gözetimi veya daha çok araştırmalar sayesinde basitçe çözülebilecek bir sorun olarak görmektedirler (Faramelli, 1972: 476). ABD için masraflı olan bir sonuç bildirisini, Amerikan delegasyonunun onaylamaması istenmiş ve delegasyon susturulmuştur (Faramelli, 1972: 471). Amerika Birleşik Devletleri ayrıca, diğer devletlere yapılacak olan yardımlar hakkında kararların alınmasını da istememiştir (Sullivan, 1972: 272).

Stockholm Konferansının hazırlanışında ekolojik konulardan ziyade siyasi konular ele alınmıştır (Hawkes, 1972: 1309). Burada bilhassa güvenlik politikasıyla ilgili konulara yer verilmiştir (Morgan, 1972). İsveç, Amerika Birleşik Devletleri'ni, çevreyi tahrip eden savaş yapmasıyla suçlamış ancak ABD, silahlanma ve kimyasal savaş konularının bu alanda konuşulmaması gerektiğini belirtmiştir (Sullivan, 1972: 274). Stockholm Konferansının hazırlandığı dönemde Vietnam Savaşı hâkim

olmuştur. Konferansta Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri'ni Vietnam'da suçsuz insanları öldürmekle ve çevreye zarar vermekle suçlamıştır (Butrico, 1972: 26-27; Hawkes, 1972: 1309). Böylelikle devletlerin arasındaki görüşmelerde karşılıklı suçlamaların ve güvenlik konusunun yer aldığı tespit edilmiştir. Bu tespit, Çin Halk Cumhuriyeti'nin konferanstaki tutum ve politikalarının analizinde de doğrulanmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti Stockholm Konferansına katılmasıyla beraber çevre konusuyla ilgili ilk siyasi deneyimlerini gerçekleştirmiştir (Tianjie/Li, 2021). Kendisini üçüncü dünya ülkelerinin lideri olarak gören Çin (Faramelli, 1972: 472; Sullivan, 1972: 271), bu bağlamda Maocu bir tutum sergileyerek büyük güçleri, kapitalizmi, sömürgeciliği ve ABD'nin Güneydoğu Asya'daki faaliyetlerini eleştirmiştir (Campbell, 1973: 151; Faramelli, 1972: 472). Çin Halk Cumhuriyeti, savaş yapan ve (neo-)sömürgeci büyük güçleri, çevresel bozulmadan sorumlu tutmuştur (Campbell, 1973: 151). Aynı zamanda Çin'in, konferansın temel konusundan uzaklaşarak ideolojik görüşleriyle, gelişmekte olan devletleri arkasına almayı başardığı görülür (Campbell, 1973: 151). Bu bağlamda üçüncü dünya ülkeleri de büyük güçleri dünyadaki çevresel bozulmadan sorumlu tutmuşlardır (Sullivan, 1972: 272). Çin'in ileri sürdüğü, her devletin kendi kaynaklarını kendi ihtiyaçları için kullanabilme ve sömürme hakkına sahip olması gerektiği görüşü de konferansın gidişatını etkilemiştir (Faramelli, 1972: 472-473).

Her ne kadar bu konularda üçüncü dünya ülkelerinin desteğini almış olsa da bir noktadan sonra Çin Halk Cumhuriyeti başarılı olamamıştır. Üçüncü dünya ülkeleri, Çin'in nükleer silahlarla ilgili görüşlerini desteklememişlerdir. Çin için konferanstaki en büyük zorluk, nükleer silahların denenmesinin yasaklamasıyla ilgili karara karşı çıkması olmuştur (Campbell, 1973: 152). Bilhassa bazı Afrika ülkeleri bu oylamayı olumlu karşılamamıştır (Faramelli, 1972: 473). Çin Halk Cumhuriyeti tüm nükleer silahların yasaklanmasını istemiş ancak ABD'nin karşı çıkmasıyla beraber başarısız olmuştur (Faramelli, 1972: 473; Sullivan, 1972: 278). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği tüm nükleer silahlarını imha ederlerse, Çin de nükleer silah testlerinden vazgeçeceğini açıklamıştır (Morgan, 1972: 154; Sullivan, 1972: 278). Aksi takdirde Çin, kendi savunması için nükleer silah testlerinin gerekli

olduğunu belirtmiştir (Sullivan, 1972: 278). Burada Çin Halk Cumhuriyeti kendi ulusal güvenliğini korumak için çevreyle ilgili önemli bir maddeyi kabul etmemiştir. Farklı bir ifadeyle, tezdeki *devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması, gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir* hipotezi, doğrulanmıştır.

Tüm bu tartışmalar esnasında büyük güçler, nükleer silahların denenmesinin insanlara etkileri hakkında çok az görüşmüşlerdir (Sullivan, 1972: 279). İnsan çevresi ve doğayı temel alan Stockholm Konferansındaki tartışmalar, devletlerin güvenlik politikalarına odaklanmıştır. Konferanstaki tartışmaların niteliği realizm açısından şu şekilde açıklanır: Öncelikli hedef, devletler için kendi güvenliklerini sağlamaktır ve bu hedefe ulaşabilmek için devletler sürekli mücadele ederler. Stockholm Konferansı her ne kadar temelinde farklı bir konuyu merkezine alsada, konferansta devletlerin güvenlik politikalarının yer alması realizmin güvenlik anlayışına göre doğaldır. Bu durum sadece asıl konudan uzaklaşmaya neden olmamış, onun yerine asıl alınması gereken kararları da negatif anlamda etkilemiştir. Devletler konferansın asıl konusuna odaklanıp var olan çevre sorunlarına çözüm bulma hedefiyle tartışmaları sürdürmediklerinden, çok başarılı bir sonuç ortaya çıkamamıştır. Soğuk Savaş'ın hâkim olduğu bir zamanda gerçekleşen Stockholm Konferansı, devletlerin klasik güvenlik anlayışı çerçevesinde kararlarını almalarının etkisi altında kalmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin çevre problemleri hakkında bilinç sahibi olmaması ayrı bir sorun olmuştur. Çinli petrol ve kimyasal endüstri bakan yardımcısı Tang Ke, konuşmasında nüfusun artmasının çevre açısından kötü olmadığını, kaynakların tükenmez olduğunu ve sanayinin genişlemesi sonucunda ortaya çıkan kirlenmenin her zaman daha çok teknoloji sayesinde bertaraf edilebileceğini söyler (Hawkes, 1972: 1309). Bu ifadelerde sadece Çin'in çıkarlarını merkeze alındığı, devletin çevre sorunları (ortaya çıkma nedenleri, çözümleri, vs.) hakkında bilinç sahibi olmadığı veya olmak istemediği görülür. Tang'ın konuşmasındaki görüşlere sahip olan bir devletin, uluslararası düzeyde başarılı bir çevre veya iklim politikası sürdürmesi imkânsızdır.

Sovyetler Birliği'nin konferansa katılmaması, devletlerin (güvenlik) politikalarının, çevreyle ilgili alınması gereken tedbirleri olumsuz etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Sovyetler Birliği, Doğu Almanya'nın Stockholm Konferansına davet edilmemesini boykot etmek için konferansa katılmamıştır (Blix, 2003: 16; Leisner, 1972). Burada bir kez daha, devletlerin çevre konusunu merkeze koymadıkları, onun yerine kendi çıkarları ve ideolojik görüşlerinin belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar Sovyetler Birliği konferansa katılmamış olsa da, konferansın hazırlanış görüşmelerinde, doğal kaynaklardan önce ulusal egemenlik prensibine bağlı kalarak konferans öncesinde çevre nedenli kısıtlamalara karşı olduklarını belirtmişlerdir (Blix, 2003: 18). Sovyetler Birliği'nin bu tutumu realist bakış açısına göre doğaldır. Kendi egemenlik ve güvenliklerini sağlama arzuları devletlerin temel hedefleri olduğu için devletlerin davranışlarını belirlemektedir. Bu nedenle Sovyetler Birliği için kendi egemenliği, çevreyle ilgili önlemler alınmasının önünde gelmektedir. Uluslararası çevreyle ilgili konferansların, Sovyetler Birliği gibi bir büyük gücün konferansa katılmaması durumunda başarılı olması zordur (Sullivan, 1972: 280).

Her ne kadar Doğu Almanya Stockholm Konferansına dâhil olmasa da, konferansın hazırlandığı zamanda çevre koruma konusuna önem veren ve 1970'lerden itibaren ulusal alanda çevre konusuyla ilgilenmekte olan Batı Almanya katılmıştır (Beyerlin/Reichard, 2003: 123). Avrupa Topluluğu çatısı altında konferansa katılan Batı Almanya, konferansta da Avrupa Topluluğu'yla uyum içerisinde hareket etmiştir (Beyerlin/Reichard, 2003: 124).

Japonya'nın nükleer silahlara karşı görüşleri, Çin Halk Cumhuriyeti'nden farklıdır. Bu yaklaşımın Japonya'nın tarihi geçmişinden (Hiroşima ve Nagazaki'nin II. Dünya Savaşı'nda atom bombası saldırılarına uğramaları) de kaynaklanabileceği söylenebilir. Devletlerin uluslararası düzeydeki davranışlarını açıklamak için inşacı yaklaşıma göre devletlerin içine bakmak önemlidir. Bunun nedeni devletlerin tarih, kimlik ve kültürlerinin ciddi anlamda davranışlarını belirlemesindendir (Fierke, 2013: 188). Her ne kadar bazı diğer devletler (örneğin Çin) nükleer silahların denenmesini savunsa da, Japonya'nın tarihte nükleer silahlarla yaptığı olumsuz tecrübeler Stockholm Konferansındaki tutumunu ve kararlarını belirleyip nükleer

silahlara karşı olumsuz bir görüş sergilemesine neden olmuştur. Stockholm Konferansında Japonya, insan çevresinin bozulmasının önlenmesi için nükleer silahların denetlenmesinin en hızlı bir şekilde sona erdirilmesi gerektiğini içeren bir metin önerisinde bulunmuştur (Sohn, 1973: 508).

Konferansta Japonya'nın çevresel kararlara karşı muhalefeti, özellikle balina avı konusunda olmuştur. Balina avının, Japonya için geleneksel nedenlerden dolayı gerçekleştirilmesinin yanı sıra önemli bir gelir kaynağı olduğu bir gerçektir (Römer, 2019). Burada Japonya'nın geleneksel, diğer bir ifadeyle kültürel nedenlerden dolayı balina avına karşı çıkması inşacı yaklaşımın tezlerini destekler. Sosyal boyutun dikkate alınması durumunda Japonya'nın uluslararası düzeydeki kararları açıklanabilir. Stockholm Konferansında balina avının yasaklanması hakkındaki görüşmelerde Japonya, başta balina avının sadece tükenmekte olan balina türleri için yasaklanması hakkında bir kararın alınmasını istemiş ancak Amerika Birleşik Devletleri bu öneriye karşı çıkmıştır. Bunun sonucunda bütün balina türlerini kapsayan bir balina avı yasağına, Japonya karşı çıkmıştır (Sumi, 1989: 329-331).

İnsan çevresini merkeze alan Stockholm Konferansının görüşmeleri, siyasi ve güvenlik ağırlıklıdır. Devletlerin o dönemde bulundukları iki kutuplu sistem ve Soğuk Savaş, konferansın görüşmelerine yansımış ve konferansın asıl konusundan uzaklaşarak etkili kararlar alınmasını zorlaştırmıştır. Bilhassa büyük güçlerin konferans esnasındaki tutum ve politikalarının kendi çıkarlarını merkeze alacak bir şekilde güvenlik konusu etrafında şekillendirmeleri, çevre için önemli kararların alınmasını daha da zorlaştırmış ve çevre konusunun ikinci plana atılmasına neden olmuştur.

4.1.2. Brundtland Raporu

İkincil kaynak taraması sonucunda, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları hakkında Brundtland Raporunda bilgi bulunamamıştır. Brundtland Raporu, 1983 senesinde Birleşmiş Milletler tarafından kurulmuş olan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1987 senesinde yayınlanmıştır. Bu tezde ele alınan diğer belgelerden farklı olarak bu belge, doğrudan bir konferans sonucunda geliştirilmemiştir. Brundtland Raporu,

Birleşmiş Milletler Res. 42/427 kararıyla kabul edilmiştir. Taramada ise devletlerin Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu oturumları esnasındaki tutumları hakkında bir bilgi bulunamamıştır. Toplamda 20 üyeden oluşan komisyonda, Avrupa Topluluğu haricinde bu çalışma kapsamında incelenen tüm büyük güçler yer almıştır.

4.1.3. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Gündem 21)

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında (1992) hazırlanan Rio Deklarasyonu ve Gündem 21 belgesi için devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları bir arada ele alınacaktır. Bu bölümde ayrıca UNFCCC belgesine de yer verilmektedir. Her ne kadar bu belge New York'ta (1992) hazırlanmış olsa da Rio'daki konferansta imzalanmıştır. Konferans sonucu ortaya çıkan belgeler, uluslararası düzeyde iklim politikasının çerçevesini oluşturmakta olup gelecekte (21. yüzyıl) iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin yönergeler içermektedirler. Konferans sonucunda hazırlanmış belgelerin hukuki bağlayıcılığı yoktur.

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı gerçekleşirken devletler, önceki belgelerin aksine Soğuk Savaş gibi bir güvenlik krizi içerisinde bulunmamaktadırlar. Bu nedenle devletlerin güvenlik politikaları, bu belgelerin hazırlanışına önceki belgelere nazaran daha az yansır. Bu konferansta, diğer konferansların aksine Amerika Birleşik Devletleri'nin lider pozisyonunda konferansı yönetmediği, Avrupa Birliği'nin giderek daha önemli bir rol oynayarak belgelerin hazırlanışında önemli katkılarda bulunduğu görülür (Vogler/Stephan, 2007).

Çevreyle ilgili ilk Birleşmiş Milletler konferansı, Avrupa Topluluğu'nun çevre politikasını ciddi anlamda şekillendirmişken, Rio Konferansında Avrupa Topluluğu, konferansın yönünü belirleyici bir rol üstlenmiştir (Vogler/Stephan, 2007: 396). Uluslararası iklim konferanslarında Avrupa Topluluğu (sonra Avrupa Birliği), kimi zaman iklim hedeflerini, diğer devletlerin kendi çıkarları nedeniyle bunları reddetmesi nedeniyle kabul ettirememiştir. Örneğin Rio Konferansında Avrupa Topluluğu, önleyici eylemin bir prensip olarak konferansa dâhil edilmesi önerisinde bulunmuş ancak bu öneri reddedilmiştir (Handl, 2012: 5). Rio Konferansında Almanya'nın da aktif bir rol aldığı görülür. Bunun nedeni, yeşil

hareketinin ulusal düzeyde Almanya’da yaygın olması ve bunun sonucunda tüm siyasi partilerin çevre konularını önemseyerek dikkate almasından kaynaklanır (Beyerlin/Reichard, 2003:142).

Çin Halk Cumhuriyeti’nin iklim politikası daha çok uluslararası alanda alınan kararlar sonucu gelişmeye ve şekillenmeye başlar (Hongyuan, 2008). Çin başbakanı, sera gazı emisyonlarının ilgili bölgelerin ulusal güvenliğini tehdit ettiği için UNFCCC belgesini imzalar (Hongyuan, 2008: 4). Kimi büyük güçlerin uluslararası düzeydeki çevre ve iklim konferanslarında zaman içerisinde farklı pozisyonlar, tutumlar ve politikalar sergilediği görülürken, Çin Halk Cumhuriyeti’nin tutum ve politikaları genelde aynı kalmıştır. Çin’in iklim değişikliği politikası, üç motivasyon üzerinden şekillenir: Ulusal çıkarların korunması ve gerçekleştirilmesi, ulusal egemenliğin korunması ve uluslararası prestij sahibi olma veya uluslararası imajın geliştirilmesi (Zhang, 2003: 66, 82). Motivasyonların arasında, iklim politikasının asıl motivasyonu olan iklim değişikliğinin ortadan kaldırılmasının yer almaması dikkat çekicidir. Çin Halk Cumhuriyeti’nin uluslararası iklim politikasına katılması, daha çok kendisi için faydalı olacağını umut etmesi ve bu bağlamda katkıda bulunması şeklindedir. Burada Çin’in müzakere stratejisi iki bölümden oluşur: Çin, bir yandan G77 ile birliğini sürdürmeye çalışırken diğer yandan özellikle ABD ve gelişmiş ülkelerden faydalar elde etmeye çalışmaktadır (Wu, 2013: 791-792, 280). Bu nedenle Çin, kendi temel pozisyonunu barındıran esnek bir müzakere taktiği uygulamakta ve aynı zamanda gerektiği yerlerde de uzlaşmada ödün verebilmektedir (Wu, 2013: 799).

4.1.4. Kyoto Protokolü

Kyoto Protokolüyle 1997 senesinde ilk kez küresel iklim değişikliğiyle mücadele adına uluslararası bağlayıcılığı olan bir belge hazırlanmıştır. Kyoto Protokolünün uluslararası bağlayıcı özelliğinin bulunması nedeniyle devletlerarasındaki uzlaşma ve belgenin onaylanması zorlaşmıştır. Devletler, belgeyi hazırlanmasından sonra imzalasalar da, birçok devletin belgeyi onaylaması zaman almış veya gerçekleşmemiştir. Ayrıca müzakere sürecinde, devletlerin iklim

değişikliğiyle mücadeleden ziyade kendi ulusal çıkarlarını temel aldıkları ve belgenin bu doğrultuda şekillendiğini tespit etmek mümkündür.

Bu tespitler özellikle dünyadaki karbondioksit gazlarından en çok sorumlu olan Amerika Birleşik Devletleri'nde görülür. Müzakere sürecinde Amerika Birleşik Devletleri, Kyoto Protokolünün mekanizmalarında esneklik ve karbon yutaklarının kabulünü ister ancak diğer devletler buna karşı çıkarlar (Murphy, 2001: 647-648). Burada ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadeleden ziyade kendi çıkarlarıyla daha uyumlu olan bir belgenin hazırlanmasına önem verdiği ve bu yönde bir çaba gösterdiği ön plana çıkmaktadır.

Bunun dışında ABD, gelişmekte olan devletlerin emisyonlarını azaltma konusunda hiçbir yükümlülüklerinin olmamasını eleştirir. Lakin ABD, bu durumu uluslararası emisyon ticaretinin belgede kabul edilmesi sonucu kabullenmek durumunda kalır. 1998 senesinde ABD başkan yardımcısı Al Gore'nin Kyoto Protokolünü imzalamış olması Clinton yönetimi hiçbir zaman belgenin onaylanmasını Amerikan Senatosuna sunmadığından dolayı sadece sembolik olarak kalır (Kahn, 2003: 551). Bunun diğer bir nedeni ise Kyoto'daki konferanstan önce Senatoda oybirliğiyle kabul edilen Byrd-Hagel Önergesidir (3.1.4. Bölüm bkz.). Bu önergeye göre ABD, Kyoto Protokolünün kabulüyle iktisadi açıdan zarar görebilecektir. Ayrıca gelişmekte olan devletlerin katkıları olmaması durumu, ABD için bir haksızlık olarak değerlendirilmiş ve anlaşma onaylanmamıştır.

2001 senesinde George W. Bush'un başkan olmasından sonra ABD'nin Kyoto Protokolü bağlamındaki iklim politikası şu şekilde özetlenebilir: Başkan Bush, iklim değişikliğini ciddi bir sorun olarak görmediği için bu alanda diğer devletlerle iş birliği istememektedir (Kahn, 2003: 548-549). Çin ve Hindistan gibi yüksek emisyonlara sahip olan devletlerin bir yükümlülük altında olmamasından dolayı anlaşmanın adil olmadığı eleştirilmiştir (Joyner, 2002). Amerika Birleşik Devletleri Kyoto Protokolü bağlamında en büyük yükü taşıması gerektiği için, iktisadi açıdan olumsuz etkilenmek istememiştir (Kahn, 2003: 571). Amerika Birleşik Devletleri anlaşma nedeniyle Amerikan ekonomisinin zarar göreceği ve rekabet gücünün tehlikeye girebileceğinden endişelenir (Joyner, 2002; Kahn, 2003: 548; Phillipson,

2001: 299-300). ABD'nin anlaşmayı onaylamamasının diğer bir nedeni ise Çin argümanıdır: Çin Halk Cumhuriyeti, emisyon ticareti bağlamında en büyük kredilere sahip olduğu için Kyoto Protokolüne katılımından sonra ABD, emisyon hakları satın almada yüksek miktarda ödemeleri Çin'e gerçekleştirmek istemez (Faber, 2009). Ancak aslında Çin Halk Cumhuriyeti, kredilerinin %90'ını zaten vermiş olduğu için, bu argüman yersizdir (Anand, 2014: 2, 28, 54).

Amerika Birleşik Devletleri'nin Kyoto Protokolünü onaylamamasının başlıca nedeni iktisadi endişelerdir. Kendi ekonomisinin zarar görmesini engellemek ve ekonomik güvenliğini muhafaza edebilmek için ABD, iklim değişikliğiyle ilgili önemli kararlar içeren uluslararası belgeyi kabul etmek istemez. Burada *devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir* hipotezi doğrulanmıştır. ABD'nin Kyoto Protokolünden ayrılması, dünyadaki emisyonlardan en çok sorumlu olan bir devletin uluslararası iklim değişikliğiyle mücadeleye katkıda bulunmaması anlamına gelir (Phillipson, 2001: 291). Amerika Birleşik Devletleri her ne kadar kısa vadede iktisadi açıdan iklim değişikliğiyle mücadeleden olumsuz bir şekilde etkileniyor olsa da, bu alanda yatırım yapılmadığı takdirde uzun vadede iklim değişikliğinin sonuçlarının giderek daha çok hissedilmesiyle beraber iktisadi açıdan daha zararlı çıkacağı bir gerçektir (Joyner, 2002: 44; Shaffner, 2007).

Çin Halk Cumhuriyeti, ABD'nin aksine Kyoto Protokolünü 2002 senesinde onaylar. Çin, gelişmekte olan devletlerin kalkınmalarını etkileyeceği gerekçesiyle emisyonların kısıtlanmasına karşı çıkar (Cooper, 1999: 416-417). Çin aynı zamanda, gelişmekte olan devletlerin egemenliklerinin korunması gerektiğini ve iklim değişikliğine karşı alınan tedbirlerin bu ülkelerin gelişmelerini engellememesi gerektiğini savunur (Chen, 2008: 148). Bu nedenle Çin, gelişmekte olan devletlerin bağlayıcı emisyon azaltmaya tabi tutulmamasından yanadır ve sanayileşmiş devletlerin bu devletlere maddi yardım ve teknoloji transferi gerçekleştirmeleri gerektiğini savunmaktadır (Chen, 2008: 148). Küresel iklim değişikliği sorunu Çin'e göre bir Kuzey-Güney adalet sorununu kapsamaktadır: Güneydeki devletler iklim değişikliğinden çok daha az sorumluyken, kuzey devletleri kişi başına düşen yüksek emisyon miktarı ve yaşam tarzlarıyla iklim değişikliğinin asıl nedeni olarak

görülmektedirler (Chen, 2008: 147-148). Sanayileşmiş devletler gelişmekte olan devletlerin emisyonlarının sıkı denetimini istemektedirler ancak Çin, bu gibi önlemleri kendisine karşı bir saldırı olarak algılamaktadır (Cooper, 1999: 407).

Her ne kadar Çin Halk Cumhuriyeti, Kyoto Protokolünü eleştirmiş olsa da, protokole katılımı kendi ulusal çıkarlarıyla uyum içerisinde olmuştur. Devletin kendi enerji tüketimini çeşitlendirmesi ve enerji verimliliğini artırmasıyla beraber sadece emisyonlar azaltılmayacak aynı zamanda Çin enerji güvenliğini sağlayacaktır (Heggelund vd., 2010: 231, 249). Diğer bir ifadeyle Kyoto Protokolüne katılım, Çin'in kendi (enerji) güvenliğini sağlamada faydalı olduğuyla alakalıdır. Hem Kyoto Protokolü hem de gelecekteki diğer uluslararası iklim değişikliği mekanizmaları, Çin'in enerji güvenliğindeki endişelerinin azalmasına neden olacaktır (Chen, 2008: 157). Burada dikkat çeken nokta, Çin'in kendi güvenliğini sağlama arzusu, iklim değişikliğiyle mücadeleyi negatif etkilememektedir, aksine bu durum devletin protokole dâhil olmasını beraberinde getirmiştir. ABD örneğinde ise iktisadi güvenliğin protokole dâhil olma durumunda tehlike altına girebileceği düşüncesi, iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durumda devletlerin güvenlik politikalarının, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemesi gerekmediğini göstermektedir. Her iki durumda da iklim değişikliğiyle mücadele, devletlerin güvenlik politikaları bağlamında şekillenmektedir ve ilk etapta iklim politikası, iklim değişikliği sorununun çözülmesi amacıyla sürdürülmemektedir. Burada devletlerin güvenlik politikalarının uluslararası alandaki iklim değişikliğiyle mücadeleyi ciddi anlamda (pozitif veya negatif) belirlediği görülmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin iklim politikasına ilgisi, iktisadi nedenlerden de kaynaklanmaktadır (Chen, 2008: 145). Kyoto Protokolü Çin'in ekonomisini olumlu anlamda etkilemektedir. Gelişmiş devletlerden gelen maddi yardımlar, teknoloji transferleri ve emisyon ticareti gibi mekanizmalar sayesinde Çin, iktisadi açıdan iyi bir pozisyonda bulunur. Özellikle Temiz Kalkınma Mekanizmasından en çok Çin Halk Cumhuriyeti kârlı çıkacaktır (Wu, 2016: 206). Çin'in Kyoto Protokolüne dâhil olmasının diğer bir nedeni uluslararası imajıyla ilgilidir. Çin'e göre uluslararası alanda iyi bir imaj oluşturma ve sorumluluk sahibi büyük bir güç olarak kabul

görmesi, uluslararası iklim politikasında iş birliğine dâhil olmasını da beraberinde getirmektedir (Chen, 2008: 151). Bu sayede Çin, kendi yumuşak gücünü de arttırabileceğini düşünmektedir (Chen, 2008: 152).

Belgenin hazırlandığı tarihte küresel iklim değişikliğinin Çin Halk Cumhuriyeti için gelecekte ciddi bir tehdit teşkil edeceği beklenmektedir (Cooper, 1999: 404). Ancak buna rağmen Çin'in uluslararası düzeydeki iklim diplomasisi ülkenin refahını artırma isteği ve büyük bir güç statüsüne ulaşma hedefi çerçevesinde şekillenmiştir (Wu, 2016: 200, 205).

Kyoto Protokolü, Rusya Federasyonu'nun belgeyi Ekim 2004'te onaylaması sonucunda gerekli şartları yerine getirilmesiyle beraber yürürlüğe girer (Henry/McIntosh Sundstrom, 2010: 105). Bir başka deyişle Rusya, Kyoto Protokolünün hayata geçirilip geçirilmeyeceği konusunda önemli bir pozisyona sahip olmuştur. Bu pozisyonda Rusya'nın stratejik davranarak kendi çıkarlarıyla uyumlu bir müzakere sürecinde bulunduğu görülür (Buchner/Dall'Olio, 2005: 376). Rusya'nın içinde bulunduğu pozisyondan faydalanarak kendi ulusal çıkarlarını mümkün olduğunca takip etmesi, ülkenin Kyoto Protokolüne katılmasında iklim değişikliğiyle mücadele konusunun doğrudan bir motivasyon olmadığını gösterir (Henry/McIntosh Sundstrom, 2010: 127).

Rusya'nın aylar süren belirsiz tutumu, 2004'te değişir ve devlet başkanı Putin, anlaşmanın önemini vurgulayarak protokolü onaylar (Baker, 2004). Putin'in Kyoto Protokolüne karşı farklı bir tutum alması, Avrupa Birliği'nin ABD'nin protokolden ayrılmasından sonra Rusya'yı protokole dâhil etme çabaları sayesinde mümkün olmuştur. Bunun için Rusya Federasyonu ve Avrupa Birliği Mayıs 2004'te bir anlaşmaya varmışlardır (Kotov, 2004: 157). Rusya Kyoto Protokolünü onayladığı takdirde Avrupa Birliği bunun karşılığında Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyeliğini destekleyeceğini belirtir (Baker, 2004). 11 yıl önce DTÖ'ye üyelik başvurusunda bulunmuş olan devlet başkanı Putin için bu üyelik, önemli bir siyasi ve iktisadi hedef durumundadır (Kotov, 2004: 164). DTÖ'ye katılabilmek için devletlerin büyük ticaret ortaklıklarıyla piyasaya açılmayı sağlayacak anlaşmalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin o zamanki 25 üyesi, Rusya'nın

dış ticaretinin yarısından fazlasını oluşturduğu için, AB-Rusya arasındaki anlaşmayla üyelik için gerekli şart yerine getirilmiştir (Baker, 2004). Bu durumda Avrupa Birliği'nin, kendi ihracatının yüksek miktarını oluşturan Rusya pazarına erişimi kolaylaşmıştır (Kotov, 2004: 158). Dünya Ticaret Örgütü ve iklim değişikliğiyle mücadele genelde hedefleri ve (siyasi) içerikleri bağlamında birbirlerine zıt olsalar da, bu durumda her iki taraf için olumlu bir sonuç elde edilmiştir (Frankel, 2005: 12).

Rusya'nın kendi ekonomisi için olumlu bir anlaşma istemesinin diğer büyük bir nedeni de 1998'de Rusya'daki ekonomik kriz ve bunun sonucunda halk genelindeki yoksulluktur (Kotov, 2004: 165). Diğer devletlerle karşılaştırıldığında Rusya, Kyoto Protokolüne dâhil olmasıyla beraber büyük yükümlülükler altına girmemektedir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve büyük bir ekonomik çöküş sonucu emisyonların yüksek miktarda azalması, Rusya'nın iklim politikasının lehine olmuştur. Kyoto Protokolünde belirlenmiş olan hedefler 1990 yılını temel aldığı için bu durum, Rusya için bir yük oluşturmamaktadır. Bunun dışında Rusya, fazladan emisyon sahibi olduğu için diğer devletlerle emisyon ticareti gerçekleştirip kazanç elde edebilecek ve sanayisini modernleştirebilecektir (Henry/McIntosh Sundstrom, 2010: 114-115). Avrupa Birliği ve Japonya da Rusya'nın emisyon haklarından satın almak istemişlerdir (Baker, 2004).

Her ne kadar DTÖ üyeliği ve iktisadi nedenler Rusya'nın anlaşmayı onaylamasında belirleyici rol oynamış olsalar da, ülkenin iyi bir uluslararası imaja sahip olma isteği de bu kararda etkili olmuştur (Henry/McIntosh Sundstrom, 2007: 65; Henry/McIntosh Sundstrom, 2010: 115). Sonuç olarak Rusya'nın Kyoto Protokolüne katılması, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleden ziyade diğer ulusal çıkarları nedeniyledir. 2003 senesinde Rusya devlet başkanı bunu kendisi de dile getirmiştir: Putin, Kyoto Protokolünün onaylanmasının ülkenin ulusal çıkarlarıyla uyumlu bir şekilde gerçekleşeceğinin ve ulusal çıkarların bu konuda belirleyici olduğunun altını çizmiştir (Kotov, 2004: 160). Böylelikle Putin için iklim politikası, ulusal çıkarlardan daha sonra gelmektedir (Kotov, 2004: 161).

Rusyalı akademisyenlerin analizleri sonucunda küresel iklim değişikliğinin dünyanın en soğuk devleti için olumsuz sonuçlardan ziyade Rusya için daha çok

pozitif bir etkisi olacağı sonucuna varmışlardır (Buchner/Dall'Olio, 2005: 376). Bu durumda Rusya, uluslararası iklim politikasına, kendisi için avantajlı olmama durumunda katılmayacaktır. Zaten Rusya, Kyoto Protokolünün ikinci taahhüt dönemine (2013-2020) katılmak için yeterli sebebi ve motivasyonu olmadığı için katılmamıştır. Bu bakış açısıyla küresel iklim değişikliğinin uzun vadedeki negatif sonuçları göz ardı edilmektedir. Elke U. Weber, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede psikolojik faktörleri incelemektedir. Weber'e göre iklim politikasının maliyeti/yükü günümüzde ödenmesi gerekirken, faydaları ancak gelecekte görüleceğinden dolayı iklim değişikliği eylemi zordur. Dolayısıyla gelecek nesiller bu eylemlerden faydalanacaktır (Weber, 2015: 566). Bu yaklaşım, Rusya'nın iklim politikasını ve Kyoto Protokolüne karşı tutumunu açıklamaktadır.

Kyoto Protokolünün hazırlanışında Almanya'nın yüksek hedefleri olmuş ve Avrupa Birliği içerisinde en büyük görevi üstlenerek yüksek miktarda emisyonları azaltmayı kabul etmiştir (Lang, 2007: 423, 436). Almanya, emisyonlarını 1990 yılına kıyasen %21 azaltmayı hedeflemiştir. Ancak Rusya gibi Almanya da tarihi gelişmelerden dolayı emisyonları azaltma konusunda avantajlıdır. 1990 yılında Almanya'nın tekrar birleşmesinden sonra, Doğu Almanya'daki "kirli" sanayilerin kapatılmasıyla beraber emisyonlar yüksek miktarda azalmıştır (Hirono/Schröder, 2004: 54). Bu azalma, Kyoto Protokolündeki hedefin %18,3'üne ulaşılmasını sağlar (Hirono/Schröder, 2004: 54). Almanya'nın güvenlik politikaları Kyoto Protokolünde iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gereken hedefleri negatif etkilememiştir.

Kyoto'da gerçekleştirilen konferansın ev sahipliğini Japonya üstlenmiştir. Japonya birçok farklı görüşlerin arasında arabuluculuk yaparak zor bir müzakere sürecini geride bırakmıştır (Kolmas, 2017: 469). Ülkesinde genelde enerji verimliliğine dikkat eden Japonya, emisyonlarını 1990 senesine kıyasen %6 azaltmayı kabul etmiştir. Bu hedefe ulaşılması için ülkenin emisyonlarının yüksek miktarda azaltılması gerekmektedir (Huang/Nagasaka, 2012: 201). Müzakere sürecinde ortak ilgi alanları ve benzer pozisyonları olduğu için Kanada, ABD ve Japonya "Umbrella Group" olarak tanımlanır (Hirono/Schröder, 2004: 47). Bu grup, müzakere sürecinde kendilerinin anlaşmayı imzalamaları karşılığında en büyük

faydayı elde etmek için uğraşırlar (Hirono/Schröder, 2004: 49). Bu bağlamda Japonya'nın birçok isteği protokole dâhil edilmiştir (Hirono/Schröder, 2004: 49).

Amerika Birleşik Devletleri'nin Kyoto Protokolünden ayrılmasından sonra Japonya, kendisinin de protokolden ayrılıp ayrılmamasını sorgular hale gelir. Bunun nedeni Japonya'nın yıllarca ulusal güvenliği konusunda ABD'ye itibar etmesinden, bağımlı olmasından ve ABD'nin iktisadi açıdan önemli bir ortağı olmasından kaynaklanmaktadır (Kameyama, 2004: 76; Kolmas, 2017: 467). Bu nedenle Japonya, ABD'yle uluslararası düzeyde uyumlu bir şekilde hareket etmeye çalışmaktadır (Kameyama, 2004: 77). Ancak Japonya, baskılar sonucu hem protokolde kalır hem de başarısız olsa da ABD'nin protokole tekrar katılması için çaba sarf eder (Hirono/Schröder, 2004: 48).

Japonya için ülkede büyük çapta kullanılan nükleer enerji, birçok yönden faydalı olarak değerlendirilmektedir. Nükleer enerji hem ülkenin enerji güvenliğinin sağlanması açısından önemli bir enerji kaynağı olarak görülür hem de emisyon oluşturmamaktadır. Ülkenin yıllık enerji üretiminin yaklaşık olarak %39'unu nükleer enerji oluşturur (Huang/Nagasaka, 2012: 199-200). 2011'de Japonya'da gerçekleşen deprem ve sonrasında oluşan tsunami, Fukuşima'da nükleer santrallerin etkilenmesiyle beraber nükleer kazaya neden olmuştur. Deprem, nükleer enerji kullanımındaki güvenlik açığını göstermiş ve Japonya'yı enerji politikasını yeniden düşünmeye ve değiştirmesine zorlamıştır (Huang/Nagasaka, 2012: 200). Nükleer santrallerin azaltılması ve kapatılması kararı ve bunun sonucunda emisyonsuz enerji üretiminin azalması, Japonya'nın Kyoto Protokolü hedeflerine ulaşımını zorlaştırmıştır. Japonya Kyoto Protokolünün ikinci taahhüt dönemine (2013-2020) katılmayacağını açıklamıştır (Kolmas, 2017: 474; Max, 2011).

Kyoto Protokolünün hazırlanışında Japonya'nın tutum ve politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi temel almaktan ziyade kendi çıkarları, uluslararası düzeydeki güvenlik ilişkileri ve dışarıdan gelen baskılar sonucu şekillenmiştir.

Avrupa Birliği, Kyoto Protokolünde aktif ve yapıcı bir rol üstlenir ve %8'lik bir oranla emisyonu azaltmayı kabul eder. Tüm Avrupa Birliği üyeleri ortak bir hedef altında toplanır. Bunun sonucunda Avrupa Birliği uluslararası siyasetin

Avrupalaşmasına neden olmuştur, diğer bir ifadeyle AB uluslararası düzeydeki iklim değişikliğiyle mücadeleye yön vererek gündem belirleyici bir aktör olmuştur (McLean/Stone, 2012: 99).

Kyoto Protokolünün müzakere sürecinde Avrupa Birliği, Umbrella Grup ülkelerinden daha yüksek emisyon azaltma hedefleri ve sıkı kontrollerin kabul edilmesini istemiştir (Cooper, 1999: 415; Hirono/Schröder, 2004: 47). Bunun dışında AB, mekanizmaların sınırsız kullanılması yerine ilk etapta güçlü bir iklim politikası ve tedbirler üzerinden hedefe ulaşımı tercih etmiştir (Hirono/Schröder, 2004: 46). Avrupa Birliği, ABD'nin anlaşmadan ayrılmasını eleştirmiş ancak ABD'yi ikna etmek yerine diğer önemli devletlere (Japonya, Avustralya, Kanada, Rusya, vb.) delegasyon göndererek anlaşmayı desteklemelerini istemiştir (Hirono/Schröder, 2004: 48).

Azaltılması gereken sera gazı emisyonları ve enerji güvenliğinin sağlanması arasında ilişki, iklim politikasına stratejik bir nitelik vermektedir (Groenleer/van Schaik, 2007: 984). Bu bağlamda birçok devlet enerji güvenliklerini sağlamak adına yüksek hedeflerin kabulünden uzak durup stratejik davranırken, AB siyasi açıdan iklim değişikliğiyle mücadelenin öneminin bilincindedir (Groenleer/van Schaik, 2007: 989). Bu nedenle Avrupa Birliği, Kyoto Protokolünün hayata geçirilmesi için mücadele etmiş ve bu bağlamda kimi zaman azla yetinerek diğer devletlerle (örneğin Rusya) uzlaşma yoluna gitmiştir.

4.1.5. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg Deklarasyonu, Johannesburg Uygulama Planı)

2002 senesinde gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, beklendiği kadar başarılı olamamıştır (Seyfang, 2003: 227). Devletler, uluslararası düzeydeki bu fırsatı değerlendirip sürdürülebilirlik adına başarılı bir sonuç elde edememişler ve burada sadece bağlayıcı olmayan maddeler kabul edilmiştir (Britton, 2004: 257; Speth, 2003: 25). Zirve başından itibaren zor şartlar altında gerçekleşmiştir. Öncelikle Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin küresel ekonominin zor bir süreçte bulunduğu bir dönemde gerçekleştirildiğini belirtmek gerekir. Bunun dışında 2001 senesinde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki terör

saldırıları sonrasında Amerika, uluslararası düzeyde daha çok terörle savaşmaya odaklanmış ve genel olarak çevresel konulara ve çok yönlü anlaşmalara mesafeli durarak karşı gelmiştir (Speth, 2003: 27). Realizmin temel fikri olan devletlerin öncelikli olarak kendi güvenliklerini sağlamaya çalışmaları burada görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri bu dönemde özellikle kendi güvenliğini sağlamak adına terörle mücadeleye odaklanmış ve bu bağlamda çevre ve sürdürülebilirlik konular (daha) önemsiz olarak değerlendirilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri için konferansa başkan Bush'un katılmaması, Amerika'nın bu dönemde çevresel konulara ve sürdürülebilirliğe verdiği değeri yansıtmaktadır. Diğer katılımcılar ABD'nin bu tutumunu eleştirmişlerdir (Speth, 2003: 26). Uluslararası düzeyde çevre sorunlarının ilk ele alındığı dönemlerde ABD yapıcı bir pozisyona sahipken, Johannesburg Zirvesinde daha çok bu alanda ilerlemeyi engellemiştir (Chasek, 2007: 373). Amerika Birleşik Devletleri, genel olarak bağlayıcı maddelerin sonuç belgelerinde yer almasına karşı çıkar. Bilhassa yenilenebilir enerji konusunda ABD, engelleyici tutumuyla bu alanda hedeflerin belirlenmesini istemez (Doran, 2002: 10). ABD kendi enerjisi için en güvenli olarak değerlendirildiği kendi ulusal enerji politikasındaki hedefleri uygulamaya çalışır (Britton, 2004). Bu tutumuyla ABD hem sürdürülebilirlik konusunda kendisi yapıcı bir pozisyon almamış hem de diğer devletlerin (bilhassa Avrupa Birliği'nin) hazırladıkları bağlayıcı içerikleri ve hedefleri engellemiştir (Seyfang, 2003: 226). Japonya'nın ise Amerika'yı Avrupa Birliği'nin hedeflerine karşı gelmesi konusunda desteklediği görülür (Speth, 2003: 26). Japonya da yenilenebilir enerji hedeflerinin konulmasına karşı gelmiştir (Doran, 2002: 10).

Çin Halk Cumhuriyeti, G77 ülkeleriyle beraber bölgesel hedefler dışında Avrupa Birliği'nin yenilenebilir enerji hedeflerine karşı çıkar (Doran, 2002: 9). AB'nin ulusal tavsiyelerin bağlayıcı olması isteği, Çin'e göre iktisadi açıdan engelleyici olarak değerlendirilmiştir (Spalding-Fecher vd., 2005: 103).

Avrupa Birliği sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği sorunuyla ilgili bağlayıcı hedeflerini başarılı bir şekilde Johannesburg Zirvesinin sonuç belgelerine kabul ettirememiştir. Yenilenebilir enerji ve doğal kaynaklarla ilgili bağlayıcı

düzenlemeler, AB'nin çabasına rağmen diğer büyük güçler tarafından desteklenmemiştir (Doran, 2002: 9). Burada Almanya'nın hedefleri Avrupa Birliği'nin hedeflerine göre daha yüksek olmuştur (Lightfoot/Burchell, 2004: 341). Johannesburg Zirvesinde AB'nin konuyla ilgili çalışmaları ve çabaları diğer devletlerin, bilhassa da büyük güçlerin, desteği olmadan yetersiz kaldığı görülmüştür (Burchell/Lightfoot, 2004: 337).

4.1.6. Kopenhag Mutabakatı

2007 senesinde Bali'de gerçekleştirilen 13. Taraflar Konferansında Kyoto Protokolünün sona ermesinden (2012) sonraki dönem için müzakere sürecinin başlatılması adına Bali Yol Haritası (*Bali Roadmap*) kabul edilir. Müzakere sürecinin Kopenhag'da gerçekleşecek 15. Taraflar Konferansında tamamlanması hedeflenmiştir. Ancak Kopenhag'da hazırlanan sonuç bildirisi iklim değişikliğiyle mücadelede merkezi öneme sahip olan emisyonların azaltılması için kesin hedefler içermemektedir. Konferansın hedefine ulaşımı bakımından Kopenhag Mutabakatı başarısız olmuştur. Önceden hazırlanmış olan 200 sayfalık taslak metinden sadece 2,5 sayfası sonuç bildirisi olan Kopenhag Mutabakatını oluşturur (Dimitrov, 2010: 809-810). Bilhassa gelişmekte olan devletler, bağlayıcı bir sonuç metninin hazırlanmasını engellemişlerdir (Dimitrov, 2010: 817). Bunun sonucunda ortaya çıkan Kopenhag Mutabakatı sadece sembolik bir anlaşma olabilmıştır (Inman, 2010: 228).

Güvenlik konusuna hem Kopenhag Mutabakatı metninde (4.2.1., 4.2.2.2.1.9. Bölüm bkz.) hem de müzakere sürecinde doğrudan yer verilmemiştir. Ancak Kopenhag Zirvesinin gerçekleştiği dönemde uluslararası düzeyde önemli aktörler (ABD, AB, Almanya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi) iklim değişikliği ve güvenlik konusu arasında bağlantı kurmuşlardır (Liberatore, 2013). Kopenhag'da güvenlik konusu yerine diğer nedenler (örneğin ekonomi) küresel iklim değişikliğiyle ilgili müzakereyi şekillendirmiştir. Bu nedenle Kopenhag Mutabakatının ekonomik bir anlaşma olarak da görüldüğü olmuştur (Rohrman, 2010: 52).

Barack Obama'yla beraber Amerika Birleşik Devletleri, iklim değişikliği sorununun çözümüne önceki devlet başkanlarına göre daha çok öncelik vermiştir. Obama, müzakere sürecinde daha işbirlikçi, çok taraflı bir yaklaşım tercih etmiştir (Christoff, 2010: 638). Ancak ABD Kongresi'nin pozisyonu başkan Obama'yı büyük hedefleri desteklemesine izin vermemiştir. Amerika'nın ulusal düzeydeki kurumları (bilhassa Kongre) anlaşmayı geliştirmekte olan devletleri bağlayıcı bir özelliği olmadığı sürece kabul etmeyecektir (Christoff, 2010: 649; Rapp vd., 2010). Burada Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD arasındaki jeopolitik yarışma olarak adlandırılabilir durum ve tek kutuplu düzenin yeni güçlerin yükselmesiyle beraber giderek çok kutupluluğa doğru şekillenmesi, iklim değişikliğiyle mücadeledeki müzakere sürecini ciddi anlamda etkilemiştir (Christoff, 2010: 644). Büyük güçlerin (bilhassa ABD ve Çin) arasındaki iklim değişikliği sorunuyla ilgili müzakere süreci, devletlerin ulusal ekonomik güçleri, enerji kullanımı, güvenlik, Küresel Ekonomik Kriz (2008-2012), gelecekteki uluslararası siyasi ve ekonomik liderlik konusundaki stratejileri etrafında şekillenmiştir (Christoff, 2010: 638, 644, 650). Burada birçok devlet için kendi çıkarları, iklim değişikliğiyle mücadeleden önceliklidir. Sonuç bildirisi bu bağlamda birçok büyük gücün çıkarıyla uyum içerisindedir (Parker vd., 2012).

Kopenhag Mutabakatının son hali en çok Avrupa Birliği tarafından eleştirilir. Avrupa Birliği Kopenhag Zirvesinde birçok önemli maddenin kabul edilmesi için çalışmış ancak diğer devletlerin isteksizliği ve engel olması nedeniyle hedeflerine ulaşamamıştır (Groen vd., 2012: 181; Groen/Niemann, 2013: 308). Bu bağlamda Almanya şansölyesi Angela Merkel, iklim politikasında ilerleme kaydetmek istese de başarılı olamamıştır (Rapp vd., 2010). Küresel iklim politikasında lider olan Avrupa Birliği, Kopenhag Mutabakatı esnasındaki jeopolitik durumu doğru hesaplayamamıştır (Bäckstrand/Elgström, 2013: 1382; Groen vd., 2012: 181). Ekonomik olarak yükselmede olan devletler, Batı'nın göreceli olarak düşüşünü beraberinde getirmektedir (Bäckstrand/Elgström, 2013: 1372).

Kopenhag Mutabakatının başarısız olmasından en çok Çin Halk Cumhuriyeti sorumlu tutulur (Wu, 2016: 209). Çin Halk Cumhuriyeti geliştirmekte olan devletler için bağlayıcı maddelerin sonuç bildirisine dâhil olmasını istemez. Onun yerine

gelişmiş devletlerin sorumluluk taşımalarını ister (Hunter, 2010: 7). Çin devlet başkanı Wen Jiabao'nun Kopenhag'daki son görüşmelere katılmayıp başka bir temsilciyi göndermesi diğer devletler tarafından defansif olarak değerlendirilir (Christoff, 2010: 647). Uluslararası düzeydeki iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin anlaşmaların Çin'i sınırladığı görüşü hâkimdir. Çin Halk Cumhuriyeti kendi egemenliği, ulusal çıkarları (bilhassa ekonomik) ve güvenliği müzakerede söz konusu olduğunda, prosedürleri engellemeye hazır olmuştur (Clegg, 2011: 458-460).

Rusya ve Japonya, Kopenhag Zirvesinde Kyoto Protokolünün ikinci taahhüt dönemini istemediklerini belirtirler ve onun yerine yeni bir anlaşmanın geliştirilmesini isterler (Dimitrov, 2010: 804, 807). Rusya ayrıca gelişmekte olan devletlerin yükümlülüklerinin olmamasını eleştirir (Makarov, 2016: 539).

Küresel iklim değişikliği müzakere süreci güç ilişkileri ve farklı alanların (ekonomi, siyaset, bilim, güvenlik) kompleks bağlantılarından etkilenmektedir (Sinha, 2009: 796). Kopenhag Zirvesinde, iklim değişikliği dışındaki diğer faktörlerin uluslararası düzeyde başarılı bir iklim politikasını nasıl engellediği görülmüştür.

4.1.7. Paris Anlaşması

2015 yılında hazırlanan Paris Anlaşmasıyla beraber devletler uluslararası düzeyde iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında bağlayıcı bir belge kabul etmişlerdir. Böylelikle uzun yıllar süren iklim değişikliğiyle mücadelenin müzakere süreci, ilk kez tüm devletleri bağlayan bir anlaşmayla beraber tamamlanmıştır. Diğer belgelerden farklı olarak Paris Anlaşması, iklim değişikliği konusunda devletlerin kendi ulusal politikalarına öncelik tanımış ve devletlerin emisyon gazlarını azaltma miktarı hedeflerini (NDCs) kendilerinin belirlemelerini öngörmüştür (Falkner, 2016: 1107). Belgenin bu özelliklerde ve çerçevede geliştirilmiş olması, önceden bağlayıcı bir belge istemeyen büyük güçlerin de bu anlaşmaya dâhil olmasına neden olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri ve Çin Halk Cumhuriyeti, 2014 yılında iklim değişikliğini temel alan iki taraflı bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşmada gelecekte Paris'teki iklim değişikliği hedeflerine de işaret edilmiştir (Falkner, 2016: 1114).

2016 yılında ise her iki devlet, Paris Anlaşmasına imza attılar. Barack Obama, Paris Anlaşmasının geliştirilmesinde Senato'nun onayı gerekmeyecek, başka bir ifadeyle anlaşmanın bağlayıcı kısımlarının önceden kabul edilmiş uluslararası belgeler tarafından kapsandığı şekilde olmasına çalışmıştır (Schreurs, 2016: 221). ABD anlaşmanın gelişmiş devletler için etkisini azaltmak adına metindeki “*shall*” kelimesinin “*should*” (Birleşmiş Milletler, 2015: 4) olarak değiştirmiştir (Dimitrov, 2016: 3).

Donald Trump'ın devlet başkanı olmasından sonra ABD, Paris Anlaşmasından ayrılır. Ülkenin ekonomisine zarar vereceği, işyerlerinin yok olmasına neden olacağı, yüksek maliyetli olacağı, ülkenin egemenliğini zayıflatacağı, diğer devletlere kıyasla dezavantajlı olunacağı ve genel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin çıkarlarıyla uyum içerisinde olmaması anlaşmadan ayrılma için gerekçe gösterilmiştir (Trump, 2017). Başkan Trump'ın anlaşmadan ayrılmak için öne sürdüğü bu nedenler bilhassa kendi ulusal çıkarlarını ve ekonomik refahını kapsamaktadır. Müzakere sürecinde doğrudan güvenlik konusu dile getirilmemiş olsa da, iktisadi alanda işyerlerinin muhafaza edilmesi, ekonominin zarar görmemesi iktisadi güvenliği içeren argümanlardır. Her ne kadar başkan Trump, Paris Anlaşmasının ülkesi için zararlı olduğunu savunsa da, bu argümanlar maliyet fayda hesabı sonucu tutarlı değildir ve Amerika Birleşik Devletleri anlaşmaya katılmamakla beraber orta ve uzun vadede daha çok zarara uğrayacaktır (Arlota, 2020). Trump, gerekçelendirmiş bir karar vermekten ziyade kendi partisindeki siyasi motivasyon (iklim değişikliğiyle mücadeleye karşı gelme) üzerinden hareket etmiştir (Arlota, 2020: 899).

Uluslararası düzeyde Çin'in eski tutumunda farklılık göstermeyen nokta, ulusal politikada az miktarda şeffaflık tercih etmesidir (Dimitrov, 2016: 3). Çin, diğer devletler tarafından kontrol edilmeyi, kendi egemen kararlarına ve ulusal politikasına karışılması olarak değerlendirdiği için istemez. Ancak Paris Anlaşmasının hazırlanmasında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Kopenhag Mutabakatındaki sert tutumunda değişiklik görülür. Çin'in iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası düzeyde kendi ülkesini bağlayıcı kararların alınmasına karşı katı tutumu farklı faktörlerden dolayı değişmiştir. Öncelikle Kopenhag

Mutabakatının başarısız olmasından genelde Çin sorumlu tutulmuş ve uluslararası baskı artmıştır. Diğer yandan Çin, dışarıdan yüksek miktarda enerji ithal etmektedir. Çin, kendi enerji güvenliği için uzun vadede endişelenmektedir (Schreurs, 2016: 222). Bu nedenle alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve enerji verimliliğini arttırmak için büyük bir motivasyona sahiptir (Schreurs, 2016: 222). Çin'in ekonomik alandaki yeni iktisadi kalkınma modeli, uluslararası iklim değişikliği müzakerelerine daha aktif olarak katılmasına izin vermiştir (Hilton/Kerr, 2017: 48, 49).

Burada güvenlik konusunun iklim değişikliğiyle mücadeleyi engellemekten ziyade teşvik ettiğini veya iklim değişikliğiyle mücadeleyle uyum içerisinde olabileceği görülür. Ancak buradaki güvenlik realizmde tarif edilen devletlerin güvenliği değildir. Enerji güvenliği yeni güvenlik anlayışı içerisinde konumlanmaktadır. Bu durumda yumuşak güvenlik (unsurları) iklim değişikliğiyle mücadeleyle uyum içerisinde olduğu veya iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumlu bir şekilde etkilediği sonucuna varılabilir.

Avrupa kıtası enerji teminatını yüksek miktarda dışarıdan elde eder. Bu nedenle enerji güvenliği, Avrupa Birliği'nin de uluslararası düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelesi açısından önemli bir motivasyon mahiyetindedir (Schreurs, 2016: 220). Yeni yükselen devletlerle (Çin, Hindistan, Brezilya, vb.) beraber Avrupa Birliği eskiye göre daha az önemli bir pozisyonadadır. Bunun dışında AB'nin dünya genelindeki emisyonlarının önceye göre daha düşük olması ve ekonomik kriz hareket alanlarını sınırlandırmıştır (Aykut, 2016: 4). Hedeflerinin daha az ısrarcı olması ve böylelikle diğer büyük güçlerin tutumlarına daha yakın olmasıyla beraber Avrupa Birliği Paris'te çoğu hedefine ulaşabilmiştir (Oberthür/Groen, 2018: 719). Kendi emisyon hedefini belirleyen ilk güç Avrupa Birliği olmuştur. 1990 yılına kıyasla 2030 yılına kadar emisyonları %40 azaltma hedefi dünyadaki en iddialı hedef olmuştur (Aykut, 2016: 8).

4.2. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI BELGELERDE GÜVENLİK KAVRAMININ ANALİZİ

Analiz bölümünün ilk kısmında içerik analizi metoduyla küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerde güvenlik kavramı incelenecektir. Analizin bu kısmı iki bölümden oluşmaktadır: Öncelikle niceliksel içerik analizi metoduyla belgelerde geçen güvenlik kavramları tespit edilecektir. Sonrasında niteliksel içerik analiziyle belgelerdeki güvenlik kavramı farklı kategoriler üzerinden analiz edilerek daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

4.2.1. Niceliksel İçerik Analizi

4.2.1.1. Niceliksel İçerik Analizinin Adımları

Niceliksel içerik analizi, güvenlik kavramının küresel iklim değişikliğine ilişkin uluslararası belgelerde incelenmesi için anlamlı ve önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Niceliksel içerik analizinde, incelenen metinlerde belirli özelliklerin ne ölçüde ve hangi dağılımda mevcut olduğunu saptamak istenmektedir. Burada araştırma sorusu, seçim kriteri olarak kullanılmaktadır (Früh, 2004: 69). Bu analiz yöntemiyle uluslararası belgelerde güvenlik kavramına ne kadar yer verildiği tespit edilebilmektedir. Ayrıca farklı belgelerin ele alınmasıyla beraber, hangi belgelerde ve dönemlerde güvenlik konusuna küresel iklim değişikliğiyle mücadelede daha çok yer verildiği tespit edilerek analiz edilmesi mümkündür. Belgelerdeki güvenlik kavramlarının tespit edilmesi neticesinde farklı karakter ve değerlerde çıkarsamalar yapılabilmektedir.

Analizde incelenen güvenlik kavramları veya güvenlik kavramıyla yakından alakalı olan ve analizde dikkate alınmış kelimeler şunlardır: Güvenlik (security, safety), güvenli/güvenceye almak (secure, safe), güvensizlik (insecurity), korumak/emniyete almak (safeguard), tehdit (threat). Bundan sonra tüm kelimeler için “güvenlik kavramı” denilecektir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki en merkezi yere ve öneme sahip olan yedi konferans sonucu geliştirilmiş toplamda on belge incelenmiştir. Güvenlik kavramları metinlerde tespit edilmiş ve kavramların belgelerde hangi sayfada kaç kere geçtikleri not edilmiştir (EK 1 bkz.).

4.2.1.2. Niceliksel İçerik Analizinin Sonuçları

Niceliksel içerik analizinin sonuçlarını oluşturan küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin incelenen on belgede bulunan güvenlik kelimelerin toplamı olan mutlak sıklıklar, Tablo 1’de gösterilmektedir. Öncelikle niceliksel içerik analizinin sonuçları betimsel olarak açıklanacaktır. Sonrasında farklı belgelerde tespit edilen sonuçlar birbirleri aralarında karşılaştırılarak ve uluslararası ilişkilerde farklı dönemlerde önemli olan gelişmeler de dikkate alınarak değerlendirilecektir.

Tablo 1: Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadeledeki Uluslararası Anlaşmalarda Güvenlik Kavramı

Uluslararası Anlaşmalar	security	secure	insecurity	safety	safe	safeguard	threat	Toplam
Stockholm Konferansı (1972)	2	2	0	1	3	14	8	30
Brundtland Raporu (1987)	106	30	7	31	27	15	114	330
UNFCCC	0	0	0	0	0	0	1	1
Rio Deklarasyonu	0	0	0	0	0	0	1	1
Gündem 21 (1992)	34	10	0	79	99	12	35	269
Kyoto Protokolü (1997)	0	0	0	0	0	0	0	0
Johannesburg Deklarasyonu	2	0	0	0	0	0	2	4
Johannesburg Uygulama Planı (2002)	23	5	2	17	21	4	11	83
Kopenhag Mutabakatı (2009)	0	0	0	0	0	0	0	0
Paris Anlaşması (2015)	1	0	0	0	0	1	3	5
Toplam	168	47	9	128	150	46	175	723

1972’de Stockholm Konferansı belgesinde güvenlik kavramı toplamda 30 kez geçmekte olup belgede en çok korumak/emniyete almak (14x) kelimesi yer almaktadır. Niceliksel analizde güvenlik kavramı en çok 1987 senesindeki Brundtland Raporunda geçmektedir. Toplamda 330 kere güvenlik kavramı bulunan raporda, en sık tehdit (114x) ve güvenlik (106x) kelimesi görülmüştür. 1992’de gerçekleşen Rio Konferansı sonucu üç belge hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ve Rio Deklarasyonunda sadece birer

kez tehdit kelimesi geçmektedir. Bunun dışında güvenlik kavramı bulunmamaktadır. Analizde güvenlik kavramı Brundtland Raporundan sonra en sık Gündem 21 belgesinde geçmektedir. Toplamda 269 kere güvenlik kavramına yer veren belge, çoğunlukla güvenli (99x safe), güvenlik (79x safety, 34x security) ve tehdit (35x threat) kelimelerini içermektedir. Uluslararası alanda yasal olarak ilk kez bağlayıcı özelliğe sahip olan Kyoto Protokolünde güvenlik kavramı geçmemektedir. 2002 senesinde Johannesburg şehrinde gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi iki belge ile neticelenmiştir. Belgelerin ilkinin Johannesburg Deklarasyonu oluşturmaktadır. Bu belgede ikisi güvenlik (security) ve diğer ikisi de tehdit (threat) olmak üzere toplamda 4 güvenlik kavramı bulunmaktadır. Daha kapsamlı olan Johannesburg Uygulama Planında güvenlik kavramı toplamda 83 kez geçmektedir. Analizde en çok güvenlik kelimesi (23x security, 17x safety) ve sonrasında güvenli (21x safe) ve tehdit (11x threat) kelimeleri tespit edilmiştir. 2009 Kopenhag Mutabakatında hiçbir güvenlik kavramına rastlanılmamıştır. Analizde son olarak Paris Anlaşması incelenmiştir. Anlaşma, üçü tehdit, birisi korumak/emniyete almak ve bir diğeri de güvenlik olmak üzere toplamda 5 kere güvenlik kavramını içermektedir.

Sonuçlara bakıldığında güvenlik kavramının belgelerde farklı sıklıkta geçtiğini görmek mümkündür. Bazı belgelerde güvenlik kavramı çok sık geçerken diğer belgelerde hiç görülmemektedir. Örneğin Brundtland Raporunda (330x), Gündem 21 belgesinde (269x), Johannesburg Uygulama Planında (83x) ve Stockholm Konferansı belgesinde (30x), güvenlik kavramı birçok kez geçmektedir. Diğer yandan Paris Anlaşması (5x), Johannesburg Deklarasyonu (4x), Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) (1x) ve Rio Konferansı sonucu ortaya çıkan Rio Deklarasyonu (1x) çok az sayıda güvenlik kavramı içermektedirler. Ayrıca Kyoto Protokolünde ve Kopenhag Mutabakatında hiçbir güvenlik kavramına rastlanılmamıştır.

İçerik analizinde araştırılan kelimelerin belgelerde farklı bir şekilde dağıldığı görülmektedir. Birçok belgede (Brundtland Raporu, UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Paris Anlaşması) güvenlik kavramları arasında en çok tehdit kelimesi geçmektedir. Gündem 21 belgesinde ise güvenlik kavramları arasında en çok güvenli kelimesi ve

Johannesburg Uygulama Planında ise en çok güvenlik kelimesi geçmektedir. Analiz neticelerine bakıldığında toplamda en çok tehdit (175x) kelimesinin geçtiğini görülür. İkinci olarak ise en çok güvenlik (168x) kelimesi tespit edilmiştir. Sonrasında safe (150x) ve safety (128x) kelimelerine en sık rastlanmıştır. İncelenen kelimeler arasında en nadir olarak safeguard (46x) ve secure (47x) kelimeleri yer almaktadır. Niceliksel içerik analizi için incelenen on belgede, toplamda 723 güvenlik kavramı tespit edilmiştir.

Uluslararası alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki belgelerde güvenlik kavramının homojen olarak dağılmadığı tespit edilmiştir. Bazı belgelerde (Brundtland Raporu, Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı) güvenlik konusuna daha çok önem verilirken, Kyoto Protokolü ve Kopenhag Mutabakatı hiçbir güvenlik kavramı içermemektedirler. Böylelikle devletlerin farklı zamanlarda gerçekleşmiş olan uluslararası iklim değişikliği konferanslarında güvenlik konusuna aynı miktarda önem vermedikleri tespit edilmiştir. Kimi dönemlerde küresel iklim değişikliğiyle mücadelede güvenlik konusu daha önemli hale gelmiş ve bu durum belgelerde sıkça kendini göstermiştir. Diğer bazı dönemlerde ise güvenlik kavramına hiç yer verilmemektedir. Bilhassa yasal olarak bağlayıcı özelliğe sahip olan belgelerde (Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşmasında) güvenlik kavramına hiç yer verilmemesi veya çok az yer verilmesi dikkat çekicidir. Bu durumda küresel iklim değişikliğine karşı kesin çözüm önerileri ve devletleri bağlayıcı uygulamalar içeren bu belgeler, devletlerin güvenliklerini ön plana koymamaktadırlar. Devletleri bağlayıcı özellikte olan belgelerin içerikleri güvenlik konusundan uzak, küresel iklim değişikliği sorunuyla mücadeleye odaklanmıştır. Böylece doktora çalışmasının hipotezi olan, devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliği ile mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemesi, doğrulanmıştır. Devletlerin kendi güvenliklerine ağırlık vermeleri, belgelere yansımıştır ve uluslararası alanda küresel iklim değişikliğiyle mücadelede başarılı bir anlaşmaya varılamamıştır. En önemli ve yasal bağlayıcılığı olan iki belgede (Kyoto Protokolü, Paris Anlaşması) ise güvenlik konusu yer almamıştır.

Niceliksel içerik analizinin sonuçlarını değerlendirebilmek açısından belgeleri kendi aralarında da karşılaştırmak önem taşımaktadır. Belgelerin karşılaştırılabilir

olması halinde hangi anlaşmaların güvenlik konusuna daha çok yer verdiği ve hangi anlaşmaların odak noktalarının farklılık gösterdiği incelenebilecektir. Sonuçları daha iyi karşılaştırma amacıyla sayfa başına düşen güvenlik kavramı miktarı hesaplanmıştır. Bunun için belgelerde tespit edilmiş olan güvenlik kavramının sayısı, belgelerin sayfa sayısına bölünmüştür. Böylelikle Tablo 2’de görülen karşılaştırılabilir bir ölçü sayısı elde edilmiştir. Ölçü sayısı, her sayfa başına düşen ortalama güvenlik kavramı miktarını göstermektedir (Tablo 2 bkz.).

Tabloda ayrıca belgelerin uzunlukları (sayfa sayıları) ve belgede geçen güvenlik kelimelerinin miktarı hakkında da bilgi bulunmaktadır. Daha uzun metinlerden oluşan belgelerde güvenlik kavramının sayıca daha çok geçtiği görülmektedir. Bu bağlamda en kapsamlı olan Brundtland Raporu, Gündem 21 ve Johannesburg Uygulama Planı belgelerinde güvenlik kelimeleri en yüksek miktarda bulunmaktadır. Daha kısa metinlerden oluşan belgelerde (UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Kyoto Protokolü, Johannesburg Deklarasyonu, Kopenhag Mutabakatı, Paris Anlaşması) ise güvenlik kelimeleri toplamda 0 ila 5 kere tespit edilmiştir.

Tablo 2: Sayfa Başına Düşen Güvenlik Kavramı (Oranı)

Uluslararası Anlaşmalar	Sayfa Sayısı	Belgede geçen güvenlik kavramı sayısı	Sayfa başına düşen ortalama güvenlik kavramı
Stockholm Konferansı	80	30	0,375
Brundtland Raporu	374	330	0,882
UNFCCC	33	1	0,030
Rio Deklarasyonu	9	1	0,111
Gündem 21	351	269	0,766
Kyoto Protokolü	21	0	0
Johannesburg Deklarasyonu	5	4	0,800
Johannesburg Uygulama Planı	168	83	0,494
Kopenhag Mutabakatı	43	0	0
Paris Anlaşması	27	5	0,185

Analizde elde edilen ölçü sayısı Stockholm Konferansında kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirisi için 0,375 değerindedir, bir diğer deyişle yaklaşık her üç sayfada bir güvenlik kavramı bulunmaktadır. 1987 senesindeki Brundtland Raporunda sayfa başına düşen ortalama güvenlik kavramı 0,882’dir ve böylece neredeyse her sayfaya bir güvenlik kavramı düşmektedir. Rio Konferansı

sonucunda ortaya çıkan daha kısa metinden oluşan (33 ve 9 sayfalık) belgelerde, ölçü sayısı (UNFCCC belgesinde 0,030 ve Rio Deklarasyonunda 0,111) önceki belgelere göre daha küçüktür ve böylelikle bu belgelerde güvenlik kavramı ortalama olarak daha az geçmektedir. Gündem 21 belgesi ölçü sayısının değeri 0,766'dır. Kyoto Protokolü ve Kopenhag Mutabakatı hiçbir güvenlik kavramı içermediklerinden dolayı ölçü sayıları sıfırdır. Buna kıyasla Johannesburg Deklarasyonu ve Uygulama Planı ortalama çok daha yüksek miktarda güvenlik kavramı içermektedirler. Johannesburg Deklarasyonunda (0,800) neredeyse her sayfada bir güvenlik kavramı bulunurken, Uygulama Planında (0,494) ortalama her iki sayfada bir güvenlik kavramına rastlanılmaktadır. Diğer belgelerle karşılaştırıldığında Paris Anlaşması yaklaşık olarak her beş sayfaya bir güvenlik kavramı içererek güvenlik konusuna daha az yer vermektedir.

Belgelerin sayfa başına düşen ortalama güvenlik kavramları karşılaştırıldığında en çok Brundtland Raporu, Johannesburg Deklarasyonu ve Gündem 21 belgesinin güvenlik konusuna yer verdikleri tespit edilmiştir. Bu belgelerin güvenlik konusuna yer verip diğer belgelerin küresel iklim değişikliğiyle mücadelede güvenlik konusunu neredeyse hiç ele almamalarını yorumlamak için belgelerin hazırlandıkları dönemleri dikkate almak gerekmektedir. Uluslararası ilişkilerde hâkim olan belirli dinamikler (örneğin (değişken) uluslararası sistemin yapısı) uluslararası siyaseti etkilemektedirler. Bu nedenle, sonuçlar değerlendirilirken bu dinamikler de dikkate alınmalıdır. Bu çalışma kapsamında ilk incelenen belgelerin (1972 Stockholm Konferansı neticesinde hazırlanan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Bildirisi, 1987 Brundtland Raporu) hazırlandıkları dönemde uluslararası ilişkilerin yapısı iki kutuplu sistemden oluşmaktadır ve Soğuk Savaş hâkimdir. İki büyük güç bu dönemde karşı taraf üzerinde üstünlük kurmak için sürekli kabiliyetlerini arttırma çabaları içerisinde bulunmaktadırlar. Bu bağlamda (nükleer) silahlanma yarışı gerçekleşmiştir. Her ne kadar iki büyük güç arasında bir çatışma gerçekleşmemiş olsa da, Soğuk Savaş süresince, bilhassa Küba Füze Krizi'nde olduğu gibi, güvenlik tehdit altında olmuştur (Erler Bayır, 2013: 173). Devletlerin dış politikalarının kendi güvenliklerini sağlamaya yoğunlaştığı bu

dönemde güvenlik konusu, çevreyi korumak adına hazırlanmış olan belgelere de yansımıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber uluslararası sistemin yapısı tek kutuplu düzendir. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra ve yeni düzenin belirsizliği henüz hâkimken 1992 senesinde Rio Konferansı gerçekleşmiştir. Burada 21. yüzyıl için sürdürülebilir kalkınmayı merkezine alıp eylem planını oluşturan Gündem 21, güvenlik kavramını birçok kez içermektedir. Bunun aksine 1997 senesindeki Kyoto Protokolünde hiçbir güvenlik kavramı bulunmamaktadır. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra gerçekleşen Johannesburg Konferansında ortaya çıkan her iki belge, güvenlik kavramına belirgin bir şekilde yer vermiştir. Bu belgelerde ortalama her sayfada (Johannesburg Deklarasyonu 0,800) veya her iki sayfada bir (Johannesburg Uygulama Planı 0,494) güvenlik kavramına rastlamak mümkündür.

Son olarak incelenmiş olan konferans belgeleri (Kopenhag Mutabakatı ve Paris Anlaşması) güvenlik kavramına ya hiç ya da çok az yer tanımışlardır. Uluslararası ilişkilerde realist teoriye göre devletler için kendi ulusal güvenlikleri ve bekaları merkezi öneme sahiptir. Ancak bu iki belgenin hazırlandığı dönemlerde (klasik) güvenlik konusu uluslararası ilişkilerde diğer dönemlerde olduğu kadar popüler olmamıştır. Örneğin, Kopenhag Konferansı (2009) tam olarak Küresel Ekonomik Krizin (2008-2012) hâkim olduğu zamanda gerçekleşmiştir. Devletlerin odak noktaları kendi iktisadi güçlerine yeniden kavuşmak ve geleceğe yönelik iktisadi kalkınmayı garantiye almaktır. Kopenhag Konferansı hem güvenlik kavramına yer vermemekte hem de önceden belirtildiği gibi (3.1.6. Bölüm bkz.), başarısız olarak değerlendirilmektedir. Analiz neticeleri ve uluslararası ilişkilerin dinamiklerine kronolojik olarak bakıldığında, sözleşmelerde yer alan güvenlik kavramlarının sayısının azaldığı dikkat çekmektedir. Başka bir ifadeyle günümüzdeki belgeler genel olarak iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında hazırlanmış olan ilk belgelere göre daha az miktarda güvenlik kavramı içermektedirler. Ayrıca analiz neticeleri ve dinamikleri beraber ele alındığında uluslararası ilişkilerde güvenlik sorununun varlığının belirli zamanlarda daha fazla olması, anlaşmalarda güvenlik kavramının daha fazla ortaya çıkmasıyla korelasyon içerisinde, başka bir ifadeyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Gelecek bölümdeki

niteliksel içerik analizi, bu bulgunun doğruluğunu tespit etmek açısından önemli bir temel sağlayacaktır.

4.2.2. Niteliksel İçerik Analizi

4.2.2.1. Niteliksel İçerik Analizinin Adımları

Niteliksel içerik analizi metodu aracılığı ile küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin uluslararası belgelerdeki güvenlik kavramı çok daha derinlemesine analiz edilebilecektir. Niteliksel içerik analizinin kurucularından olan Philipp Mayring'e göre temelde üç (özetleyen/tümevarımsal, yapılanma/tümdengelimdir, açıklayıcı niteliksel içerik analizi) farklı versiyon bulunmaktadır (Giriş Bölümü bkz.). Bu çalışmada kategorilerin araştırma sorusundan türetilmesi ve teorik olarak gerekçelendirilmesi mümkün olduğu için, yapılanma/tümdengelim niteliksel içerik analizi kullanılacaktır. Philipp Mayring'e göre gerekli olan analiz adımları şunlardır (Mayring, 1994: 171):

1. Adım: Teori üzerinden türetilen yapılanma kategorilerinin belirlenmesi
2. Adım: Yapılanma kategorilerinin türevlerinin belirlenerek kategori sisteminin oluşturulması
3. Adım: Tanımların, örneklerin ve kategorilerin kodlama kurallarının belirlenmesi
4. Adım: Materyalin taranması: Bulunan yerlerin tespit edilmesi
5. Adım: Materyal taranması: Bulunan yerlerin işlenmesi ve ekstraksiyonu
6. Adım: Kategori sisteminin ve tanımının üzerinde yeniden çalışarak gerekirse revize edilmesi
7. Adım: Sonuçların hazırlanması

Giriş bölümünde belirtilmiş olan analiz kapsamında ele alınacak sorular şu şekildedir:

1. Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?
2. Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?

3. Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?

Bu sorular, güvenlik teorisi temel alınarak cevaplanabilir. Aşağıdaki tablolarda (Tablo 3-5) niteliksel içerik analizinin ilk üç adımı gerçekleştirilmiştir. Öncelikle soruları cevaplamak üzere güvenlik teorisini temel alarak her üç araştırma sorusu için yapılanma kategorileri (GVNLKA, GVNLKB, GVNLK-ÇZM) ve türevleri (kodlar) belirlenmiştir (1. + 2. Adım). Sonrasında kategorilerin türevleri tanımlanmıştır, belgelerdeki bu tanımları yansıtan örneklerle desteklenip kodlama kuralları, başka bir ifadeyle belgelerin ne zaman bu kategoriye ait olduğunu belirleyen kurallar belirlenmiştir (3. Adım). Güvenlik kavramlarının bulunduğu cümleler, belgelerde işaretlenmiştir (4. Adım). Belgelerdeki bu cümleler, beşinci adımda not edilmiştir (EK 2 bkz.).

Tablo 3-5¹ üç araştırma sorusu için kodlama kılavuzlarını göstermektedir. Her araştırma sorusu için hazırlanan bu kodlama kılavuzlarında, başta soruda aranan değişken tanımlanmıştır (GVNLKA, GVNLKB, GVNLK-ÇZM). Sonrasında her değişkenin alabileceği şekil, diğer deyişle araştırma sorusu için mümkün olan tüm cevaplar kodlar olarak numaralar ile listelenmiştir. İlk araştırma sorusu için sert güvenlik kavramı (1) ve yumuşak güvenlik kavramı (2) kodları bulunmaktadır (Tablo 3 bkz.).

Tablo 3: Birinci Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Belgelerde Güvenlik Kavramı Nasıl Kullanılmaktadır?

Değişken	Kod	Tanımlama	Örnek	Kodlama Kuralları
GVNLKA	1 Sert Güvenlik Kavramı	Güvenliğin salt askeri, sert güç kullanımı ile sağlanması	<i>“The whole notion of security as traditionally understood - in terms of political and military threats to national sovereignty - must be expanded to include the growing impacts of environmental stress – locally, nationally, regionally, and globally.” (BRDT, 34)</i> <i>“Hence interdependence, which is so fundamental in the realm</i>	Military, military force, (dis-) armament + güvenlik kelimeleri

¹ Tablolarda yer alan İngilizce ifadeler kodlama kurallarının nasıl uygulandığını göstermek amacıyla tercüme edilmemiştir. Bu cümleler analiz bölümünde (4.2.2.2.1. Bölüm bkz.) tercüme edilmiş ve incelenmiştir.

			<i>of environment and economics, is a fact also in the sphere of arms competition and military security.</i> " (BRDT, 290)	
	2 Yumuşak Güvenlik Kavramı	Güvenliğin salt askeri olmayıp, devletin güvenliğinin dışındaki alanları kapsayan, bilhassa 1990'lardan itibaren gelişmiş olan güvenlik anlayışı	<i>"There are no military solutions to 'environmental insecurity'."</i> (BRDT, 34)	No military, non-military + güvenlik kelimeleri

"Güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?" sorusuna cevap arayan ikinci araştırma sorusunda toplamda 8 kod bulunmaktadır farklı bir deyişle bu soruya toplamda 8 farklı cevap verilebilmektedir. Buradaki kodlar şu şekildedir: Ulusal güvenlik (1), insanların güvenliği (2), doğanın güvenliği (3), gıda güvenliği (4), uluslararası güvenlik (5), iktisadi güvenlik (6), siyasi güvenlik (7), kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği (8) (Tablo 4 bkz.). Son kodda bulunan güvenlik alanları (kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği) birbirlerine yakın olduğundan ve bu alanlar birçok kez birbirleriyle kesiştiği için ortak bir cevap şeklinde kodlama kılavuzunda yer almaktadır.

Klasik güvenlik anlayışı, devleti merkeze alırken yeni güvenlik anlayışı daha çok bireyleri merkeze alarak diğer güvenlik alanlarına önem vermektedir. Belgelerde bulunan güvenlik kavramının karakteri hakkında analiz yapabilmek için sınıflandırmalar değerlendirilecektir: Ulusal güvenlik (1), uluslararası güvenlik (5), iktisadi güvenlik (6) ve siyasi güvenlik (7) kodları, klasik güvenliği yansıtan kodlardır. Diğer kodlar ise yeni güvenlik anlayışını yansıtmaktadırlar (insanların güvenliği (2), doğanın güvenliği (3), gıda güvenliği (4), kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji ve atık güvenliği (8)) (Tablo 4 bkz.).

Tablo 4: İkinci Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Belgelerdeki Güvenlik Kavramından Ne Kastedilmektedir, Kimin Güvenliğinden Bahsedilmektedir?

Değişken	Kod	Tanımlama	Örnek	Kodlama Kuralları
GVNLKB	1 Ulusal Güvenlik	Klasik güvenlik anlayışı, devletlerin tehditlerden uzak kalmaları,	<i>"The deepening and widening environmental crisis presents a threat to national security - and</i>	Country, nation, national, state + güvenlik kelimeleri

		devletlerin egemenliklerinin güvence altında olması	<i>even survival - that may be greater than well-armed, ill-disposed neighbours and unfriendly alliances.” (BRDT, 23)</i>	
	2 İnsanların Güvenliği	İnsanların hayatlarının, yaşam alanlarının (işyerleri, sosyal hayat, vs.) tehditlerden uzak olmaları	<i>“Further recognizing that the Governments and peoples of the world have the responsibility to safeguard the human environment for future generations.” (STK, 32)</i>	Citizen, civilization, generation, health, human, hygiene, inhabitant, livelihood, our/us, people, social, worker + güvenlik kelimeleri
	3 Doğanın Güvenliği	Bütün canlıların ve çevrenin tehditlerden uzak olması	<i>“Indigenous peoples are the base of what I guess could be called the environmental security system.” (BRDT, 69) “With regard to the question of precaution, Switzerland is pleased to note that no country has questioned the increasing importance attached to the concept of precaution since Rio and that that concept has been applied at the international level in several important areas such as chemicals and biosafety.” (JOHUP, 144)</i>	Air, animal, area, bio, biological unit, breed, climate, drought, earth, ecological, ecosystem, environment, environmentally, forest, lake, land maritime, mountain, nature, ocean, parks, planet, sea, species, whale, wildland, wildlife + güvenlik kelimeleri
	4 Gıda Güvenliği	İnsanlar için temel öneme sahip olan yiyeceklerin ve suyun tehditlerden uzak olmaları ve mevcut olmaları	<i>“Undertake activities aimed at the promotion of food security and, where appropriate, food self-sufficiency within the context of sustainable agriculture.” (GÜN21, 16)</i>	Drinking water, food, water + güvenlik kelimeleri
	5 Uluslararası Güvenlik	Uluslararası alandaki aktörlerin (devletlerin, uluslararası kuruluşların) barış içerisinde ve tehditlerden uzak olmaları	<i>“R.H. Ullman, 'Redefining Security', International Security, Summer 1983.” (BRDT, 299)</i>	All countries, all nations, global, international, world, world community + güvenlik kelimeleri
	6 İktisadi Güvenlik	Ekonominin ve iktisadi alanların risklerden ve tehditlerden uzak olmaları	<i>“These stresses all threaten economic development.” (BRDT, 48) “In order for developing countries, especially the least developed among them, to secure their share</i>	Economic, economy, export, industrial, industry, products, prosperity, trade + güvenlik kelimeleri

			<i>in the growth of world trade commensurate with the needs of their economic development, we urge WTO members to take the following actions.” (JOHUP, 54)</i>	kelimeleri
	7 Siyasi Güvenlik	Tüm siyasi sistemin tehditlerden uzak olması	<i>“This has become a major concern in the Pacific in particular, and threatens the political stability of the region.” (BRDT, 262)</i> <i>“They pre-empt human resources and wealth that could be used to combat the collapse of environmental support systems, the poverty, and the underdevelopment that in combination contribute so much to contemporary political insecurity.” (BRDT, 290)</i>	Political + güvenlik kelimeleri
	8 Kimyasal Güvenlik / Enerji Güvenliği / (Biyo-) Teknoloji Güvenliği / Atık Güvenliği	Kimyasal, enerji, (biyo-) teknoloji ve atık alanlarının tehdit ve risklerden uzak olmaları	<i>“A considerable number of international bodies are involved in work on chemical safety.” (GÜN21, 226)</i> <i>“Nuclear Safety Standards” (BRDT, 9)</i> <i>“[...] public health, recognizing the problems of risks to safety inherent in energy sources” (BRDT, 170)</i>	Biotechnology, chemical, energy, nuclear, pesticide, plant, radioactive, reactor, sludge, technical, technology, waste, waste water + güvenlik kelimeleri

“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?” sorusuna cevap arayan üçüncü araştırma sorusu için iki kod bulunmaktadır. Devletler, güvenliğin sağlanmasında sert güç kullanımını (1) veya yumuşak güç kullanımını (2) tercih edebilirler (Tablo 5 bkz.).

Tablo 5: Üçüncü Soru İçin Kodlama Kılavuzu: Güvenliğin Sağlanması İçin Nasıl Bir Çözüm Önerilmektedir veya Öngörülmüştür?

Değişken	Kod	Tanımlama	Örnek	Kodlama Kuralları
GVNLK-ÇZM	1 Sert Güç Kullanımı	Salt askeri çözümlerle güvenliğin sağlanması	<i>“In recent years, there has been a marked tendency in international relations to use or to threaten to use military force in response to non-military challenges to security.” (BRDT, 295)</i>	Arms, Military, force, hard power + güvenlik kelimeleri

	2 Yumuşak Güç Kullanımı	Güvenliğin sağlanmasında askeri çözümlerin dışındaki çözümlere başvurulması	<i>“There are no military solutions to ‘environmental insecurity’.” (BRDT, 34)</i>	Implementation, instruments, procedure, regulations, soft power, (secured through), standards, no + 1. kodlama kuralları + güvenlik kelimeleri

Kodların her birisi için kodların yanlarındaki sütunda tanımlamalar yer almaktadır. Böylelikle bu cevap şikkından ne kastedildiği belirtilmiştir. Kodlardan ne kastedildiğini kodlama kılavuzunda daha net bir şekilde belirtmek adına her kod için belgelerden en az bir alıntı örnek olacak şekilde not edilmiştir. Böylece kodların belgelerde nasıl bir şekilde bulundukları da görülebilmektedir. Kodların belgede bulunmaları ve analiz için kullanabilmeleri için kodlama kuralları belirlenmiş ve her kod için not edilmiştir. Kodlama kuralları, kodları yansıtan kavramları ve güvenlik kelimelerini (security, secure, insecurity, safety, safe, safeguard, threat) içermektedir. Küresel iklim değişikliğini ele alan on belge bu kodlama kurallarına göre taranmış ve sonuçlar not edilmiştir. Kodlama kuralların metinlere uygulanması yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Her güvenlik kelimesini içeren cümle tek olarak incelenmiştir. Öncelikle cümlelerde geçen içeriklerin hangi araştırma sorusuna cevap verdiği tespit edilerek bu sorunun kodlama kuralları cümlelere uygulanmıştır. Böylelikle güvenlik kelimeleri içeren cümleler önce sorulara göre ayrılmış, sonrasında ise bu soru içerisindeki cevap şıklarına (kodlara) göre sınıflandırılmıştır. Burada bir örnek üzerinden sınıflandırmanın nasıl gerçekleştirildiği açıklanacaktır. Verilecek örnekteki İngilizce ifadeler kodlama kurallarının nasıl uygulandığını göstermek amacıyla doğrudan tercüme edilmeyecektir. Ancak bu cümle niteliksel içerik analizi bölümünde (4.2.2.2. Bölüm bkz.) Türkçe dilinde incelenmiştir. Burada örnek olarak Brundtland Raporunda yer alan *“There are no military solutions to ‘environmental insecurity’”* (Brundtland, 1987: 34) cümlesi üzerinden kodlama kurallarının nasıl uygulandığı açıklanacaktır. Bu cümlemin analiz için dikkate alınmasının nedeni *güvensizlik* kelimesini içermesidir. Öncelikle cümlemin içeriğine bakıldığında güvenliğin nasıl sağlanacağı hakkında bilgi verildiği görülür. Çevresel güvensizlik için askeri çözümlerin olmadığı bilgisini içeren cümle bu nedenle üçüncü araştırma

sorusunun (“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?”) kodlama kurallarına (Tablo 5 bkz.) göre kodlanmıştır. Cümlelerin içeriklerini dikkate alarak üçüncü soru için hazırlanmış olan kodlama kurallarına bakılıp hangi kodun (1 sert güç kullanımı veya 2 yumuşak güç kullanımı) kuralları uygulanabileceğine karar verilmiştir. Burada ikinci cevap şıkkının “no + 1. kodlama kuralları” olarak ifade edilmiş olan kodlama kuralı uygulanabildiğinden dolayı bu cümle “yumuşak güç kullanımı” cevabı şeklinde sınıflandırılmıştır (EK 2 karş.). Bu örnekte olduğu gibi küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin uluslararası belgelerde tüm güvenlik kelimesi içeren cümleler kodlanmıştır. Cümlelerin sadece güvenlik kelimesi içerip ancak içeriklerinin araştırma sorularına cevap vermediği takdirde bu cümleler analize dahil edilmemiştir.

Sınıflandırmalar yapılırken gerekli görüldüğü kısımlarda kategori sistemi ve tanımların revizyonu gerçekleştirilmiştir (6. Adım). Revize edilmiş kategori sistemi, tüm not edilen cümleler üzerine mümkün olduğunca uygulanarak son adım olarak sonuçlar hazırlanmıştır (7. Adım). Bununla beraber önceden belirlenmiş olan araştırma sorularına cevaplar, kategori sisteminin uygulanmış olduğu cümlelerin değerlendirilmesi neticesinde verilebilecektir. Sonuçlar gelecek bölümde detaylı bir şekilde değerlendirilecektir.

4.2.2.2. Niteliksel İçerik Analizinin Sonuçları

Niteliksel içerik analizinin sonuçlarını değerlendirmeden önce bazı noktalara değinmek gerekir. Önceden not edilen güvenlik kavramlarının geçtiği cümlelerin tümü (4.2.1. Bölüm, EK 1 bkz.), soruları cevaplamak üzere kategori sistemine yerleştirilememiştir. Bunun nedeni ise güvenlik kavramının geçtiği tüm cümlelerin kodlama kurallarına uymamasındandır. Böylelikle burada değerlendirilecek olan cümlelerin tümü önceden belirlenmiş olan araştırma sorularına cevap olmaları nedeniyle incelemeye alınacaklardır. Niceliksel içerik analizinde tespit edildiği gibi, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyle dair bazı belgelerde güvenlik kavramı ya hiç geçmemektedir (Kyoto Protokolü, Kopenhag Mutabakatı) ya da çok az geçmektedir (UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Johannesburg Deklarasyonu, Paris Anlaşması). Bu durumda ya (hiç güvenlik kavramı geçmeyen belgelerde) soruların karşılığı

olmayacak ya da (güvenlik kavramının az geçmekte olan belgelerde) kategori sisteminin uygulanabildiği durumlarda sadece bazı sorulara cevap bulunabilecektir. Burada niceliksel içerik analizinde olduğundan farklı olarak belgelerde güvenlik kavramının hangi sıklıkta geçtiğine fazla önem verilmeyecektir. Ancak analiz sonucunda hangi cevaplara daha çok rastlandığı ve cevapların kendi aralarında karşılaştırılabilmesi açısından zaman zaman sıklıklara veya yüzdelere yer verilecektir.

Sonuçların sunumunda ve değerlendirilmesinde öncelikle her belgenin tek tek sorulara nasıl cevap verdiği incelenecek ve belgeler kendi aralarında karşılaştırılacaklardır. Sonrasında tüm belgelerin genel olarak soruları nasıl cevapladıkları ele alınacaktır. Sonuçların değerlendirilmesinde belgelerin hazırlandıkları dönemler ve bu dönemlerdeki uluslararası ilişkilerde öne çıkan ve merkezi öneme sahip olan dinamikler de dikkate alınacaktır.

Her belgenin niteliksel içerik analizi neticeleri, bölüm sonunda yer alan tabloda özetlenecektir (Tablo 6-15 bkz.). Belgelerdeki cümlelere yapılan atıfların çok yer kaplamaması için sadece parantez içinde sayfa bilgisi verilecektir.

4.2.2.2.1. Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadeleye İlişkin Belgelere Göre Sonuçlar

4.2.2.2.1.1. Stockholm Konferansının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

1972 senesinde gerçekleşen Stockholm Konferansı, Birleşmiş Milletler'in çevre konusu hakkında düzenlediği ilk konferanstır. Bu konferansla birlikte çevre konusu, uluslararası alanda önem kazanmıştır. Stockholm Konferansından sonra çevre konusuna giderek çok daha fazla önem verilmiştir. Bu belgedeki güvenlik kavramlarının incelenmesiyle beraber aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. İlk araştırma sorusunun ("*Belgede güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*") kodlama sistemi, Stockholm Konferansında tespit edilen hiçbir güvenlik kavramına uygulanamadığı için bu soru cevaplanamamıştır. Bu nedenle belge, nasıl bir güvenlik kavramından bahsettiği hakkında bilgi vermemektedir.

Araştırma sonuçlarında ikinci soru için güvenlik kavramı içeren birçok cümle sınıflandırılmıştır. “*Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusuna birçok farklı cevap bulunmuştur. Stockholm Konferansı belgesinde güvenlikten bahsedildiği durumlarda ulusal veya iktisadi güvenlikten, insanların veya doğanın güvenliğinden bahsedilmiştir. Gıda, uluslararası, siyasi güvenlik veya kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji güvenliği belgede bulunmamaktadır.

Çevreyle ilgili uluslararası ilk belgeyi teşkil eden Stockholm Konferansı belgesi en çok doğanın güvenliğine yer vermiştir. Bu soru bağlamında kodlama sisteminin uygulandığı toplamda 25 güvenlik içeren cümlelerin 16’sını, diğer bir ifadeyle %60’ını doğanın güvenliği oluşturmaktadır. Cümleler doğanın güvenliği cevabı olarak kategorize edilmesinde şu kodlama kuralları belirleyici olmuştur: En çok çevrenin güvenliği olarak sınıflandırma gerçekleştirilmiştir (s. 3-4, 26, 30, 64, 70). “*Çevreyi korumak için çevre standartları oluşturulmalıdır*” (s. 26) cümlesi bu sınıflandırma için bir örnektir. Bu güvenlik kategorisinde diğer bir kodlamaya ise doğal ekosistem kavramı oluşturmuştur (s. 4, 64, 71). Başka bir cümle hem doğal ekosistemin korunmasını vurgulamakta hem de bunun günümüzde ve gelecekte nesillerin yararına/çıkarına yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (s. 71). Diğer bir kodlama ise yaban hayatın güvenliğidir (s. 4, 71). Bunun dışında türlerin (s. 13), deniz ortamının (s. 16) ve denizlerin (s. 74) güvenliği ve bu alanların korunmaları da bu cevap için kodlamada öne çıkan kavramlardır. Stockholm Konferansının düzenlenmesi uluslararası ilişkilerde çevreyi merkeze alan yeşil teorinin ilk dalgasına (1960-1980’ler) denk gelmektedir. Birinci dalgada, bu belgede olduğu gibi, çevresel sorunlar uluslararası düzeyde ele alınmaya başlanmıştır. Aynı zamanda bu belgedeki güvenlik anlayışı çevrenin güvenliğini merkeze koyar. Bu nedenle belgedeki güvenlik anlayışı yeşil teorinin güvenlik anlayışıyla uyumlu olduğu görülmektedir.

“*Belgede kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusuna verilen en sık ikinci cevap ise insanların güvenliği olmuştur. Toplamda beş kere ve böylelikle kategorize edilen cümlelerin tümünün %20’si bu yönde sınıflandırılmıştır (s. 21, 29, 32, 45, 65). Bu sınıflandırmada bilhassa insanın çevresi kavramı öne çıkmıştır. “*Hükümetlerin ve dünya toplumunun gelecek nesiller için insan çevresini koruma*

sorumluluğunu taşıdığını kabul edilmekte” (s. 32) olduğu cümlesi burada örnek olarak verilebilir.

Bu araştırma sorusuna cevap olarak iktisadi güvenlik dört cümlede bulunmuştur ve böylece kodlamaların %16’sını oluşturmaktadır. Burada ihracatta (s. 26, 58) güvenlik veya endüstrinin (s. 23) / ekonomik yardımın (s. 24) garanti edilmesi kodlamada sonucu sınıflandırılan cümleler arasında yer almıştır. İktisadi güvenlik olarak sınıflandırılan cümlelerde az bilgi bulunmaktadır, bu nedenle liberal teoriyle tamamen uyum içerisinde olduğu söylenemese de iktisadi alanda uluslararası iş birliği temelinde güvenliğin sağlanması hedefleri, liberal teorinin güvenlik anlayışına yakındır.

Son olarak Stockholm Konferansı belgesinde bir kez ulusal güvenlikten bahsedilmiştir. Bu cümlede hiçbir devletin kendi ulusal güvenliğini tehlikeye sokacak türde bilgilerin vermesine mecbur olmadığı vurgulanmaktadır (s. 66). Devletlerin ulusal güvenliğini merkeze alan bu cümle her ne kadar realizmin güvenlik anlayışıyla uyum içerisinde olsa da, bu araştırma sorusuna cevap bulmada gerçekleştirilen sınıflandırılmaya bakıldığında, Stockholm Konferansı belgesi klasik güvenliği, diğer bir ifadeyle devletlerin güvenliğini merkeze koymadığı tespit edilmiştir. *“Belgede kimin güvenliğinden bahsedildiği?”* sorusuna başta doğanın ve insanların güvenliği cevapları verilmiştir. Böylelikle bu belgedeki güvenlik kavramı yeni güvenlik anlayışını barındırmaktadır. Yeni güvenlik anlayışının bilhassa 1990’lardan sonra yaygınlaştığı dikkate alınırsa, bu belgenin yeni güvenlik anlayışının gelişmesine öncülük yaptığı söylenebilir. Belgeyle beraber yeni güvenlik anlayışı çok daha erken dönemde önemsenip geliştirmiş ve uluslararası düzeyde işlenmiştir.

“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir?” sorusuna hiçbir cümle kodlama üzerinden sınıflandırılamamıştır. Böylelikle bu soru da ilk soru gibi cevaplanamamıştır. Ancak iki sorunun cevap kodlamasına bakıldığında (sert güvenlik / yumuşak güvenlik kavramı ve sert güç / yumuşak güç kullanımı), bu soruların cevapları yaklaşık olarak ikinci sorunun cevaplarında saklı olduğu tespit edilebilir. İlk sorudaki sert güvenlik kavramı kodu devletlerin güvenliğini

kastetmektedir. Ancak ikinci sorunun cevaplarında bir ulusal güvenlik sınıflandırılmasının dışında hiçbir cümle devletin güvenliği olarak kodlandırılmamıştır. Bunun aksine cevaplarda az önce de belirtildiği gibi yeni güvenlik anlayışı, diğer deyişle yumuşak güvenlik hâkimdir. Soğuk Savaş'ın ve bununla beraber uluslararası alanda sert güvenlik kavramının hâkim olduğu dönemde oluşturulan Stockholm Konferansı belgesinin yumuşak güvenlik anlayışını barındırması dikkat çekicidir ve uluslararası alanda önemli bir gelişmeyi göstermektedir. Soğuk Savaş dönemindeki gelişmeler dikkate alındığında Stockholm Konferansının yumuşama döneminin başlarına denk geldiği görülür. Soğuk Savaş'ta devletler arasında hâkim olan güvenlik sorunu yumuşama döneminde diplomasi ve antlaşmalar üzerinden azaltılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde hazırlanan Stockholm Konferansı belgesi ise yumuşama dönemi kapsamında olumlu bir gelişme olarak yorumlanabilir. Bu belgeyle devletlerin uluslararası alanda çevreyle ilgili konuları işlemeleriyle beraber klasik güvenlik anlayışının değişime uğramaya başladığı da söylenebilmektedir.

Tablo 6: Stockholm Konferansının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	1	25	%4,00
İnsanların Güvenliği	5		%20,00
Doğanın Güvenliği	15		%60,00
Gıda Güvenliği	0		%0,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	4		%16,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.2. Brundtland Raporunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Brundtland Raporu (1987), Soğuk Savaş'ın sonlarına denk gelen dönemde hazırlanmıştır. “Ortak Geleceğimiz” başlığını taşıyan bu belge, sürdürülebilir kalkınma kavramının tanımını içermekte olup dünyadaki gelişmenin, çevreyle uyum içerisinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Önceki bölümde gerçekleştirilen niteliksel içerik analizinde bu belgenin diğerlerine göre güvenlik kavramına en çok yer verdiği tespit edilmiştir (4.2.1. Bölüm bkz.). Toplamda 374 sayfadan oluşan belge, niteliksel içerik analizi için yüksek sayıda güvenlik kavramı barındırmasıyla analiz için iyi bir temel sağlamaktadır. Bir önceki belgenin (Stockholm Konferansı belgesi) aksine tüm araştırma soruları için sınıflandırmalar gerçekleştirilmiş ve böylece tüm sorulara cevap bulunmuştur. Belgede incelenen cümlelerin bazıları için birkaç kodlama aynı anda mümkündür. Bu karışık cümleler, son olarak değerlendirilecektir. Yine bir önceki belgeden farklı olarak bu belgede güvenliği ne tehdit ettiğine dair bilgi bulunmaktadır. Bu bilgileri içeren cümleler sistematik bir şekilde incelenmiş ve sonuçlarına, araştırma sorularının cevaplarının değerlendirilmesinden sonra yer verilecektir.

“*Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*” sorusunu oluşturan birinci araştırma sorusu için toplamda 11 cümle sınıflandırılabilmiştir. Bu cümlelerin %90,91’ini oluşturan 10 cümle sert güvenlik kavramı olarak, geri kalan diğer cümle ise yumuşak güvenlik kavramı olarak kodlandırılmıştır. Sert güvenlik kavramının sınıflandırılması en çok silahsızlandırma kodu üzerinden gerçekleştirilmiştir (s. 12, 298, 300, 302). Bu cevap için kodlandırılan bazı cümlelerde ise devletlerin güvenliğinin geleneksel olarak ele alındığından bahsedilmektedir. Burada “*hükümetlerin güvenlik yaklaşımlarını geleneksel tanımlara dayandırma eğiliminde oldukları*” (s. 24) cümlesi örnek olarak gösterilebilir. Diğer bir cümlede ise güvenlik kavramının geleneksel anlayışın dışında daha geniş bir kapsamda görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Burada ulusal egemenliğe yönelik siyasi ve askeri tehditler olarak anlaşılan geleneksel güvenlik anlayışının artan çevresel etkileri içerecek şekilde yerel, ulusal, bölgesel ve küresel olarak genişletilmesi gerektiği yazmaktadır (s. 34). Bunun dışında ulusal veya askeri güvenlik kavramları da sert güvenlik kavramı cevabı olarak sınıflandırılmıştır (s. 34, 290). Sert güvenlik kavramı olarak

sınıflandırılan cümleler incelendiğinde, uluslararası alanda geleneksel güvenlik anlayışının hâkim olduğu ve bu anlayışın geliştirilip genişletilmesi gerektiğinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Uluslararası ilişkilerdeki farklı teorilerin bakış açıları dikkate alınarak konuya yaklaşıldığında burada devlet merkezli realist güvenlik anlayışının hâkim olduğu, ancak bu anlayışın eleştirel yaklaşımlarda gördüğümüz gibi genişlemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

İlk araştırma sorusunun diğer cevabı, yumuşak güvenlik kavramı olarak kodlanmıştır. Bu cümlede çevresel güvensizlik sorununun askeri çözümlerle çözülemeyeceği vurgulanmaktadır (s. 34). Belgede çevresel güven(siz)liğin işlenmiş olmasıyla beraber güvenliğin sadece salt askeri olmayıp, devletin güvenliğinin dışındaki alanları da kapsadığı kabul edilmiştir. Brundtland Raporunda yumuşak güvenlik kavramı için sınıflandırılmaların çok az olması, belgenin geliştirildiği 1990'lı yılların öncesindeki dönemde yumuşak güvenlik kavramının yaygın olmamasından kaynaklanabilmektedir. Soğuk Savaş'ın hâkim olduğu bu dönemde güvenlik kavramından devletlerin güvenlikleri, diğer deyişle askeri yöntemler üzerinden sağlanan güvenlik anlaşılmıştır.

“Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?” sorusuna, Brundtland Raporunda, analizde başka hiçbir belgede olmadığı kadar sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Toplamda 219 cümle sınıflandırılmıştır. Ayrıca tüm diğer belgelerin aksine bu belge için ikinci sorunun tüm kodları (ulusal güvenlik, insanların güvenliği, doğanın güvenliği, gıda güvenliği, uluslararası güvenlik, iktisadi güvenlik, siyasi güvenlik, kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji/atık güvenliği) bulunmaktadır. Bilhassa ikinci araştırma sorusu için Brundtland Raporunda yüksek miktarda güvenlik kavramının sınıflandırmasıyla beraber soruya verilen cevapların güvenilirliği artmıştır. Belgede yüksek sayıda güvenlik kavramının geçmesinin nedeni, Brundtland Raporunun hazırlandığı dönemde uluslararası ortamda belirsizliğin hâkim olması ve her an sıcak bir savaşın gelişme riskinin bulunmasından kaynaklanabilmektedir. Temelde çevrenin korunmasını ve sürdürülebilirlik konusunu merkezine alan bir uluslararası belgenin güvenlik konusuna bu kadar yer vermesi dikkat çekicidir.

Belgenin içinde geçen güvenlik kavramının niteliği bilhassa ikinci soruda netleşmektedir. “*Belgede kimin güvenliğınden bahsedilmektedir?*” sorusu için en çok doğanın güvenliğı cevabı bulunmuştur. Toplamda %28,77’sini oluşturan 63 cümle bu yönde sınıflandırılmıştır. Böylelikle güvenliğı kavramlarına bakıldığında, Brundtland Raporunda doğanın güvenliğıne en çok yer verildiğı tespit edilmiştir. Kodlanan cümlelerde en çok çevre kelimesine rastlanılmıştır (s. 69, 267, 274, 278, 290, 295, 296, 297, 298). Belgedeki güvenliğı kavramını daha derinlemesine anlayabilmek için analizde cümlelerin içeriklerine daha detaylı bir şekilde yer verilecektir. Belgede Kanadalı bir konuşmacı, çevresel güvenliğın temelini yerel halkın oluşturduğunu söylemektedir (s. 69). Çevreyle bağlantılı olan güvenliğı kavramlarında, farklı noktalara değinilmiştir. Örneğın atıkların çevre açısından güvenliğı olmalarının garanti edilmesi istenmektedir (s. 267). Bunun dışında çevrenin sosyal adalet konusu olduğı söylenerek çevrenin barış ve güvenliğı konusu olduğı savunulmaktadır (s. 296). Brundtland Raporu burada doğrudan yeni güvenliğı anlayışından bahsetmektedir. Bu kodlama grubunda ayrıca dikkat çeken bir başlık bulunmaktadır: “*Spending on Military Versus Environmental Security*” (s. 297). Bu başlıkta doğrudan sert güvenliğı oluşturan askeri güvenliğı ve yumuşak güvenliğı bir örneğı olan çevresel güvenliğı karşı karşıya getirilmiştir. Başlıktan sonra 1985 senesinde dünya çapında hangi rakamlarda askeri harcamalar yapıldığı not edilmiş ve bu harcamaların yerine çevresel güvenliğı sağlamak açısından ne tür harcamalar yapılabileceğı sorgulanmıştır (s. 297). Belgenin bu bölümünde, uluslararası düzeyde iki güvenliğı anlayışı arasında daha 1990’ların öncesinde net bir ayırımın yapıldığı tespit edilmiştir.

Bunun dışında bu cümleler, çevresel güvenliğın hangi faktörlerden dolayı risk altında olduğundan da bahsetmektedir. Bilhassa (nükleer) savaşların çevre için bir tehdit oluşturduğının altı çizilmektedir (s. 290, 298). “*Nükleer savaşların çevreye oluşturdukları muhtemel tehditlerin yanında diğer tehditleri önemsiz kılmaktadır*” (s. 290) cümlesi burada örnek olarak verilebilir. Son olarak bu kodlama grubunda çevresel güvenliğı karşı tehditlerin nasıl ortadan kaldırılabilceğı işlenmiştir. Bu tehditlerin sadece ortak yönetim, çok taraflı prosedür ve mekanizmalarla çözülebileceğı vurgulanmıştır (s. 295).

Türlerin güvenliği, kodlanan cümlelerde ikinci sıklıkta görülmüştür (s. 19, 150, 158, 161, 162, 164, 165, 166). Bu cümlelerde tüm türlerin teknik, ekonomik ve siyasi olarak mümkün olan bütün imkânlarla korunması gerektiği vurgulanmıştır (s. 150). Türlerin korunmasının gerekliliği, gelişmekte olan devletler tarafından bilinmektedir ancak bu devletler bunun için gerekli bilimsel bilgiden, kurumsal kapasiteden ve maddi imkânlardan yoksundurlar (s. 158). İmkânları olan hükümetler, tehditte olan türlere ekstradan korunmalı alan temin etmişlerdir (s. 166). Önemli diğer bir nokta ise tehlikede olan türler sorununun önemli bir kaynak sorunu olarak siyasi gündemlere oturtmaktır (s. 162). Türler, bilhassa yaşadıkları doğal ortamların yok olmasından dolayı tehlike altında olduklarından, daha çok korunmuş bölgeler vb. noktasında önlemler alınması gerekmektedir (s. 164). Türlerin güvenliğini içeren bir cümle burada dikkat çekicidir. Bu cümlede eğer devletler türlerin hayatta kalmasını sağlayabilirse, bu durumun yeni ve geliştirilmiş gıdalar, yeni ilaçlar ve yeni hammaddeleri beraberinde getireceğinden bahsedilmektedir (s. 149). Bu (çıkarların sağlanabilmesi) ise türleri korumak için çaba sarf etmede önemli bir gerektir (s. 149). Bu paragraf, türlerin korunmasını ve güvenliğini kapsayan diğer cümlelerden farklıdır. Önceki cümlelerde türlerin korunması doğanın güvenliğini sağlamak açısından önemlidir, burada ise türlerin korunması daha çok devletlerin çıkarlarına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla türlerin korunmasının araştırdığını söylemek mümkündür. Çevrenin güvenliğini içeren önceki cümleler yeşil teoremin güvenlik anlayışını yansıtırken, başka bir ifadeyle çevreyi merkeze alarak uluslararası düzeyde çevresel bozulmayı çözme adına iş birliğini öngörürken, burada realist bir güvenlik anlayışı görülmektedir. Realizmde devletlerin bencil ve kendi çıkarlarına yönelik hareket etmeleri tezi buradaki türlerin yok olması sorunuyla mücadelede dahi görülebilmektedir.

Belgede dünyanın güvenliği için insanların tutumlarının değişmesi gerektiği vurgulanmıştır (s. 38, 334). Kodlanan bir cümlede dünyada çevre için belki de en büyük tehdidin, devletlerin arasında devam eden silahlanma yarışı ve onun uzaya yayılmasıyla her gün artan nükleer savaş olasılığı olduğu söylenmektedir (s. 46). Bu cümle Brundtland Raporunun hazırlanmış olduğu dönemdeki uluslararası ilişkilerin

dinamiklerini yansıtmaktadır: Soğuk Savaş'ta devletler kendi güvenliklerini sağlamak açısından sürekli bir silahlanma yarışında ve rekabette bulunmuşlardır.

Doğayla ilgili kodlanmış olan cümlelerin bir diğer içeriği de ozon tabakasıyla alakalıdır. Bu cümlelerde ozon tabakasına tehdit oluşturan çevresel eğilimlerin var olduğundan bahsedilmektedir (s. 13, 19). Ozon tabakasının Brundtland Raporunda ele alınmasının nedeni, özellikle o dönemde ozon tabakasının incelmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunu çözebilmek adına 1985 senesinde Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi ve Brundtland Raporundan kısa süre sonra Montreal Protokolü (1987) kabul edilmiştir (Gehring, 1990: 704).

Doğanın güvenliğini içeren cümlelerin birçoğu da ekosistemlerden bahsetmektedir (s. 29, 46, 146, 150, 162, 295). Bilhassa biyolojik açıdan zengin ve maddi olarak faydalı olan ekosistemler tehdit altındadırlar (s. 150). Örneğin çölleşmeler, ekosistemler için en büyük tehditlerdendir (s. 46). Bu cümlelerde ulus devletlerin ekosistemlere karşı tehditleri önlemede yetersiz oldukları vurgulanmıştır (s. 295). Bu nedenle ekolojik güvenliğin / ekosistemlerin güvenliliğinin Birleşmiş Milletler'in vesayeti altına alınması istenmektedir (s. 146). Bu konunun siyasi ajandaya alınması için gösterilen sebep dikkat çekicidir: *“Birinci öncelik, yok olan türler ve tehdit altındaki ekosistemler sorununu önemli bir ekonomik ve kaynak sorunu olarak siyasi gündemlere oturtmaktır”* (s. 29, 162). Burada sorunun gündeme alınması için gösterilen gerekçe, ekonomik ve kaynaklar sorunudur. Böylelikle sorunun çözümü, doğanın korunması için değil devletlerin çıkarlarına yönelik gerekçelendirilmiştir. Sonuç olarak bu belgede iki kere tekrarlanmış olan cümlenin (s. 29, 162) devletlerin güvenliğini merkeze aldığı açıkça görülmektedir.

Bu güvenlik grubunda son olarak doğada bulunan farklı alanlar (ormanlar, deniz ve okyanuslar, parklar, göller) kodlanmıştır. Denizler ve okyanuslara burada en fazla yer verilmiştir (s. 259, 261, 268, 270, 296). Denizler, farklı nedenlerden dolayı tehdit altındadır. Denizlerdeki kaynakların fazla kullanımı, artan nüfus, aşırı balık avlanması sonucu balık rezervlerinin azalması ve nükleer atıklardan dolayı balıklarda radyoaktivite tespit edilmesi ve ayrıca denizleri tehdit etmesi birçok tehditler arasında öne çıkanlardan sadece birkaçıdır (s. 259, 268). En önde gelen tehdidi

okyanuslara atılan yüksek derecede zehirli atıklar oluşturmaktadır ancak bu tehdit Londra Boşaltım Sözleşmesi (*London Dumping Convention*) tarafından kontrol altına alınabilmiştir (s. 296). Belge, okyanuslara yönelik kara temelli tehditler, uluslararası iş birliğine dayalı etkili ulusal eylemler gerektirdiğini vurgulamaktadır (s. 261). Ayrıca tehdit altında olan okyanusların korunmasında önemli bir ilk adım olarak devletlerin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesini onaylamaları önerilmektedir (s. 270).

(Tropikal nemli) Ormanlar ve çayırlar da insanların faaliyetlerinden dolayı ciddi bir tehdit altındadır (s. 42, 152). Belgede Kanadalı konuşmacı, öncelikle yerel halkın, ormanların tehdit altında olduğunu tespit ettiğini ancak yine kendilerinin ormanların geleceği hakkında en az fikir beyan edebildiklerini şikayet etmektedir (s. 69). Belgede geçen doğadaki diğer alanlarla ilgili güvenlik sorunları şu şekilde özetlenebilir: Göller, örneğin Malawi gölü, endüstriyel tesislerin atıkları ve yabancı türlerin getirilmesiyle beraber tehlike altındadır (s. 151). Birçok Afrika kıtasında bulunan parklar yüksek nüfuslardan (alanların yüksek miktarda tarımsal kullanımından) dolayı baskı altındadırlar (s. 155). Bazı yabancı bitkiler de çiftçiler ve yasal dışı ağaç kesme yüzünden tahrip edilme tehdidi altındadır (s. 157). Doğanın güvenliğiyle ilgili son olarak balina avlanması konusu işlenmiştir (s. 266). Tarihi açıdan bakıldığında Brundtland Raporunun hazırlanmasından kısa bir süre önce balina avlanmasıyla ilgili yasaklar kabul edilmiştir (s. 266). İkinci sorunun cevaplanmasında doğanın güvenliği olarak kodlanan cümlelerde bilhassa insanların (örneğin nüfus) ve insanların faaliyetlerinin doğa için en büyük tehdidi oluşturduğu tespit edilmiştir.

Belgedeki güvenlikle ilgili cümlelerde, dönemin güncel dinamikleri ve uluslararası güvenlik sorunları (Soğuk Savaş, nükleer tehlike, ozon tabakasının incelme sorunu, vs.) yansıtılarak bu sorunların çözümüne yönelik cevap aranmaya çalışılmıştır. Analizin sonuçlarının değerlendirilmesinde dikkat çekici olan noktalardan birisi, söz konusu güvenliğin sağlanması ve korunmasının sadece doğa açısından olmayıp kimi zaman sadece devletlerin çıkarlarına yönelik istenildiğidir.

Brundtland Raporunda “*Kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusuna ikinci sırada en çok rastlanan cevap, gıda güvenliğidir. Toplamda %18,72’sini oluşturan 41 cümle bu kodda sınıflandırılmıştır. Sürdürülebilirliği merkeze alan Brundtland Raporu, gıda güvenliğinde bilhassa gıda imalatının sürdürülebilir olması gerektiğini vurgulamaktadır (s. 5, 28, 122, 133, 146). Gıda güvenliği kapsamında sınıflandırılan Brundtland Raporunun beşinci sayfasında “*Food Security: Sustaining the Potential*” ve “*Strategies for Sustainable Food Security*” başlıkları içerik kısmında yer almaktadır (s. 5). Dünyada her sene daha çok insan yiyecek alamayacak bir duruma gelmektedir (s. 28). Dünyadaki yiyecek, aslında herkese yetecek miktarda bulunmasına rağmen çoğu zaman gerektiği yerde bulunamamaktadır (s. 28). Burada gıda güvenliği bakımından dağıtım meselesine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır zira açlık çoğu zaman yiyecek eksikliğinden ziyade alım gücünün düşük olmasından kaynaklanmaktadır (s. 28). Belgenin hazırlandığı dönemde ortalama kişi başına düşen gıda miktarı daha önce görülmediği kadar yüksek olmuştur ancak buna rağmen yine de 730 milyon insan yeterince yiyecek bulamamaktadır (s. 122). Bu sorunun nedenleri ise bazı gıdaların ihtiyaç olan yerlerde yeterince üretilmemesi, gıda fiyatlarının yüksekliğinden dolayı insanların satın alamaması veya günümüzdeki sanayileşmiş ve gelişmekte olan devletlerin yüksek gıda imalatının gelecekteki nesillerin gıda imalatını riske atmasıdır (s. 122). Gıda imalatının gerektiği yerlerde sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşebilmesi için doğru politikalara ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Bunun için ise gıda güvenliği bağlamında yeni stratejilerin tasarlanması gerekmektedir (s. 122). Belgenin 133. sayfasındaki içerik kısmında ikinci gıda güvenliğiyle ilgili başlık (“*Strategies for Sustainable Food Security*”) yer alır. Burada gıda güvenliğini sağlamada iyi koruma programlarının dışındaki faktörlerin (örneğin bu alanda gerçekleşen kamu yatırımları vs.) de önemli olduğu ve dikkate alınması gerektiğinden bahsedilmektedir (s. 133). Sürdürülebilirlik konseptinin gıda güvenliğine uygulanmasında doğal kaynakların yenilenmesinin dikkate alınması gerekmektedir (s. 146).

Gıda güvenliğinin bir parçası olarak suyun güvenli² olması da işlenmiştir (s. 13, 19, 21, 81). Dünyada çok sayıda insanın temiz ve güvenli suya erişimi bulunmamaktadır (s. 13, 19). Bu bağlamda belgede Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun raporu şu şekilde özetlenmiştir: Güvensiz içme suyu ve yetersiz beslenmeden dolayı gelişen hastalıklardan dolayı tahminen çoğu çocuk olmak üzere 60 milyon insan hayatını kaybetmiştir (s. 21). Ayrıca bu dönemde Ren Nehri'ne, İsviçre'de çıkan bir depo yangını sonucu kimyasallar ve tehlikeli maddelerin yayılması, Almanya ve Hollanda'nın içme suyunu tehdit etmiştir (s. 21). Balıkçılık ve akuakültür, protein ve istihdam açısından gıda güvenliği için önemlidir (s. 140). Yüksek sayıda balık avları bilhassa balıkçılığın merkezi önem taşıdığı düşük gelirli devletlerde, gıda güvenliği açısından ciddi bir sorundur (s. 263).

Brundtland Raporu, gıda güvenliğinin sağlanması için farklı çözüm yollarından bahsetmektedir. Yetersiz gıda sorununun çözümünde gıda imalatının artışı, ekolojik açıdan sağlıklı üretim politikalarına dayanmamalı ve gıda güvenliği için uzun vadeli beklentilerden ödün verilmemelidir (s. 64). Bunun dışında dünya gıda pazarındaki yapısal bozuklukların düzeltilmesi gerekmekte ve gıda imalatının odak noktası gıda açığı olan ülkeler, bölgeler ve evlere yönelmelidir (s. 131). *“Küresel gıda güvenliği için en yoksullar dahil tüm insanların yiyeceklere erişebilirliğinin sağlanması gerekmektedir”* (s. 132). Belgede bulunan koşullarda gıda güvenliğinin sağlanamayacağı düşüncesi hâkimdir. Bu yüzden dünyaca gıda güvenliğinin sağlanması için gıda imalatı sürdürülebilir olmalı, geliştirilmeli, ve azaltıldığı veya yok edildiği takdirde eski haline geri getirilmelidir (s. 133). Küresel açıdan gıda güvenliğinin güçlendirilmesi için gelişmiş piyasa ekonomilerinde fazla üretim ve rekabetçi olmayan üretimi zorlayan teşviklerin azaltılması ve gelişmekte olan ülkelerdeki gıda üretiminin desteklenmesi gerekmektedir (s. 135). Bunun dışında gıda güvenliği, kırsal veya kentsel alanlarda yaşayan yoksul insanların kısa veya orta vadeli kıtlıklarda aç kalmamasını sağlamak gerektirir (s. 143). Gelişmekte olan devletler için acil durumlarda gıda yardımı her ne kadar önemli olsa da, bu devletlerin kendi üretimlerinin fazla olduğu yıllarda ulusal stoklar oluşturmaları

² İncelenmiş belgelerin metinlerinde geçen “güvenli su” kavramı suyun insanlar için temiz olmasını, erişebilir olmasını ve yeterli miktarda olmasını ifade etmektedir.

gerekmektedir (s. 145). Gelişmekte olan devletler, politikalarında siyasi açıdan güçlü kentsel grupların desteğini kaybetmeme korkusuyla ticareti fiyatlandırmayı ve döviz kuru politikalarını çiftçilerin lehine düzenlenmemektedirler ve böylece gıda güvenliği iyileştirilememektedir (s. 245). Burada siyasi destek adına, çok önemli olan gıda güvenliğinin iyileştirilmesinden feragat edilmektedir.

İçerik analizinde, belgelerde “*Kimin güvenliğınden bahsedilmektedir?*” sorusuna üçüncü sırada en fazla olarak verilen cevap insanların güvenliğıdır. Toplamda sınıflandırılmış olan cümlelerin %17,35’ini oluşturan 38 cümle bu kategoride sınıflandırılmıştır. Bu kodlama grubunda insanların güvenliğinin tehdit altında olduğı birçok alan ele alınmış ve bazı çözümler öne sürülmüştür. Brundtland Raporu belgesinin sürdürülebilirlik konusuna önem verdiğı göz önünde bulundurulursa, bu kodlamada belgede sıkça rastlanan gelecek nesillerin güvenliklerine yer verilmesi doğaldır. Belgenin başında toplantı başkanı Gro Harlem Brundtland’ın konuşması yer alır. Bu konuşmada G. H. Brundtland, belgenin anlamını ve hedeflerini izah ederek Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin ona verdiğı görevi kabul etmiştir. Bu önemli görevi kendisi gelecekle yüzleşme ve gelecek nesillerin çıkarlarını koruma olarak tanımlar (s. 38). Belgenin diğer sayfalarında da gelecek nesillerin güvenliklerinin korunması ön plana çıkmaktadır. Örneğin kaynakların yetersizliğı ve ekolojik sorunlar, gelecek nesillerin ve devletlerin esenliğı için ciddi tehdit oluşturmaktadır (s. 295). Dünyada her ne kadar farklı alanlarda (eğitim, sağık, vs.) mesafe kaydedilmiş olsa da, dünyayı gelecek nesiller için daha güvenli yapabilmek için insanlar hatalarıyla yüzleşip sürekli gelişim halinde olmalıdır (s. 39). Belgede tehditte olan geleceğın krizlerine müdahale etmek için öneriler verileceğı de söylenmektedir (s. 52).

İnsanların güvenliğini içeren cümleler bu konuyla ilgili olarak farklı konulara değinmiştir. Burada insanların güvenliklerinin çok yönlü tehdit altında olabileceğı gösterilmiştir. Belgenin hazırlandığı dönemde öne çıkan tehditler arasında bulunan nükleer savaşın, medeniyet için bir tehdit olduğundan bahsedilmektedir (s. 290). Birçok cümle insanların sağığıyla ilgilidir. Dünyada zararlı böceklerle, otlara ve mantarlara karşı kullanılan kimyasallar verimliliğı arttırsa da, fazla kullanımı insanların ve diğer canlıların sağığı için tehdit oluşturmaktadır (s. 129). Bunun

dışında atık sular, endüstriyel atıklar ve pestisitler, kıyı bölgelerde hem insanların sağlığını hem de balıkçılığın gelişmesini tehdit etmektedir (s. 260). Burada insanların sağlığıyla beraber insanların çıkarlarına yarayan balıkçılığın da tehdit altında olmasının vurgulanması dikkat çekicidir. Endüstriyel atıklar ve kirliliğin ciddi anlamda azaltılması gerektiği vurgulanmaktadır, aksi takdirde insanların sağlığına verdiği zarar bazı şehirlerde katlanılamayacak hale gelecektir (s. 212). Bunun dışında insan sağlığına tehdit olarak ozon tabakasının hızlı bir şekilde yok olması öne sürülmüştür (s. 260). Böyle bir cümlemin belgede geçmesinin nedeni ise o dönemde ozon deliğinin var olması ve bu durumun tehlikelerinin bilinmesinden kaynaklanabilmektedir. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi, belgenin hazırlandığı dönemde ozon tabakasını koruma adına hazırlanan anlaşmaların güncel olması etkili olmuştur. O dönemde insanların hayatını kaybetmesine neden olan AIDS hastalığı da insan güvenliği açısından büyük bir tehdit olarak ele alınmıştır (s. 115).

Belgede ayrıca insanlığın ilerlemesinin önemi vurgulanmıştır. Katılımcılar bu bağlamda uluslararası toplumun, sürdürülebilir insani ilerlemeyi sağlama mücadelesinin üstesinden gelebileceklerine inandıklarını belirtmişlerdir (s. 52). Birçok bölge insanların ilerlemesinin temelini oluşturan insan çevresine karşı geri döndürülemez tehdit riskleriyle karşı karşıyadır (s. 39). Brundtland Raporu farklı kesimlerin ve grupların mağduriyetine de bazı cümlelerde yer vermiştir. Belgede yoksul ve sosyal güvenlikleri düşük olan ailelerin, çocuklarının çalışmalarına ve velilerine bakmalarına ihtiyaçlarının olduğu belirtilerek buna bağlı olarak yoksulluğun yüksek nüfus artışına neden olduğu vurgulanmaktadır (s. 110). Yoksul ailelerin geçimlerini sağlamak adına önlemlerin alınması, çalışma yaş sınırı ile ilgili yasaların oluşturularak uygulanması, sosyal güvenliğin kamu kuruluşları tarafından finanse edilmesi durumunda doğurganlık oranları düşebilecek ve bu sayede hem sosyal güvenliğin artması sağlanacak hem de çocuk işçiliğinin önüne geçilebilecektir (s. 111).

Depremler ve küresel iklim değişikliğinin sonuçlarından olan siklonlar güvenli olmayan konutlarda bulunanları mağdur etmektedir (s. 23). Ormansızlaşmayla birlikte gelişmekte olan devletlerdeki insanların yaşam kalitesinin düştüğü ve insanların ihtiyacı olduğu vejetasyonun yok olması nedeniyle hayatlarının

tehdit altına girdiği görülmektedir (s. 162). Tarımsal kaynak temellerinin korunması ve yoksulların geçiminin sağlanmasının önemi belirtilmiştir (s. 132). Bu konunun önemi bu örnekte şu cümlede vurgulanmıştır: “*Güvenli kaynaklar ve uygun/yeterli geçim, iyi tarım ve sürdürülebilir yönetime yol açar*” (s. 132).

İnsanların güvenliği bağlamında belgede yer verilen başka bir konu ise çalışanların güvenliğidir. Çalışanların güvenliğinin dikkate alınmasında gerekli standartların yerine getirilmesi, işçilerin yeterince ürün, teknoloji ve prosedürler hakkında bilgi sahibi olmaları ve acil durumlar için hazırlıklı olmaları önemlidir (s. 219, 228). Belgede, insanların iyi oluşu ve güvenliği, ileri yaşta olan kişilerin güvenliği, çocuk ölümlerinin azalması ve sağlık sistemi gibi konularda gelişim sağlanması noktasında hedeflerinin olduğu vurgulanmıştır (s. 103). Hedeflere ulaşmak ve insanların (sosyal) güvenliğini sağlamak açısından Brundtland Raporunda bazı öneriler yer almaktadır. Bu bağlamda hükümetlerin birçok düzeyde çaba göstermeleri gerekmektedir. Nüfus artışını sınırlamak, artışın kaynaklara etkisini kontrol edebilmek ve verimliliği arttırmak gibi yöntemlerle sosyal güvenlik farklı boyutlarda sağlanabilecektir (s. 100). Dünya topluluğuna yönelik riskler ve tehditler üzerine zamanında ve objektif raporlar hazırlanarak, Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın gözlemlene ve değerlendirme fonksiyonlarını destekleme açısından kapasitelere yoğunlaşmak ve organları güçlendirmek gerekmektedir (s. 317). Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için Brundtland Raporunda Küresel Risk Değerlendirme Programı’nın (*Global Risks Assessment Programme*) kurulması önerilmiştir. Böylelikle insanların hayatını veya güvenliğini tehdit eden riskler tespit edilerek tehditlerin nedenleri ve muhtemel insani, ekonomik ve ekolojik sonuçları değerlendirilebilecek ve kamuya açık olarak raporlanabilecektir (s. 317-318). İnsanların güvenliği olarak sınıflandırılan cümleler en çok eleştirel güvenlik yaklaşımındaki fikirleri yansıtmaktadır. Eleştirel güvenlik anlayışının merkezinde bulunan öncelikli olarak bireylerin güvenliklerinin sağlanması görüşü burada yüksek oranda tespit edilmiş olan cümlelerde görülmektedir.

Belgede yüksek oranda yer verilen insanların güvenliğinden sonra ikinci soru için en çok kimyasal, enerji, (biyo-) teknoloji veya atık güvenliği kategorisi yer almıştır. İçerik analizinde tespit edilen cümlelerin %15,53’ünü oluşturan toplamda

34 cümle bu kategoride sınıflandırılmıştır. Bunların 17 tanesi kimyasal güvenlik, 13 tanesi enerji güvenliği ve 4 tanesi (biyo-) teknoloji güvenliği kategorisine aittir.

Kimyasal güvenlik bağlamında, farklı gazların atmosferde yol açtığı etkilere yer verildiği tespit edilmiştir. Burada hem sera etkisine değinilmiş hem de bazı kimyasal prosedürler sonucu ozon tabakasının zarar görmesi ve bu nedenle oluşan tehditlere dikkat çekilmiştir (s. 45). Brundtland Raporu kimyasal güvenlikle ilgili cümlelerde en çok nükleer güvenliğe yer vermiştir. Nükleer Güvenlik Standartları (s. 9) başlığını taşıyan bölümde, bu konu geniş çapta işlenmiştir.

Brundtland Raporu, nükleer enerjinin yaygın olarak kullanılması, bu enerji üretim yolunun faydaları, maliyeti ve riskleri hakkında giderek netlik kazanılmasından bahsetmektedir (s. 30, 183). Burada çevreye duyarlı ve ekolojik olarak uygun alternatiflerin araştırılması, geliştirilmesi ve nükleer enerjinin güvenliğinin geliştirilmesine öncelik verilmesi gerekmektedir (s. 30). Belgenin “*Nuclear Energy: Unsolved Problems*” (s. 183) adlı bölümünde nükleer enerji bağlamında var olan sorunlar ele alınmıştır. Söz konusu bölümdeki ilk alt başlık “*The Peaceful Atom*”, nükleer enerjinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında askeri kontrol altında barışçıl bir şekilde enerji üretiminde kullanıldığından bahsetmektedir. 1970 senesinde yürürlüğe giren Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması hem nükleer silahların azaltılmasını hem de barışçıl bir şekilde nükleer enerjinin kullanımını düzenlemektedir (s. 183). Radyasyon riski, reaktörlerin güvenliği ve nükleer atıkların ortadan kaldırılma sorunlarının doğru çabayla kontrol edilebileceği söylenmiştir (s. 183). Belgede Canadian Nuclear Association’ın başkan yardımcısı olan Ian Wilson’un de görüşüne yer verilmiştir. Bu görüşte nükleer teknolojinin güvenli bir şekilde kullanımının çevre açısından olumlu olduğu yer almaktadır (s. 184).

Nükleer güvenlik konusunun bu kadar geniş bir şekilde ele alınmasının temelde iki nedeni vardır. Bunlardan ilki, analizin önceki bölümlerinde de değinildiği gibi, uluslararası sistemin içinde bulunduğu koşullarla alakalıdır. Soğuk Savaş’ın hâkim olduğu bir dönemde, devletlerin silahlanma yarışında bulundukları ortam,

daima bir nükleer savaş riskini barındırmıştır. Bu dönemde nükleer savaş riski hem insanlara hem de doğa ve tabiata karşı çok ciddi bir tehdit teşkil etmektedir.

Nükleer güvenliğe önem verilmesinin ikinci nedeni ise belgenin hazırlandığı dönemde Three Mile Island (1979) (s. 185) ve yirminci yüzyılın en kötü endüstriyel çevre faciası olan Çernobil Faciasının (1986) yer almasıdır (Saenko vd., 2011: 234). Brundtland Raporundan kısa süre önce gerçekleşen, insanları ve doğayı feci bir şekilde etkileyen facialar, belgeye yansyarak belgenin önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Çernobil Faciası, bir dizi resmi güvenlik kurallarına uyulmaması sonucu gerçekleşmiş ve çevrede çok ağır hasarlar bırakmıştır (s. 186). Facianın uluslararası belgede yer alması ve siyasi açıdan bazı adımların atılmasında etkili olmasının nedeni, faciaların davranışları değiştirebilecek olaylar olmalarından kaynaklanmaktadır (Dombrowsky, 1987: 710-711). Faciadan sonra birçok devlet, nükleer konusuna karşı tutumunu değiştirmiştir. Bazı devletlerin (Çin, Almanya Federal Cumhuriyeti, Fransa, Japonya, ABD, Sovyetler Birliği vb.) nükleer politikalarını (daha da güçlendirip) devam ettirdiği görülürken diğer bazı devletler nükleer güvenlik konusunda derinleşmişlerdir (Finlandiya, İsviçre, vb.). Kimi devletler ise nükleer güç konusunda kamuoyunun görüşünü almak üzere referanduma gitmişlerdir (s. 188).

“Health and Environment Risks” adlı bölümde nükleer enerjinin kullanımının sağlık ve çevreye karşı olan riskleri tematize edilmiştir. Güvenlik kurallarının çok sıkı olarak uygulanması sayesinde nükleer santrallerde çalışanlar için radyasyon riski düşürülebilir (s. 185). 1975 senesinde Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, üyeler arasındaki güvenlik farklılıklarını azaltmak ve bu alanın daha az riskli olması için Nükleer Güvenlik Standartları (*Nuclear Safety Standards* [NUSS]) düzenlemesini geliştirmiştir (s. 185). Ancak bu düzenlemelerin devletler için hiçbir bağlayıcılığı yoktur (s. 185). Bir facianın gerçekleşmesi durumunda sorunun çözümü tamamen hükümetlerin kendi inisiyatiflerine kalmıştır (s. 185).

Nükleer enerjiyle ilgili bölümde son olarak sonuçlar ve öneriler yer almaktadır. Burada devletlerin toplamda üç farklı pozisyona sahip olabildikleri özetlenmiştir: Nükleer enerji kullanmayan ve farklı enerji kaynaklarına başvuran

devletler; mevcut nükleer güç kapasitesini daha güvenli alternatif bir enerji kaynağına geçişte gerekli olarak gören devletler; nükleer enerjiyle bağlantılı sorunların ve risklerin ulusal ve uluslararası açıdan kabul edilebilir bir güvenlik seviyesinde çözülmesi gerektiği inancıyla nükleer enerjiyi kullanan ve geliştiren devletler (s. 188). Son olarak nükleer enerjinin teknik, ekonomik, sosyal ve siyasi faktörlerini dikkate alarak bazı maddelerin uluslararası anlaşmalar üzerinden kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (s. 188-189). Bunlardan bir tanesi reaktörlerin çalışmasında minimum güvenlik standartlarını kapsayan kuralların belirlenmesidir (s. 189). En yüksek öncelik, çevreyle uyumlu ve ekonomik açıdan uygulanabilir alternatif enerji kaynaklarının araştırılmasına, geliştirilmesine ve nükleer enerjinin güvenliğinin artırılmasına verilmelidir (s. 189). Nükleer güvenlik konusuna değinirken Brundtland Raporu, bazı kaynaklardan faydalandığı için bu cümleler de sınıflandırılmıştır (204, 233, 302).

“Energy: Choices for Environment and Development” başlığı altında, güvenli ve sürdürülebilir enerji yolunun, sürdürülebilir kalkınma için önemli olduğu ancak henüz bulunamadığı söylenmiştir (s. 29, 171). İnsanın gelişmesini sürdürebileceği güvenli, çevreye duyarlı ve iktisadi açıdan uygulanabilir enerji yolu zorunludur (s. 31, 201). Ayrıca enerji kaynaklarının güvenliğine teşkil eden risk sorunlarını fark etmek, sürdürülebilirlik açısından uzlaşılması gereken temel öğelerden birisi olarak kabul edilmiştir (s. 170). Devletler hangi siyasi içeriği kabul ederlerse etsinler, güvenli ve çevreyle uyumlu bir şekilde enerji kaynaklarının kullanımı için enerjinin verimli uygulamalarının tüm enerji sektörlerinde desteklenmesi ve teşvik edilmesine en yüksek derecede öncelik verilmelidir (s. 188, 189). Petrol fiyatları, yenilenebilir enerjinin kullanımında ve yaygınlaşmasında belirleyicidir. Bu dönemdeki petrol fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalar, korumaya yönelik programları tehlikeye atmaktadır (s. 200). Daha güvenli ve sürdürülebilir bir enerji geleceğine geçiş için yenilenebilir enerjiye yatırımların yapılması gereklidir (s. 200). Yenilenebilir enerji kaynaklarının gelişmesi, enerji fiyatlarına rasyonel bir yaklaşım ile mümkündür (s. 201).

Endüstriyel kazaları ele alan bölümde, ulusal ve yerli hükümetlerin endüstriyel santrallerde güvenli çalışma ve tehlikeli maddelerin nakli için yönergeler

hazırlaması gerektiği vurgulanmıştır (s. 227). Gelişmekte olan devletlere yardım için uluslararası çabaların güçlendirilmesi (*“Strengthen International Efforts to Help Developing Countries”*) bölümünde de enerji güvenliğine yer verilmiştir (s. 229). Sonunda gelişmekte olan devletler uygun olmayan sanayileşmenin sonuçlarına katlanmak zorunda kalacaklardır (s. 229). Burada büyük endüstriyel şirketler ve ulusötesi kurumların sorumlulukları büyüktür zira sanayi tesislerinde yüksek güvenlik standartlarından ve sağlığın korunmasından sorumludurlar (s. 229). Ayrıca ulusaşırı şirketler, çevre ve güvenlik denetimlerini daha az katı olabilen yerel şirketlere göre değil, diğer yan kuruluşlardaki standartlara göre gerçekleştirmelidirler (s. 229-230).

Son olarak (biyo-) teknoloji cevabı için dört cümle sınıflandırılmıştır (s. 70, 187, 223, 232). Bunlardan ilki teknolojiye yeniden yön verme ve risklerin yönetimi (*“Reorienting Technology and Managing Risk”*) bölümünde bulunmaktadır. Burada güvenliğin tasarımı ve kontrolü (s. 70) ile birlikte birçok diğer faktör (kazaları önleme, hasarların azaltılması, vb.) için yeni teknoloji, teknik, yasal ve kurumsal mekanizmalar gerekmektedir (s. 70). SSCB Bilimler Akademisi üyesi V. A. Legasow, teknolojinin güvenliği için teknolojinin iyileştirilmesi, katı standartların ve normların geliştirilmesi gibi konuların üzerinde durulması gerektiğini söylemiştir (s. 187). Mevcut olan üretim sistemleri ve güncel toplumun teknolojik yapısı, birçok tehlikeli ürün ve prosedürler içermektedir (s. 223). Bunların yerine, daha az tehlikeli ve güvenli teknolojilerin geçmesi uzun sürecektir (s. 223). En son sınıflandırma ise bir dip notta yer alan cümlede bulunmaktadır. Burada Amerika Birleşik Devletleri’nin kısa bir süre önce biyoteknoloji araştırmalarının ve ürünlerinin güvenliğini sağlamak için kapsamlı bir düzenleyici politika duyurduğundan bahsedilmektedir (s. 232).

Uluslararası güvenlik, bir sonraki sık rastlanan sınıflandırma grubudur. İkinci araştırma sorusunda sınıflandırılan toplamda 219 cümlelerin %8,22’sini oluşturan 18 cümle bu grup içerisinde kodlanmıştır. Global risklerin değerlendirilmesi bağlamında doğal sistemlerde, geri döndürülemez hasar riskleri ve dünya toplumunun güvenliği ve refahına karşı risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve bildirilmesi hızla güçlendirmeli ve genişletilmelidir (s. 35). Belgede dünya güvenliğine karşı tehditlere

yer verilmiştir. Burada nükleer silahların yayılma potansiyelinin, dünya barışına yönelik en ciddi tehditlerden birisi olduğu yazmaktadır (s. 183). Küresel ortak malların kullanımı (örneğin okyanusta balıkçılık) için rekabetin, uluslararası çatışma düzeyine çıkabilmesi, uluslararası barışı ve güvenliği tehdit edebilecek diğer bir neden olarak gösterilmiştir (s. 288). Belgenin 48. sayfasında çevre yönetiminde ve kalkınmanın sürdürülmesindeki hataların tüm devletler için bunaltıcı bir tehdit olabileceği yazmaktadır (s. 48). Burada devletlerin çevreye karşı duyarlı politikalar izlemelerinin gerekliliğinden daha çok, çevrenin yönetiminden bahsedilmektedir. Bu ifade şekli, doğanın yönetilecek bir alan olarak görüldüğünü gösterir. Devletlerin Brundtland Raporunda bu görüşü paylaşımları, çevre sorunlarının büyük bir kısmının çözülmemesinin nedeni olarak da değerlendirilebilir.

Kanadalı çevre bakanı Tom McMillan, belgede görüşünü şöyle belirtir: Dünyanın çevresel sorunları, devletlerin sorunlarının tümünden fazladır ve artık bu çevresel sorunlar, sırf devlet merkezli çözülememektedir. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, egemenliği aşabilmek ve iş birliği yaparak küresel tehditlerin üstesinden gelerek bu sorunları çözebilmek adına devletlere belirli yollar tavsiye etmelidir (s. 260). Buradaki zorluk, devletlerin kendi egemenliklerini aşıp, kendi çıkarlarını daha geniş bir şekilde kabul ederek, tehdit altında bulunan dünyadaki insan neslinin hayatta kalabilmesini sağlamaktır (s. 260).

Uluslararası güvenlik, belgenin özellikle 11. bölümünde geçmektedir. Barış, Güvenlik, Kalkınma, ve Çevre ("*Peace, Security, Development, and the Environment*" [s. 286]) başlığını taşıyan bu bölümde merkezi öneme sahip olan bir cümlede uluslararası ve ulusal güvenliğe kapsamlı bir yaklaşımın, askeri güç ve silah yarışına verilen geleneksel önemin aşılmasının gerekliliği, klasik güvenlik veya salt askeri güvenliğin artık yeterli olmadığı vurgulanmaktadır (s. 286). Böylelikle uluslararası ilişkiler disiplininde bilhassa 1990'lı yılların başlarında giderek önem kazanan daha geniş bir güvenlik anlayışının gerekliliği, daha önceden Brundtland Raporunda fark edilmiştir. Bunun nedeni ise çevre gibi alanların güvenliğinin ancak klasik güvenlik anlayışının dışında mümkün olabileceği görüşünün kabul görmesidir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, farklı güvenlik alanlarının giderek önem kazandığı dönemde geleneksel bir güvenlik anlayışı yetersiz kalmıştır. Bu görüş,

diğer bir cümlede de net bir şekilde ifade edilmiştir. Burada güvenliğin salt askeri veya siyasi olamayacağı, aynı zamanda ekolojik, ekonomik ve sosyal olması gerektiği, sadece evrensel olabileceği vurgulanmaktadır (s. 288). Bu görüş, Devlet ve Hukuk Enstitüsü SSCB Bilimler Akademisi adına A. S. Timoshenko tarafından beyan edilmiştir.

Sürdürülebilir olmayan gelişmenin bir nedeni olarak çatışma (“*Conflict as a Cause of Unsustainable Development*” [s. 290]) bölümünde de uluslararası güvenlik konusuna rastlanılmıştır. Silahlanma yarışı ve silahlı çatışmalar, devletlerin maddi rezervlerini yüksek oranda tükettikleri için bu kaynaklar, çevre sorunları gibi diğer alanlardaki kullanım için azalmaktadır (s. 290). Güvenliğin değerlendirilmesinde daha geniş bir yaklaşımla, şüphesiz, askeri harcama seviyelerine göre oldukça düşük harcamalarla ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğin artırılabilirliği birçok alan bulunabilecektir (s. 298). Bu cümlelerde liberal güvenlik anlayışının temel düşünceleri görülür. Liberalizm, savaşı ve askeri harcamaları maliyetli olduğu için istemez. Onun yerine liberalizm iş birliği üzerinden güvenliğin sağlanmasını tercih eder.

Bir diğer cümlede, nükleer silahların varlığı ve modern konvansiyonel savaşın hızı ve yoğunluğunun doğasındaki yıkıcı potansiyelin, devletler arası güvenlik konusunda yeni bir anlayışa yol açtığından bahsedilmektedir (s. 290). Belgede uluslararası alanda çatışmaya yol açmama adına şöyle bir öneride bulunulmuştur: Uluslararası çatışmaya yol açan genellikle belirsizlik ve güvensizlik konusudur. Bu nedenle hasarın temel ulusal çıkarları tehdit etmeden önce yakın çevresel stresin (s. 297) hükümetler tarafından fark edilmesi son derece önemlidir (s. 297). Ancak devletler bu öngörü için yeterli donanımına sahip değildirler (s. 297). Bu cümlede iklim değişikliği veya farklı çevrede oluşan sorunların çözümü önemsenmiştir. Ancak burada çevresel sorunların çözülmesi, çevreye karşı daha duyarlı olma isteğinden kaynaklanmamaktadır. Onun yerine çevresel sorunlar, devletlerin ulusal çıkarlarını tehdit ettikleri için çözümlidir. Bu noktada belgenin hazırlanmasında devletlerin çıkarlarının merkezi öneme sahip olduğu açık ve net bir şekilde görülmektedir. Temelde çevre sorunlarına karşı farkındalığı arttırma, onların çözümlerine odaklanma ve sürdürülebilirlik motivasyonu ile gerçekleştirilen

uluslararası konferansın bu sonuç belgesinde, devletlerin çıkarlarının merkeze alınarak soruna yaklaşılması dikkat çekicidir. Buradaki güvenlik anlayışı ise realist teorinin temel fikirlerini yansıtır. Devletler için kendi çıkar ve güvenliklerinin her zaman öncelikli olduğu, yukarıda ele alınan cümlede açıkça görülmektedir (s. 297 karş.).

Ortak eylem bağlamındaki kurumsal ve yasal değişiklikler için önerileri (*“Towards Common Action: Proposals for Institutional and Legal Change”* [s. 303]) ele alan bölümde, uluslararası barışı sürdürmek ve dünya çapında güvenliği arttırmak için çağrıda bulunulduğu yazmaktadır (s. 303). Bu bağlamda dünya barışının güvence altına alınmasında ve diğer hedeflerin ulaşımında her devletin bir rol üstlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (s. 303).

İktisadi güvenlik, toplamda 12 kez belgede kodlanmıştır ve analizdeki sınıflandırmaların %5,48’ini oluşturmaktadır. Brundtland Raporu, uluslararası iktisadi sorunların birçoğunun çözülmediğinden bahseder: Gelişmekte olan devletlerin ciddi borçlanmaları, korumacılık, ticaret savaşları gibi konular, uluslararası ekonominin gelişmesi açısından ciddi tehdit teşkil etmektedirler (s. 48). 1980’lerin ekonomik krizi uluslararası ekonomiyi derinden etkilemiştir. *“Borç krizi, uluslararası finansal istikrar için bir tehdit olmaya devam etmekte, ancak şimdiye kadarki temel etkisi hem ekonomik hem de ekolojik yönleriyle kalkınma sürecinde olmuştur”* (s. 82). Burada borç krizinin, gelişmenin ekolojik yönünü de etkilediği vurgulanmıştır. Son yıllarda büyük facialar gerçekleşmiş ve sanayinin güvenlik kaydı engellenmiştir (s. 223). Bunun dışında örneğin balıkçılıkta aşırı sömürme, ekonomik kaynak olan birçok rezervleri tehdit altına almaktadır (s. 263). Delegeler çalışmalarıyla, milliyetçilik, doğu-batı, sanayileşmiş - gelişmekte olan ayrımlarını azaltmışlardır. Artık bunların yerine ekolojik ve ekonomik tehditler yerine ortak endişe geçmiştir (s. 14). Afrika kıtasını ele alan bölümde milyonlarca insanın hayatının tehlikede olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca küresel olarak gerekli olan hayati hammaddelere sahip olan Afrika’nın böyle bir insani krizde bulunması, dünya ekonomisinin de tehdit altında olduğu anlamına gelmektedir (s. 81).

Var olan sorunların giderilmesi adına sanayiler, ürünlerin güvenliği, santrallerdeki işlemler, teknoloji transfer, uluslararası iş birliği vs. için yönergeler ve davranış kuralları yayınlamıştır (s. 211). Kimyasal üreticileri ve kimyasal kullanan endüstriler, ürünlerinde güvenlik standartlarını en yüksek derecede sağlamaları gerekmektedir (s. 225). Sadece enerji yapısının tek bir unsuruna odaklanmak yerine, endüstriyel güvenlik seviyesinin yükseltilmesi, insan ve makina ilişkisi sorununun çözümüne odaklanmak daha doğal olacaktır (s. 187). Ekonomik teşviklerin ve caydırıcıların daha etkili kullanılmasıyla, ürünlerin yeniden tasarlanması ve teknolojik yeniliklerle daha güvenli ürünler, verimli prosedürler ve hammaddelerin geri dönüştürülmesi desteklenebilecektir (s. 221).

Ulusal güvenlik, sınıflandırılan cümlelerin %4,11'ini oluşturan toplamda 9 cümlede rastlanmıştır. Bu cümlelerin kimisi karışık cümleler olmaları nedeniyle uluslararası güvenlik bağlamında incelenmiştir (s. 34, 286, 297). Rekabetçi silahlanma devletler arasında korku sarmalına neden olarak güvensizliğe yol açmaktadır (s. 292). Ancak yüksek donanımlı ve kötü niyetli komşu devletlerinden gelecek tehditlerden daha çok, derinleşen ve genişleyen çevresel krizler ulusal güvenliği tehdit edebilmektedirler (s. 23). Çatışmalar, sadece ulusal egemenliğe yönelik siyasi veya askeri tehditlerden olmayıp, çevresel dejenerasyondan da kaynaklanabilmektedirler (s. 295).

Brundtland Raporunda en az siyasi güvenlik sınıflandırılması yapılmıştır. Toplamda sadece 4 cümlede (s. 25, 74, 262, 290) rastlanan siyasi güvenlik, kodlanan tüm cümlelerin %1,83'ünü oluşturmaktadır. Burada tespit edilmiş cümlelerde ise siyasi güvenlik doğrudan konu edilmemiştir. Onun yerine bazı sorunların, belirli bölgedeki siyasi istikrarı tehdit ettiğinden bahsedilmiştir (s. 262). Sürdürülebilir kalkınma için, kamuoyunun karar verme sürecindeki katılımını güvence altına alan siyasi sistemin var olması gerekmektedir (s. 74). Benzeri bir içerik 25. sayfada bulunmaktadır. Silahlı çatışmalar, çöküşte olan ekolojik sistemlerin desteklenmesini, yoksulluk ve azgelişmişliği kaldırmak için gerekli olan insani kaynakları ve refahı önceden tüketmektedirler ve böylece güncel siyasi güvensizliği üretmektedirler (s. 290).

İçerik analizinde siyasi güvenlik, kodlama üzerinden doğrudan çok fazla tespit edilememiş olsa da, analiz neticelerinin değerlendirmesinde devletlerin güvenliklerine ve çıkarlarına ne kadar önem verildiği açıkça belli olmuştur. Birçok cümlede çevre sorunlarının çözümündeki motivasyonun çevrenin kendisinin korunması olmadığı, devletlerin kendi çıkarlarının korunması yönünde olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle kodlamalarda siyasi güvenliğe az rastlanılmış olsa da, konunun belgede işlenmesi sadece bu dört cümleyle sınırlı kalmamıştır. Burada kelime seçimlerinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Kodlandırma sistemi üzerinden sınıflandırılmada en çok doğanın güvenliği (63 cümle) kategorisi bulunmasına rağmen belgenin hazırlanışı ve çözüm üretimindeki asıl motivasyon devletlerin çıkarları olmuştur. Yine aynı şekilde kodlamada en yüksek oranda gıda (41 cümle) ve insanların güvenliği (38 cümle) bulunurken, ulusal (9 cümle), uluslararası (18 cümle) ve iktisadi güvenlik (12 cümle) çok nadir rastlanan kategoriler arasında yer almaktadırlar. Lakin bu kategorilere daha az yer verilmiş olsa da bu, belgeleri hazırlayanların bu konuya daha az önem verdiği anlamına gelmemektedir.

Bir önceki belgenin (Stockholm Konferansı belgesi) aksine Brundtland Raporunda üçüncü araştırma sorusuna da cevap bulunmuştur. İncelenen belgede, *“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?”* sorusu için iki cevap öne çıkmaktadır: Askeri çözümleri içeren sert güç kullanımı ve diğer barışçıl çözümlerin tümünü kapsayan yumuşak güç kullanımı. Belgede toplamda 35 çözüm önerisi sınıflandırılmıştır. Tespit edilen cümlelerin %20’sini oluşturan yedi cümle, sert güç kullanımı olarak sınıflandırılmıştır. Geri kalan %80 oranındaki 28 cümlede yumuşak güç kullanımına rastlanılmıştır.

Belgede askeri harcamaların artışta olduğu belirtilmektedir. Bazı devletlerin askeri güvenlik harcamaları o kadar yüksektir ki bu durum, kendi sosyal gelişimlerine zarar verecek düzeydedir. Böylesi bir durum bilhassa güvenliğin, gezegeni yok edebilecek potansiyelde olan nükleer silah sistemlerinin geliştirilmesi üzerinden sağlama girişimlerinde görülmektedir (s. 24). Dünya çapında sürekli silah üretimi ve silahlanma yarışı, sadece gelişmiş devletlerde değil, güvenliklerini silah edinme üzerinden sağlama arzusunda olan gelişmekte olan dünyada da söz

konusudur (s. 293-294). Son yıllarda, uluslararası ilişkilerde güvenliğe yönelik askeri olmayan tehditlere karşı askeri güç kullanımı veya kullanma tehdidi yönünde belirgin bir eğilim olmuştur (s. 295). Kıt kaynakları yanlış yönlendirerek yapılan silahlanma yarışları, güvensizliğe daha çok katkıda bulunmaktadırlar (s. 292). Belgede güvenliğin sağlanmasında, hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların silahlanmaya harcanan masraflar ile yoksulluğu ve tahrip edilmiş çevrenin kurtarılması arasında maliyet etkinlik analizi gerçekleştirmeleri gerektiği yazmaktadır (s. 34). Burada hem yoksulluk hem de çevresel bozulma, güvenliğe karşı ciddi tehdit olarak ele alınmıştır. Devletler ve uluslararası kuruluşlar hem sert güç kullanımı (silahlanma) hem de yumuşak güç kullanımı (yoksulluğun, çevresel zararların giderilmesi) arasında bir seçim yapmaları gerekmektedir. Son olarak sert güç kullanımında sınıflandırılan cümle ise, önceden çevresel güvenlik kavramının incelendiği kısımda da ele alınmış olan başlıktır: “*Spending on Military Versus Environmental Security*” (s. 297). Bu başlıktan sonra, önceden de belirtildiği gibi iki güvenlik harcamalarının karşılaştırılması yer almıştır.

Belgenin hazırlandığı dönemde güvenlik sorunlarının çözümünde sert güç kullanımının yaygın olduğu tespit edilmiştir. Ancak uluslararası alanda bunun dışında da güvenliği sağlamak için farklı yolların (yumuşak güç kullanımı) olduğu bilinmektedir. Bu durum, analizde ele alınacak olan yumuşak güç kullanımı olarak sınıflandırılan cümlelerde netleşecektir. Belgeyi hazırlayanlar, güvenliğin sağlanmasına çözüm yolu olarak gösterilen sert güç kullanımına olumlu bir şekilde yaklaşmamaktadırlar. Tam aksine örneğin sürekli silahlanmanın güvensizliği oluşturduğunu savunmaktadırlar. Brundtland Raporunun hazırlandığı dönemde hâkim olan Soğuk Savaş ortamında güvenlik, sert güç kullanımı ile sağlanmaya çalışılmıştır. Devletlerin karşı taraf üzerinde üstünlük kurmak için sürekli kabiliyetlerini arttırma çabaları, karşı tarafta belirsizliğe ve onların da askeri güçlerini arttırma çabasına neden olmuştur. Güvenlik ikilemi olarak tanımlanan bu durum ise, güvenliğin sağlanamamanın yanı sıra güvensizliğe neden olmuştur.

Güvenliğin sağlanmasında yumuşak güç kullanımının önerildiği veya öngörüldüğü 28 cümlede, bu çözüm yolunun, var olan güvenlik (bilhassa çevreyle ilgili olan) sorunlarının çözümü için daha uygun olduğu vurgulanmıştır. “*There are*

no military solutions to 'environmental insecurity'” (s. 34) cümlesi, güvenlik sorununu ve çözümünü net bir şekilde ifade etmekte olup tüm rapor içerisinde araştırma sorusunu en net bir şekilde cevaplamaktadır. Çevresel güvensizliğin var oluşunu kabul ederek, bu sorunun askeri çözüm yollarıyla çözülemeyeceği ifadesiyle sert güç kullanımı reddedilmekte ve sadece yumuşak güç, sorunun çözümünde bir opsiyon olarak görülmektedir. Bu ifadenin 295. sayfada tekrarlandığı görülür. İlk cümleden farklı olarak burada *“of course”* ifadesi kullanılarak çevresel güvenliği sağlamada askeri çözümlerin kesinlikle uygun olmadığı vurgulanmıştır (s. 295).

Belgenin ilerleyen sayfalarında *“güvenlik, değişim üzerinden aranmalıdır”* (s. 37) ifadesi yer almaktadır. Burada sosyal ve ekolojik dengenin, eski kalkınma ve çevreyi koruma yaklaşımlarıyla mümkün olmadığı ve bu yöntemlerin sadece istikrarsızlığı daha çok arttıracak yazmaktadır. Onun yerine, gerçekleşecek olan değişim sayesinde güvenlik sağlanabilecektir. Komisyon, riskleri azaltmada ve gelecekte sürdürülebilir bir kalkınma için bir sıra düzenlemeler kaydetmiştir. Aynı şekilde 304. sayfada tekrarlanan cümlede, güvenliğin sağlanmasında sert güç kullanımından farklı bir yol izlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Her iki cümlenin de belgenin ilerleyen sayfalarında tekrarlanmış olmaları, devletlerin hem sert güç kullanımının güncel güvenlik sorunlarının çözümünde yerinde olmadığını hem de sorunun çözümü için farklı bir yaklaşımın gerekliliğini merkeze aldıklarını gösterir.

Nükleer çağda bir devletin güvenliği diğer devletin pahasına sağlanamaz cümlesi, belgede birkaç kere yer almaktadır (s. 288, 290). Onun yerine devletler güvenliği, iş birliği, anlaşmalar ve karşılıklı kısıtlamalar yoluyla sağlamalı ve böylece ortak bir güvenlik hedeflemeleri gerekmektedir (s. 290). Bunun nedeni ise karşılıklı bağımlılığın, ulusları güvenlik yaklaşımları üzerinde uzlaşmaya zorlamasıdır (s. 290). Brundtland Raporunda yer alan bu cümleler idealist ve liberal teorinin fikirleriyle uyum içerisindedir. Temelinde uluslararası güvenliğin sağlanmasının mümkün olduğunu düşünen idealizm ve liberalizm bunun yumuşak güç kullanımıyla mümkün olduğunu savunur. İdealizmde yumuşak güç olarak anlaşmalar ve iş birliği kastedilmektedir. Liberalizmde ise güvenlik (ekonomik) karşılıklı bağımlılıklar, iş birliği ve güvenliğin sağlanmasında önemli kuralları

belirleyen ve uygulayan kurumlar önemlidir. Her iki teorinin yumuşak güçten ne kastettiği yukarıdaki cümlelerde görülmektedir (s. 288, 290 karş.).

Güvenliğe karşı çevresel tehditleri azaltmak için önceliklerin ulusal ve küresel olarak yeniden tanımlanması gerekmektedir (s. 298). Böyle bir yeniden tanımlama, daha geniş bir güvenlik değerlendirmesinin yaygın olarak kabul edilmesiyle gelişebilir ve askeri, siyasi, çevresel ve diğer çatışma kaynaklarını kapsayabilir (s. 298). Burada geniş bir güvenlik anlayışından bahsedilmektedir. Böylelikle salt askeri bir güvenlik anlayışının yeterli olmadığı görüşünün hâkim olduğu ve var olan güvenlik sorunlarının çözümü için güvenliğe bakış açısının genişletilip, yeniden tanımlanmasının gerektiği bir kez daha vurgulanmaktadır. Benzer şekilde sürdürülebilir kalkınma da sadece uluslararası iş birliği çerçevesinde ve ortak çıkarlar doğrultusunda gözetim, gelişme ve yönetim üzerinde uzlaşmış rejimler sayesinde mümkündür (s. 258).

Global Risk Assessment Programme ile yumuşak güç kullanımı sayesinde, güvenliğin sağlanması hedeflenmektedir. Bu bağlamda tehditlerden kaçınmak, onları azaltmak veya mümkünse onlara uyum sağlamak için ne yapılması gerektiği konusunda yetkili tavsiyeleri ve önerileri sağlanacaktır (s. 318). Ayrıca hükümetlere ve hükümetler arası kuruluşlara, bu tür tehditleri ele almaları için tasarlanmış program ve politikaların uygulanması için ek tavsiyeler ve destek kaynağı temin edilecektir (s. 318).

Bazı gelişmiş devletler çevreyle ilgili tehditlerle başa çıkabilmek için gerekli ekonomik kapasiteye sahipken gelişmekte olan devletler tehditlere maruz kalmaktadırlar (s. 176). Belgede farklı alanlardaki güvenlik sorunlarının yumuşak güç kullanımıyla nasıl çözülebileceği yönünde öneriler verilmiştir. Gelişmekte olan devletlerde örneğin toplumdaki gruplar, yakın bölgedeki güvenlik, çevre ve sağlık sorunlarıyla başa çıkmak için fon toplama veya karşılıklı kendi kendine yardımlaşmayı hareke geçirip organize edebilirler (s. 248). Tehdit altında olan türlerin, bilimin yeni yöntemler geliştirmesi sonucunda daha iyi korunabilmesi için önceden (siyasi) karar vericilerin ve halkın tehdidin boyutu ve aciliyetini kavramaları gerekmektedir (s. 150). Her ne kadar bazı türlerin yapısında (genetiğinde) kayıplar

olacak olsa da tüm türlerin teknik, ekonomik ve siyasi açıdan mümkün olabildiğince korunması gerekmektedir (s. 150).

Fiili veya potansiyel asitlenmeden kaynaklanan tehditlere karşı hükümetler hassas alanların haritasını çıkararak bölgesel olarak kabul edilen protokollere göre orman hasarlarını ve toprak yoksulluğunu her beş yılda bir değerlendirmeli ve bulguları yayınlamalıdır (s. 181). Bunların dışında çevresel tehditlere karşı önlemler, mühendisliklerin geliştirdiği yeni tekniklerle mümkün olabilir (s. 218). Nükleer santrallerde en yüksek güvenlik standartları uygulanmalıdır (s. 229). Belgede Avrupa'daki silahlar ve orta menzilli sistemler üzerinde anlaşmalar sağlanması, nükleer silahların Avrupa'daki güvenlik düzeni üzerindeki baskılarını önemli ölçüde hafifleteceği yazmaktadır (s. 298).

Brundtland Raporunda güvenliğin sağlanması için sert güç kullanımı yerine daha çok yumuşak güç kullanımı önerilmektedir. Belgede yer alan çevreye yönelik incelenmiş olan güvenlik sorunları ve tehditlerin sadece yumuşak güç ile çözülebileceği birçok kez vurgulanmıştır. Soğuk Savaş'ın sonlarına denk gelen dönemde devletlerin güvenlik sorunları artık yumuşak güç olarak tanımlanan, daha farklı çözüm yollarıyla çözülmesi gerekmektedir. Belgede güvenlik sorunlarının ele alımında farklı bir bakış açısına ihtiyaç olduğu söylenmektedir. Burada hem yeni çözüm yolunun kabulü hem de bu çözüm yolu içerisinde farklı çözüm yaklaşımları geliştirilmesi gerekmektedir.

Her belgede olduğu gibi Brundtland Raporunda da sınıflandırılmamış güvenlik kavramını içeren cümleler bulunmuştur. Bu nedenle niteliksel içerik analiz kısmında sınıflandırılan cümle sayıları ile niceliksel analizde bulunan sayılar birbirleri ile uyuşmamaktadır. Stockholm Konferansı belgesinden farklı olarak Brundtland Raporunda bu sınıflandırılmamış cümlelerin birçoğu ortak içeriklere sahiptirler. Birçok cümlenin güvenliği tehdit eden faktörlerle ilgili olduğu tespit edilmiştir. “*Güvenliği ne tehdit etmektedir?*” sorusuna bu belgede toplam 20 cümle sınıflandırmak mümkündür. Her belge bu soruyu cevaplamadığı için ve ayrıca doğrudan devletlerin güvenlik politikalarıyla bağlantılı olmadığı için bu soru, diğer araştırma soruları gibi kapsamlı bir kodlama sistemi üzerinden analize dâhil

edilmemiştir. Ancak Brundtland Raporunda bu soruya cevap içeren çok sayıda cümle bulunması nedeniyle burada bu içeriklere yer vermekte fayda vardır. Devletlerin güvenliğine karşı olan tehditlere bakıldığında bunların farklı gruplara ait olduğu tespit edilmiştir. Örneğin 292. sayfada yer alan cümle, askeri uygulamaların çatışmaya neden olduğunu belirtmektedir.

Güvenlik için riskli olarak en çok çevresel tehditlerden bahsedilmiştir. Son on yıllarda hayatı tehdit eden çevresel sorunların gelişmekte olan dünyada ortaya çıktığı belirtilmiştir (s. 22). Yine gelişmekte olan devletler çölleşme, ormansızlaşma ve kirlilik gibi yaşamı tehdit eden zorluklarla karşı karşıyadırlar (s. 37). Güvenliğe yönelik çevresel tehditler artık küresel düzeyde ortaya çıkmaya başlamıştır (s. 289). Bu güvenliğe yönelik çevresel tehditlerin azaltılması, ulusal ve küresel olarak önceliklerin yeniden tanımlanmasını gerektirir (s. 298). Belgede bazı çevresel tehditlere daha derinlemesine değinilmiştir. Kaynakların yüksek derecede kullanımından ortaya çıkan sera gazı etkisi, yaşam-destek sistemlerini tehdit etmektedir (s. 44). Çevrenin asitleşmesi, Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın büyük bölgelerinde tehdit oluşturmaktadır (s. 45). Burada her ne kadar özellikle iki bölgenin tehlike altında olduğu yazılmış olsa da, asitleşme sorunu dünyanın birçok bölgesini (bilhassa Afrika ciddi risk altındadır) tehdit altında bırakmaktadır (Heinrich Böll Stiftung, 2017). Böcek istilaların çeşitliliği ve şiddeti çoğalmakta ve ilgili alanlarda tarımın üretkenliğini tehdit ederek insanlar için önemli olan gıda üretimi açısından ciddi bir risk meydana getirmektedir (s. 129).

Güvenlik açısından diğer bir risk ise dünyadaki artan nüfustur ve bu artışın örneğin Afrika kıtasında, ulusal politika tarafından yeterince dikkate alınmamış olmasıdır (s. 22). Nüfus artışı, gelişmekte olan devletlerde çevreyi, kaynakları ve benzeri alanları koruma çabaları açısından büyük bir tehdittir (s. 154). Belgede 1950 ve 1985 seneleri arasında Asya ve Afrika kıtasındaki kırsal alanlardaki nüfusun neredeyse iki katına çıkması sonucunda artan nüfusa oranla mevcut olan alanın kullanılabilirliği düşmüştür (s. 101). Ayrıca hızlı nüfus artışı, şehirleri tamamen yönetilemez hale getirmekle tehdit eden kentsel ekonomik ve sosyal sorunları yaratmaktadır (s. 101). Üçüncü dünya ülkelerinde temel ihtiyaçların (konut, su teminatı, sağlık hizmeti) eksikliği sıtma gibi salgın hastalıkların yayılmasının başlıca

nedenleridir (s. 65). Bu eksikliklerin yanı sıra artan nüfus, var olan sorunları daha da kötüleştirmekle tehdit etmektedir (s. 65). Kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanımının tehdit edilmesi, insanların kaynaklara erişimindeki ve kaynakları kullanma biçimlerindeki eşitsizliklerden kaynaklanmaktadır (s. 100). Buradaki eşitsizlik de ayrıca bir tehdit kaynağıdır.

Sanayileşmiş devletlerde insan hayatı için tehlikeli olan kimyasal tehditler olarak zehirli kimyasallar, atıklar ve asitlenme görülmektedir (s. 37). Diğer bir kimyasal tehdit ise nükleer enerji ile çalışıp dünyaya geri düştüklerinde kirlenme tehlikesi barındıran uzay araçlarıdır (s. 273). Günümüzdeki müdahalelerin ölçüsü ve etkisi daha şiddetli olup hem yerel hem de küresel olarak yaşam destek sistemlerini daha fazla tehdit etmektedirler (s. 55). Burada insanların doğrudan müdahaleleriyle neden oldukları tehditler görülmektedir. “*Güvenliği ne tehdit etmektedir?*” sorusuna verilen cevaplar uluslararası ilişkiler teorileri perspektifinden değerlendirildiğinde realizmin tutarlılığının az olduğu görülür. Sadece iki cümlede güvenliğin askeri nedenlerden dolayı tehdit altında olduğu tespit edilmiştir (EK2, s. 24, 292 karş.). Güvenliği tehdit eden diğer faktörlere bakıldığında ise eleştirel güvenlik yaklaşımının tutarlılığı kanıtlanır. Eleştirel güvenlik yaklaşımına göre realist güvenlik kavramının genişlemesi gerekmektedir. Bunun nedeni güvenliği tehdit eden birçok farklı faktörlerin olması ve bu nedenle birçok farklı alanın güvenliğinin tehdit edilmesidir. Brundtland Raporunda incelenen cümlelerde eleştirel güvenlik yaklaşımının belirttiği gibi güvenlik birçok faktör nedeniyle tehdit altındadır (çevresel tehditler, nüfus artışı, kimyasal tehditler, vs.).

Belgede tespit edilmiş olan farklı güvenlik kelimelerine yer veren dört karışık cümlelerin üçü (s. 188, 288, 318) yukarıda ele alınmıştır. Dördüncü karışık cümlede ise her devletin kısa vadeli ekonomik ve siyasi kazanımlarını güvence altına almak için ulusal tarım politikaları geliştirebileceği ancak hiçbir devletin tek başına diğer devletlerin tarım ve ticaret politikalarının, mali, ekonomik ve ekolojik maliyetlerine çözüm üretmek için politikalar geliştiremeyeceği yazmaktadır (s. 50).

Brundtland Raporu incelenen belgeler arasında hem niceliksel hem de niteliksel analizde en çok güvenlik kavramını içeren ve böylece derinlemesine bir

analizi mümkün kılan belgedir. Güvenlik kavramına bu belgede çok yer verilmesi sayesinde tüm araştırma sorularına cevap bulunabilmiştir. Her sorunun cevaplanabilmesi, incelenen belgeler arasında sadece Brundtland Raporunda mümkün olmuştur. Bu belge, güvenlikle ilgili değerli bilgiler içermekte olup zamanının güvenlik anlayışını yansıtmıştır. Bu bağlamda güvenlik anlayışının uluslararası ilişkilerde değişime uğradığı tespit edilmiştir. Burada ilginç olan, 1990'dan sonra gelişen yeni güvenlik anlayışının daha erken bir dönemde hazırlanmış olan bir uluslararası belgede yer almasıdır. Soğuk Savaş'ın uluslararası ilişkilerde hâkim olduğu bir dönemde hazırlanmış olan Brundtland Raporu, aslında sürdürülebilirlik ve çevre üzerine bir belge olmuş olsa da, ortamın şartlarının etkisiyle belgenin önemli bir kısmında güvenlik konusuna yer verilmiştir. Böylelikle belgede sadece araştırma sorularına cevap bulunmakla kalınmamış, ayrıca uluslararası güvenliği tehdit eden faktörler hakkında da önemli bilgiler tespit edilmiştir.

Brundtland Raporunda tespit edilmiş olan cümlelerin içerikleri uluslararası ilişkiler teorileri perspektifinden değerlendirildiğinde tek bir teorinin tüm belgede tutarlı olduğu söylenemez. Belgenin hazırlanışında ve çevrenin güvenliğinin dahi ele alındığı bazı cümlelerde (örneğin s. 149) realizmin temel düşünceleri okunabilmektedir. Temelde devletlerin güvenlik ve çıkarlarının korunması istendiği belgede tespit edilmiştir. Belgenin merkezinde çevresel güvenlik konusunun yer alması nedeniyle yeşil teorinin güvenlik anlayışına da sıkça rastlanılmıştır. Bunun dışında yukarıda belirtildiği gibi idealizmin, liberalizmin ve eleştirel güvenlik anlayışının da belgede temsil edildiği görülür. Odak noktaları farklı olan diğer teorilerin de belgede tutarlı olması ise yeşil teori tarafından istenilmeyen bir durumdur. Bunun nedeni asıl konu olan çevresel güvenliğin sağlanmasından sapma riskidir. Bu durumda daha az verimli çözümlere ulaşılacak, mücadelede zaman kaybedilecek ve en kötü ihtimal ile çevrenin korunması ve güvenliğinin sağlanması hedefine ulaşılamayacaktır.

Görüldüğü gibi Brundtland Raporunda geçen güvenlik anlayışı tek bir teorinin görüşlerini yansıtmamaktadır. Burada öncelikle sırf yeşil teori perspektifinden soruna yaklaşmak doğru değildir. Devletlerin kendi çıkarları,

bireyleri de dikkate almaları ve/veya iktisadi faktörler burada etkili olabilir. Belgede geçen güvenlik anlayışı tek bir teorinin görüşlerini yansıtmamasının nedeni sorunun aşırı kompleks olmasından da kaynaklanabilir. Tüm devletleri etkileyen çevresel sorunun uluslararası düzeyde ele alınması ve çözüm üretiminde birçok faktörün (belgenin hazırlandığı dönemin koşulları, devletlerin iktisadi olarak farklı gelişmişlikleri, vs.) etkili olması, belgedeki güvenlik anlayışının tek bir güvenlik teorisi tarafından açıklanmasını zorlaştırır.

Tablo 7: Brundtland Raporunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	10	11	%90,91
Yumuşak Güvenlik Kavramı	1		%9,09
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	9	219	%4,11
İnsanların Güvenliği	38		%17,35
Doğanın Güvenliği	63		%28,77
Gıda Güvenliği	41		%18,72
Uluslararası Güvenlik	18		%8,22
İktisadi Güvenlik	12		%5,48
Siyasi Güvenlik	4		%1,83
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	34		%15,53
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	7	35	%20,00
Yumuşak Güç Kullanımı	28		%80,00

4.2.2.2.1.3. UNFCCC Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Soğuk Savaş'ın bitmesinden kısa süre sonra 1992 senesinde Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi hazırlanmıştır. 1990'lı yılların başında iklim değişikliğinin varlığı uluslararası düzeyde kabul edilmiş, sonrasında uluslararası düzeyde başta BM İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesinin kabul edilmesiyle beraber düzenli olarak her sene Taraflar Konferansları gerçekleştirilmiştir. Toplamda 33 sayfadan oluşan UNFCCC belgesinde sadece bir tek güvenlik kavramına rastlanmıştır. Bu nedenle ilk araştırma sorusu olan

“Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?” sorusuna cevap bulunamamıştır.

İkinci soruyu oluşturan “Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?” sorusu için niteliksel içerik analizinde bir kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu cümle gıda güvenliği olarak sınıflandırılmıştır. Konferansın nihai hedefi, atmosferde bulunan sera gazı konsantrasyonunu iklim sistemine tehlikeli antropolojik müdahaleleri önlemek için belirli bir seviyede tutulmasıdır (s. 9). Bu seviyeye, ekosistemlerin doğal bir şekilde iklim değişikliğine adaptasyonunun mümkün olabilmesi, gıda üretiminin tehdit altında olmaması ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşebilmesi için yeterli bir zaman çerçevesi içinde ulaşılmalıdır (s. 9). Güvenlik kelimesinin az geçmesi nedeniyle ikinci araştırma sorusu için net bir cevap bulunamamıştır. Her ne kadar gıda güvenliği konusu bir kez geçmiş olsa da, bu içeriği temel alarak belgede güvenlik kavramından ne kastedildiği hakkında çıkarsama yapılması mümkün değildir.

Sonuncu soru olan “Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?” sorusu için hiçbir cümle sınıflandırılamamıştır. Güvenlik konusunun bu belgede neredeyse hiç yer almaması belgeyi hazırlayanların güvenlikten ziyade giderek daha belirgin bir şekilde hissedilen iklim değişikliğinin sonuçlarını önlemeye ve onlara uyum sağlamaya yönelik ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibini kabul ederek bir çevre anlaşması hedeflemelerinden kaynaklanabilmektedir.

Tablo 8: UNFCCC Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	1	%0,00
İnsanların Güvenliği	0		%0,00
Doğanın Güvenliği	0		%0,00

Gıda Güvenliği	1		%100,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	0		%0,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.4. Rio Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

1992 senesinde Rio şehrinde gerçekleşen konferans sonucu ortaya çıkan Rio Deklarasyonu, çevre ve kalkınma konuları hakkında toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmada insanı merkeze alan bu belge (Madde 1) sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan faktörleri ve yönergeleri (örneğin ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibi) içermektedir. Bu belgede sadece bir güvenlik kavramına rastlanılmıştır: Ciddi veya geri döndürülemez zarar tehditlerinin olduğu durumlarda, bilimsel olarak kesinliğin olmaması, çevresel bozulmayı önlemek için uygun maliyetli önlemleri ertelemek için bir neden olarak kullanılmamalıdır (s. 4). Görüldüğü gibi bu cümle, devletler için çevresel sorunlarda belirsizlik durumunda konuya nasıl yaklaşılması gerektiği yönünde bir öneri içermektedir.

Niteliksel içerik analizi bağlamında Rio Deklarasyonu üç araştırma sorusunun hiçbirisine cevap verememiştir. Bunun nedeni belgeyi oluşturan maddelerde daha çok çevre bozulmasını önleme, sürdürülebilir kalkınma ve gelecek nesillerin korunması gibi konulara ağırlık verilmesinden kaynaklanmaktadır. Belgenin güvenlik kavramına hiç yer vermemesi bu konunun belgenin hazırlandığı dönemde önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Güvenlik konusunun bu dönemde de çevre odaklı uluslararası bir belgede yer alacak kadar merkezi öneme sahip olduğu, aynı konferans sonucu hazırlanan Gündem 21 belgesinde çok fazla miktarda geçmesinden anlaşılabilmektedir. Bu belgenin analiz sonuçları gelecek bölümde ele alınacaktır.

Tablo 9: Rio Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	0	%0,00
İnsanların Güvenliği	0		%0,00
Doğanın Güvenliği	0		%0,00
Gıda Güvenliği	0		%0,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	0		%0,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.5. Gündem 21 Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden kısa bir süre sonra Rio şehrinde Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında devletler, 21. yüzyıl için bilhassa sürdürülebilir kalkınma ve çevreyi korumayı temel alan bir eylem planı hazırlamışlardır. Gündem 21 adını taşıyan bu eylem planı günümüzdeki nesillerin ihtiyaçlarının gelecek nesillerin fırsatlarına zarar vermeyecek bir şekilde giderilmesini hedeflemektedir. Bu eylem planı güvenlik kavramına geniş çapta yer vermiştir. Belgede bulunan güvenlik kavramlarından toplamda 219 cümle kodlanmıştır. Çok sayıda cümle sınıflandırılmış olsa da, ilk araştırma sorusunu oluşturan “*Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*” sorusuna, hiçbir cümle kodlanamamıştır.

Bunun aksine “*Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusu için niteliksel içerik analizinde toplamda 201 sınıflandırma yapılmıştır. En çok kodlama kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji ve atık güvenliği için gerçekleştirilmiştir. Ancak burada bir kaç güvenlik alanı bir arada

analiz edildiği için sınıflandırılan cümleler kendi alanlarında daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bu kodlama kategorisinde atık güvenliği en çok geçmektedir. Burada atıkların nasıl işlenecekleri, tehlikeli atıkların ortadan kaldırılması ve çevreye duyarlı bir şekilde yok edilmeleri gibi konular hakkında yönergeler yer almaktadır. “*Safe and environmentally sound management of radioactive wastes – Promoting the safe and environmentally sound management of radioactive wastes*” (s. 1, 267) başlığı altında radyoaktif atıkların güvenli ve çevreye duyarlı bir şekilde yönetiminin teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Radyoaktif atıklardan kaynaklanan radyolojik ve güvenlik riskleri, kısa ömürlü düşük seviyeli atıklarda çok düşük, yüksek seviyeli atıklar için çok büyük olarak değişiklik göstermektedir (s. 267). Radyoaktif atıkların en aza indirilmesi, taşınması ve yok edilmesi dâhil olmak üzere, güvenli ve çevreye duyarlı yönetimi önemlidir (s. 267). Belgede tarif edilmiş olan program alanının amacı, radyoaktif atıkların güvenli yönetimi, taşınması, depolanması ve yok edilmesidir. Radyoaktif atık yönetimi ve güvenliği geniş çaplı interaktif ve entegre bir yaklaşım çerçevesinde insan sağlığının ve çevrenin korunması amacıyla gerçekleşmelidir (s. 267). Bu amaca ulaşmada uluslararası kuruluşlarla iş birliği içerisinde devletlerin hangi faaliyetlerde bulunmaları gerektiği tarif edilmiştir. Uygun olduğunda devletler radyoaktif atıkların oluşumunu, güvenli işlenmesini, şartlandırılmasını, taşınmasını ve yok edilmesini en aza indirecek ve sınırlandıracak politikaları ve pratik önlemleri teşvik etmelidirler (s. 267). Radyoaktif atıkların güvenli ve çevreyle uyumlu yönetimi için devletlerin, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) çerçevesindeki çabaları, radyoaktif atık güvenliği standartlarını veya kılavuzları ve uygulama kurallarını uluslararası kabul edilmiş bir temel olarak desteklemeleri gerekmektedir (s. 267). Devletler, radyoaktif atıkların güvenli depolanmalarını ve bunların güvenli yönetimi için doğru planlamayı desteklemeleri gerekmektedir (s. 267-268). Devletlerin ayrıca mümkün olduğu takdirde güvenli ve çevreye duyarlı bir şekilde radyoaktif atıkların prosedürleri üzerine araştırmaları teşvik etmeleri ve metotlar geliştirmeleri gerekmektedir (s. 268).

“*Promoting the prevention and minimization of hazardous waste*” (s. 242) bölümünde, tehlikeli atıkların önlenmesi ve azaltılmasının teşvik edilmesi ele alınmış ve bu yönde öneriler verilmiştir. Hükümetler, tehlikeli atıkların daha güvenli

işlenmesi, depolama ve yok etme yoluyla çevresel etki değerlendirilmesi için ulusal prosedürlerin oluşturulmasında ve güçlendirilmesinde öncülük etmelidirler (s. 246). Eylem olarak tehlikeli atıkların doğasını anlamak, potansiyel çevresel etkilerini belirlemek ve bu atıklarla daha güvenli bir şekilde başa çıkmak ve teknolojiler geliştirmek için araştırma programlarına da ihtiyaç vardır (s. 246). Uluslararası kuruluşlar, ulusal karar verme süreçlerini dikkate alarak, sağlığa dayalı geliştirilmiş kriterler oluşturmalı ve tehlikeli atıkların önlenmesi, en aza indirilmesi ve güvenli bir şekilde ele alınması ve yok edilmesi için pratik teknik kılavuzların hazırlanmasına yardımcı olmalıdırlar (s. 247).

Gündem 21 belgesi, devletlerin ikili ve çok taraflı iş birliğiyle (Birleşmiş Milletler'i ve diğer ilgili uluslararası kuruluşları da dâhil ederek) atıkların güvenli ve yeniden kullanımı için uluslararası yönergeleri gözden geçirmeli ve güncellemeleri gerektiğini yazmaktadır (s. 259). Atıkla ilgili belediye harcamalarının %1'i atıkların güvenli bir şekilde yeniden kullanma programlarına aktarılma durumunda, bu alanda dünya çapındaki harcamaların 8 milyar \$ kadar olduğu tahmin edilerek bu durum konferans sekreteri tarafından belirtilmiştir (s. 259). Hükümetler, kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve sanayiler, Birleşmiş Milletler'in kuruluşlarıyla beraber atıkla bağlantılı kirlenmenin daha iyi kontrol edilmesi ve yönetimi için programlar başlatmaları gerekmektedir (s. 260). Bu programlar sayesinde atıkların işlenmesi ve güvenli yok edilmesi için devletler ulusal kapasitelerini geliştirilmeli ve güçlendirmelidirler (s. 261). Gündem 21 belgesinde atıkların güvenli yönetimi ve yok edilmesi için liberal teoride olduğu gibi ortak iş birliği ve kuruluşlar üzerinden amaca ulaşmak hedeflenmektedir.

Gündem 21 belgesinde atık nedenli kirlenmeyi kontrol altına almak için gözetim ve standartların belirlenmesi önemlidir (s. 261). Bunun için yapılabilecek farklı faaliyetler tarif edilmiştir. Atıkların güvenli bir şekilde yok edilmesini içeren ve atık yönetiminin her faktörü üzerine yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde bilgi toplayıp yayan bir bilgi aydınlatma evinin oluşturulması burada bir örnektir (s. 262). Birleşmiş Milletler'i ve diğer ilgili uluslararası kuruluşları dâhil ederek devletlerin, iki ve çok taraflı iş birliğiyle uygun görünürse güvenli bir şekilde atıkları yok etmek için metotlar ve çevresel kalite ve sağlık kılavuzlarını belirlemeleri, geliştirmeleri ve

uyumlu hale getirmeleri gerekmektedir (s. 262). Ayrıca devletlerin güvenli bir şekilde atıkların yok edilmesindeki etkinlikle ilgili ve buna yönelik teknikleri ile yaklaşımları hakkındaki bilgileri gözden geçirmeli ve onlardan haberdar olmalıdırlar (s. 262). Her iki önerinin başında *uygun görülürse* kavramı yer almaktadır. Bu kavram sadece bu iki yönergede tespit edilmemiştir, birçok kez yönergelerde bu kavram kullanılmaktadır. Ancak bu kavramın kullanımı etkili bir çevre politikası bağlamında birkaç yönden sorunludur. Bir yönergenin uygun görülürse diye tarif edilmesi, bağlayıcı olmadığını gösterir. Bu durumda devletler kolayca bu yönergeye uymayabilirler. Ayrıca kavramın tam olarak ne anlama geldiği de net bir şekilde ifade edilmemiştir: Yönerge hangi durumda uygun görülür veya görülmez sorusuna bir cevap verilmemiştir. Bu durumda yönergenin uygulanmasının devletlerin kendi inisiyatiflerine bırakıldığı söylenebilir ve bir devlet, yönergeyi örneğin kendi çıkarlarına uymadığını düşündüğü takdirde uygulamayabilir. Sonuç olarak böyle bir kavramın kullanımı, eylem planının çevreyi korumada ve diğer hedeflerin ulaşımındaki gücünü azaltmaktadır.

Atıkların güvenli olarak yok edilmesi için programlar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan devletler için önemlidir (s. 262). Güvenli bir şekilde çöplerin ve atıkların yok edilmesiyle ilgili araştırmalar ve programlar gerçekleştirilmelidir (s. 262). Mevcut atık yönetiminin uygulanmasında atıkların güvenli toplanması ve yok edilmesini içerecek şekilde geliştirilmesi için eğitim gerekmektedir (s. 263).

Atık güvenliğini ele alan kısımlarda ayrıca çevrenin korunması için önemli olan atık suyun tekrar kullanımına yer verilmiştir. Eylem planında, belediyenin atık sularının tarımda ve akuakültürde güvenli tekrar kullanımı için işlenmesi, evdeki ve sanayi atık sularının kentsel ve kırsal alanlarda işlenmesi ve güvenli tekrar kullanımı, bozuk sistemlerin düzeltilmesi ve israfın azaltılması gibi önerilere yer verilmiştir (s. 207, 211, 212).

Atık güvenliğinden sonra en çok kimyasal güvenliğe rastlanılmıştır. Belgede kimyasal güvenlik dünya çapında ele alınmıştır: Önemli sayıda uluslararası kuruluş, kimyasal güvenlik konusundaki çalışmalarda yer almaktadır (s. 226). Birçok devlette kimyasal güvenliği teşvik edecek çalışma programları uygulanmaktadır (s. 226).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Uluslararası Kimyasal Güvenlik Programında yer alan kimyasal güvenlik konusundaki iş birliği, zehirli kimyasalların çevreye duyarlı yönetiminde uluslararası iş birliğinin özünü oluşturmaktadır (s. 226). Dünya topluluğunun sosyal ve ekonomik hedeflerine ulaşmak için kimyasalların önemli ölçüde kullanılması şarttır ve günümüzün en iyi uygulamaları, kimyasalların uygun maliyetli bir şekilde ve yüksek derecede güvenlikle olarak kullanabileceğini göstermektedir (s. 226). Mümkün olan en geniş bir şekilde kimyasal risklerin bilincinde olunması, kimyasal güvenliğe ulaşmada ön koşuldur (s. 227). Bir kimyasalın insan sağlığına ve çevresel tehlikelere neden olabileceğinin değerlendirilmesi, güvenli ve faydalı bir şekilde kullanımının planlanması için önde gelen bir şarttır (s. 227).

Gündem 21 belgesi, kimyasal tehditlerden korunmak ve kimyasal güvenliği sağlamak adına birçok öneri ve yönergeler içermektedir. Çevreye ve insan sağlığına yönetilemeyecek boyutlarda risk teşkil eden zehirli kimyasalların yerine daha güvenli alternatifler üzerine araştırmaların güçlendirilmesi önerilmektedir (s. 229). Güvenli biçimde kullanımı için kimyasalların uygun bir şekilde etiketlenmesi (örneğin International Chemical Safety Cards), insan sağlığını ve çevreyi dikkate alacak bir şekilde güvenlik bilgi formlarının yayılması gerekmektedir (s. 230). Kimyasalların işyerinde veya evde güvenli kullanımını teşvik etmek için küresel düzeyde uyumlu tehlike sınıflandırılması ve etiketleme sistemleri henüz mevcut değildir (s. 230). Kimyasallar da dâhil olmak üzere tehlikeli maddelerin güvenli bir şekilde taşınması için Birleşmiş Milletler sistemi içinde ayrıntılı olarak hazırlanmış kapsamlı bir plan kullanılmaktadır (s. 230).

Belgede *“Information exchange on toxic chemicals and chemical risks”* (s. 231) başlığı taşıyan bölümde, uluslararası alanda zehirli kimyasallar ve kimyasal riskler hakkında bilgilerin paylaşarak kimyasal güvenliğin artırılması hedeflenmektedir (s. 231-232). Örneğin *“London Guidelines for the Exchange of Information on Chemicals in International Trade”*, hükümetlerin bu görüşle kabul ettikleri bir yönerge setidir (s. 231).

Hükümetlerin ulusal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve kimyasalların yönetimi için kapasitelerinin güçlendirilmesiyle (*“Strengthening of national capabilities and capacities for management of chemicals”* s. 236) ilgili bölümde, hükümetlerin bu hedefe ulaşmalarında uygulayabilecekleri eylemler yer almaktadır. Hükümetler, kimyasal güvenlik sorunları için çok taraflı yaklaşımları teşvik edip desteklemelidirler (s. 237). Uygun olduğu takdirde kimyasal güvenlik faaliyetlerinde yer alan tüm taraflar için irtibat sağlamak amacıyla ulusal bir koordinasyon mekanizmasının kurulmasına ihtiyaç vardır (s. 237). Hükümetler ayrıca kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalığı arttırmak adına kimyasal güvenlikle ilgili programlar hazırlayıp çevre açısından daha güvenli alternatifler ve benzeri konular üzerine bilgilendirmede bulunmaları gerekmektedir (s. 237). Hükümetlerin, konuyla ilgili ulusal kayıtlar ve veri tabanlarının oluşturulması ve daha mevcut olmayan yerlerde, kimyasal güvenlik alanında mevzuatın yürürlüğe girmesi için öneri ve kontrol listeleri içeren kılavuzlar hazırlamaları beklenmektedir (s. 237). Kimyasal güvenlik hakkında bilgilendirmenin iyi bir şekilde gerçekleşmesi için bilgilendirme, bu alanda çalışan personele yönelik olarak tüm üretim ve kullanım seviyelerinde bilgi kursları düzenlenmelidir (s. 238). Ayrıca hükümetler mümkün olduğunca, kimyasal güvenlik konusunda uluslararası düzeyde hazırlanan belgelerin yerel dillere çevrilmelerini teşvik etmelidir (s. 238).

Gündem 21 eylem planı, kimyasal güvenliğin eğitim alanında da yer alması gerektiğini vurgulamıştır: Tüm devletlerde kimyasal güvenlik prensiplerinin temel öğelerinin ilköğretim eğitim programına dâhil edilmesi gerekmektedir (s. 239). Kimyasal güvenlik programları için önemli disiplinlerde faaliyet gösteren tanınmış araştırma kurumlarındaki çalışmalar için, bağışlar ve burslar sağlanarak yerel düzeyde araştırma faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve desteğin artırılması şarttır (s. 239). Gelişmekte olan devletler de yardımlar, hükümet dışı kuruluşlar vs. sayesinde teknolojik eğitim ve araştırmaları güvenli kimyasalların üretimi gibi alanlarda teşvik etmelidirler (s. 50).

Kimyasal güvenlik bağlamında son olarak pestisitlerin kullanımına da yer verilmiştir. Burada pestisitlerin etiketlerinde, çiftçiler için anlaşılır bir şekilde güvenli kullanım, uygulama ve yok edilmesi hakkında bilgilendirme bulunmalıdır (s.

142). Bunun dışında ulusal politikalar ve mekanizmalar (örneğin pestisitlerin fiyatlandırılması veya kontrol edilmesi), pestisitlerin güvenli ve uygun bir şekilde kullanımını garanti etmek için gözden geçirilmeli ve düzeltilmelidir (s. 142).

Gündem 21 eylem planında kimyasal güvenlik, önemli bir rol oynamaktadır. Kimyasal güvenliğin önemli olduğu birçok alanı da dikkate alarak hükümetler için yönergeler ve düzeltme önerileri hazırlanmıştır. Bu konunun eylem planında geniş çapta yer almasının nedeni ise kimyasal güvenliğin sağlanmadığı durumların veya kimyasal tehditlerin varlığının hem insanların sağlığına hem de çevreye yüksek derecede (geri döndürülemez) zarar vermesidir. Böylelikle belgedeki maddelerde belgeyi hazırlayanların, belirgin bir şekilde bu yöndeki gelişmelere açık oldukları ve küresel düzeyde kimyasal güvenliği iyileştirme istekleri, niteliksel içerik analizi sayesinde tespit edilmiştir.

(Biyo-) Teknoloji güvenliğini içeren toplamda yedi cümle (s. 79, 150, (3x) 163, 164, 257) sınıflandırılmıştır. Güvenli, verimli ve daha az kirletici teknolojiye ulaşım ve bu enerjinin taşınması uluslararası, bölgesel, alt-bölgesel ve ulusal düzeyde kolaylaştırılmalıdır (s. 79). Biyoteknolojinin güvenli nakliyatı, geliştirilmesi, oluşturulması ve sürdürülebilir bir şekilde kullanımı için mekanizmaların uygulanması gerekmektedir (s. 150). Hedef, biyoteknolojide gelişim, uygulama, alışveriş ve transferinde güvenliği bilhassa sağlık ve çevresel hususları dikkate alarak uluslararası anlaşmalarla garantilemektir (s. 163). Bunun dışında güvenli kullanım ve risk yönetimi ve biyoteknoloji ürünlerinin piyasaya sunumdaki şartları için bilgi alışverişine hükümetlerin yardımcı olması şarttır (s. 163). Biyoteknoloji sürümlerinde uluslararası kabul edilmiş güvenlik kılavuzlarının ihtiyacı ve fizibilitesi dikkate alınmalıdır (s. 164). (Biyo-) teknoloji Gündem 21 belgesinde birçok maddede yer almaktadır. Burada dönemin (biyo-) teknoloji konusunda güvenliğe verdiği önem ortaya çıkmaktadır. Teknolojinin giderek daha çok kullanımı ve yaygınlaşmasıyla beraber bu alandaki güvenliğin sağlanması hem insanlar hem de çevre açısından ciddi bir öneme sahiptir.

Enerji güvenliği bağlamında dört cümle (s. 57, 80, (2x) 345) sınıflandırılmıştır. Sanayilerde güvensiz nükleer enerji üretiminin yer aldığı insan

kaynaklı felaketlerin önlenmesi ve azaltılmasına acil ihtiyaç vardır (s. 57). Sanayi kirliliğini ve atmosfer üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlamak amacıyla, özellikle güvenli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi gerekmektedir (s. 80). Güvenli ve çevreye duyarlı nükleer enerjinin sağlanmasının hayati önemi vardır (s. 345). Bu alanda uluslararası iş birliğini güçlendirmek için, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı çerçevesinde bir nükleer güvenlik sözleşmesi için devam eden müzakerelerin sonuçlandırılmasına çaba sarf edilmelidir (s. 345).

Kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji ve atık güvenliği sınıflandırılmasından sonra Gündem 21 belgesinde en sık olarak doğanın güvenliğine rastlanılmıştır. İkinci sorunun cevaplanmasında tüm sınıflandırılan cümlelerin %24,38'ini oluşturan 49 cümle, doğanın güvenliği olarak sınıflandırılmıştır. Böylelikle doğa güvenliğinin Gündem 21 belgesinde merkezi bir yere sahip olduğu görülmektedir. Sınıflandırılan cümleler çevre güvenliğiyle ilgili hedefleri, tehdit edilen alanları ve sorunları çözmeye yönelik yöntemler içermektedirler. Farklı hedefleri içeren bölümlerden oluşan belge, bu bölümlerin hedefleri arasında doğanın güvenliğine de yer vermiştir. Çalışanların ve sendikaların rollerinin güçlendirilmesiyle ilgili bölümde yoksulluğun azaltılması ve işin sürdürülebilir olması hedeflenmektedir. Bu durum güvenli, temiz ve sağlıklı çevreye katkıda bulunacaktır (s. 287). Atık hizmet kapsamının genişletilmesini (s. 263) ele alan bölümde ise tüm insanların sağlığını koruyan, çevre açısından güvenli bir şekilde atıkların toplanması ve imhası hedeflenir (s. 263). Belgede 2000 senesine kadar ulaşılabilecek hedeflerden de söz edilmiştir. 2000 senesine kadar kentsel alanlarda oluşturulmuş olan katı atıkların %75'inin toplanması ve geri kazanımı veya çevre açısından güvenli bir şekilde bertaraf edilmeleri hedefler arasındadır (s. 214). Ayrıca 2000 senesine kadar tüm devletlerin ulusal kalkınma programlarının bir parçası olarak çevre korumasını programlarına uygun bir şekilde dâhil etmeleri öngörülmüştür (s. 41).

Çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçasıdır (s. 160). Çevrenin tüm yaşamsal ve yaşam dışı alanları tehdit altındadır (s. 160). Bunlar arasında hayvanlar, bitkiler, biyolojik çeşitliği kapsayan ekosistemler, mikroplar, doğal ortamın ve ekosistemlerin fiziksel bölümünü oluşturan su, toprak, havanın yanı sıra, biyolojik çeşitlilik, doğal ortam ve ekosistemdeki tüm alanların birbirleri

arasındaki etkileşimi yer almaktadır (s. 160). Su ekosistemleri, aşırı kullanım, tahrip ve yetersiz kontrollerden dolayı zarar görmektedir ve canlılar tehdit altındadırlar (s. 205). Dünyanın birçok yerinde deniz ve sahiller, insanlar ve doğal nedenlerden dolayı stres veya tehdit altındadırlar (s. 182). Denizleri tehdit eden sorunları önlemek ve çözmek için gelişmekte olan devletlere uygun finansal ve teknik kaynakları sağlamak adına özel düzenlemeler gerekmektedir (s. 178).

Küresel iklim değişikliği ve hava kirliliği tatlı su kaynaklarını etkileyebilir ve deniz seviyesinin yükselmesiyle beraber alçak kıyı bölgelerini ve küçük ada ekosistemlerini tehdit edebilmektedir (s. 196). Su kaynaklarının gelişmesinde ve kullanımında temel ihtiyaçların giderilmesi ve ekosistemlerin korunmasına öncelik verilmelidir (s. 197). Su kirlenmesini önleme ve kontrol etme adına hazırlanmış maddelerin arasında kirlenmeyi kaynağında azaltma, atık suyun yeniden kullanımı ve çevresel olarak güvenli bertaraf edilmesi yer almaktadır (s. 207). Güvenli su teminatı ve çevre temizliği, çevreyi koruma, sağlığı iyileştirmek ve yoksulluğu azaltma açısından hayati öneme sahiptir (s. 209-210). Böylelikle belgede (tatlı) su kaynaklarının ve ekosistemlerin küresel iklim değişikliği nedeniyle giderek tehdit altında olduğu belirtilip devletlerin bu sorunların çözümü için çaba harcamaları gerektiği vurgulanmıştır.

Gündem 21 belgesinde de ormanların korunmasının gerekliliği diğer kuruluşlarda da görüldüğü gibi vurgulanmıştır (s. 91). Bütün dünyada ormanların kontrolsüz bir şekilde tahrip edilmesi, insanların ihtiyaçlarının artması ve tarım alanlarının genişletilmesiyle beraber ormanların farklı arazi olarak kullanılmaları, ormanlar için tehdit oluşturmaktadır (s. 94). Burada ormanların uzun vadeli korunması ve yönetimi bağlamında hükümetler, ormanları farklı orman türlerine ayırmaları ve ormanları korumak için her bölgede/havzada sürdürülebilir birimler kurmanın önemini kabul etmelidirler (s. 94).

Doğanın güvenliği olarak kategorize edilen cümlelerin arasında doğanın güvenliğini tehdit eden faktörler de yer almaktadır. Belgede, İkinci Dünya İklim Konferansında (1990) iklim değişikliğinin bilinmeyen boyutlarda çevreyi tehdit edebileceğinden bahsedildiği belirtilir (s. 223). İklim değişikliği kimi ada tipi

devletler ve deniz seviyesine yakın olan sahillerin varlığını dahi tehdit edebilmektedir (s. 223). Doğayı tehdit eden diğer faktörler ise bilhassa insanların neden oldukları atıklardır. Atıkların imhasındaki mevcut pratikler, çevre için birer tehdittirler (s. 257). Bu nedenle belgede atıkların çevreye duyarlı bir şekilde tekrar kullanımının önemi vurgulanmıştır (s. 257-260). Ayrıca tehlikeli atıkların yasa dışı olarak taşınması, bilhassa bu atıkları teslim alan devletlere sıra dışı zarar vererek insan sağlığını ve çevreyi ciddi derecede tehdit etmektedir (s. 252). Kıyı bölgelerde ve haliçlerdeki kentsel yoğunlaşmalardan kaynaklanan belediyenin ve sanayinin atıkları ve su kaynaklarının aşırı kullanımı, denizi ve tatlı su kaynaklarının tedariklerini tehdit etmektedir (s. 213). Belgede ayrıca denizler için en büyük tehdidi oluşturan kirleticiler (örneğin plastikler, çöp, metaller, petrol, radyonüklidler, vb.) yer almaktadır (s. 172).

Gündem 21 belgesi doğanın güvenliğini tehdit eden faktörlerin tespitinin yanı sıra bu tehditlerin nasıl önlenebileceğine dair çözümler ve doğanın güvenliğini sağlamak adına yöntemlere yer vermiştir. Sanayi ve kentsel bölgelerde hava kirliliği nedeniyle tehdit altında olan dağ bölgelerinin ve nesli tükenmekte olan cinslerin özellikle dikkate alarak farklı toprak, orman, su kullanımı, ekin, bitki ve hayvanların genetik kaynaklarının sayımı gerçekleştirilmelidir (s. 120-121). Yaban hayatını koruyabilecek, biyolojik çeşitliği muhafaza edebilecek veya milli park olarak hizmet edebilecek tehdit altındaki alanların korunması için mekanizmaların sağlanması gerekmektedir (s. 123). Ayrıca hasar görmüş ekosistemlerin rehabilitasyonu, restorasyonu ve tehdit altında, nesli tükenmekte olan türlerin korunması teşvik edilmelidir (s. 151). Bu bağlamda uluslararası alanda çiftçileri de dâhil ederek biyo-güvenlik, başka bir ifadeyle tehlikeli biyolojik materyallerin ve enfeksiyöz mikroorganizmaların güvenli bir şekilde ele alınması ve muhafaza edilmesi konusunda iş birliğinin önemi vurgulanmıştır (s. 156; Suburban Emergency Management Project, 2009). Devletlerarası bölgesel toplantılar aracılığıyla biyo-güvenlikte uluslararası iş birliğini kolaylaştıracak pratik adımların belirlenmesi hedeflenmiştir (s. 164).

Gündem 21 belgesinde doğanın güvenliğinin sağlanmasında ve çevreye daha duyarlı olma adına farklı alanlarda yöntemlerden bahsedilmiştir. Çevreye duyarlı atık

yönetimi, atıkların güvenli bir şekilde imhası ve geri kazanımının ötesinde sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarını değiştirmeye çalışarak sorunun temel nedenini çözmeye çalışmalıdır (s. 254). Sorumlu girişimcilik atıkların, risklerin, zararların azaltılmasında, kaynak kullanımında etkinlik ve çevresel kalitenin korunmasında büyük rol oynamaktadırlar ve bu nedenle desteklenip geliştirilmelidirler (s. 291). Atıkların çevresel bakımdan güvenli bir şekilde imhasında, uygun olması durumunda *kirleten öder prensibi* uygulanarak tüm ücretlerin kirleticiler tarafından karşılanması garantilenecektir (s. 264). Burada önceden de tespit edildiği gibi “uygun olması durumunda” ifadesinin yer alması, aslında değerli ve etkili olan *kirleten öder prensibinin* gücünü azaltmaktadır. Bunun nedeni, devletlerin bu prensibi kullanmanın uygun olmadığını düşündüğü durumlarda bu prensibin uygulanmayacağıdır.

Deniz ortamına zarar veren emisyonların azaltılması ve yok edilmesi ve ayrıca insanlar tarafından sahil sularına bulaşan nitrojen ve fosfor üzerine kontrollerin teşvik edilmesi, önemli yöntemler olarak belgede yer almaktadır (s. 174). Deniz ortamını tehdit eden faaliyetlerle bağlantılı sorunların önlenmesi ve çözülmesi için gelişmekte olan devletlere uygun maddi ve teknik kaynakları sağlamak için özel düzenlemeler yapılmalıdır (s. 178).

Kıyı devletlerin ve küçük ada tipi devletlerin çevresel değişikliklere karşı etkili ve sürdürülebilir bir şekilde mücadele edebilmeleri için tedbirler alınarak deniz ve sahil kaynaklarına yönelik tehditlerin azaltılması gerekmektedir (s. 193). Kuraklığa karşı hazırlıklı olmak için gıda kıtlığı ve çevreyi koruma vurgulanarak özel programlar oluşturulmalıdır (s. 220). Kuraklığa dayanıklı, ilgili bölgelerin çevre koşullarına uygun, hızlı büyüyen ve verimli bitkilerin çevresel güvenlik unsurları da dikkate alınarak geliştirilmesi, test edilmesi ve tanıtılması önerilmiştir (s. 109). Burada iki farklı yoldan oluşan iklim politikasının adaptasyonuna başvurulmaktadır. Adaptasyon yoluyla küresel iklim değişikliğinin neden olduğu sorunlara uyum sağlanarak dünyada yaşamın sürdürülmesi hedeflenmektedir. İklim koruması olarak tanımlanan diğer yol ise çevreye karşı tehditleri ortadan kaldırarak, küresel iklim değişikliğini önlemektedir. Her iki yol, iklim politikası bağlamında önemli olmasına rağmen burada çevrenin güvenliğini sağlayacak bir şekilde tehditleri mümkün

olduğunca ortadan kaldırmak yerine bitkilerin insanların tüketimi için en uygun hale getirilmesinden bahsedilmektedir ve böylece sorunun asıl kaynağı çözülmemektedir.

Doğanın güvenliğini sağlamak adına belgede teknolojinin kullanımının önemi de vurgulanmıştır. Gelişmekte olan devletlerin sahil ve deniz bölgelerinde sürdürülebilir kalkınma için güvenli teknolojiler ve yöntemlere erişim sağlanmalı ve bunların transferleri gerçekleştirilmelidir (s. 171). Çevreye duyarlı teknolojilerin yönetimi için teknoloji değerlendirme kapasitesinin oluşturulmasının gerektiği belirtilmiştir (s. 310). Gıda ve yenilenebilir hammaddelerin mevcudiyetini arttırmayla ilgili bir diğer bölümde, bu hedef için biyoteknolojinin güvenli bir şekilde tarımda, çevrede ve insan sağlığında uygulanması gerektiği yazmaktadır (s. 154). Biyoteknolojinin uygulanmasıyla ayrıca uzun vadeli ekolojik güvenlik amacıyla çevre bütünlüğünün korunması hedeflenmektedir (s. 161). Belgenin hazırlandığı dönemde ve bilhassa yeni yüzyıla girişle birlikte teknoloji kullanımı dünya çapında sürekli artmaktadır. Burada bu artışın çevre güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma için de önem taşıdığı tespit edilmiştir.

Doğa güvenliği bağlamında Gündem 21 belgesinin başında önemli bir cümle yer almaktadır. Bu cümlede çevreyle uyumlu diye tercüme edebileceğimiz “*environmentally sound*” kavramının tüm Gündem 21 belgesinde çevre açısından güvenli ve çevreyle uyumlu anlamına geldiğinden bahsedilmektedir (s. 3). Niteliksel içerik analizinde uluslararası belgelerdeki güvenlik kelimelerinin tespiti ve analizi için hazırlanmış olan kodlama kılavuzu bu spesifik kavramı kapsamamaktadır. Bu nedenle bu kavramı içeren cümleler analize dâhil edilmemiştir. Ancak bu önemli kavramı içeren cümleleri de dikkate almak adına, Gündem 21 belgesinde kaç kere geçtiği ve nasıl kullanıldığı kısaca incelenmiştir. Çevreyle uyumlu kavramı, diğer deyişle çevre açısından güvenli ve uyumlu ifadesi belgede toplamda 225 kere geçmektedir. Bu durumda ikinci soru için en sık olarak doğanın güvenliği cevabı verilmiştir. Ayrıca belgede doğanın güvenliğinin sınıflandırılma miktarı, önceden niteliksel içerik analizinde ikinci soruya verilen toplam cevapların miktarından (201) da yüksektir.

Çevreyle uyumlu ifadesinin Gündem 21 belgesinde bu kadar çok yer alması aynı zamanda çevrenin/doğanın güvenliğine de çok yer ve önem verildiğini göstermektedir. Doğanın güvenliği ile ilgili önceki cümlelerin dikkate alınmasıyla beraber toplamda 274 cümle, doğanın güvenliğine yer vermektedir. 351 sayfadan oluşan Gündem 21 belgesinin neredeyse ortalama her sayfasında doğanın güvenliği yer almaktadır. Kodlama kılavuzunda bulunmadığı ve ayrıca sayı olarak çok fazla oranda cümle doğanın güvenliğini içerdiği için burada özet halinde yeni tespit edilen cümlelerin içeriklerine değinilecektir. Cümleler incelendiğinde belirli alanların ve konuların çevre açısından güvenli ve olumlu olmasından bahsedildiği görülmektedir. Çevreyle uyumlu ve güvenli olması istenilen ve belgede bu yönde yönergeler hazırlanan alanlar ve konular şu şekilde özetlenebilir: Teknoloji, enerji, sürdürülebilir üretim, sürdürülebilir (ekonomik) kalkınma, ürünler, atıkların imhası, çalışma, turizm, kentsel gelişim, altyapı, ulaşım/nakliyat, kaynakların yönetimi, yol ağları, arazilerin kullanımı, biyoteknoloji, su yönetimi, zehirli kimyasalların yönetimi, radyoaktif atıkların yönetimi, kalkınma programları. Görüldüğü gibi Gündem 21 belgesi kapsamında birçok alanda doğanın güvenliğine önem verildiği tespit edilmiştir. Böylelikle devletler, bu belgeyi hazırlarken kendi güvenliklerinden ziyade yeni güvenlik anlayışında yer alan doğanın güvenliğine ciddi anlamda önem atfetmişlerdir. Günden 21 belgesinde çevrenin güvenliğine önem verilmesi ve bu yönde çözüm önerileri geliştirilmesi her ne kadar yeşil teorinin uluslararası ilişkilere temel bakış açısıyla uyum içerisinde olsa da, bazı ifadeler yeşil teori tarafından eleştiriye uğrayabilir. “Yönetim” kelimesinin kullanımı yeşil teori için burada başlıca bir eleştiri konusu olabilir. Belgede geçen “suyun yönetimi”, “kaynakların yönetimi” veya “ormanların yönetimi” (s. 94, “çevreyle uyumlu [ve güvenli]” ifadesinin kullanıldığı cümleler karş.) gibi ifadeler yeşil teoriye göre yanlıştır. Bunun nedeni çevrenin ve çevreyle ilgili alanların devletler tarafından yönetilebilecek unsurlar olmamalarıdır. Daha çok liberal teori içerisinde yerleşmiş olan yönetim kavramı yerine yeşil teori çevresel sorunların çözümünün aşağıdan yukarıya doğru olmasını tercih eder.

“Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?” sorusuna üçüncü olarak en çok, gıda güvenliği cevabı

sınıflandırılmıştır. Toplamda 41 kez bu yönde kodlanan cümlelerde gıda güvenliğinin önemi, bu alandaki hedefler ve hedeflere ulaşım için gerekli düzenlemeler, yöntemler ve yönergeler yer almaktadır. Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma (*Sustainable Agriculture and Rural Development* [SARD]) için tüm devletlerde tarım, çevre ve makroekonomi politikalarında düzenlemeler gerektiği belirtilmektedir (s. 125). Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınmanın başlıca hedefi, gıda üretimini sürdürülebilir bir şekilde arttırmak ve gıda güvenliğini yükseltmektir (s. 125). Su ve sürdürülebilir kentsel kalkınma bölümünde tüm devletlerin kendi kapasite ve mevcut olan kaynaklarıyla Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili kuruluşların dâhil edilerek iki taraflı veya çok taraflı iş birliği çerçevesinde belirli hedefler belirleyebileceklerinden bahsedilmiştir (s. 214). Bu hedeflerin ilki 2000 senesine kadar tüm kentlerde ikamet edenlerin, günde kişi başına en az 40 litre güvenli suyunun olmasıdır (s. 214). Gıda güvenliğinin sağlanması çoğu ülkede yüksek öncelik taşımaktadır ancak tarım, sadece artan nüfusa gıda sağlamamalı aynı zamanda diğer kullanımlar için de su tasarrufu sağlamalıdır (s. 216). Son olarak hayvancılıkta kullanılan suyla ilgili de hedefler gösterilmiştir: Yeterli miktarda içme suyunun karşılanması ve içme su kalitesinin farklı hayvan türlerinin ihtiyaçlarıyla uyumlu olması (s. 218).

Çevrenin korunmasında, sağlığı iyileştirmede ve yoksulluğu azaltmada güvenli su teminatı ve çevre temizliği çok önemlidir (s. 31, 209). Bu bağlamda gıdanın kirlenmesinin yok edilmesi ve güvenli içme suyunun garantilenmesi için kapsamlı ve sürdürülebilir su politikası önem taşımaktadır (s. 31).

Gıda güvenliğinin sağlanması ve korunması için Gündem 21 belgesi çok kapsamlı yönergeler ve yöntemler içermektedir. Buradaki ilk cümleye göre hükümetler, uluslararası, hükümet dışı ve yerel toplumsal kuruluşların desteği ve onlarla iş birliği içerisinde doğrudan veya dolaylı olarak gıda güvenliğini ve uygun olduğu takdirde sürdürülebilir tarım kapsamında gıda konusunda kendine yeterliliği teşvik etmeyi hedefleyen faaliyetleri gerçekleştirmelidir (s. 16). Diğer sınıflandırılan cümlelerde de benzeri şekilde devletlerin veya hükümetlerin gıda güvenliği konusunda sorumlulukları, almaları gereken önlemler ve faaliyetleri belirtilmiştir. Sürdürülebilir tarımın ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi kısmındaki bir alt bölüm,

gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınmayı özellikle dikkate alarak tarım politikalarının planlanmasını ve entegre edilmiş programların gözden geçirilmesi başlığını taşımaktadır (s. 126). Bu başlık altında gıda güvenliği için itici gücün tarımsal üretimi sürdürülebilir ve belirgin bir şekilde arttırılması ve insanların yeterli gıda ve kültürlere uygun gıdaya erişim haklarının iyileştirilmesi yer almaktadır (s. 126). 1998 senesinden önce sürdürülebilir gıda imalatı ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde gıda güvenliğini iyileştirmek için uygunsa var olan programların devamlılığını sağlamak ve onları geliştirmek gereklidir (s. 126). Ayrıca gıda güvenliğiyle ilgili ulusal politikanın değerlendirilmesi şarttır (s. 126). Bu bağlamda sürdürülebilir tarım, kentsel kalkınma ve iyileştirilmiş gıda güvenliği için politikaların ifade edilmesi, uygulanması ve izlenmesi kaçınılmazdır (s. 127). Gıda güvenliğini destekleme için alt bölge düzeyinde bölgesel üretim ve ticaret imkânlarını kullanan entegre ve sürdürülebilir tarımsal kalkınma ve gıda güvenlik stratejileri uygulanmalıdır (s. 127). Bunun dışında gıda teminatını, talebini ve evlerin gıdaya erişimini etkileyen faktörleri, gıda güvenliği yardım planları üzerinden denetleyen ulusal ve bölgesel erken uyarı sistemleri desteklenmelidir (s. 127).

Uygun düzeylerde hükümetler, uluslararası ve bölgesel kuruluşların da desteğiyle beraber geliştirilmiş gıda imalatı ve güvenliğiyle ilgili teknolojilerin uygulanmasında tarımla ilgilenen ailelere yardım etmelidirler (s. 128). Hükümetler ayrıca uygun düzeyde geçimlik tarımın farklı ihtiyaçlarını ve pazara yönelik mahsulleri de dikkate alarak (s. 129) doğal kaynak yönetimini ve gıda güvenliği faaliyetlerini gerçekleştirmelidirler (s. 129). Hükümetler, uygun olan düzeyde uluslararası ve bölgesel kuruluşların, hükümet dışı kuruluşların, özel sektörün, akademik bilimsel kuruluşların yardım ve desteği ile bilhassa gelişmekte olan devletlerde sürdürülebilir tarımsal sonuçlar ile gıda güvenliğini iyileştirmek için geleneksel ve modern biyoteknolojinin kullanımıyla hem bitki hem de hayvan yetiştiriciliğini geliştirmelidirler (s. 154, 155). Değişimden önce çiftçilerin gereksinimleri, değişimin sosyal-ekonomik, kültürel ve çevresel etkileri ve biyoteknoloji kullanımının çevresel bütünlüğünün devam ettirilmesine dair etkileri de dikkate alınmalıdır (s. 155). Hükümetler, uygun olan düzeyde ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşların desteğiyle birlikte ulusal erken uyarı sistemlerinin ve gıda

güvenliği yardım planının geliştirilmesi için Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (*Food and Agriculture Organization of the United Nations* [FAO]) programlarını ve diğer programları desteklemelidirler (s. 115). İncelenen son üç (s. 115, 129, 155) cümlede *uygun olan düzeyde* ifadesi yer almaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu cümleler, belgede yer alan yönergelerin etkisini ve gücünü zayıflatmaktadır. *Uygun olan düzeyin* ne olduğunun net bir şekilde ifade edilmemiş olması belirsizliğe neden olmaktadır ve bu durum daha etkin bir şekilde hedeflere ulaşımı zorlaştırmaktadır. Ayrıca bu uygun düzeyin devletler tarafından belirlenmesi öngörülüyse, devletler çıkarlarını dikkate aldıkları takdirde çevre konusuna daha az önem atfedecekleri tahmin edilebilir.

Bilhassa gelişmekte olan devletlerde birçok farklı düzeyde sorunların bulunması sonucu güvenliğin sağlanamaması nedeniyle gıda güvenliği de yeterince gelişmemiştir. Gıda güvenliğini teşvik eden ulusal faaliyetleri destekleme amacıyla gelişmekte olan devletlerde teknoloji edinimi, transferi ve adaptasyonu hızlandırılmalıdır (s. 156, 157). Gıda güvenliğini sağlamada ayrıca kadınların ve yerli çiftçilerin tarımsal eğitime, krediye ve gelişmiş teknoloji kullanımına erişiminin artırılması için mekanizmalar kurulmalıdır (s. 299). Çiftçilerin rollerinin güçlendirilmesi (s. 297) adlı bölümde, çiftçilerin kararlarını vermelerinde doğal kaynakları verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanmayı tercih etmeleri için hükümetler, fiyatlandırma mekanizmalarını, ticaret politikalarını, mali teşvikleri ve diğer politika araçlarını desteklemelidir (s. 298).

Gıda güvenliği için güvenli suyun sağlanması da çok önemlidir. Sağlık ve hijyen konusunda bilgilendirme ve güvenli içme suyuna geniş erişim vs. suyla bulaşan hastalıkların (örneğin kolera) azaltılması hedeflenmektedir (s. 34). Diğer taraftan tüm devletler kırsal toplumları uluslararası iş birliğinden yararlanarak kendi kapasite ve mevcut kaynaklarına göre yeteri miktarda güvenli suya erişimlerinin ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması için uygun sanitasyonu garantilemeleri gerekmektedir (s. 218).

Gündem 21 belgesi, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin de gıda güvenliğinin sağlanmasında önemli rol oynadığını belirtmiştir. Örneğin toplumlar,

kimyasal ve gübre kullanımlarının insan sağlığına, gıda güvenliğine ve su kalitesine olan kirlетici etkileri hakkında bilgilendirilmelidir (s. 220). Eğitimin ve bilgilendirmenin erken yaşta başlaması gerektiğı de belirtilen noktalar arasındadır. Okullar, öğrencilerini güvenli içme suyu, sanitasyon, gıda dâhil olmak üzere çevresel sağlık ve ekosistemlerle ilgili yerel ve bölgesel çalışmalara dâhil etmelidirler (s. 322). Bu çalışmalara ulusal parklardaki, korunma altına alınmış doğal bölgelerdeki vs. hizmetler ve çalışmaların da katılması gerekmektedir (s. 322).

Gündem 21 belgesinde küresel iklim değışikliğinin tatlı su kaynaklarına etkisinin anlaşılması ve bu miktarın belirlenmesi gerektiğı yazmaktadır (s. 223). 1990’a kadarki on yılda kentsel ve kırsal alanlarda güvenli içme suyun ve sanitasyonun sağlanmasında her ne kadar benzeri görülmemiş ilerlemeler olsa da, yeterli değildir (s. 210). 1990’lar için Güvenli Su ve Sanitasyon Konusunda Küresel Danışma (“*Global Consultation on Safe Water and Sanitation for the 1990s*”) müzakeresinde kabul edilen Yeni Delhi Beyanı (*New Delhi Statement*) sayesinde sürdürülebilir bir temelde, yeterli miktarda güvenli suya erişim ve herkes için uygun sanitasyon sağlama ihtiyacı resmi bir karakter kazanmıştır (s. 210). Bu bağlamda bazılarına daha çok yerine herkese biraz (“*some for all rather than more for some*” [s. 210]) yaklaşımı, vurgulanmıştır. Güvenli içme suyunun sağlık açısından önemi, Gündem 21 belgesinde birçok cümlede belirtilmiştir. Halk sağlığının korunması için güvenli içme suyunun sağlanması gerekmektedir (s. 205). Belgenin başlarında, temel sağlık sistemlerin geliştirilmesinde ve güçlendirilmesinde insanların temel sağlık ihtiyacı olan su, güvenli gıda ve sanitasyon karşılanmasından bahsedilmektedir (s. 32).

Gıda güvenliği konusu Gündem 21 belgesinde geniş çapta ele alınmıştır. Bu bağlamda hükümetlerin yerine getirmesinin öngörüldüğü birçok önlem ve yönergeler hazırlanmıştır. Bu önlem ve yönergelerin detaylı bir şekilde, gıda güvenliğinin sağlanması için gerekli faaliyetleri içerdikleri ve böylece sorun çözümü odaklı oldukları tespit edilmiştir. 1992 senesindeki uluslararası konferansta devletler, insanlar için yaşamsal öneme sahip olan güvenli gıda konusunu ciddiye alarak bir sonuç belgesi olan Gündem 21 belgesini hazırlamışlardır. Ancak burada bazı ifadelerin kullanımı belgenin içerdığı yönergelerin gücünü zayıflattığı söylenebilir.

Bunun dışında Gündem 21 belgesinin uluslararası hukuka göre bir bağlayıcılığı olmaması da tüm ifade edilen hedeflerin ulaşımını zorlaştırmaktadır. Uluslararası alanda bu konuda ilk bağlayıcı olan belge bir sonraki bölümde incelenecek olan Kyoto Protokolüdür.

Niteliksel içerik analizinde bir sonraki sırada en sıklıkla görülen kategori, insanların güvenliğidir. Toplamda sınıflandırılan cümlelerin %12,47'sini oluşturan 25 cümle bu kategoride bulunmaktadır. Bu cümlelerde insan güvenliğiyle ilgili sorunlar, bu alandaki hedefler, konunun önemi ve insan güvenliğini sağlamada devletlere düşen görevler ve bununla ilgili yönergeler yer almaktadır.

Güvenli ve sağlıklı bir barınağa erişim bir insanın fiziki, psikolojik, sosyal ve ekonomik refahı için gerekli olmasının yanı sıra ulusal ve uluslararası eylemin de temel parçası olmalıdır (s. 46). İnsanların temel hakkı olan uygun eve sahip olma durumu, kutsal bir şekilde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme belgelerinde yer almaktadır (s. 46). Ancak belgenin hazırlandığı dönemde dünyada yaklaşık 1 milyar insanın güvenli ve sağlıklı barınağı olmadığı ve bu konuda uygun faaliyetlerin olmaması durumunda bu sayının yüzyılın sonuna kadar ve sonraki dönemde ciddi derecede artacağı belirtilmiştir (s. 46). 16 düşük gelirli, gelişmekte olan devletler için 1991 senesinde Dünya Kalkınma Raporundaki veride, 1989'da bu devletlerde hükümet harcamalarının %5,6'sının barınma/ev, imkânlar, sosyal güvenlik ve refah alanına harcandığı yazmaktadır (s. 62). Bu verilerde en yüksek değere (%15,1) güçlü konut programını başlatan Sri Lanka sahiptir (s. 45, 62). Aynı senede OECD sanayileşmiş devletlerde, hükümet harcamalarının ortalama %39'u (harcamaların en az %29,3'ü ve en çok %49,4'ü) barınma/ev, imkânlar, sosyal güvenlik ve refah alanında harcanmıştır (s. 63). Bu veriler, farklı gelişmişlik derecelerindeki devletlerin harcamalarının insan güvenliğinin sağlanmasını nasıl etkilediğini göstermektedir.

Söz konusu dönemdeki biyolojik çeşitliliğin azalması, büyük çapta insanların faaliyetlerinden kaynaklanmakta olup insanların gelişmesi açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır (s. 149). İnsanların sağlığını ciddi derecede tehdit edebilecek faktörler arasında tehlikeli atıkların yasadışı taşınması yer almaktadır (s. 252).

Burada insan güvenliğini ciddi derecede tehdit eden faktörler arasında en çok insanların kendilerinin ürettiği sorunların yer aldığı görülmektedir.

İnsanların güvenliğinin en önemli faktörlerden birisi insanların sağlığının korunmasıdır. 2000 senesine kadar tüm devletlerin ulusal kalkınma programlarına sağlığın korunmasının dâhil edilmesi hedeflenmiştir (s. 41). Çevresel kirlenme ve tehlikelerden oluşan sağlık risklerini azaltma adlı bölümde, genel hedef tehlikeleri en aza indirmek ve çevreyi insan sağlığının ve güvenliğinin bozulmadığı veya tehlikeli olmayacağı bir dereceye kadar korumak ve tüm bu eylemlerin yanında kalkınmayı da teşvik etmektir (s. 41). Bu cümle sadece bir hedef olarak insan güvenliğinin sağlanmasını ifade etmemektedir. Bunun dışında bu cümle, devletlerin çevre korunmasına karşı bakışlarını da net bir şekilde ifade etmektedir. Çevrenin, insanların sağlığına ve güvenliğine zarar vermeyecek veya tehlike oluşturmayacak seviyeye kadar korunması gerektiği (s. 41) ifadesi, merkeze insanı koymaktadır. Çevrenin korunması kendisi bir hedef değil, onun yerine amaca (insanın güvenliği) hizmet eden bir araç olarak görülmektedir, başka bir ifadeyle çevrenin korunmasıyla (=araç) beraber insanların güvenliğini (=amaç) tehdit eden risklerin azaltılması istenmektedir. Gündem 21 belgesi burada çevrenin korunmasını kapsamlı bir şekilde ele almamaktadır. Aksine çevrenin korunmasının sadece insanların çıkarlarına hizmet edecek şekilde yeterli olduğu, ifade edilmiştir. Çevreyi merkeze alan bir uluslararası belgenin böyle bir bakış açısına sahip olması ve ayrıca bu belgenin bağlayıcılığının da olmadığı göz önünde bulundurulursa, bu bakış açısının küresel iklim değişikliği sorununun çözümü açısından çok sorunlu olduğu açık ve net bir şekilde görülebilmektedir.

Dünyada insan güvenliğinin sağlanması adına Gündem 21 belgesinde hükümetler için düzenlemeler ve yönergeler hazırlanmıştır. Bu yönergeler arasında insanların güvenliğini geniş çapta ele alan bir cümlenin üç kez tekrarlanmış olması dikkat çekicidir (s. 16, 29, 37). Bu cümlede farklı içerikler bir araya gelmektedir: Bir yandan hükümetlerin aktif bir şekilde adımlar atarak önleme ve tedavi için sağlık tesislerini kurma ve güçlendirme için programlar uygulamaları belirtilirken, diğer yandan bu programların uygulanmasında kadın-merkezli, kadınlar tarafından yönetilen güvenli ve üreme alanında etkili sağlık hizmetleri, ödenebilir/düşük fiyatlı

ve erişebilir hizmetlerin yer almasının altı çizilmiştir. Ayrıca bu hizmetlerin verilmesinde özgürlük, onur, kişisel değerler, etik ve kültürel hususlar gibi değer ve normların da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (s. 16, 29, 37). Bu cümlelerin farklı sayfalarda tekrar yer alması, belgeyi hazırlayan devletlerin bu içeriğe verdikleri önemi de göstermektedir. İnsanların güvenliğinin önemli bir faktörünü oluşturan sağlığın korunmasında, bilhassa kadınlar tarafından yönetilmiş ve belirli normların da dikkate alınarak geliştirilmiş faaliyet programlarının hazırlanmasına burada ciddi önem atfedilmiştir. Kadınların burada farklı, önemli görevlere dahil edilmeleri feminizm tarafından istenen bir durumdur. Uluslararası politikada kadınların da önemli pozisyonlarda söz haklarının olması ve böylece bu alanın erkek merkezli olmaktan çıkmasının önemi feminizm tarafından ayrıca vurgulanmıştır (Tickner, 2005: 7).

Sağlıkla ilgili yönergeler, belgenin farklı bölümlerinde yer almıştır. İçme suyu teminatı ve sanitasyon adlı program alanında dört yol gösterici ilke arasında su kaynaklarının, sıvı ve atıkların entegre etme yönetimiyle sağlığın korunmasını sağlaması ele alınmıştır (s. 210). Atıkların insan sağlığı için potansiyel tehdit olması nedeniyle atık maddelerinin arıtılmasına ve atılmasına gerekli öncelik verilmelidir (s. 260).

Hükümetlerin uygun olduğu düzeyde, deney amaçlı, güvenli olmayan maddelerin kullanımını engellemek amacıyla ilaç ve tıbbi teknolojilerini taramaları, sistematik örnekleme ve değerlendirme prosedürlerini oluşturulmaları ve uygulamaları gerekmektedir (s. 158). Ayrıca hükümetler uygun olduğu düzeyde etik hususların dikkate alınarak üreme sağlığıyla ilgili ilaç ve teknolojilerin güvenli ve etkili olmasını sağlamalıdır (s. 158). Uygun olduğunda, yaşlı insanların güvenliği tamamen aile üyelerine bağlı olmaması için kurumsal değişiklikler gerçekleştirilmelidir (s. 29). Son incelenen cümlelerde yukarıda da olduğu gibi “uygunsa” kavramına sıkça rastlanılmıştır. Daha önce bu kavramın kullanımı değerlendirildiği için burada tekrar ele alınmayacaktır ancak kavramın bu kadar sık kullanılmasına dikkat çekmek önem taşımaktadır. Burada ayrıca dikkat çekici olan diğer bir husus ise, bilhassa son satırlarda ele alınan, bazı içeriklerin belgenin asıl konusu olan çevre, kalkınma ve sürdürülebilirlikten (çok) uzak olmasıdır. Bu durum

kimi zaman belgede asıl konunun geniş çapta ele alındığından kaynaklanabilse de bazı içeriklerin asıl konulardan çok uzak, hatta alakasız olduğu söylenebilir. Örneğin yaşlıların güvenliğinin asıl konuyla doğrudan bir bağlantısını kurmak güçtür. Belgenin çok kapsamlı olması veya 21. yüzyıl gibi uzun bir dönem için hazırlandığı göz önünde bulundurulduğunda geniş çapta konuların ele alınması anlamlı olsa da, yine de bazı içerikler belgenin asıl hedefinden tamamen uzaktır.

Belgede insan güvenliği, farklı alanlarda ele alınmıştır. Kıyı bölgelerde yaşayanların güvenliği ve deniz hareketlerinin verimliliği için deniz koşullarının daha iyi tahmin edilebilmesi sağlanmalıdır (s. 188). Burada insan güvenliğine yer verilmiş olsa da deniz koşullarının tahmini, deniz hareketinin verimliliği açısından da değerlendirildiği için devletlerin kendi güvenlikleriyle de alakalıdır.

Uluslararası Çalışma Örgütü Kimyasallar Sözleşmesi (Chemicals Convention), işyerinde güvenlik ve sağlık için tehlikeli kimyasalların yasaklanması durumunda ithalat ve ihracat yapan devletler arasında iletişim kurulmasını gerekli kılar (s. 231-232). İşçi güvenliğini arttırmak için meslek kaynaklı hastalıklar, mesleki ve çevresel zehirlerin neden olduğu hastalıkları azaltmak için önleyici stratejiler ön plana konulmalıdır (s. 43). İşçiler ve temsilciler, çevre bilincini artırmak, güvenlik ve sağlıklarını sağlamak, ekonomik ve sosyal refahlarını iyileştirmek için yeterli eğitime erişebilmelidirler (s. 288). Tüm arazi kullanıcıları, özellikle yerli halk, kadınlar, yerel topluluklar, düşük gelirli kent sakinleri ve kırsal yoksullar için kullanım güvenliği sağlayan uygun arazi (mülkiyeti) biçimlerinin oluşturulması öngörülmüştür (s. 51).

Belgede insan güvenliğiyle ilgili olarak henüz halihazırda kabul edilmiş olan sözleşmelerden de bahsedilmektedir. Cinsel ayrımcılığı sonlandırmak ve kadınların arazi ve diğer kaynaklara, eğitime, güvenli ve eşit işe erişimi için Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü ve UNESCO'nun sözleşmeleri kabul edilmiştir (s. 271). Gündem 21 belgesinin bu kısmında cinsiyet eşitsizliği sorunun ele alınması ve sorunun çözümü için kesin tedbirlerin belirlenmesi feminist teorinin savunduğu içeriklerle uyumludur. Kaliteli bir çevre, iyileştirilmiş yaşam standartları, eğitim ve işe erişim dâhil olmak üzere,

gençlere güvenli ve sağlıklı bir gelecek sağlanması için uluslararası toplumda çok sayıda eylemlere ve önerilere yer verilmiştir (s. 275).

Gündem 21 belgesinde en nadir sınıflandıran güvenlik alanları iktisadi, uluslararası ve ulusal güvenlik olmuştur. Siyasi güvenlik, belgede hiç yer almamaktadır. Bu alanların çok az sayıda kodlanması dikkat çekicidir. Bu alanların tümü, devletlerin güvenliklerini içermekte veya yansıtmaktadırlar. Böylelikle önceden ele alınan güvenlik konularının yeni güvenlik anlayışını yansıttıkları ve daha çok ele alındıkları, klasik güvenlik anlayışını yansıtan güvenlik alanlarına ise belgede neredeyse hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Toplamda 5 kere kodlanan iktisadi güvenlik kavramı, tüm niteliksel içerik analizinin %2,5'ini oluşturmaktadır. Sınıflandırılan ilk üç cümle “*Promoting Sustainable Development Through Trade Basis for Action*” adlı bölümde yer almaktadır (s. 4-7). Sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu olan ve küresel üretimin karşılaştırmalı üstünlüğe göre optimal dağılımını sağlayan açık, adil, güvenli, ayrımcı olmayan ve öngörülebilir çok taraflı bir ticaret sisteminin tüm ticaret ortaklarının yararına olduğu belirtilmiştir (s. 4). İktisadi güvenlik, aynı bölümde Uruguay Turu bağlamında geçmektedir. Uruguay Turu, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (*General Agreement on Tariffs and Trade* [GATT]) kapsamında gerçekleştirilen çok taraflı ticaret müzakeresinin sekizinci turudur ve 1986-1994 seneleri arasında gerçekleştirilmiştir (World Trade Organization, t.y.). Uruguay Turu’nun erken, dengeli, kapsamlı ve başarılı sonucu, dünya ticaretinin daha fazla liberalleşmesini ve genişlemesini sağlayacak, gelişmekte olan devletlerin ticaret ve kalkınma olanaklarını artıracak ve uluslararası ticaret sistemine daha fazla güvenlik ve öngörülebilirlik sağlayacaktır (s. 5). Uluslararası toplumun, adil, güvenli, ayrımcı olmayan ve öngörülebilir uluslararası ticaret sistemi sağlaması gereklidir (s. 6). Bu bölümde kodlanan cümlelerde sürdürülebilir kalkınma, ticaret alanında ele alınmış olup aynı zamanda güvenlik konusuna önem verilmiştir.

Belgede “Sınai Kalkınma” (“*Industrial Development*”) bölümünde uygun olduğu takdirde hükümetlerin, ilgili Birleşmiş Milletler organlarıyla ve uygunsa hükümetler arası ve hükümet dışı kuruluşlarla ve özel sektörle iş birliği içerisinde

sanayiye güvenli, daha az kirlletici ve enerji dâhil tüm kaynakları ve materyalleri daha verimli kullanarak yeni teknolojiler, ürünler ve prosedürler geliştirme kapasitelerini arttırmaları ve güçlendirmeleri için cesaretlendirmelerine vurgu yapılmaktadır (s. 80). Ulusötesi şirketler dâhil iş dünyası ve endüstri, sağlık, güvenlik ve çevresel faktörler açısından ürünlerin ve prosedürlerin sorumlu ve etik yönetimini sağlamalıdır (s. 292). İncelenen cümlelerde güvenlik kavramı iktisadi alanda kullanılmış olsa da cümleler aynı zamanda çevre ve sürdürülebilir kalkınmayla da ilgilidir. Gündem 21 belgesinde, yalnız devletlerin iktisadi çıkarlarını içeren iktisadi güvenlik ile ilgili hiçbir cümle tespit edilmemiştir.

Ulusal güvenlik için niteliksel içerik analizinin sonuçlarının %1'ini oluşturan 2 sınıflandırma bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi bölümünün alt bölümü olan nakliyat başlığını taşıyan kısımda, ulusal güvenlik yer almaktadır. Bu program alanının temel hedefi, uygun görüldüğü şekilde maliyet etkinliği olan politikalar ve programların geliştirilip teşvik edilmesi, uygun görüldüğü şekilde zararlı emisyonların ve nakliyat sektörünün diğer olumsuz çevresel etkilerinin kalkınma önceliklerini, yerel ve ulusal koşullar ile güvenlik yönlerini de dikkate alarak sınırlandırılması, azaltılması ve kontrolüdür (s. 79). Burada doğrudan ulusal güvenliğin kendisine yer verilmemiş onun yerine nakliyat konusu bağlamında ulusal güvenliğin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Sınıflandırılan diğer cümle ise küçük, gelişmekte olan ada tipi devletlerle ilgilidir. Burada küçük ada tipi devletlerin, küresel iklim ısınmasından ve deniz seviyesinin yükselmesinden yüksek oranda zarar görebilecekleri belirtilmiştir (s. 193). Bu adaların kimileri (düşük deniz seviyesinde bulunanların) tüm ulusal topraklarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar (s. 193). Sınıflandırılan her iki cümlede devletlerin güvenlikleri, sadece kendi varlıkları veya ciddi zarar görme riskleri durumunda dikkate alınmaktadır.

Uluslararası güvenlik için de sadece 2 cümle sınıflandırılmıştır. Evrensel güvenlik ve etik hususlar çerçevesinde temel ve üreme sağlığı hizmetleri için farklı teknolojilerin, karşılaştırmalı sosyal, çevresel ve finansal maliyetlerini ve faydalarını değerlendirmek için araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (s. 159). Burada uluslararası güvenlik, insan sağlığının iyileştirmesiyle ilgili bir

bölümde yer almıştır. İkinci cümlede ise insanların yerel ve bölgesel düzeydeki faaliyetlerinin, sıklıkla küresel tehditlere (örneğin stratosferik ozon tabakasının incilmesi) katkıda bulunduğu yazmaktadır (s. 316). Böylelikle insanların kendi faaliyetleri, uluslararası güvenliği negatif anlamda etkileyebilmektedir.

Uluslararası güvenlik için niteliksel içerik analizinin sonuçlarının değerlendirilmesiyle beraber Gündem 21 belgesi için ikinci araştırma sorusunun tüm cevapları ele alınmıştır. “*Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusuna kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji/atık güvenliği, doğanın güvenliği, gıda ve insanların güvenliği cevabı verilebilmektedir. Kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji/atık güvenliği birçok alanı kapsaması ve ayrıca belirli bir ifadenin kullanımıyla beraber doğanın güvenliğinin, belgede niteliksel içerik analizinin sonuçlarının dışında daha da çok yer alması (“*çevreyle uyumlu*” = “*çevre açısından güvenli ve çevreyle uyumlu*”) göz önünde bulundurulduğunda, Gündem 21 belgesinin en çok doğanın güvenliğine yer ve önem verdiği söylenebilmektedir. Öte yandan klasik güvenlik (ulusal, uluslararası, siyasi, (iktisadi)) için çok az miktarda sınıflandırma oluşturulabilmiştir. Burada belgenin hazırlandığı dönemde yeni güvenlik anlayışının uluslararası alanda kabul edilmiş olması ve giderek daha da yaygınlaştığı görülür. Belgenin hazırlanmasından kısa süre önce Soğuk Savaş’ın hâkim olduğu dönemde (ve öncesinde) salt askeri güvenlik olarak tanımlanabilen klasik güvenlik, uluslararası düzeyde tek güvenlik anlayışıdır.

Sürdürülebilir kalkınma ve çevreyle ilgili bir belgenin çok sayıda güvenlik kavramı (>200) içermesi ayrıca dikkat çekicidir. Bu sınıflandırılan cümlelerin çoğu doğanın güvenliğini içerseler de kimi cümlelerde devletlerin kendi bakış açıları ve çıkarlarının da belge metnine yansıdığı tespit edilmiştir. Burada kimi zaman çevreyi korumak, kendisi bir hedef değil de amaca (insanların, devletlerin güvenliği/refahı/çıkarları) ulaşmada bir araç olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle Gündem 21 belgesinde her ne kadar kelimeler, yeni güvenlik anlayışıyla uyumlu bir şekilde seçilmiş olsalar da, satırlar arasında devletlerin kendi çıkarları ve konuya bakış açıları okunabilmektedir (s. 41, 188 karş.).

Gündem 21 belgesinde “Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?” sorusunu cevaplamak için kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Bu kodlamaların sonuçları üçüncü araştırma sorusu için net bir cevap vermektedir. Toplamda sınıflandırılan 20 cümlelerin tümü yumuşak güç kullanımı kategorisine aittir. Tüm belgede güvenliğin sağlanması için hiçbir şekilde sert güç kullanımı önerilmemiştir.

İlk sınıflandırılan cümle, sağlık ve güvenlik standartlarıyla ilgili olanlar da dâhil olmak üzere, çevreyle ilgili düzenlemelerin veya standartların nedensiz veya haksız bir ayrımcılık aracı veya ticarete örtülü bir kısıtlama oluşturmamasını şart koşturmaktadır (s. 8). Gündem 21 belgesinde farklı program alanları yer almaktadır. Bunların bir tanesi ise güvenliği arttırmak ve iş birliği için uluslararası mekanizmaları geliştirmek olan D grubudur (s. 162-164). D grubuna önceki program alanlarında sıkça atıf yapılmıştır. Örneğin program alanı A’nın hedefleri önerilirken, program alanı D’deki güvenlik önlemlerinin uygun kullanımının teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir (s. 154). Hükümetler etik unsurları da dikkate alarak program alanı D’yi temel almalı ve uygun güvenlik prosedürleri geliştirmelidirler (s. 157). Bunlara ek olarak geleneksel biyoteknolojiler hakkında eğitim ve bilgi alışverişi ile güvenlik prosedürleri konularında eğitim programlarının yürütülmesine özel önem verilmelidir (s. 157).

İnsan sağlığının iyileştirilmesi (program alanı B) adlı program alanında da etik unsurlar dikkate alınıp program alanı D’ye dayanarak, uygun güvenlik prosedürlerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerektiği yazmaktadır (s. 158, 159). Program alanı C, çevrenin korunmasının artırılması (“*Enhancing Protection of the Environment*”) başlığını taşımaktadır. Bu alanda da yine iki diğer alanda olduğu gibi etik unsurların dikkate alınması ve program alanı D’ye dayanarak, uygun güvenlik prosedürlerinin hükümetler tarafından geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (s. 162). Program alanı C’nin hedefleri şu şekilde özetlenmiştir: Programın ayrılmaz bileşeni olan güvenlik prosedürlerini destekleyerek biyoteknoloji ve diğer teknolojilerin uygun kullanımıyla çevresel bozulmayı önlemek, durdurmak ve tersine çevirmek hedeflenmiştir (s. 160-161). Hiç şüphesiz burada güvenlik prosedürlerine atfedilen önem, dikkat çekicidir.

Program alanı D içerisinde, sadece uygun ve şeffaf güvenlik ve sınır kontrol prosedürleri uygulanması halinde, toplumun genel olarak biyoteknolojiden maksimum fayda elde edebileceği, potansiyel fayda ve risklerini kabul etmek için çok daha iyi bir konumda olacağı yazmaktadır (s. 163). Birçok temel prensip, bu güvenlik prosedürlerinin altında yatabilmektedir (s. 163). Hükümetler, uygun düzeyde, ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşların, özel sektörün, hükümet dışı kuruluşların, akademik ve bilimsel kurumların desteğiyle beraber mevcut bilgileri toplayarak, farklı ülke ve bölgelerin spesifik ihtiyaçlarına adapte olarak, güvenlik prosedürlerini geniş çapta ulaşılabilir hale getirmelidirler (s. 163). Hükümetler, risk değerlendirmesi ve risk yönetimi alanlarında bilimsel gelişmeyi ve sınıflandırmayı teşvik etmek için gerektiğinde mevcut güvenlik prosedürlerini daha da geliştirmek durumundadırlar (s. 163). Ayrıca hükümetler, biyoteknolojideki güvenlikte uygulanacak kılavuzlar için bir temel olarak uluslararası kabul görmüş ilkeler çerçevesinde uyumlu güvenlik prosedürlerini derlemeli, güncellemeli ve geliştirmelidirler (s. 163). Bunlara uluslararası anlaşmanın gerekliliği ve fizibilitesinin değerlendirilmesi, daha da gelişmek için uluslararası veya diğer uzman kuruluşlar tarafından halihazırda üstlenilmiş olan çalışmalara dayanarak bilgi alışverişini bir temel olarak desteklenmesi de dâhildir (s. 163). Program alanı E’de uygun görüldüğü takdirde yerel, bölgesel ve uluslararası düzeylerde güvenlik değerlendirmesi ve risk tespiti için uygun mekanizmaların kurulması ve uyarlanması ulaşılabilecek hedefler arasındadır (s. 165). İşçilerin ve sendikaların rollerinin güçlendirilmesi başlığı altında ise güvenlik, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma konularında ikili ve üçlü mekanizmaların oluşturulmasına vurgu yapılmaktadır (s. 287).

Ulusal düzeyde karşı önlemlerin uygulanmasını kolaylaştırmak adına tehdidin etkisinin böyle bir eylemi haklı çıkarmak için yeterince doğrulanmış olması önemlidir (s. 223). Bu cümle iklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisini ele alan bölümde geçmektedir. Burada ayrıca artan su seviyesinin birçok küçük ada tipi devlet için yaşamsal tehdit olduğu yazmaktadır (s. 223). Bazı konu alanlarında güvenliğin sağlanması için de yumuşak güç kullanımı gerekmektedir. Örneğin tehlikeli atıkların test edilmesi için uygun metotların geliştirilmesi ve kullanılması,

karakterize edilmesi ve sınıflandırılması, ayrıca tehlikeli atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimi için güvenlik standartlarının ve prensiplerinin hükümetler tarafından benimsenmesi veya uyarlanması gerekmektedir (s. 251).

Ormanların korunmasıyla ilgili kısımlarda ise yeterli ve uygun kurumsal güçlendirmenin yapılması gerektiği birçok raporda belirtilmiştir (UNEP, World Bank, FAO, vb.) (s. 91). Hükümetler, uzun vadeli orman koruma ve yönetim politikaları çerçevesinde orman sınıflandırmanın önemini kabul etmelidirler (s. 94).

Görüldüğü gibi Gündem 21 belgesi çevresel sorunları sadece yumuşak güç kullanımı üzerinden çözmeyi öngörmüştür. Bunun nedeni ise 20. yüzyılın sonlarında uluslararası ilişkiler disiplinde yeni güvenlik anlayışının içerisinde bulunan bu güvenlik alanındaki (çevresel güvenlik) sorunlarının sert güç ile çözülemeyeceğidir. Tehdit, artık diğer devletler tarafından değil küresel iklim değişikliği ve insanlardan kaynaklanmaktadır. Bu tehditleri ortadan kaldırmak için de realizmde savunulan askeri gücün kullanımı yerinde olmayacaktır. Burada eleştirel güvenlik anlayışının savunduğu gibi özellikle 1990'ların sonrasında tehditlerin çeşitlenmesiyle beraber güvenlik kavramının da genişlediği görülür (Bilgin, 2010: 39). Ortaya çıkan farklı tehditlerin ortadan kaldırılması ise yumuşak güç kullanımı ile mümkündür. 1992 yılında hazırlanmış olan Gündem 21 belgesinde ele alınan çevresel güvenlik unsurları da yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde olduğundan dolayı eleştirel güvenlik anlayışına göre bu sorunlar yumuşak güç kullanımı ile çözümlenmelidir.

Gündem 21 maddesinde güvenlik kavramının çok fazla geçmesiyle beraber üç araştırma sorusunun dışında “*Güvenliği ne tehdit etmektedir?*” sorusuna da iki cevap verilmektedir. Burada çevresel tehditlerin öne çıktığı görülür. Sürdürülebilirliğin demografik trend ve faktörlerin çevresel etkilerden kaynaklandığı veya kaynaklanabildiği alanların tespit edilmesi için metodolojiler ve araçlar geliştirilmelidir (s. 26). Hükümetler, ilgili uluslararası kuruluşlarla iş birliği içerisinde ulusal, bölgesel ve yerel çevresel tehditler ve acil durumlarla başa çıkabilmek için stratejiler geliştirmeli ve bunları uygulamalıdır (s. 328). Her iki cümlede güvenliğin çevresel faktörler nedeniyle tehdit edildiği yazmaktadır. Son

cümlede ayrıca bu tehdidin farklı düzeylerde var olabileceği belirtilmiştir (ulusal, bölgesel, yerel).

Gündem 21 belgesinde geçen bazı sınıflandırılmayan güvenlik kavramlarına da yer vermek önemlidir zira güvenlik kavramı, şimdiye kadar belgelerde görüldüğünden farklı bir şekilde ele alınmaktadırlar. Güvenlik kültürü adlı yeni bir kavram belgede yer almaktadır. Bu kavram, afete meyilli alanlarda insan yerleşiminin planlanmasını ve yönetimini teşvik etme ile ilgili program alanı F’de geçmektedir (s. 56-59). Bu program alanında üç faaliyet alanı öngörülmüştür: Güvenlik kültürünün geliştirilmesi, afet öncesi planlama ve afet sonrası yeniden yapılanma (s. 57). Tüm devletlerde, bilhassa da afetlere yatkın olan devletlerde, güvenlik kültürünün teşvik edilmesi için gerekli olan faaliyetler ifade edilmiştir. Doğal afetlerle ilgili bilgilerin (doğal afetlerin doğası, oluşumu, insanlar ve ekonomik faaliyetlere etkileri, vb.), ulusal ve yerel çalışmalarda tamamlanması gerekmektedir (s. 57). Konunun, ülke çapında ve yerel düzeyde bilinçlendirme kampanyaları gerçekleştirilerek, halkın ve doğrudan tehlikelere maruz kalabilen nüfus için kolay anlaşılabilir hale gelmesi sağlanmalıdır (s. 57). Bunun dışında nüfusu yaklaşan afetlere karşı uyarmak için küresel, bölgesel, ulusal ve yerel erken uyarı sistemleri güçlendirilmeli ve/veya geliştirilmelidir (s. 57). Sanayi kaynaklı çevresel felaket bölgelerinin ulusal ve uluslararası düzeyde tespiti ve bu bölgelere stratejiler uygulanarak onarımı gerekmektedir (s. 57). Son olarak da afet öncesi planlamanın geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (s. 57). Gündem 21 belgesinde bu faaliyetlerle beraber devletlerin güvenlik kültürünü teşvik edeceği ve olası afetlere karşı halkın daha hazırlıklı olacağı yazmaktadır. Kültür kavramı bir toplumun içerisindeki düşünceleri, faaliyetleri ve insana dair her şeyi kapsamaktadır. Güvenlik kültürü aslında bu bağlamda toplumun düşüncelerini ve tüm faaliyetlerini güvenlik konusuna dâhil etmektedir. Kültür kavramı inşacı yaklaşımın güvenlik anlayışında karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası ilişkilerde devletlerin davranışlarının analizinde sadece uluslararası sistemin yapısına bakmayı yeterli bulmayan inşacı yaklaşım, devletlerin içine, diğer bir ifadeyle devletlerin kimlik, kültür ve tarihlerine bakılması gerektiğini vurgular (Fierke, 2013: 188). Gündem 21 belgesinde devletlerin kendi içlerinde bir güvenlik kültürünü oluşturmaları, inşacı yaklaşımın ifadesiyle (sosyal

olarak) inşa etmeleri, devletlerin güvenlik sorunlarına karşı uluslararası düzeyde ilgili kararları almalarını sağlayacaktır. Küresel iklim değişikliğinin sonuçlarının giderek artan bir şekilde insanlar tarafından fark edilmesi ve insanların yaşamlarını ciddi derecede etkileyen yeni bir tehlikeye karşı toplumun güvenlik kültürü geliştirmesi anlamlı olacaktır.

Gündem 21 belgesi her ne kadar ilk araştırma sorusuna cevap vermemiş olsa da, diğer iki araştırma sorusu için yüksek sayıda kodlanan güvenlik kavramlarıyla beraber belgede nasıl bir güvenlik kavramının hâkim olduğu net bir şekilde tespit edilebilmiştir. Klasik güvenlik anlayışından uzak bir bakış açısıyla Gündem 21 belgesi hem içinde çok fazla sayıda güvenlik kavramını içermesi ile konuya önem atfetmektedir hem de bu güvenlik kavramı 1990'lardan itibaren uluslararası ilişkilerde gelişmekte olan yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde ifade edilmektedir. Niteliksel içerik analizi sonucu belgede en çok doğanın güvenliğine yer verilmesi ise belgenin temel konusu olan çevre ve sürdürülebilirlik konularının merkezi öneme sahip olduğunun altını çizmektedir ve yukarıda belirtildiği gibi yeşil teorinin güvenlik anlayışıyla uyum içerisindedir. Burada devletlerin kendi çıkarları asıl konuyu gölgelememiştir.

Tablo 10: Gündem 21 Belgesinin Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	2	201	%1,00
İnsanların Güvenliği	25		%12,47
Doğanın Güvenliği	49		%24,38
Gıda Güvenliği	41		%20,40
Uluslararası Güvenlik	2		%1,00
İktisadi Güvenlik	5		%2,50
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	77		%38,31
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	20	%0.00

Yumuşak Güç Kullanımı	20		%100,00

4.2.2.2.1.6. Kyoto Protokolünün Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Kyoto Protokolünde hiçbir güvenlik kavramına rastlanılmadığı için niteliksel içerik analizi de gerçekleştirilememiştir. Kyoto Protokolünün diğer incelenen belgelerden farklı olmasının nedeni, ilk kez milletlerarası hukukta bağlayıcılığı olan bir belgenin küresel iklim değişikliği sorununu çözmek adına kabul edilmesidir. Toplamda 21 sayfadan oluşan belge, sorunu çözmek adına maddelere yer vermiştir ancak güvenlik konusunu ele almamıştır. Küresel iklim değişikliğine karşı kesin çözüm önerileri ve devletleri bağlayıcı uygulamalar içeren bu belge, devletlerin güvenliklerini ön plana koymamaktadırlar. Bu belgenin içeriği güvenlik konusundan uzak bir şekilde küresel iklim değişikliği sorunuyla mücadeleye odaklanmıştır.

Tablo 11: Kyoto Protokolü'nün Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	0	%0,00
İnsanların Güvenliği	0		%0,00
Doğanın Güvenliği	0		%0,00
Gıda Güvenliği	0		%0,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	0		%0,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.7. Johannesburg Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi

Sonuçları

Yeni yüzyılın başında gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (2002) sonucunda Johannesburg Deklarasyonu hazırlanmıştır. Bu dönemde çevre konusu giderek daha çok önem kazanmakta ve küresel iklim değişikliğinin muhtemel etkileri önceki dönemlere göre daha belirgin bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Niteliksel içerik analizinde bu belgede güvenlik kavramı için toplamda üç sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

İlk araştırma sorusu olan *“Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?”* sorusuna hiçbir sınıflandırma yoktur. *“Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?”* sorusuna üç farklı kod için birer kodlama bulunmaktadır. İnsanların güvenliği kodu için bir cümle sınıflandırılmıştır. Burada genel olarak insanların sürdürülebilir kalkınmasına karşı tehditler ele alınmaktadır. Belgeyi hazırlayanlar, insanların sürdürülebilir kalkınmasına ciddi tehditler oluşturan dünya çapındaki koşullara karşı mücadeleye özellikle öncelik vereceklerini ve bu konuya odaklanacaklarına dair verdikleri taahhütlerini tekrar teyit etmektedirler (s. 3). Burada, kastedilen tehditlere de değinilmiştir: Kronik açlık, kötü beslenme, yabancı işgali, silahlı çatışma, yasadışı uyuşturucu problemleri, organize suçlar, yolsuzluk, doğal afetler, yasadışı silah ticareti, insan ticareti, terör, ırka, etniğe ve dine karşı hoşgörüsüzlük ve kışkırtma ve diğer düşmanlıklar, yabancı düşmanlığı, bilhassa HIV/AIDS, sıtma ve tüberküloz gibi endemik, bulaşıcı ve kronik hastalıklar (s. 3).

Gıda güvenliği için de bir sınıflandırılma bulunmaktadır. Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde devlet temsilcileri ve diğer katılımcılar zirvenin insan onurunun bölünmezliği üzerine odaklanmasından duydukları memnuniyeti dile getirerek hedeflere ilişkin kararlar, zaman çizelgeleri ve ortaklıklarla temel gereksinimler olan temiz su, sanitasyon, yeterli barınma, enerji, biyolojik çeşitliliğin korunması, gıda güvenliği ve sağlık hizmetlerine erişiminin hızla arttırmasına karar vermişlerdir (s. 3).

İktisadi güvenlik için sınıflandırılan cümle şöyledir: *“İnsan toplumunu zengin ve fakirler arasında ayıran derin fay hattı, gelişmiş ve gelişmekte olan dünyalar arasındaki sürekli artan uçurum, küresel refah, güvenlik ve istikrar için büyük bir tehdit oluşturmaktadır”* (s. 2). Burada doğrudan iktisadi güvenlikten bahsedilmemiş olsa da kodlama kuralları, cümlede ekonomik eşitsizlik, refah ve ekonomik durumların bulunmasından dolayı bu cümle iktisadi güvenlik olarak sınıflandırılmıştır. Burada *“Güvenliği ne tehdit etmektedir?”* sorusu sorulduğu takdirde eşitsizlikten (zenginlerin ve fakirlerin arasındaki uçurum) cevabı verilebilmektedir. İkinci araştırma sorusu için sınıflandırılan cümlelerin sayısının çok az olması ve üç sınıflandırmanın hepsinin farklı kodlar (insanların güvenliği, gıda güvenliği, iktisadi güvenlik) üzerinden gerçekleştirilmesi nedeniyle *“Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedildiği?”* sorusuna net bir cevap verilememektedir.

“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir?” sorusu olan üçüncü araştırma sorusunda hiçbir sınıflandırılma gerçekleştirilememiştir. Böylelikle ilk sorunun cevaplanamamasını da dikkate alarak Johannesburg Deklarasyonu belgesinde sert güvenlikten mi yoksa yumuşak güvenlikten mi bahsedildiği söylenememektedir. Diğer birçok belgeye göre çok kısa (5 sayfa) bir metinden oluşan Johannesburg Deklarasyonunda güvenlik kavramının çok nadir geçmesinden dolayı güvenliğinin karakteri hakkında net bir bilgi olmaması nedeniyle çıkarsama yapmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle belgedeki güvenlik kavramı hangi uluslararası ilişkiler teorisinin güvenlik anlayışıyla uyumlu olduğu da söylenememektedir. Aynı zamanda bu analiz neticesi güvenlik konusunun bu belge için önemli olmadığını da göstermektedir. Ancak Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin iki sonuç bildirisi vardır. İkinci bildiri olan Johannesburg Uygulama Planı güvenlik konusuna daha çok yer vermektedir ve gelecek bölümde incelenecektir. Böylelikle Johannesburg Zirvesindeki katılımcıların güvenlik anlayışı netleşecektir.

Tablo 12: Johannesburg Deklarasyonunun Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	3	%0,00
İnsanların Güvenliği	1		%33,33
Doğanın Güvenliği	0		%0,00
Gıda Güvenliği	1		%33,33
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	1		%33,33
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.8. Johannesburg Uygulama Planının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde Johannesburg Deklarasyonunun yanı sıra zirvede kabul edilmiş hedeflere ulaşma için gerekli yönergeleri ve düzenlemeleri içeren Johannesburg Uygulama planı kabul edilmiştir. Johannesburg Deklarasyonu ile karşılaştırıldığında Uygulama Planının daha kapsamlı (168 sayfa) ve güvenlik konusuna çok daha fazla yer ve önem veren bir belge olduğu görülür. Belgede rastlanan toplamda 83 güvenlik kavramının (4.2.1. Bölüm bkz.) 66 tanesi niteliksel içerik analizi kapsamında sınıflandırılabilmiştir.

Niteliksel içerik analizinin ilk sorusu olan “*Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*” sorusu için sınıflandırma gerçekleştirilemediği için bir cevap bulunamamıştır. İkinci araştırma sorusunu oluşturan “*Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusu için 62 tane sınıflandırma yapılarak soruya net bir cevap verilebilmiştir. İkinci

araştırma sorusu için en çok gıda güvenliği için sınıflandırmalar bulunmaktadır. Gıda güvenliği için toplamda kodlanan 30 cümle, bu araştırma sorusu için sınıflandırılan tüm cümlelerin yarısını (%48,39) oluşturmaktadır. Belge gıda güvenliğinin önemi ve ciddiyeti, hedefleri, gıda güvenliğiyle ilgili sorunların çözümüne yönelik düzenlemeleri ve yönergeleri içermektedir.

Johannesburg Uygulama Planı gıda güvenliği bağlamında dünyada insanların yeterince temiz suya ve gerekli gıdalara ulaşamaması sorununu ele almaktadır. Belgenin hazırlandığı dönemdeki aşırı ve giderek artan olumsuz hava olaylarına, örneğin Afrika'nın güneyinde kuraklık sonucu on yılın en kötü gıda krizinin gerçekleşmesine referans verilmiş ve bu durumun 13 milyon yoksul insanı tehdit ettiği belirtilmiştir (s. 163). İnsanların yaşamlarında en önemli temel ihtiyaç olan temiz su, sürdürülebilir kalkınma için de merkezi öneme sahiptir ancak 1,2 milyar insan henüz güvenli içme suyuna erişememektedir (s. 96-97). Belgede Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin Genel Sekreteri Nitin Desai görüşünü beyan etmiştir (s. 158-162). Desai, toplantı başkanının konuşmasına değinerek dünyanın zengin ve fakir, güvenli suya erişimi olanlar ve olmayanlar, enerji erişimi olan ve olmayanlar arasında ikiye ayrılmış durumda olduğunu belirtir (s. 161). Desai ayrıca 2015'e kadar temiz suya erişimi olmayan insan sayısının yarıya indirilmesinin, sürdürülebilirliğin sadece yarısı olduğunu hatırlatmaktadır (s. 161).

Belgenin başlarında yer alan ve gıda güvenliği için önemli olan faktörlere şu şekilde yer verilmiştir: *"Okyanuslar, denizler, adalar ve sahil bölgeleri dünya ekosisteminin entegre ve temel bileşenidir ve küresel gıda güvenliği için önemlidir"* (s. 22). Bu cümlede gıda güvenliği açısından önemli olan alanlardan bahsedilmektedir. Ancak gıda güvenliği dışında bu alanların, bilhassa da gelişmekte olan devletlerde, birçok ulusal ekonomilerin refahının sürdürülebilirliği için gerekli olduğu yazmaktadır (s. 22). Bu cümlede bir yandan insanlar için hayati öneme sahip olan gıda güvenliği için önemli olan alanlara değinilirken, diğer yandan aynı alanların devletlerin ekonomileri için de önemli olduğundan bahsedilmektedir. Eleştirel bir bakış açısıyla ele alındığında belgeyi hazırlayan devlet temsilcilerinin gıda güvenliğini ve ulusal refahı aynı cümlede ele almaları dikkat çekicidir. Ayrıca dünya ekosisteminin önemli alanları olan okyanuslar, denizler, adalar ve sahil

bölgelerinin ekonomik refah için önemli olduğunun ifade edilmesi, bu alanların araçsallaştırıldığını da göstermektedir zira bu alanların ulusal refaha hizmet etmeleri ve böylece insanların çıkarlarına faydalı olmaları anlamına gelmektedir. Öte yandan belgede bu alanların korunmasının, devletlerin çıkarları olan ekonomik refah nedeniyle gerçekleştirildiği söylenebilmektedir. Dolayısıyla doğanın korunmasında devletlerin çıkarları, önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Johannesburg Uygulama Planının başlarında zirvede kararlaştırılan hedefler belirtilmiştir. Bu hedefler arasında 2015 senesine kadar dünyada günlük gelirleri bir doların altında olan insanların sayısını yarıya indirmek, açlık ve güvenli içme suyuna erişimi olmayan insanların sayısını yarıya indirmek ve gıda güvenliğinin teşvik edilmesi bulunmaktadır (s. 9, 30). Güvenli içme suyuna gücü yetmeyen veya güvenli içme suyuna ulaşamayan insanların oranının ve ayrıca temel sağlık hizmetlerine erişemeyenlerin oranının 2015 senesine kadar yarıya indirilmesi hedefi kabul edilmiştir (s. 11, 21). Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi açlığın ortadan kaldırılması hedefine ulaşmak için 2015 senesine kadar açlık çeken insanların oranını yarıya indirmek ve bu bağlamda gıda güvenliğinin teşvik edilmesi ve açlıkla mücadele ederken yoksulluğun ele alınması ve Dünya Gıda Zirvesinin sonuçlarına uygun olarak önlemler alınması gerekmektedir (s. 30). Binyıl Bildirgesinde yer alan 2015 senesine kadar açlık çeken insanların oranını yarıya indirme hedefi, belgenin sonraki sayfalarında tekrarlanmıştır (s. 47). Burada Binyıl Kalkınma Hedeflerinin ilerletilmesi için önemli derecede tarımsal verimliliğin ve gıda güvenliğinin artırılması da hedeflenmiştir (s. 47). Johannesburg Uygulama Planında belirlenmiş olan birçok hedefe ulaşım için 2015 senesi öngörülmüştür. Bunun nedeni 2015 senesinde (önceden Kyoto Protokolünün hazırlandığı konferansa benzer) önemli bir konferansın yapılacağının planlanmış olması ve bu zamana kadar belirli hedeflere ulaşılması hedeflendiğinden kaynaklanabilmektedir.

Plana göre gıda güvenliği konusunda, bilhassa Afrika kıtasında başarı sağlanmaması nedeniyle özellikle bu kıta için de hedefler belirlenmiştir. Afrika devletleri, 2005'e kadar ulusal yoksulluğu ortadan kaldırma programları bağlamında gıda güvenliği stratejileri geliştirme ve uygulama sürecinde olmalıdırlar (s. 47). Bu gibi hedeflerin ulaşımında Afrika devletleri desteklenmelidirler (s. 47). Afrika'da,

yoksulluk, HIV/AIDS ve diğer öncelikli sorunlarla mücadele ve gıda güvenliğinin sağlanması için istikrarlı ve yüksek kaliteli destek ve ortaklıklar gerekmektedir (s. 107).

Johannesburg Uygulama Planında gıda güvenliğini sağlamak ve bu alandaki sorunları ortadan kaldırmak adına birçok çözüm önerisi ve yönergeler bulunmaktadır. Doğal kaynakların yönetimi dâhil, temel sürdürülebilir tarım teknikleri ve bilgileri özellikle gelişmekte olan devletlerde küçük ve orta çaptaki çiftçilere, balıkçılara ve kırsal yoksullara aktarılmalıdır (s. 10). Burada tarımsal üretimi ve gıda güvenliğini artırmayı amaçlayan çok paydaşlı ve kamu-özel ortaklıklar dâhil edilmelidir (s. 10). Belgenin hazırlayıcıları için iklim değişikliği, küresel bir sorundur. Ayrıca hazırlayıcılar, nihai hedef olarak atmosferdeki sera gazı emisyonlarını iklim sistemi için tehlikeli olan insan kaynaklı müdahaleyi önleyecek seviyede sabit tutulmasında kararlılıklarını tekrar teyit etmektedirler (s. 28). Bu hedefe, ekosistemlerin iklim değişikliğine doğal olarak uyum sağlanmasına izin vererek, gıda üretimini tehdit etmeden ve ekonomik kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde ilerlemesine imkân kılacak bir zaman çerçevesi içerisinde, ortak, fakat farklı sorumlulukları ve hazırlayanların ilgili yeteneklerine uygun olacak bir şekilde ulaşılmalıdır (s. 28).

Belgede güvenli suyun önemi vurgulanıp, su kaynaklarının korunması ve doğru yönetimine yer verilmiştir. Binyıl kalkınma hedeflerinden birisi olan güvenli içme suyuna ulaşmak için mali ve teknik yardımlarla bir eylem programı başlatılmalıdır (s. 20). Güvenli suyun sağlanması, önceden 2015 senesine kadar ulaşılması istenen hedeflerde belirtilmiştir (s. 11, 21). Ayrıca gelişmekte olan devletlere destek vererek 2005 senesine kadar entegre su kaynakların yönetimi ve su verimliliği planlarının geliştirilmesi için gerekli olan eylemlere yer verilmiştir (s. 21-22). Maliyet iyileştirme hedefleri yoksul insanların güvenli suya erişiminin önünde bir engel oluşturmadan, tüm politika araçları (düzenleme, izleme, gönüllü önlemler, piyasa ve bilgiye dayalı araçlar, arazi kullanımı yönetimi, su hizmetlerinin maliyetinin geri kazanılması) kullanılmalı ve bütünsel bir su havza yaklaşımı benimsenmelidir (s. 20). Su kaynaklarının verimli kullanılması ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılamasına öncelik verecek bir şekilde rekabet eden kullanımlar

arasında paylaştırılması teşvik edilmelidir (s. 20). Burada içme suyu kalitesinin korunmasına da değinilmiştir (s. 20). Güvenli içme suyu teknolojilerinin dağıtımı, geliştirilmesi ve sürdürülmesi için iş topluluklarıyla birlikte çalışılmalıdır (s. 134).

Tarım, gıda güvenliği açısından önemli bir yere sahiptir. Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınmanın, gıda imalatını ve gıda güvenliğini çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde arttırmayı amaçlayan bütünsel bir yaklaşımın uygulanması için gerekli olduğu belirtilmektedir (s. 29). Bu cümlenin belgede aynı sayfada iki kere tekrar edilmiş olması, hazırlayanlar için sürdürülebilir tarımın gıda güvenliğinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Sürdürülebilir tarımsal üretimi ve gıda güvenliğini arttırmak için mevcut girişimlerin koordinasyonu güçlendirilmeli ve geliştirilmelidir (s. 31).

Doğal ve sonradan yetiştirilmiş ormanların sürdürülebilir yönetimi, sürdürülebilir kalkınma için önemlidir (s. 36). Önceden (4.2.2.2.1.5. Bölüm bkz.) de belirtildiği gibi bu cümledeki “*yönetim*” kavramı, yeşil teori tarafından eleştirilir zira yeşil teori, çevrenin insanlar tarafından yönetilemez olduğunu savunmaktadır. Buradaki cümlede kalkınma için çevrenin yönetimi söz konusu için uluslararası ilişkilerdeki liberal düşünceye daha yakındır. Belgede orman tahriplerinin ciddi bir şekilde azaltılması, ormanlardaki biyolojik çeşitlilik ve arazi kayıplarının durdurulması, gıda güvenliği ve güvenli içme suyuna erişimin iyileştirilmesi gerektiği yer almaktadır (s. 36). Sürdürülebilir balıkçılığın gıda güvenliği ve ekonomik kalkınma için artan önemi göz önünde bulundurularak, küçük çaplı akuakültür dâhil olmak üzere akuakültürün sürdürülebilir gelişmesi desteklenmelidir (s. 24). Akuakültürün var olma nedenlerinden birisi tarım ve balıkçılıkla elde edilen gıdanın insanların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmasıdır. Burada her ne kadar sürdürülebilirlik önemli bir motivasyon kaynağı olsa da, akuakültürün devletlerin ekonomik çıkarlarıyla uyumlu olduğu da belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle akuakültürün kullanımı, sadece sürdürülebilirlik ve böylece çevreyle uyumu nedeniyle değil, devletlerin çıkarları açısından faydalı olduğu için de tercih edilmektedir.

Johannesburg Uygulama Planı kadınlara da önemli bir rol vererek kadınların da uygulamaya dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kırsal kalkınma, tarım, beslenme ve gıda güvenliğinin her düzeyinde ve tüm yönlerinde kadınların rolünün güçlendirilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir (s. 29). Benzer şekilde bir başka cümlede, sürdürülebilir tarım ve gıda güvenliğiyle ilgili tüm alanlarda ve her düzeyde kadınların katılımının artırılması gerektiği yazmaktadır (s. 30). Gelişmekte olan devletlerde ve ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde kırsal ve kentsel alanlar için uluslararası mali destek, güvenli su, sanitasyon ve atık yönetimi için teknolojileri kamu-özel çok sektörlü ortaklıklar dâhil olmak üzere karşılıklı olarak kabul edilen şartlarla aktarması ve yayılması istenmektedir (s. 40). Bunları yaparken ülkeye özgü şartların ve kadınların özel teknoloji ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalı ve cinsel eşitliğe dikkat edilmelidir (s. 40). Yeterli, güvenli, kültürel olarak kabul edilebilir ve beslenme açısından yeterli gıdaya herkesin erişimi iyileştirilmelidir (s. 40). Johannesburg Uygulama Planının bu cümlelerinde yer alan güvenlik kavramı feminizmin güvenlik anlayışını yansıtmaktadır. Burada gıda güvenliğinin sağlanmasında önemli oranda kadınlar dikkate alınmıştır. Belgedeki bu cümlelerde kadınların katılımının artırılması gerektiği görüşü ile kadınların rollerinin güçlendirilmesi ve cinsel eşitliğe dikkat edilmesi ile beraber toplumsal cinsiyete önem verilmekte ve böylelikle erkek merkezli bakış açısından uzak durularak feminizmin güvenlik anlayışı yansıtılmaktadır. Feminizm için önemli olan nokta, bu bakış açısının sadece burada bahsedilmiş alanlarla (tarım, kırsal kalkınma, vs.) sınırlı kalmaması ve tüm yaşam alanlarını kapsamasıdır.

“Belgede kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?” sorusu için insanların güvenliği ikinci olarak en sık sınıflandırılan güvenlik kavramı olmuştur. Toplamda belgede 16 kez rastlanan insanların güvenliği kavramı, toplam kodlanan cümlelerin %25,81’ini oluşturmaktadır. Kodlanan cümlelerde başta insanların sağlığı olmak üzere gelecek nesiller, çalışanların sağlığı, beslenme, hijyen ve konut gibi konulara da yer verilmiştir.

Belgede insan sağlığının korunmasına ve hastaların tedavisinin mümkün olmasına büyük önem atfedilmiştir. Herkes için temel sağlık hizmetlerinin sağlanması ve çocukların özel ihtiyaçlarını, yoksulluk, sağlık ve çevre arasındaki

bağlantıları dikkate alarak, gelişmekte olan devletlere ve ekonomileri geçiş sürecinde olan devletlere maddi kaynak, teknik yardım ve bilgi transferini sağlayarak çevresel sağlık tehditlerinin azaltılması gerekmektedir (s. 10). Küçük ölçekli madencilik girişimlerinde güvenli ve sürdürülebilir geçim imkânlarından yararlanabilmeleri için gelişmekte olan devletlerin kırsal halkına, uygunsa, maddi ve teknik yardım sağlanması istenmektedir (s. 12).

Hastalıkları önlemeyi, kontrol ve tedavi etmeyi ve çevresel sağlık tehditlerini azaltmayı amaçlayan temel sağlık hizmetlerinin herkese verimli, erişebilir ve uygun maliyetli bir şekilde mümkün olması için sağlık sistemlerinin kapasiteleri güçlendirilmelidir (s. 39). Bunlar insan haklarına ve temel özgürlüklere, ulusal yasalara, kültürel ve dini değerlere uygun olmalı ve gerçekleştirilirken ilgili Birleşmiş Milletler konferansları, zirveleri ve BM Genel Kurulu'nun özel oturumlarının raporları da dikkate alınmalıdır (s. 39). Sağlık sisteminin tüm düzeylerinde, önlem dâhil olmak üzere uygun fiyatlı ve verimli sağlık hizmetlerine, eşit ve iyileştirilmiş erişimin desteklenmesi, temel ve güvenli ilaçların satın alınabilir fiyatlarda olması, bağışıklık kazandırma hizmetleri ile güvenli aşılar ve tıbbi teknoloji teşvik edilmelidir (s. 39).

Sağlık ve çevre bağlantılarını değerlendiren ve kazanılan bilgiyi insan sağlığına yönelik, çevresel tehditlere karşı daha etkili ulusal ve bölgesel politika çözümleri üretmek için kullanmak ve uygun görüldüğü takdirde uluslararası çapta kapasite geliştirme girişimleri başlatılmalıdır (s. 40). Önleyici tedbirler almak için yeni ve ortaya çıkan sağlık tehditlerinin zamanında tespit edilmesi gerekmektedir (s. 91). Güvenli hijyen pratikleri teşvik edilmelidir (s. 11).

2020 senesine kadar gecekonduda yaşayan en az 100 milyon mahalle sakininin yaşam standartlarının ciddi derecede iyileşmesi hedeflenmiştir (s. 12). Bu hedefe ulaşabilmek için farklı maddeler düzenlenmiştir. Bunların arasında gelişmekte olan devletlere mali ve teknolojik yardım, kültür, iklim, sosyal koşullar ve doğal afetlere karşı savunmasızlıkları dikkate alarak, yoksullar için yeterli ve güvenli konutların inşası için düşük maliyetli ve sürdürülebilir malzemeler ve uygun teknolojiler kullanılması da yer almaktadır (s. 13).

İnsan güvenliğiyle ilgili cümlelerinin bir kısmı çalışanlara ayrılmıştır. Sağlık açısından çalışanların sağlıklarının korunması ve iş güvenliği uygun olduğu takdirde, gönüllü HIV/AIDS Uygulama Kurallarını ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Çalışma Dünyasını dikkate alarak teşvik edilmelidir (s. 41). Belgede madenciliğin, minerallerin ve metallerin yaşam döngüleri boyunca, işçi sağlığı ve güvenliği de dâhil olmak üzere çevresel, ekonomik, sağlık ve sosyal etki ve faydalarını ele alma çabalarının desteklenmesi istenmektedir (s. 37). Enerjiyle ilgili önemli faktörler arasında daha temiz enerji yollarına geçişlerden etkilenen işçiler için güvenlik ağlarının sağlanması ihtiyacı olduğu belirtilmiştir (s. 101).

Johannesburg Uygulama Planının sonlarında, alanda önemli kişilerin beyanlarına yer verilmiştir. Başta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın ifadesi bulunmaktadır. Kofi Annan, Johannesburg Zirvesinin gerçekleştiği yerin yakınında, Lesoto, Malavi, Mozambik, Svaziland, Zambiya ve Zimbabve'de 13 milyon insanın kıtlık çektiğini vurgulamıştır (s. 154). Var olan sorunlara dikkati çeken ve çözüm önerilerinde bulunan Annan, gelecekteki nesilleri de önemsemektedir. Beyanının sonlarında yer alan bu cümleyle gelecekteki nesillerin hayatta kalması ve güvenliği için gecikmiş de olsa yatırım yapılmasını istemektedir (s. 155). Güney Afrika ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi başkanı Thabo Mbeki'nin de ifadesine yer verilmiştir. Mbeki, sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarının hem genel olarak yaşamı hem de özel olarak insan yaşamını tehdit eden bir çevre felaketi yarattığı konusunda herkesin hemfikir olduğunu belirtmiştir (s. 156). Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın Yönetici Müdürü Klaus Töpfer sürdürülebilir kalkınmaya yatırım yapmayı gelecekteki neslin güvenliğine yatırım yapmak olduğunu ifade eder (s. 162).

Johannesburg Uygulama Planında üçüncü sırada en fazla olarak doğanın güvenliğine yer verilmiştir. Toplamda 9 kez rastlanmış olan doğanın güvenliği kavramı, tüm sınıflandırılan cümlelerin %14,52'sini oluşturmaktadır. Bu kod içerisinde sınıflandırılmış olan cümlelerde doğaya yönelik tehditler, okyanusların güvenliği ve biyogüvenlik konuları yer almaktadır. Johannesburg Uygulama Planında Rio Zirvesinde (1992) sürdürülebilir kalkınma için yol haritasının çizildiği ve bu alanda birçok gelişmeler gerçekleştiğinden bahsedilmektedir. Uygulama Planı

ile birlikte Rio'daki hedefler tekrar onaylanarak bunların uygulanması için gerekli olan daha ileri adımların atılacağı belirtilmiştir (s. 163-164). Rio Deklarasyonuna referans göstererek bilime dayalı karar vermenin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerektiği belirtilerek Rio Deklarasyonundaki 15 ilke yeniden onaylanmıştır (s. 60). Rio Deklarasyonunda geçen 15. ilke olan “*Ciddi veya geri döndürülemez zarar tehditlerinin olduğu durumlarda, bilimsel olarak kesinliğin olmaması, çevresel bozulmayı önlemek için uygun maliyetli önlemleri ertelemek için bir neden olarak kullanılmamalıdır*” cümlesi, bu belgede de tekrarlanmıştır (Rio Deklarasyonu, s. 4; Johannesburg Uygulama Planı, s. 60). Çevresel bozulma dünyanın güvenliği için ciddi ve endişe verici tehditler oluşturmaktadır (s. 164). Biyolojik çeşitlilikle ilgili bölümde biyolojik çeşitliliğe karşı insan-kaynaklı tehditlerle derhal ilgilenilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (s. 92).

Belgede birçok nedenden dolayı deniz güvenliğinin ve denizlerin kirlilikten arındırılarak korunmasının artırılması gerektiği yazmaktadır (s. 26). Bunlardan ilki, devletlerin, deniz güvenliğinin artırılması ve denizlerin pislikten ve zehirli maddelerin kullanımı da dâhil olmak üzere gemilerin neden olduğu çevresel zararlardan korunmasına ilişkin Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün (*International Maritime Organization* [IMO]) sözleşmelerini, protokollerini ve diğer ilgili belgeleri onaylamaya veya bunlara katılmaya ve uygulamaya davet edilmesidir (s. 26). Ayrıca Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün, IMO araçlarını bayrak devletleri tarafından uygulanmasını güvence altına almak için daha güçlü mekanizmaların dikkate alınmasına teşvik edilmesi gerekmektedir (s. 26).

Biyoteknoloji ve biyogüvenlik konusunda geliştirilmiş bilimsel ve teknik iş birliği dâhil olmak üzere genetik kaynaklara dayalı biyoteknolojilerden kaynaklanan sonuçlara ve faydalara erişim için uygulanabilir önlemler teşvik edilmelidir (s. 35). Henüz imzalamayan tüm devletlerin sözleşmeyi, sözleşmeye ek Cartagena Biyogüvenlik Protokolünü ve biyoçeşitlilik ile ilgili diğer anlaşmaları onaylamak için davet edilmesi gerekmektedir (s. 35). Johannesburg Uygulama Planının bu cümlelerinde güvenliğin belirli anlaşmaları imzalamak ve/veya anlaşmalara katılım ile mümkün olduğu düşüncesi idealist ve liberal teoride de bulunmaktadır. Burada her iki teoride devletlerin diplomasi ve anlaşmalar üzerinden güvenliği

sağlayabilecekleri görüşü yatmaktadır. Belgede devletlerin yazılı açıklamalarına da yer verilmiştir. Burada İsviçre, önlem alma konusuyla ilgili olarak Rio'dan itibaren önlem kavramına verilen artan önemi hiçbir devletin sorgulamadığını ve bu kavramın kimyasallar ve biyogüvenlik gibi birçok önemli alanda uluslararası düzeyde uygulandığını belirtmekten memnuniyet duyduğunu belirtmektedir (s. 144).

Johannesburg Uygulama Planında kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji ve atık güvenliği alanında sınıflandırılan tüm cümlelerin %9,68'ini oluşturan 6 cümle kodlanmıştır. Belgede, gelişmekte olan devletlere yemek pişirme ve su ısıtma için yakıt sağlayan veya yakıt tasarrufu sağlayan güvenli ve düşük maliyetli teknolojilerin geliştirilmesi için destek sağlanması gerektiği belirtilmiştir (s. 12). 20 yıl içerisinde Afrika nüfusunun en az %35'inin enerji erişimini sağlamak için çabalayan NEPAD'ın enerji hedeflerinin uygulanması yönünde Afrika'nın çabalarını desteklemek için programlar oluşturulup desteklenmesi, ortaklıkların oluşturulması ve girişimlerin yapılması gerekmektedir (s. 45). Sürdürülebilir tarımsal büyüme için gerekli olan değişikliklerde teknolojik kalkınma desteklenmelidir (s. 96). Burada güvenli ve sorumlu biyoteknoloji, yeni ve yenilenebilir teknoloji ile bilgi teknolojisi örnek olarak verilmiştir (s. 96).

Kimyasal güvenlik, belgede iki kez Kimyasal Güvenlik üzerine Hükümetlerarası Forum şeklinde sınıflandırılmıştır (s. 20, 78). 78. sayfada bu forum, listeleme olarak yer almıştır. 2005'e kadar Kimyasal Güvenlik üzerine Hükümetlerarası Forum'un 2000'den sonraki Bahia Declaration and Priorities for Action'e dayalı olarak uluslararası kimyasal yönetimi için stratejik bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir (s. 20). Enerji güvenliğiyle ilgili sınıflandırma, belgede yer alan ikinci yuvarlak masa toplantısında kurul başkanının yaptığı özetle yer almaktadır. Burada özellikle nükleer enerjiyle çalışırken enerji üretiminde güvenliğin sağlanması sorununun ele alındığı bildirilmiştir (s. 125).

İktisadi güvenlik için sadece bir cümle sınıflandırılabilmiştir. Gelişmekte olan devletlerin, özellikle de en az gelişmiş devletlerin dünya ticaretindeki büyümedeki paylarını, ekonomik kalkınmalarının ihtiyaçları ile orantılı olarak güvence altına

almaları için Dünya Ticaret Örgütü üyelerinin bazı önlemler almaları gerekmektedir (s. 54). Bu önlemler belgede detaylı bir şekilde yer almaktadır.

Johannesburg Uygulama Planında ulusal, uluslararası ve siyasi güvenlik kodları için hiçbir sınıflandırılma bulunmamaktadır. Bu üç kod, devletlerin güvenliğini merkeze alan klasik güvenlik anlayışını temsil etmektedirler. Bu güvenlik alanlarının hiçbirine yer verilmemiş olması, belgenin içeriğinin devletlerin güvenliklerinden uzak olduğu anlamına gelir, başka bir ifadeyle bu belgedeki güvenlik kavramı realizmin güvenlik anlayışından uzaktır. Onun yerine yukarıda incelenmiş olan güvenlik alanları, 1990’lardan itibaren uluslararası ilişkilerde yaygınlaşan yeni güvenlik anlayışını yansıtmaktadır. Johannesburg Eylem Planında en çok gıda, insan ve doğanın güvenliğine yer verilmesi, bu belgenin bireyleri merkeze alan bir belge olduğunu göstermektedir.

“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?” sorusu olan üçüncü araştırma sorusunu cevaplama adına toplamda dört cümle sınıflandırılmıştır. Bunların hepsi yumuşak güç kullanımı koduna uymaktadır. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesine katılanlar yoksulluğun azaltılması için iş alanlarının yaratılması gerektiğini vurgulamış ve kimi katılımcılar istihdamın genişletilmesinde sağlık ve güvenlik standartları da dâhil olmak üzere istihdam kalitesinin artırılması gerektiğini belirtmiştir (s. 121). Burada güvenliğin belirli güvenlik standartlarının üzerinden sağlanması ve bunun sonucunda iyi bir istihdam ortamı yaratarak kalkınmaya faydalı olacağından söz edilmektedir.

Devletler, Uluslararası Denizcilik Örgütü’nün deniz güvenliğinin artırılması ve denizlerin kirlerden ve gemilerin neden olduğu çevresel zararlardan korunmasına ilişkin sözleşme ve protokollerini ve diğer ilgili belgeleri onaylamaya, bunlara katılmaya ve uygulamaya davet edilmelidir (s. 26). Ayrıca Uluslararası Denizcilik Örgütü, IMO araçlarını bayrak devletleri tarafından uygulanmasını güvence altına almak için daha güçlü mekanizmaların dikkate alınmasını teşvik etmelidir (s. 26). Diğer bir cümlede hükümetlere, kendi ulusal koşullarını dikkate alarak, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın Genel Konferansı önergesinin sekizinci maddesi hatırlatılarak radyoaktif atıkların çevreyi ve insan sağlığını çok ciddi etkileme

potansiyelinin olduğu belirtilmiş, mevcut önlemleri ve güvenlikle ilgili uluslararası kabul edilmiş yönetmeliklerin iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (s. 26).

Johannesburg Uygulama Planında 21. yüzyılda daha güvenli bir dünya için gerekli temel unsurdan bahsedilmektedir (s. 27). Burada önleme, azaltma, hazır olma, karşılık verme ve iyileşme dâhil olmak üzere zarar görebilme, risk değerlendirmesi ve felaket yönetimini ele almak için entegre, çoklu tehlike içeren, kapsayıcı bir yaklaşımın daha güvenli bir dünya için temel unsur olduğu belirtilmiştir (s. 27). Belgenin bu cümlesinde güvenliğin sağlanması için gerekli unsur, tamamıyla yumuşak güç tanımına uymaktadır. Güvenliği sağlamadaki gerekli önlemler ve yönergeler, tehditlere karşı hazırlıklı olma, onları öngörme ve cevap verme vb. olup (sürekli) silahlanma gibi askeri çözümlerden ve böylelikle sert güç kullanımından uzaktır. Yumuşak güç kullanımının öngörülmesi, mevcut tehditlerin farklılaşması ve çeşitlenmesinden de kaynaklanmaktadır. Küresel iklim değişikliğinin sonuçları gibi 1990'ların öncesinde hissedilmeyen tehditler, günümüzde devletlerin siyasi ajandasında belirleyici rol almaya başlamışlar ve devletlerin yeni tehditlere karşı güç kullanımını da etkilemişlerdir.

Johannesburg Uygulama Planının niteliksel içerik analizi sonuçlarında ilk araştırma sorusuna her ne kadar cevap bulunamamış olsa da, diğer iki araştırma sorusu için gerçekleştirilmiş olan sınıflandırmalar, belgede nasıl bir güvenlik kavramının hâkim olduğunu net bir şekilde göstermiştir. Belgede, devletlerin güvenliği olan klasik güvenlikten, diğer bir ifadeyle realizmin güvenlik anlayışından uzak bir güvenlik anlayışı bulunmaktadır. Johannesburg Uygulama Planı, yeni güvenlik anlayışı içerisinde yer alan, bireyleri merkeze alan bir güvenlik kavramı içermektedir ve güvenlik sorunlarını sert güç yerine yumuşak güç kullanımıyla çözmeyi tercih etmektedir.

Tablo 13: Johannesburg Uygulama Planının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00

Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	62	%0,00
İnsanların Güvenliği	16		%25,81
Doğanın Güvenliği	9		%14,52
Gıda Güvenliği	30		%48,39
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	1		%1,61
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	6		%9,68
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	4	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	4		%100,00

4.2.2.2.1.9. Kopenhag Mutabakatının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

2009'da Kopenhag'da gerçekleşen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansında devlet başkanları Kopenhag Mutabakatını sonuç belgesi olarak hazırlamışlardır. Katılımcıların ortak kabul ettikleri maddeler Kopenhag Mutabakatının ilk sayfalarında yer almaktadır. Bu maddelerin en başında devletler, iklim değişikliğinin, zamanın en büyük zorluklarından olduğunu kabul ederek acilen ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibiyle uyumlu bir şekilde mücadele edilmesi için siyasi iradelerini vurgulamışlardır (s. 5). Bu hedefe ulaşım için diğer maddelerde, emisyonlarda ciddi azalmalar gibi çözüm yollarından bahsedilmiştir. Kopenhag Mutabakatında niceliksel içerik analizinde hiçbir güvenlik kavramına rastlanılmamıştır ve bu nedenle niteliksel içerik analizi için de sonuçlar bulunmamaktadır. Böylelikle 43 sayfalık belgede güvenlik kavramına yer verilmediği tespit edilmiş ve bu nedenle üç araştırma sorusunun hiçbirisi cevaplanamamıştır.

Tablo 14: Kopenhag Mutabakatının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00

İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	0	%0,00
İnsanların Güvenliği	0		%0,00
Doğanın Güvenliği	0		%0,00
Gıda Güvenliği	0		%0,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	0		%0,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.1.10. Paris Anlaşmasının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçları

Paris Anlaşması, küresel iklim değişikliği sorunuyla mücadele için Kyoto Protokolünden sonra uluslararası bağlayıcılığı olan ikinci belgedir. 2015 senesinde hazırlanmış olan Paris Anlaşmasıyla 21. yüzyıl için iklim değişikliği sorunuyla mücadelede önemli bağlayıcı kararlar alınmıştır. “*Belgede güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*” sorusuna Paris Anlaşmasında bir sınıflandırma yapılamamıştır ve bu nedenle bu soruya cevap bulunamamıştır. İkinci araştırma sorusu olan “*Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” sorusu için üç sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Bu sınıflandırmaların tümü, gıda güvenliği alanındadır. Yapılan iki sınıflandırma da aynı cümlede yer almaktadır. “*Safeguarding*” ve “*security*” kavramları üzerinden kodlanan bu cümlede taraflar, gıda güvenliğinin garantilenmesi, açlığın sona erdirilmesinin önceliği ve gıda üretim sistemlerinin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı olan belirli hassasiyetleri kabul edilmiştir (s. 1). Gıda üretimini tehdit etmeyecek şekilde, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine adaptasyon sağlama kabiliyetini artırmak, iklim direncini teşvik etmek ve düşük sera gazı emisyonu gelişiminin sağlanması hedeflenmiştir (s. 3). İkinci soru için, sadece gıda güvenliği alanında sınıflandırılma olması ve bu sınıflandırmaların sayısının çok az olması “*Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedildiği?*” sorusuna güvenilir bir cevap vermemektedir.

Paris Anlaşmasında “Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir?” sorusu için sınıflandırma bulunmamaktadır. İlk ve son soruya hiç cevap bulunamaması ve ikinci soru için de çıkarsama yapabilecek miktarda kodlamaların bulunmaması nedeniyle Paris Anlaşmasındaki güvenlik kavramının karakteri belirginleşmemiştir. Güvenlik kavramının belgede çok nadir bulunması, belgeyi hazırlayanların güvenlik konusuna merkezi önem vermemelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Güvenlik yerine anlaşmanın merkezinde küresel iklim değişikliğiyle mücadele yer almıştır. Sınıflandırılmayan iki cümlede de “iklim değişikliği tehdidi” (s. 1, 3) ifadesinin yer alması, bu tespiti desteklemektedir. Bu bağlamda güvenliğin, çevresel tehditler olarak iklim değişikliği tarafından tehdit edildiği belirtilmiştir. Uluslararası bağlayıcılığı olan bu belgede, devletlerin güvenliklerine yer verilmediği ve güvenlik kavramının kullanımından genel olarak vazgeçildiği görülür.

Tablo 15: Paris Anlaşmasının Niteliksel İçerik Analizi Sonuçlarının Dağılımı

Cevap Kodu	Belgelerde Geçen Toplam Sıklık	Toplam Sıklık	Yüzde
Birinci Soru			
Sert Güvenlik Kavramı	0	0	%0,00
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0		%0,00
İkinci Soru			
Ulusal Güvenlik	0	3	%0,00
İnsanların Güvenliği	0		%0,00
Doğanın Güvenliği	0		%0,00
Gıda Güvenliği	3		%100,00
Uluslararası Güvenlik	0		%0,00
İktisadi Güvenlik	0		%0,00
Siyasi Güvenlik	0		%0,00
Kimyasal/Enerji/(Biyo-) Teknoloji/Atık Güvenliği	0		%0,00
Üçüncü Soru			
Sert Güç Kullanımı	0	0	%0,00
Yumuşak Güç Kullanımı	0		%0,00

4.2.2.2.2. Belgelerin Analiz Sonuçlarının Karşılaştırılması

Çalışmanın bu kısmında toplamda 10 belgede gerçekleştirilen niteliksel içerik analizinin sonuçları, birbirleri arasında karşılaştırılacaktır. Farklı belgelerin karşılaştırılması, güvenlik kavramının karakterinin zaman içerisinde nasıl şekillendiğini ve farklı dönemlerdeki güvenlik konusunun belgelere nasıl yansıdığını daha belirgin bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Her üç araştırma sorusu için elde edilen, belgelerin niteliksel içerik analizi sonuçları birbirleri aralarında karşılaştırılarak değerlendirilecektirler. Tüm belgelerin niteliksel içerik analizi sonuçları genel olarak tüm sorular dikkate alınarak incelendiğinde, uluslararası bağlayıcılığı olan ve küresel iklim değişikliğiyle mücadelede en başarılı olarak gösterilen belgelerde, güvenlik kavramının geçmediği veya çok nadir geçtiği tespit edilmiştir. Gelecek bölümlerde belgeler arasında sonuçların sorulara göre karşılaştırılarak daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Belgelerin birbirleri arasında daha iyi karşılaştırılabilmesi açısından her araştırma sorusunun sonuçları tablolar (Tablo 16-18 bkz.) şeklinde özetlenmiştir.

4.2.2.2.2.1. Birinci Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması

Birinci araştırma sorusu, “*Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?*” sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır. Cevap olarak sert veya yumuşak güvenlik kavramı verilebilmektedir. Belgeler birbirleri aralarında karşılaştırıldığında bu soru için sadece Brundtland Raporunda cevap bulunduğu görülmektedir. Diğer belgelerde ilk araştırma sorusu cevaplanamamıştır. Başka bir ifadeyle diğer belgelerde güvenlik kavramı, sert veya yumuşak güvenlik bağlamında ayırt edilmemektedir. Soğuk Savaş’ın hâkim olduğu bir ortamda hazırlanan Brundtland Raporunda ise %90,01 oranında sert güvenlik kavramının kullanıldığı tespit edilmiştir. Uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışları dikkate alındığında sert güvenlik kavramının sadece realizmde mevcut olduğu görülmektedir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde realist bakış açısının tezleri devletlerin silahlanma yarışı gibi pratikteki gelişmeler ile de desteklenmiştir. Niteliksel içerik analizinin ilk araştırma sorusunun sonuçlarına bakıldığında ise

ortamın şartlarının Brundtland Raporuna yansıdığı ve sert güvenlik kavramının belgede baskın olduğu görülmektedir.

Her ne kadar 9 belgede ilk araştırma sorusu için sınıflandırmalar yapılmamış olsa da ikinci araştırma sorusu için birçok belgede cevap bulunmuş olup bu sonuçların güvenlik kavramı hakkında önemli bilgiler içerdiği tespit edilmiştir. İkinci araştırma sorusunun sonuçlarının belgeler arasında karşılaştırılması gelecek bölümde ele alınacaktır.

Tablo 16: Birinci Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının Dağılımı

Kodlar	STK	BRDT	UNFCCC	RIODEK	GÜN21	KYP	JOHDEK	JOHUP	KOPM	PANL
Sert Güvenlik Kavramı	0 %0	10 %90,91	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
Yumuşak Güvenlik Kavramı	0 %0	1 %9,09	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0

4.2.2.2.2. İkinci Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması

İkinci olarak “*Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?*” araştırma sorusu gelmektedir. Belgelerde niteliksel içerik analizinin gerçekleştirilmesiyle beraber soruya çok farklı cevaplar verildiği tespit edilmiştir. Kimi belgelerde ya hiçbir cevap (Rio Deklarasyonu, Kyoto Protokolü, Kopenhag Mutabakatı) bulunmamaktadır ya da bir kaç belgede (UNFCCC, Johannesburg Deklarasyonu, Paris Anlaşması) çok az miktarda kimin güvenliğinden bahsedildiği hakkında bilgi yer almaktadır. Diğer belgelerde (Stockholm Konferansı belgesi, Brundtland Raporu, Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı) yapılabilen çok sayıda sınıflandırma sayesinde bu araştırma sorusuna net bir cevap alınabilmektedir. Az veya hiçbir sınıflandırma bulunmayan belgeler arasında küresel iklim değişikliği sorunuyla mücadelede uluslararası bağlayıcılığı olan belgeler (Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması) de yer almaktadır. Bu iki belgenin hazırlayıcıları, güvenlik konusunu belgenin merkezine almamıştır. Onun yerine küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye odaklanılmıştır. Güvenlik

kavramının çok nadir olması veya hiç bulunmamasıyla beraber güvenlikten ne kastedildiği de bilinmemektedir.

Rio Deklarasyonu ve UNFCCC belgelerinde güvenlik kavramına ya hiç rastlanılmamış ya da bu kavramın az miktarda yer aldığı görülmüştür. Ancak aynı senede Rio Konferansı sonucu hazırlanan Gündem 21 belgesi, güvenlik kavramının karakterini iyi bir şekilde yansıtmaktadır. Aynı şekilde Johannesburg Deklarasyonu da güvenlik kavramının niteliği hakkında çok az miktarda bilgi içermektedir. Ancak aynı konferans sonucu hazırlanmış olan Johannesburg Uygulama Planı, konferansta *“Güvenlik kavramından ne kastedilmektedir?”* sorusunu geniş olarak cevaplamıştır.

Güvenlik kavramının niteliği hakkında az miktarda bilgi içeren belgelerdeki güvenlik kavramı, mutlaka gıda güvenliğini içermektedir. Örneğin UNFCCC belgesinin tek sınıflandıran cümlesi, gıda güvenliği hakkındadır. Paris Anlaşmasında ikinci soru kapsamında sınıflandırılan tüm cümleler, yine gıda güvenliğidir. Güvenlik kavramının nadir olarak geçtiği Johannesburg Deklarasyonunda da gıda güvenliği yer almaktadır. Ancak burada insanların güvenliği ve iktisadi güvenlik için de birer cümle sınıflandırılmıştır. Bu belgelerde ikinci araştırma soru için çok az miktarda güvenlik kavramı kodlandığı için güvenlik kavramından ne kastedildiği hakkında güvenilir çıkarsama yapmak zordur. Ancak burada gıda güvenliğinin, diğer güvenlik kavramlarının az sayıda bulunduğu bir belgede yer alması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla devletler, aslında küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi ele alan bir belgede güvenlik konusuna neredeyse hiç yer vermemelerine rağmen gıda güvenliğini konu etmişlerdir. Bir başka ifadeyle gıda güvenliğine diğer güvenlik alanlarından farklı bir önem verilmektedir. Bu bağlamda bilhassa Paris Anlaşmasında gıda güvenliğine üç kez yer verilmesi, bu güvenlik alanının önemine işaret etmektedir.

Belgelerde geçen güvenlik kavramları klasik güvenlik (ulusal, uluslararası, siyasi, iktisadi güvenlik) ve yeni güvenlik anlayışı (insanların, doğanın, gıda, kimyasal / enerji / (biyo-) teknoloji ve atık güvenliği) olarak değerlendirildiğinde, erken dönemde hazırlanan belgelerde sonraki dönemlerde hazırlanan belgelere göre klasik güvenliğe daha çok yer verildiği tespit edilmiştir. Belgelerde bu iki farklı

güvenlik anlayışını yansıtan kodların toplamı incelendiğinde, klasik güvenliğin Stockholm Konferansı belgesinde geçen ikinci araştırma sorusu için kodlanan güvenlik kavramlarının %20'sini (ulusal, uluslararası, iktisadi, siyasi güvenlik oranlarının toplamı) oluşturduğu tespit edilmiştir. Stockholm Konferansı belgesinde insanın çevresinin merkezde olduğu dikkate alınırsa, bu yüksek bir orandır. Diğer bir ifadeyle belgede aslında insanları ve böylece daha çok yeni güvenlik anlayışıyla uyum içerisinde bir güvenlik anlayışı yerinde olacakken belgede geçen güvenlik kavramlarının beşte biri klasik güvenliğin anlayışına atfedilmiştir.

Belgenin hazırlandığı dönem burada etkili olmuştur. 1972 senesinde hazırlanan Stockholm Konferansı belgesi Soğuk Savaş'ın yumuşama dönemine denk gelir. Burada ortamın belirsizliği ve gerilimin diplomasi yoluyla bertaraf edilerek devletlerin güvenliklerinin sağlanması hedeflenmiştir. Tamamen klasik güvenliğin anlayışının hâkim olduğu Soğuk Savaş dönemine denk gelen Stockholm Konferansı gibi çevreyle ilgili uluslararası konferansın gerçekleşmesi, sadece yumuşama dönemi çerçevesinde gerçekleşebileceği söylenebilir. Başka bir bakış açısından değerlendirildiğinde Stockholm Konferansı dönemin yumuşama politikasının önemli parçası olarak da görülebilir. Bu gibi bir ortamda hazırlanmış olan Stockholm Konferansı belgesinde ise %20 oranda klasik güvenliğin yer alması doğaldır. Bu nedenle her ne kadar belgelerin merkezlerinde çevre ve küresel iklim değişikliği konuları yer alsa da, belgelerin içerikleri dönemin koşullarından etkilenmişlerdir. Belgelere, hazırlandıkları dönemin koşullarının yansması ve belgelerin uluslararası ilişkilerde hâkim olan dinamiklerden etkilenmeleri, niceliksel içerik analizinde de tespit edilmiştir (4.2.1. Bölüm bkz.). Niceliksel içerik analizi kapsamında bilhassa Soğuk Savaş dönemine denk gelen belgelerde güvenlik kavramı daha sık geçmektedir. O dönemde güvenliğin, devletlerin siyasi gündemlerinin en başında gelen konusu olması nedeniyle belgelere yansıdığı görülmektedir. Bu bölümde gerçekleştirilen içerik analizinde ise güvenlik kavramının niteliği incelenerek önceki bulgu desteklenmiştir. Yapılan analize göre, o dönemde hazırlanmış olan belgelerde görülen güvenlik kavramı, ciddi bir oranda klasik güvenliğin anlayışını yansıtmaktadır.

Klasik güvenlik, Brundtland Raporunda da aynı oranda bulunmaktadır. Bu belgede ulusal, uluslararası, iktisadi ve siyasi güvenlik kodlarının toplamı, ikinci

araştırma sorusunun sonuçlarının %19,64'ünü oluşturmaktadır. Ancak burada güvenlik kavramlarının miktarı (219x) Stockholm Konferansı belgesine (25x) göre daha fazla olduğundan elde edilen sonucun güvenilirliği artmıştır.

Hem Stockholm Konferansı belgesinde hem de Brundtland Raporunda en çok doğanın güvenliğine rastlanılmıştır. Stockholm Konferansı belgesinde diğer güvenlik alanlarının kimisine hiç yer verilmediği için doğanın güvenliği tüm belgelerle karşılaştırıldığında %60'lık bir oranla en yüksektir. Diğer güvenlik alanlarına yer verilmemesi, belgenin hazırlandığı dönemde güvenlik kavramının çok kapsamlı olmamasından da kaynaklanmış olabilir. Brundtland Raporunda doğanın güvenliği %28,77'lik bir oranla diğer kodların önünde yer almaktadır. Brundtland Raporunda tüm kodlama kılavuzunda bulunan kodlar bulunmuştur. Brundtland Raporunda gıda güvenliği %18,72'lik bir oranla yer alırken kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji ve atık güvenliğine %15,53'lük bir oranla yer verilmiştir. Bu iki güvenlik alanı, Gündem 21 belgesinde ve Johannesburg Uygulama Planında sınıflandırılan güvenlik kavramlarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Gündem 21 belgesinde en sık geçen güvenlik kavramının doğanın güvenliği değil de, kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji/atık güvenliği olması dikkat çekicidir. Bu nedenle doğanın güvenliği, sıralamada ikinci olarak en sık görünen güvenlik kavramı olmuştur.

Bunun dışında gıda güvenliği de yüksek oranda bu belgede temsil edilmektedir. Toplamda tüm sınıflandırılan güvenlik kavramlarının 41'i (%20,40) gıda güvenliği olarak sınıflandırılmıştır. Johannesburg Uygulama Planında ise en çok rastlanan güvenlik kavramı, gıda güvenliğidir. Burada gıda güvenliği, tüm sınıflandırılan güvenlik kavramlarının yarısını (%48,39) oluşturmaktadır. Ayrıca doğanın güvenliği %14,52'lik bir oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Belgede insanların güvenliğine ise daha yüksek bir oranda (%25,81) yer verilmiştir.

Belgeler birbirleri aralarında karşılaştırıldığında, klasik güvenlik anlayışına giderek daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Klasik güvenlik anlayışı ise realist teorideki güvenlik anlayışı anlamına gelmektedir. Analiz neticelerinde realizmin güvenlik anlayışının giderek daha az belgede temsil edildiği tespit edilmiştir. Stockholm Konferansı belgesi ve Brundtland Raporunda rastlanan güvenlik

kavramlarının yaklaşık olarak %20'si klasik güvenlik (ulusal, uluslararası, siyasi, iktisadi) olarak sınıflandırılırken, bu oran daha güncel belgelerde sürekli azalmaktadır. Güvenlik kavramının nadir (UNFCCC, JOHDEK, PANL) geçtiği belgelerde klasik güvenliğe, (Johannesburg Deklarasyonunda klasik güvenliğin bir kez bulunması dışında) hiç yer verilmemiştir. Burada güvenlik kavramına zaten az yer veren belgelerin klasik güvenlik anlayışını yansıtan güvenlik alanlarından ziyade daha çok yeni güvenlik anlayışını benimsedikleri görülmektedir.

Gündem 21 belgesi ve Johannesburg Uygulama Planında, klasik güvenliğin giderek önem kaybettiği ve yerini yeni güvenlik anlayışının aldığı tespit edilmiştir. Gündem 21 belgesinde siyasi güvenlik hiç bulunmamaktadır ve diğer klasik güvenliği yansıtan güvenlik kavramlarının oranı da toplamda %4,5'tir. Bu durumda belgede ikinci araştırma sorusu için sınıflandırılan güvenlik kavramlarının yaklaşık %95'i yeni güvenlik anlayışı üzerinedir. Gündem 21 belgesinde ikinci soru için çok fazla sayıda güvenlik kavramı (201x) sınıflandırıldığı için bu sonucun güvenilirliği yüksektir. Johannesburg Uygulama Planında ise bir tek iktisadi güvenlik için bir sınıflandırma bulunmaktadır. Belgede, ulusal, uluslararası veya siyasi güvenlik bahsedilmemektedir. Böylelikle tüm klasik güvenlik için önemli kodlar eksiktir. Klasik güvenlik olarak sınıflandırılan güvenlik kavramının oranı %1,61 olarak tespit edilmiştir. Johannesburg Uygulama Planında geçen güvenlik kavramı sadece yeni güvenlik anlayışına uymaktadır ve başta gıda güvenliği olmak üzere farklı güvenlik alanlarına yer vermiştir.

Daha güncel belgelerde giderek klasik güvenliğin terk edilmesinin nedeni 1990'lı yılların başından itibaren küreselleşmeyle beraber yeni tehditlerin ortaya çıkmasıyla beraber yeni güvenlik anlayışının uluslararası ilişkilerde giderek önem kazanmasıdır. Ortaya çıkan birçok yeni tehdidin salt askeri güç kullanımıyla çözülemeyeceği görüşü, klasik güvenliğin önceki döneme göre önemini yitirmesine neden olmuştur. Örneğin teknoloji çağının başlaması ve dijitalleşmeyle beraber devletlere yönelik önceden bulunmayan tehditler (siber saldırıları vb.) ortaya çıkmış ve uluslararası ilişkilerde daha önce yer almayan teknolojik güvenlik alanı gelişmiştir. Dünya nüfusunun giderek artması, aynı zamanda artan doğal afetler veya kuraklık nedeniyle gıda üretiminin aksamaması gibi etkenlerden dolayı gıdanın (su

ihtiyacı ve temel gıda) güvenliğinin sağlanması tüm dünyada daha çok önemsenmiştir. Böylelikle yeni tehditlerin ortaya çıkmasıyla beraber yeni güvenlik alanları uluslararası ilişkilerde oluşup giderek önem kazanmıştır. Aynı zamanda bu yeni tehditlere cevap veremediği için klasik güvenlik anlayışı eskiye göre önemini yitirmeye başlamıştır. Klasik güvenlik anlayışı, uluslararası ilişkilerde artık tek gerçek güvenlik olarak görülmemeye başlanmıştır.

Hem Gündem 21 belgesi hem de Johannesburg Uygulama Planının yaklaşık olarak %95'i aşan bir oranla yeni güvenlik anlayışını benimseyerek bireylerin, doğanın ve diğer güvenlik alanlarını ele aldığı tespit edilmiştir. Ancak niteliksel içerik analizi kapsamında cümlelerin daha detaylı bir şekilde incelenmesiyle beraber doğanın güvenliği olarak sınıflandırılan bazı cümlelerde aslında devletlerin çıkarlarının yer aldığı görülmektedir. Bu durumda devletler, belgenin asıl hedefi olan çevrenin korunması ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele yerine, belgelerde güvenlik konusu altında, kendi çıkarlarına yer vermişlerdir. Dolayısıyla bu cümlelerde asıl hedef, doğanın güvenliğini sağlamak değildir. Asıl hedef, aslında devletlerin çıkar ve güvenliğini sağlamak olup bu hedefin ulaşımında doğanın güvenliğinin sağlanması sadece bir araç olarak kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle devletlerin çıkarları, ancak doğanın güvenliğinin sağlanması ile mümkün olup doğanın güvenliğinin önemsenmesi de bu nedenledir (s. 41, 188 karş.).

Nitelik içerik analizinde cümlelerin daha detaylı bir şekilde incelenmesi neticesinde, belgelerde doğanın güvenliği olarak sınıflandırılmış olan bazı cümlelerde satır aralarında aslında devletlerin çıkarlarının ve böylece realizmin tezlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu önemlidir zira önceden kodlama sistemi üzerinden sınıflandırılan doğanın güvenliğiyle ilgili cümleler, gerçekte doğanın güvenliğini önemsemediğinden değil devletlerin çıkarlarının korunması ve/veya sağlanmasından dolayı belgelerde yer almaktadırlar. Belgelerde her ne kadar diğer güvenlik alanlarına da yer verilse de, yukarıda da belirtildiği gibi devletlerin çıkarları satırlar arasında tespit edilmiştir.

Brundtland Raporunda, ekosistemin ve türlerin korunması ve güvenliklerinin sağlanması, bunların ekonomik açıdan faydalı olmaları ve önemli kaynak olarak

görülmeleri nedeniyle gerekçelendirilmiştir (s. 29, 149, 162). Diğer bir tanımla devletler, doğayı kendi çıkarları doğrultusunda kullanamayacakları için doğanın güvenliğini sağlamak durumundadırlar. Burada doğanın araçsallaştırıldığı görülmektedir. Bu cümleler doğanın güvenliği olarak kodlandırılırsalar da doğanın güvenliğini merkezlerine almayıp devletlerin çıkarlarını yansıtmaktadırlar. Burada niteliksel içerik analizinin sonuçlarının değerlendirilmesinin önemi ve belgelerin satırlar arası okunmasının gerekliliği de ortaya çıkmıştır.

Belgenin diğer bir bölümünde uluslararası çatışmalara genellikle belirsizlik ve güvensizliğin neden olmasından dolayı ortaya çıkan hasar temel ulusal çıkarları tehdit etmeden önce hükümetlerin yakın çevresel stresin (s. 297) farkına varmalarının son derece önemli olduğunu yazmaktadır. Burada çevresel stresin ortadan kaldırılması, doğanın korunması amacı ile değil, devletlerin güvenliklerini tehdit ettiği için istenmektedir.

İklim politikası ve çevrenin korunması bazı cümlelerde ikinci plana atılmıştır. Bu durumda kapsamlı bir iklim politikası ve çevrenin korunması yerine devletler ve insanlara zarar vermeyecek kadar bir iklim değişikliği önlemi almak yeterli görülmektedir. Gündem 21 belgesinde bulunan şu ifade güzel bir örnek olarak gösterilebilir: “Çevre, insanların sağlığına ve güvenliğine zarar vermeyeceği veya tehlike oluşturmayacak dereceye kadar korunmalıdır” (s. 41). Belgelerde yer alan bu gibi ifadelerde iklimin korunması, devletlerin birincil hedefi olmadığı görülmektedir. Her ne kadar belgenin tümü bu konuya adanmış ve iklim değişikliğiyle mücadele için birçok önemli yönergeler hazırlanmış olsa da, bu gibi cümlelerde belgenin hazırlayıcılarının zaman zaman devlet çıkarlarını ön plana koydukları görülmektedir. Her iki belgenin bağlayıcılığı olmamasına rağmen, devletlerin kendi çıkarlarını dolaylı da olsa belgelere dâhil etmeleri, başarılı bir iklim politikası gerçekleştirilebilmesi açısından endişe vericidir.

Niteliksel içerik analizinde her cümlenin ayrıntılı bir şekilde incelenmesiyle beraber güvenliğin sağlanmasında bilhassa Gündem 21 belgesinde ve Johannesburg Uygulama Planında belirsizlikler tespit edilmiştir. Güvenliği sağlamak adına hazırlanan maddeler ve yönergelerde birçok kez “uygun olursa/uygun bir

şekilde/seviyede” şeklinde tercüme edilebilecek kavramlar yer almaktadır. Bu kavramlar belirsizlik nedeniyle iklim politikası için hazırlanan maddeler iki açıdan güçlerini yitirmektedirler. Öncelikle bu kavramlar maddelerin ve yönergelerin net bir şekilde ifade edilmesini engellemektedir. Diğer deyişle uygunluğun neye göre veya hangi şartlarda olup olmayacağı cevapsız kalmaktadır. Bu nedenle bu kavramın kullanımıyla beraber belgelerde alınması gereken önlemler ve uyulması gereken yönergeler muğlak ve yoruma açık bir hale gelmektedir. Bu ifadeyi içeren cümlelerde iklim politikasının gücünü yitirmesinin ikinci nedeni ise devletlerin kendilerinin bu belirsizlik içeren boşluğu doldurma özgürlüğüne sahip olmalarıdır. Eğer maddeler ve yönergeler devletler için “uygun” değilse, bunlara uymama ihtimalleri de bulunmaktadır. Uluslararası bağlayıcılıkları zaten olmayan bu iki belgede “uygunsa” kavramının kullanılması, belgenin içerdiği maddeleri daha da zayıflatmaktadır. “Uygun” kelimesi güvenlik kavramıyla birlikte Stockholm Konferansı belgesi ve Brundtland Raporunda da az miktarda bulunmuştur. Ancak burada hem miktar olarak çok daha az hem de bilhassa Gündem 21 belgesinde olduğu gibi maddelerin gücünü azaltacak şekilde kullanılmamaktadır.

Belgeler birbirleri aralarında karşılaştırıldığında “*Belgedeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir?*” sorusuna farklı cevaplar verildiği tespit edilmiştir. Tüm belgeler, ikinci araştırma sorusuna verdikleri cevaplara göre üçe ayrılabilir:

1. Hiçbir sınıflandırma yapılamadığı için araştırma sorusuna cevap vermeyen belgeler (Rio Deklarasyonu, Kyoto Protokolü, Kopenhag Mutabakatı)
2. Az sayıda sınıflandırma nedeniyle güvenlik kavramının karakteri hakkında güvenilir bir çıkarsama yapılamayan belgeler (UNFCCC, Johannesburg Deklarasyonu, Paris Anlaşması)
3. Niteliksel içerik analizi kapsamında birçok sınıflandırma (>25x) bulunan belgeler (Stockholm Konferansı, Brundtland Raporu, Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı).

Uzun metinlerden oluşan son gruptaki belgeler, daha kapsamlı belgelerdir. Ayrıca bu gruptaki belgeler, iklim politikasında uygulamaya yönelik olarak kapsamlı maddeler ve yönergeler içermektedirler. Bu belgelerde çok sayıda sınıflandırmanın gerçekleştirilebilmesi, güvenlik kavramı hakkında güvenilir çıkarsamalar yapmaya da imkân sağlamıştır.

Tablo 17: İkinci Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının Dağılımı

Kodlar	STK	BRDT	UN FCCC	RIO DEK	GÜN21	KYP	JOHDE K	JOHUP	KOPM	PANL
Ulusal Güvenlik	1 %4,00	9 %4,11	0 %0	0 %0	2 %1,00	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
İnsanların Güvenliği	5 %20,00	38 %17,35	0 %0	0 %0	25 %12,47	0 %0	1 %33,33	16 %25,81	0 %0	0 %0
Doğanın Güvenliği	16 %60,00	63 %28,77	0 %0	0 %0	49 %24,38	0 %0	0 %0	9 %14,52	0 %0	0 %0
Gıda Güvenliği	0 %0	41 %18,72	1 %100	0 %0	41 %20,40	0 %0	1 %33,33	30 %48,39	0 %0	3 %100
Uluslararası Güvenlik	0 %0	18 %8,22	0 %0	0 %0	2 %1,00	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
İktisadi Güvenlik	4 %16,00	12 %5,48	0 %0	0 %0	5 %2,50	0 %0	1 %33,33	1 %1,61	0 %0	0 %0
Siyasi Güvenlik	0 %0	4 %1,83	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
Kimyasal/ Enerji/ (Biyo-) Teknoloji/ Atık Güvenliği	0 %0	34 %15,53	0 %0	0 %0	77 %38,31	0 %0	0 %0	6 %9,68	0 %0	0 %0

4.2.2.2.3. Üçüncü Araştırma Sorusunun Sonuçlarının Belgeler Arasında Karşılaştırılması

Üçüncü araştırma sorusunda “*Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?*” sorusuna cevap aranmıştır. İncelenen 10 belgenin çoğunda kodlama kılavuzu üzerinden sınıflandırılma gerçekleştirilememesi sonucunda bu soruya cevap verilememiştir. Stockholm Konferansı belgesi, UNFCCC, Rio Deklarasyonu, Kyoto Protokolü, Johannesburg Deklarasyonu, Kopenhag Mutabakatı ve Paris Anlaşmasında bu soruya cevap bulunamamıştır. Diğer belgeler (Brundtland Raporu, Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı) ise son araştırma sorusunu cevaplamışlardır. Her üç belge, çevresel sorunları çözmek ve iklim değişikliğiyle mücadele adına kapsamlı metinlerden oluşmaktadırlar ve çok

sayıda yönergeler içermektedirler. Brundtland Raporunda araştırma sorusuna cevap olarak hem sert güç kullanımı hem de yumuşak güç kullanımı verilmiştir. Diğer iki belgede ise “*Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir?*” sorusuna sadece yumuşak güç kullanımı cevap olarak verilmiştir. Brundtland Raporu için bu soruda toplam 35 sınıflandırma gerçekleştiği için verilen cevapların güvenilir olduğu söylenebilir. 20 sınıflandırılma bulunan Gündem 21 belgesi (20x) için de aynı tespit geçerlidir. Bu iki belgeye göre Johannesburg Uygulama Planında daha az sayıda sınıflandırma gerçekleştirilmiştir (4x).

Brundtland Raporunun sonuçları daha detaylı bir şekilde ele alındığında sınıflandırılmalarda devletlerin kendi güvenlik sorunlarını askeri yöntemlerle çözmeye çalıştıkları görülmektedir. Belgede devletlerin, sürekli silahlanma üzerinden güvenliklerini sağlamak istedikleri ancak bu durumun daha çok güvensizlik yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca o dönemde devletlerin askeri olmayan güvenlik sorunlarını askeri yöntemlerle ve böylelikle sert güç kullanımıyla çözmeye çalıştıkları ifade edilmiştir (s. 294). Bu durumun, belgenin hazırlandığı dönemde uluslararası ilişkilerdeki klasik güvenlik anlayışının hâkim olması ile doğrudan alakalı olduğu söylenebilir. Lakin aynı zamanda askeri olmayan güvenlik sorunlarının var olduğu da kabul edilmiştir. Her ne kadar Brundtland Raporu sert güç kullanımına yer vermiş olsa da bu oran sadece %20’dir. Diğer cümleler, yumuşak güç kullanımı olarak sınıflandırılmıştır. Burada önemli içeriklerden birisi çevresel güvensizliklere karşı askeri çözümlerin olmadığıdır. Bu nedenle devletler, sert güç kullanımıyla çevresel güvenlik sorunlarını çözemeyeceklerini kabul etmek durumunda kalmışlardır. Diğer belgelerde de bu görüş, aynı şekilde kabul edilmektedir. Gündem 21 belgesinde ve Johannesburg Uygulama Planında güvenliğin sadece yumuşak güç kullanımı üzerinden sağlanması öngörülmektedir.

Uluslararası ilişkilerde globalleşmeyle beraber yeni tehditlerin ortaya çıkması ve güvenlik sorunlarının farklı güvenlik alanlarında görülmesiyle beraber sert güç kullanımı olarak tanımlanan salt askeri çözümler, yeterli ve yerinde olmamaktadır. Örneğin özellikle 1990’lardan itibaren ortaya çıkan veya artan çevresel güvenlik sorunları veya teknolojik güvenlik sorunları, askeri güç kullanımıyla çözülememektedir. Onun yerine yeni güvenlik sorunlarına uygun çözümler

gerekmektedir. Doğanın güvenliğini sağlanmasında yumuşak güç kullanımının tercih edilmesi gerektiği görüşü giderek yaygınlaşmıştır ve bu tercih, niteliksel içerik analizinde tespit edildiği gibi belgelere de yansımıştır.

Tablo 18: Üçüncü Araştırma Sorusu İçin Belgelerdeki Analiz Sonuçlarının Dağılımı

Kodlar	STK	BRDT	UNFCCC	RIO DEK	GÜN21	KYP	JOH DEK	JOHUP	KOPM	PANL
Sert Güç Kullanımı	0 %0	7 %20	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
Yumuşak Güç Kullanımı	0 %0	28 %80	0 %0	0 %0	20 %100	0 %0	0 %0	4 %100	0 %0	0 %0

4.3. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE DEVLETLERİN GÜVENLİK POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ANLAŞMALARIN PRATİKTE UYGULAMALARININ ANALİZİ

Bu çalışmanın son analiz kısmında küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin uluslararası anlaşmaların pratikte uygulanmalarında devletlerin güvenlik politikaları incelenecektir. Devletlerin güvenlik politikalarının pratikte küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye nasıl bir etkisinin olduğu analiz edilecektir. Bunun için bir önceki bölümde (4.1. Bölüm bkz.) olduğu gibi bu analiz konusuyla ilgili kaynakların taranması sonucu elde edilen metinler değerlendirilecektir. Tarama büyük güçler, konferans adları, güvenlik (politikaları) ve uygulama (implementation) kelimelerini kapsamaktadır.

Analiz neticeleri her bir büyük güç için ayrı olarak ele alınacaktır: Her büyük güç (Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Almanya Federal Cumhuriyeti, Japonya ve Avrupa Birliği) için ayrı olarak iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası düzeyde alınan kararların uygulamalarında güvenlik politikalarının etkileri değerlendirilecektir. Ancak burada ele alınan büyük güçlerin güvenlik politikalarının iklim değişikliğiyle mücadeleye etkisi değerlendirilirken her belgeye yer vermek mümkün değildir. Bunun nedeni ise iki belge (Kyoto Protokolü, Paris Anlaşması) dışında diğer belgelerin bağlayıcı

olmamaları ve somut hedefler içermemeleridir. Dolayısıyla söz konusu belgeler pratikte genelde başarısız olarak kabul edilmekte veya hiç uygulamaya konulmamaktadırlar. Bu nedenle özellikle uluslararası düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelede bağlayıcılığı olan belgelerin pratikte uygulanmasında devletlerin güvenlik politikaları incelenecektir.

4.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

Tarihte en çok karbondioksit salımından sorumlu olan Amerika Birleşik Devletleri, uluslararası iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ABD'nin uluslararası düzeyde kabul edilen anlaşmaları nasıl uyguladığı önem taşımaktadır. Rio Zirvesinden sonraki yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde sürdürülebilirlik adına çok az miktarda adım atılmıştır (Black, 1996: 151). Sürdürülebilirlik konusunda merkezi öneme sahip olan taşımacılık alanında değişiklikler yapılmamış ve bu dönemde Kongre'de sürdürülebilirlik adına vergilere de karşı çıkmıştır (Black, 1996: 151, 154). Rio Zirvesinden sonraki beş yıl içerisinde zirvenin az etkisi olduğu tespit edilmiş ve Amerika Birleşik Devletleri uluslararası sorumluluklarını ulusal politikasında uygulamamıştır (Dernbach, 1997: 10504, 10511).

Amerika Birleşik Devletleri'nin yasaları sürdürülebilirlik (örneğin güneş enerjisi) konusunda maddi olarak sınırlı teşvikler sağlar (Dernbach, 1997: 10512). Diğer yandan çevresel yasalar sayesinde ABD, enerji teknolojisinin altyapısını kapsamlı bir şekilde geliştirebilmiştir (Dernbach, 1997: 10517). Gündem 21 belgesinin uygulanması bakımından ülke genelindeki Tea Party hareketi güçlü bir muhalefet oluşturup 26 eyalette sürdürülebilir şehir planlanmasına karşı yasaların kabul edilmesini sağlamıştır (Trapenberg Frick vd., 2015).

Kyoto Protokolünün öncesinde Senato, hazırlanacak uluslararası anlaşmanın ABD'nin ekonomisine zarar vermemesini talep eder (Loy, 2001: 154). George W. Bush yönetimindeki Amerika Birleşik Devletleri Kyoto Protokolünü kabul etmeyerek onun yerine kendi ulusal enerji ve çevresel iklim değişikliği planını hazırlar. Bu planla beraber hem ülkenin dışarıdan ithal edilen petrol bağımlılığı azaltılarak ulusal güvenlik sağlanacak hem de sera gazı emisyonlarının azaltılması

teşvik edilecektir (Kogan, 2002: 52). Planın geliştirilmesinden önce Kongre ulusal güvenlik, enerji kullanımı ve ülkenin çevresel ihtiyaçlarıyla ilgilenir (Kogan, 2002: 52). Burada Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi çıkarlarının iklim değişikliğiyle mücadelede olumsuz anlamda etkilenmemesini istediği açıkça görülmektedir. Ayrıca iklim değişikliğiyle mücadele, çevreyi korumaktan ziyade daha çok ülkenin ulusal güvenliğini ve enerji güvenliğini sağlamak adına geliştirilmiştir. Bu durumda aslında ABD'de (ulusal) güvenliğin sağlanmasının iklim değişikliğiyle mücadeleyi bir yandan olumlu etkilediği de söylenebilir.

Ulusal düzeyde geliştirilen planlar bağlayıcı emisyon azaltma hedeflerini içermemektedir (Kogan, 2002: 72). Onun yerine başkan Bush, emisyonların yoğunluğunun azaltılmasını istemiştir (Kogan, 2002: 58). Ancak emisyonların yoğunluklarının azaltılması, emisyonların genelde azaltılması anlamına gelmediği gibi pratikte emisyonların yükseldiği tespit edilmiştir (Kogan, 2002: 72-73). Ulusal düzeyde geliştirilmiş olan iklim koruma stratejisi bu nedenle başarılı olamamıştır (Kogan, 2002: 73).

ABD'de ülke genelindeki iklim değişikliğiyle mücadele her ne kadar başarılı olarak değerlendirilemese de eyalet düzeyinde bu durum farklıdır. Yasal olarak eyalet düzeyinde daha katı kurallar kabul edilebilmektedir (Brown Weiss, 1993: 2135). Kyoto Protokolünün kabul edilmemesi çok eleştirilmiş ve bunun sonucunda örneğin Kaliforniya eyaleti iklim değişikliğiyle mücadelede kendi kararlarını almaya başlamıştır (Purvis, 2004: 169-171). Büyük eyaletlerin bu yöndeki çabaları ise ülke genelindeki iklim değişikliği politikalarını olumlu yönde etkilemiştir (Purvis, 2004: 171).

ABD devlet başkanlarının Paris Anlaşmasıyla ilgili görüşlerinin farklı olduğu dikkati çeker. Anlaşmanın hazırlandığı dönemin başkanı Barack Obama, Paris Anlaşmasının Amerika'nın iklim güvenliğini iyileştireceğini, düşük karbonlu ekonomisi için faydalı, yenilenebilir enerjiyi teşvik edeceğini, işyerlerini koruyacağını, ABD'nin uluslararası düzeydeki rekabet ve liderliği açısından olumlu olacağı görüşüne sahiptir (Obama, 2017: 129; Zhang vd., 2017b: 221). Başkan Trump'a göre ise Paris Anlaşması ABD'nin rekabetine zarar vermekte, ekonomik

açından maliyetli, işyerlerini tehlikeye sokmakta ve ülkenin egemenliğini zayıflatmaktadır (Zhang vd., 2017a: 214; Zhang vd., 2017b: 221). Bu nedenlerden dolayı anlaşmadan ayrılan Trump, “America First Energy Plan” ile Amerika’da fosil enerji sanayisini tekrardan canlandırmak ister (Zhang vd., 2017a: 214). Burada Trump’ın Paris Anlaşmasından ayrılma kararının başta ulusal politika ve kendi şahsi tercihleri sonucunda alındığı görülür (Zhang vd., 2017b: 222).

Barack Obama ve Joe Biden’e göre iklim değişikliği, ulusal güvenlik açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Donald Trump’ın görev süresi içerisinde yayınlanmış olan Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasasında (2018) da iklim değişikliği bir güvenlik sorunu olarak ele alınmıştır. Bu yasada eski ABD genelkurmay başkanı Army Gordon Sullivan’ın ‘*iklim değişikliği bir güvenlik konusudur*’ cümlesi yer alır (United States Congress, 2017: 1357, Sec. 335a (5)). Sullivan’a göre iklimdeki istikrarsızlık, jeopolitik istikrarsızlığa neden olacak ve dünya çapında Amerikan askeri operasyonlarını etkileyecektir (United States Congress, 2017: 1357). Yasada ayrıca Kongre’ye göre iklim değişikliğinin Amerika Birleşik Devletleri’nin ulusal güvenliğine doğrudan bir tehdit oluşturduğu ifade edilmiştir (United States Congress, 2017: 1358, Sec. 335b (1)). Bu bağlamda askeri tesislerin gelecekteki iklim değişikliğiyle ilgili tehlikelerin etkilerini hafifletmeye hazırlıklı olmaları gerekmektedir (United States Congress, 2017: 1358, Sec. 335b (3)). Daha öncesinde de başkan Bush’un görev süresinde açıklanan bir Pentagon raporunda, iklim değişikliği bir tehdit olarak deklare edilmiştir (Townsend/Harris, 2004). Bu raporda küresel iklim değişikliğinin sonuçları, ABD’nin güvenliği bağlamında ele alınmıştır (Onay, 2007: 89, 148; Onay, 2015: 198). Burada her ne kadar ABD’nin kimi başkanları doğrudan iklim değişikliği sorununu ciddiye alan faaliyetlerde bulunmasalar da, ülkenin önemli kurumları tarafından iklim değişikliğinin bir güvenlik sorunu olduğu, birçok kez belirtilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Barack Obama ve Joe Biden iklim değişikliği sorununu, güvenlikle ilişkilendirerek ele almışlardır. Obama, görev süresinin ilk aylarında iklim değişikliği ve enerji güvenliği arasında bir bağlantı kurmuş ve dönemin ekonomik krizini de dikkate alarak Obama “Green New Deal” ile hem

iklim değişikliğiyle m¼cadeleyi hem de aynı zamanda Amerikan ekonomisinin yeniden yapılanmasını hedeflemiştir (Mildner/Richert, 2009: 40).

Joe Biden ise başkanlık döneminin başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nin Paris Anlaşmasına yeniden katılacağını açıklar. ABD'nin yeni devlet başkanı, iklim değişikliği sorununu ulusal güvenlik ve dışışleri politikasının temel unsuru olarak ele alır (The White House, 2021). İklim değişikliği, güvenlik sorunlarına dönüşebilecek fiziki etkilerden ülkelerin iklim sorununa nasıl tepki verdiğine kadar, ABD ulusal güvenlik çıkarlarına yönelik bir dizi riski giderek daha da arttıracaktır (The White House, 2021). İklim değişikliği tehlikeleri ve küresel düzeydeki iklim değişikliği sorunuyla mücadele, ABD'nin stratejik savunma çıkarlarını, ilişkilerini, rekabetini ve önceliklerini etkileyecektir (The White House, 2021). Bu bağlamda iklim değişikliği ile ilgili konuların Savunma Bakanlığı tarafından ele alınması ve Savunma Bakanlığının temel belgelerinde (örneğin Ulusal Savunma Stratejisi) yer alması öngörülmüştür (The White House, 2021). Burada devletin güvenliğinin sağlanması iklim değişikliği konusuna yer verilmiştir. Bir başka deyişle iklim değişikliğiyle mücadele, güvenlik politikasının bir parçası olarak gör¼lmektedir. Realist bakış açısından bu durum devletlerin sürekli güvenliklerini artırma hedefleriyle açıklanabilir. Güvenliklerini sağlamak için büyük çaba sarf eden devletler, küresel iklim değişikliği güvenliklerini tehdit ettiği taktirde bu sorunla mücadele edeceklerdir. Sorunun bu yönde ele alınması ve devletin güvenliğine karşı bir risk olarak değerlendirilmesi daha etkili çözümleri beraberinde getirebilir. Önceden de belirtildiği gibi konunun tehdit olarak algılanması ona karşı önlemlerin alınmasını daha olası kılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde her ne kadar başkanların iklim değişikliğiyle ilgili görüşleri uluslararası iklim politikası bağlamında alınan kararları ciddi anlamda etkilese de, ulusal düzeyde iklim değişikliği sorununun önemli kurumlarda güvenlik unsuru olarak ele alındığı görülür.

4.3.2. Çin Halk Cumhuriyeti

Günümüzde dünyada yıllık en çok karbondioksit gazı salımından sorumlu olan ülke, Çin Halk Cumhuriyeti'dir. 2021 yılında ilk olarak Çin Halk

Cumhuriyeti'nin sera gazlarının tüm gelişmiş ülkelerin sera gazlarından fazla olduğu tespit edilmiştir (Zeit Online, 2021b). 1978 yılında Çin'deki ekonomik reform sonrasında ülkenin ekonomisi sürekli büyümüştür (Xing vd., 2021: 1). Ekonomik büyüme ve buna bağlı yüksek kömür oranlı enerji karışımıyla beraber sera gazı emisyonları yüksek miktarda artmış ve ülkede büyük çapta çevresel bozulmalara neden olmuştur (Xing vd., 2021: 1). Geniş çaplı ekonomik kalkınmanın başlıca nedeni yüksek miktarda artan nüfustur. Ülkenin büyüyen nüfustaki büyük yoksulluk sorununu Çin, ekonomik gelişme üzerinden çözmeye çalışmıştır. Çin'deki ekonomik büyüme çoğunlukla çevre pahasına olmuştur (Tang vd., 2015: 5509). 1990'ların siyasi yöneticilerine göre ülkedeki yoksulluğun giderilmesi için çevresel bozulma ödenmesi gereken bir bedeldir (Li, 2016: 49). Çin Halk Cumhuriyeti'nde ekonomi ve çevre konusu bir çelişki içerisindedir. Ekonomik gelişmenin garantiye alınması bir başka deyişle iktisadi güvenliğin sağlanması, çevrenin korunmasını ve iklim değişikliğiyle mücadeleyi engellemektedir.

Çevresel kirlenmenin aşırı hava kirlenmesi şeklinde kendini göstermesi, halkın hükümeti eleştirmesine neden olmuştur (Li, 2016: 51). Yüksek miktardaki sera gazı emisyonlarının uluslararası toplum tarafından da eleştirilmesiyle beraber Çin Halk Cumhuriyeti'ne baskı artmıştır. Uluslararası bağlamda sürdürülebilir kalkınma konusunun ele alınması, ülkede sürdürülebilir kalkınma yönünde politikaların geliştirilmesinin temelini oluşturmaktadır (Gan, 1999: 320). Aslına bakıldığında tüm dünyada Çin kadar emisyonlarının kontrol edilmesinden yararlanacak başka bir ülke yoktur (Patz/West, 2018: e147).

Rio Konferansından sonra Çin Halk Cumhuriyeti kendi ulusal Gündem 21 belgesini hazırlayan ilk ülkeler arasında yer alır (Gan, 1999: 320). Bu davranış Çin'in uluslararası toplum tarafından angaje ve sorumluluklarını yerine getiren bir ülke olarak görülmek istemesinden kaynaklanabilmektedir (Bradbury/Kirkby, 1996: 98). Ancak Çin'in Gündem 21 belgesi Rio'da kabul edilen bakış açısıyla tam olarak uyum içerisinde olmamıştır. Rio Konferansında çevresel, sosyal ve ekonomik içeriklerin birbiriyle uyumlu ve eşit bir şekilde ele alınmasını hedeflenmiştir (Bradbury/Kirkby, 1996: 106). Çin'in ulusal Gündem 21 belgesinde ise ekonomik gelişme, çevre korunması için bir ön koşul olarak görülmektedir (Bradbury/Kirkby,

1996: 106; Ella, 2017: 245). Her ne kadar Çin, kapsamlı bir ulusal Gündem 21 belgesi hazırlamış olsa da, bu belge hem çoğunlukla kesin eylemler içermez hem de uygulamada birçok zorluğu beraberinde getirmektedir (Bradbury/Kirkby, 1996: 106). Kurumsal engeller, politika oluşturma ve uygulama arasındaki mesafe, merkez ve yerel yönetim arasındaki farklılıklar, finansmanla ilgili belirsizlikler vs. Gündem 21 belgesinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır (Gan, 1999: 324-325).

Uluslararası düzeyde 1990'lı yıllardaki iklim değişikliğiyle ilgili anlaşmalarda ortak, fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibi kabul edilerek öncelikle gelişmiş devletlerin sorumluluklarını yerine getirmesi ve yükümlülüklerine tabi tutulmaması Çin'in çıkarlarıyla uyum içerisindedir (Ella, 2017: 244). Çin, 1990'larda uluslararası düzeydeki iklim değişikliğiyle mücadeleye gelişmekte olan devlet statüsünde girdiği için, Gündem 21 belgesinin uygulanmasındaki sorumlulukları düşük olup teknolojik ve maddi destek, ülkenin çıkarlarına uyacak şekildedir (Harris/Udagawa, 2004: 623, 636). Ancak ülkenin sürekli gelişmesi ve dünyadaki en çok karbondioksit salımından sorumlu olan ülke haline gelmesiyle beraber uluslararası ortamda Çin'in de sorumluluklar alıp bağlayıcı yükümlülükleri yerine getirmesi gerektiği görüşü yaygınlaşmıştır (Zhang, 2017: 1). Ulusal düzeyde Çin, iklim değişikliğini önleme adına birçok faaliyet gerçekleştirmektedir ancak uluslararası düzeyde daha çekimser kalmaktadır (Zhang, 2017: 3). Yenilenebilir enerji sektöründe Çin, son yıllarda ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. Çin dünyada yenilenebilir enerji alanında en büyük yatırımcı olmayı başarmış ve yüksek miktarda yatırımlar sonucunda dünya çapında yenilenebilir enerji fiyatlarının düşmesine neden olmuştur (Li, 2016: 52). İktisadi gelişmeyle eşzamanlı olarak ülkede enerji verimliliği de arttırılmış ancak Çin'in mevcut çabaları, ulusal katkısında belirtmiş olduğu hedeflerine ulaşımı bakımından yetersiz kalmıştır (Carlson vd., 2021).

Son yıllarda ülke genelinde fark edilen çevre sorunları ve kendi enerji teminatını çeşitlendirme isteği de Çin Halk Cumhuriyeti'nin aktif bir şekilde iklim değişikliğiyle mücadele etmesi ve uluslararası anlaşmalarda sorumluluklara tabi tutulmayı kabul etmesine neden olmuş olabilir (Li, 2016: 54). 2016 yılında Çin, Paris Anlaşması çerçevesinde ilk ulusal katkısını belirlemiş ve 2020'de Çin'in devlet başkanı 2060 yılına kadar karbon nötrlüğünü hedeflediklerini açıklamıştır. Ancak

henüz hedefin ulaşılması için kapsamlı bir plan bulunmamaktadır (Carlson vd., 2021: 3).

Ülkenin karbondioksit emisyonlarının yaklaşık olarak %42'sini enerji sektörü oluşturmaktadır (Zhang vd., 2020b: 10). Günümüzde de Çin'deki enerjinin büyük bir kısmı kömürden sağlanmaktadır. Ülkenin mevcut politikasında enerjide kömür kullanımından vazgeçilmesi planlanmamıştır. Enerji ve ikmal güvenliğinin sağlanması, ülkedeki kömür kapasitesinin arttırılmasında önemli bir argümandır (Zhang vd., 2020b: 10). Enerji güvenliğinin sağlamasını önemsemekte olan Çin, enerji konusunda dışarıdan ithal edilen fosil akaryakıtlarına bağlıdır (Tang vd., 2015: 5511). Enerji güvenliğini güvence altına almak adına ulusal düzeyde hem kömür hem de nükleer enerji üzerinden teminat sağlanmaya çalışılmaktadır. Tüm enerjide yenilenebilir enerjinin oranı artmış olsa da, bu artış karbondioksit emisyonlarını azaltmada yeterli olamamıştır. Kömür ve nükleer enerji kısa vadede enerji güvenliğinin sağlanmasında daha başarılı olarak değerlendirilmektedir (Zhang vd., 2020b: 8, 9). 2021 yılında Çin'de önceki altı yılda görülmediğinden fazla miktarda kömür üretilmiştir (Wurzel, 2021). Çok daha hızlı bir şekilde elde edilebilen kömür ile karşılaştırıldığında yenilenebilir enerjiye geçişin zaman alması ve maliyetli olması nedeniyle yenilebilir enerji Çin'de daha yavaş ilerlemektedir (Tang vd., 2015: 5511).

Çin Halk Cumhuriyeti ekonomi, enerji ve çevre konularında bir çelişki içerisinde bulunmaktadır (Tang vd., 2015: 5508). Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede önemli yere sahip olan yenilenebilir enerji üretimi ve tüketimi ise Çin'de iklimle ilgili sorunları çözmek amacıyla değil, ulusal enerji güvenliğinin garanti altına alınması için teşvik edilip geliştirilmiştir (Mathews, 2015). Ayrıca ülkede iklim değişikliğinin sonuçlarının aşırı derecede fark edilmesi, çevresel bozulmalar ve yüksek miktarda emisyon salımının artık insanların güvenliğini (sağlık, vs.) tehdit etmeye başlaması, hükümeti vatandaşların güvenliğini sağlamak adına bu sorunlara karşı önlemler almak zorunda bırakmıştır. Bu durumda Çin'in kendi güvenliğini sağlama çabalarının iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumlu anlamda etkilediği görülür. Tezdeki *devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir* hipotezi Çin

örneğinde doğrulanamamıştır. Ancak burada dikkate alınması gereken nokta, Çin'in iklim değişikliğiyle mücadeledeki asıl motivasyonunun iklimi koruma veya çevrenin güvenliğini sağlamak olmamasıdır.

4.3.3. Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu'nun ulusal iklim ajandası, uluslararası iklim değişikliğine ilişkin anlaşmalar sonrasında şekillenmiştir. Uluslararası anlaşmalar, ulusal tartışmalara neden olmuş ve bunun sonucunda ülkede ilgili yasalar geliştirilmeye başlanmıştır (Gusev, 2016: 51). Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya'da siyaset, ekonomi ve sosyal alanda ciddi değişikliklere gidilerek bu dönemden itibaren kaynak kullanımı yöntemleri ve yeni çevre yönetimi stratejileri geliştirilmiştir (Henry/Douhovnikoff, 2008: 438). Bu geçiş döneminde çevre konusunun çok önemli bir yere sahip olmadığı görülmektedir. Özellikle kaynakların aşırı kullanımı, dışarıya satış, ucuz enerji talebi, finansal sıkıntılar ve toplumun konuya ilgisizliği çevre konusuna öncelik verilememesinin önemli nedenleri olarak sayılabilir (Oldfield vd., 2003: 166).

1991 senesinden itibaren gerçekleşen sosyal dönüşüm, ülkenin Rio Konferansında ortaya çıkan inisiyatiflerinde angaje olmasını zayıflatır (Oldfried vd., 2003: 165). Yerel düzeyde uygulanması zor olan sürdürülebilir kalkınma konusu, 2001 yılında Rusya'nın ulusal yasama organı (State Duma) tarafından ele alınır (Oldfried vd., 2003: 160). Katılımcılar efektif sürdürülebilir kalkınma stratejisi için ekonomik, sosyal, ekolojik ve ulusal güvenlik konularının dâhil edilmesini önerirler (Oldfield/Shaw, 2002: 395).

Rusya'nın uluslararası anlaşmalara katılımı, çevreye önem verdiği için değil kendi ekonomisi ve güvenliğini ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır (Henry/Douhovnikoff, 2008: 451). Bilhassa ekonomik nedenler ülkenin iklim politikasında önemli ve belirleyicidir (Nikitina, 2001: 297). Uluslararası anlaşmalara katılmasının temel nedeni ülkenin kendi hedeflerine ulaşımı denebilir (Henry/Douhovnikoff, 2008: 451). Burada Rusya'nın iklim değişikliğine ilişkin belgelere dâhil olması ve uygulamasının temelinde çevreyi korumak olmadığı ortadadır. Rusya daha çok kendi ulusal çıkarları ve güvenliğini sağlamak adına

anlaşmalara katılmayı kabul eder. Bu durum ise realizmin temel varsayımlarının geçerli olduğunu ispatlar. Rusya'yı iklim değişikliğiyle ilgili anlaşmalara katılmasına iten neden, kendi güvenliğinin sağlanmasıdır. İktisadi yönden belgeler Rusya'nın çıkarlarıyla uyum içerisinde olmadığına ise, ülke anlaşmalara katılmamayı tercih etmiştir (örneğin: Kyoto Protokolünün ikinci taahhüt dönemine katılmamak). Rusya'nın iklim stratejisindeki zayıf noktaları arasında belgelerin uygulanması yer almaktadır (Nikitina, 2001: 298).

Kyoto Protokolünün geleceği Rusya'nın anlaşmaya katılma kararına bağlı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin anlaşmadan ayrılmasıyla beraber sadece Rusya anlaşmaya dâhil olursa gerekli katılım şartları yerine getirilecektir. Onaylama sürecinin uzun sürmesi Rusya'nın anlaşmaya dâhil olmasıyla ülkenin ekonomisinin göreceği zararlar ve faydalar üzerinde tartışılmasından kaynaklanmıştır (Gusev, 2016: 40). Başkan Putin, hükümetin anlaşmanın onaylamasıyla bağlantılı olabilecek tüm kompleks sorunların tespit edilmesini istemektedir ve onaylamanın Rusya'nın ulusal çıkarıyla uyumlu olduğundan emin olana kadar bekleyeceklerini açıklamıştır (Avdeeva, 2005: 293). Burada Rusya uluslararası iklim değişikliği hakkında önemli bir anlaşmayı çevrenin korunması adına değil, onun yerine kendi çıkarlarıyla uyum içerisindeyse kabul ettiğini açıkça göstermektedir.

Aslında Kyoto Protokolündeki taahhütleri yerine getirmesi Rusya için zor değildir. Temel alınan 1990 yılından sonra Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber Rusya'nın ekonomisi bir kriz içerisinde bulunmuş ve bunun sonucunda emisyonlar yüksek miktarda azalmıştır (Gusev, 2016: 40; Shaffner, 2007: 447; Vogt, 2003: 346). Böylelikle Rusya uluslararası pazarda satabilecek yüksek miktarda emisyon haklarına dahi sahip olmuştur (Gusev, 2016: 40). 1990'lı yıllardaki ekonomisinde gerileme sonucu Rusya çevreyle ilgili birçok uluslararası önlemleri uygulamadan yerine getirebilmiştir (Henry/Douhovnikoff, 2008: 452).

Kyoto Protokolü sanayi alanında büyümeyi ve gayri safi milli hasılanın iki katına çıkarma hedefini kısıtlayabileceğinden dolayı eleştirilmiştir (Gusev, 2016: 40). Bunun dışında Kyoto Protokolü, petrol kazanımı ve yeni petrol kaynaklarının sömürülmesine sınırlar koyduğu için petrol endüstrisinin çıkarlarına uymamaktadır

(Avdeeva, 2005: 296). Kyoto Protokolünün uygulanmasıyla çevreye zararlı olan enerji üretimi ve tüketiminden uzaklaşıp daha az zararlı olan enerji üretimine geçilecektir (Avdeeva, 2005: 296). Anlaşmanın ülkede (emisyon hedeflerin dışındaki maddelerin) uygulanması gerekli uzmanların bulunmadığından dolayı da zordur (Gusev, 2016: 44).

Kopenhag Zirvesinin ardından Rusya, 2020 yılına kadar emisyonlarını 1990 yılına oranla %15-25 arasında azaltmayı hedeflediğini açıklamıştır. Bu hedef, Rusya'nın kendi emisyonlarını yükseltebileceği anlamına geldiği için eleştirilmiştir (Makarov, 2016: 539). Benzer bir durum Paris Anlaşması döneminde yaşanmıştır. Başkan Putin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'ndaki konuşmasında 2030 yılına kadar emisyonlarını 1990 yılına göre %70-75 arasında bir oranla azaltmayı hedeflediğini açıklamıştır (Gusev, 2016: 45). Ancak Putin'in konuşmasını yaptığı yılda (2015) Rusya zaten %71 oranında emisyonlarını azaltmış bulunmaktadır. Bu durumda belirlenmiş olan hedef Rusya'nın emisyonlarını yükseltmesine izin vermektedir ve bu nedenle hem yabancı uzmanlar hem de Rus uzmanlar tarafından eleştirilmiştir (Gusev, 2016: 45-46). Doğal Kaynaklar Bakanı ve Rus Sanayici ve Girişimciler Birliği başkanı Rusya'nın henüz Paris Anlaşmasındaki yükümlülüklerini hem az iktisadi gelişme sonucu hem de sanayinin yeni teknolojiler sayesinde modernleşmesiyle beraber yerine getirdiğini söylemişlerdir (Russia & CIS Business & Financial Newswire, 2019; Russia & CIS Energy Newswire, 2017).

Küresel iklim değişikliği, Rusya açısından uzun zaman bir sorun yerine daha çok bir fırsat olarak görülmüştür. Ülkenin uluslararası anlaşmadaki sorumluluklarını kolayca yerine getirebilmesi, anlaşmalardan iktisadi açıdan yararlanma ihtimalinin bulunması, iklim değişikliği sonucu gıda imalatının iyileştirilebilmesi, buzulların erimesi sonucu Sibiry ve Arktik Buz Denizi bölgesinde yeni fosil enerji kaynakları araştırılabilmesi ve bunlardan faydalanılması Rusya'nın çıkarlarıdır. Bu nedenlerden dolayı ülkenin kendisi aktif bir şekilde iklim değişikliğiyle mücadele içine girmemiştir.

Son on yıllarda küresel iklim değişikliği sorunu doğrudan ulusal güvenlik konusuyla ilişkilendirilmiştir (Makarov, 2016: 541). 2009 yılında onaylanan İklim

Doktrini, iklim değişikliğini ulusal güvenliğe bir tehlike olarak ele alır ve Rusya'nın ulusal güvenliğin korunması için soruna uyum sağlamaya odaklanır (Andonova/Alexieva, 2012: 620-621; Henry/McIntosh Sundstrom, 2010: 119). Uygulamaya yönelik olan bu doktrinin içeriği genel tutulmuş ve emisyonların azaltılmasında önemli rol oynayan ekonomik topluluğunun girdileri dâhil edilmemiştir (Gusev, 2016: 42). 2014 yılında üç temel parçadan (sera gazı gözetim sisteminin kurulması, azaltma potansiyelinin değerlendirilmesi, emisyon değerlerinin düzenlenmesi için ulusal önlemlerin geliştirilmesi) oluşan uygulama planı kabul edilmiştir (Gusev, 2016: 43). Rusya Federasyonu'nun iklim politikası bağlamındaki önlemler ön görüşlü olmaktan ziyade daha çok hissedilen tehlikeler ve uluslararası iklim politikası sonucu uygulanmaktadır. Son yıllarda daha aşırı hava şartlarının kayıt edilmesi, iklim değişikliği sorununun bir tehlike olarak görülmesine neden olmuştur (Makarov, 2016: 541). Gelecekte ülke genelinde iklim değişikliğinin sonuçları ulusal güvenlik açısından bir risk olarak değerlendirilirse, Rusya'nın iklim anlaşmalarını uygulamasında daha çok çaba gösterebileceği düşünülebilir. Uluslararası ilişkilerdeki güvenlik teorilerine bakıldığında bu durum Kopenhag Ekolü'nde "güvenikleştirme" olarak adlandırılmaktadır. Eğer siyasi karar vericiler küresel iklim değişikliğini bir güvenlik sorunu olarak deklare ederlerse Rusya'da mücadele adına doğru kararların alınması kolaylaşacaktır (Buzan vd., 1998: 21).

4.3.4. Almanya Federal Cumhuriyeti

Almanya Federal Cumhuriyeti iklim değişikliğiyle mücadelede en aktif olan devletler arasında yer almaktadır. İklim değişikliğiyle mücadele konusu ulusal politika kapsamında 20. yüzyılda ele alınmaya başlanmış ve iklim politikasının önemi giderek artmıştır (Bröhmer, 2020: 270). Böylelikle günümüze kadar hem ulusal hem de yerel düzeyde iklim politikasının çokça kurumsallaştığı tespit edilebilmektedir. İklim değişikliği konusunda farklı (siyasi) görüşler arasında ciddi bir ayrım bulunmamaktadır. Örneğin tüm siyasi partilerin özgün çevre ve iklim platformları bulunmaktadır (Bröhmer, 2020: 291). Vatandaşlar ve farklı sektörler küresel iklim değişikliğinin farkında olup ülke genelinde sorunun çözülmesi için değişikliklere ihtiyaç olduğu görüşü hâkimdir (Bröhmer, 2020: 291).

Almanya, küresel iklim değişikliği sorununun bilincindedir ve Almanya’da bu sorunun çözülmesi gerektiği görüşü hâkimdir. Bu durum, yapılmış olan kaynak taramasında güvenlik konusunun iklim değişikliğiyle mücadeleye bir engel teşkil etmediğinin tespiti ile de desteklenmiştir. Almanya’nın güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilememektedir. Tam aksine güvenlik konusu ve küresel iklim değişikliği sorununun çözümü uyum içerisinde ele alınmaktadır.

Uluslararası düzeyde kabul edilmiş belgelerin hazırlanmasında Almanya aktif bir rol oynamış ve sonraki süreçlerde alınan kararları pratikte uygulamaya da özen göstermiştir. Rio Konferansının ardından Almanya’da sürdürülebilirlik alanında uygulamaya yönelik çok yönlü çabalar bulunmaktadır (Voss, 2012). Diğer büyük güçlerin görüşlerinin aksine Almanya için sürdürülebilirlik ve ekonomik büyüme birbirlerine zıt konular değildirler (Voss, 2012: 19). Genel olarak sürdürülebilirlik ve çevre/iklim değişikliği konusu Almanya’da ülkenin çıkarları açısından bir engel olarak da görülmez. Bu nedenle de Almanya’nın iklim değişikliğiyle mücadelede lider devletler arasında bulunduğu söylenebilir. Daha önce ele alınan büyük güçlerin aksine Almanya’da iklim değişikliğiyle mücadele bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Almanya’da iklim değişikliğiyle mücadele diğer politika alanlarıyla uyum içerisinde sürdürülmeye gayret gösterilmektedir. Örneğin geçmişte sanayi birlikleri kendileri emisyonlarını ne kadar azaltabileceğine dair bilgiler vererek hedefleri belirlemişlerdir (Torvanger/Skodvin, 1999: 28).

Son on yıllarda bilhassa metan ve azot oksit gazlarının ciddi miktarda azaltılmasıyla Almanya’nın iklim politikası başarılı olmuştur (Michaelowa, 2003: 31). Almanya’nın yeniden birleşmesinden sonraki dönemde Kyoto Protokolündeki hedeflerin ulaşımında kapsamlı bir iklim politikasına gerek kalmamıştır (Torvanger/Skodvin, 1999: 29; 3.3.4. Bölüm bkz.). Almanya bilhassa 2000’li yıllardan sonra yenilenebilir enerjiyi teşvik etmesiyle beraber bu alanda dünya çapında lider olmuştur (Michaelowa, 2003: 31; Agentur für erneuerbare Energien, 2022).

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınan tedbirlerin uygulanmasında güvenlik konusu bilhassa enerji güvenliği bağlamında önem kazanmaktadır. Önceden de belirtildiği gibi güvenlik politikaları Almanya’da iklim değişikliğiyle mücadeleyi doğrudan negatif etkilememektedir. Enerji güvenliği küresel iklim değişikliğiyle beraber düşünülmüş olan bir konudur. Almanya enerji teminatının büyük bir kısmını ithalat üzerinden sağlamaktadır. Enerji güvenliğinde hem enerjinin gelecekte yeterli miktarda sağlanması hem de teminatın güvenli olması dikkate alınmaktadır. Enerji tasarrufu, enerji verimliliğinin iyileştirilmesi, dengeli bir enerji karışımı ve yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi Almanya’nın ulusal iklim politikasının temel ilkelerini oluşturmaktadır ve sürdürülebilir bir enerji teminatının garantiye alınmasına katkı sağlamaktadır (Umweltbundesamt, 2008: 11).

Enerji güvenliği konusu Paris Anlaşması kapsamında geleceğe yönelik planlamalarda daha da önem kazanmıştır. 2030 yılına kadar planlanmış olan hedefler daha çok mikro düzeyde ve daha detaylıdır. 2050 yılına kadar ulaşılması istenen hedefler ise daha geniş ifade edilmişlerdir (Bröhmer, 2020: 286). Her iki hedef birbirinden ayrı düşünülemez (Bröhmer, 2020: 286). Almanya’da taş kömür endüstrisinin faaliyetleri 2018 senesinde sonlandırılmıştır (Bröhmer, 2020: 290). Paris Anlaşması bağlamında kahverengi kömür endüstrisinin de 2038 yılına kadar tamamen kapatılması hedeflenmiştir ancak doğru önlemlerin alınmasıyla kömür endüstrisinin daha erken bir tarihte de kapatılabileceği tahmin edilmektedir (Peyk, 2021). Elde edilen enerjinin artık kömür endüstrisi üzerinden değil, yenilenebilir enerji kaynakları tarafından sağlanması hedeflenmektedir. İlk olarak 2020 yılında rüzgar enerjisi kömürden elde edilen enerjiden yüksek olmuştur (Klaus, 2021).

Enerji güvenliğinin sağlanmasında nükleer enerji üretiminin de sonlandırılması istenmektedir. 2022 yılına geçişte çalışmakta olan son altı santralin üçü henüz kapatılmıştır (Redaktionsnetzwerk Deutschland, 2021). Son 20 yılda yenilenebilir enerjinin artmasına rağmen karbondioksit emisyonları olmayan nükleer enerji kullanımından vazgeçilmesi sonucu ülke genelinde emisyonlar yüksek miktarda azaltılamamıştır (Schwarz, 2019: 567-568). Almanya 2020 iklim koruma hedefine ulaşımında zorlanmış olsa da son yıldaki koronavirüs krizine karşı alınan önlemlerle beraber emisyonların azaltılması sonucu hedefine ulaşabilmiştir (Klaus,

2021; Oei vd., 2019). Paris Anlaşmasındaki hedeflerin (iklim nötrlüğü) ulaşımında tüm kömür ve nükleer santrallerinin kapatılması gerekmektedir. Enerjide dönüşüm olarak adlandırılan ülkenin tüm enerjisinin yenilenebilir enerji kaynakları üzerinden sağlanması hedefi ile Almanya'nın enerji güvenliğinin korunması amaçlanır (3.3.4. Bölüm bkz.). Bu reformla beraber yeni işyerlerinin oluşması ve yeni bir piyasanın (yenilenebilir enerji) giderek gelişmesi ülkenin ekonomisi açısından da olumludur.

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaş başlatmasının ardından Avrupa Birliği üyelerinde Rusya'dan ithal ettikleri gaz ve enerjinin sonlandırılabilceği tartışmalarında Almanya Federal Maliye Bakanı Christian Lindner yenilenebilir enerjinin özgürlük enerjisi olduğunu söyler (Redaktionsnetzwerk Deutschland, 2022). Burada yenilenebilir enerji kaynakları, ülkenin dışarıdan daha bağımsız olmasına neden olacağı ve bunun sonucu enerji güvenliğinin sağlanmasındaki önemi vurgulanır. Bu durumda ayrıca bir güvenlik krizi esnasında Almanya'nın iklim değişikliğiyle mücadeleden uzaklaşmadığı görülmektedir.

4.3.5. Japonya

Japonya enerji verimliliği konusunu birçok ülkeden daha önce ciddiye almıştır. 1970'lerdeki petrol krizlerinin ardından Japonya bu alandaki bağımlılığını azaltmak adına enerji verimliliğini arttırmıştır (Iwaki/Shirahaze, 2009). Ancak sürdürülebilirlik ve çevre konusunda Japonya, Rio Konferansına kadar daha çok dışarıda olan gelişmeler yönünde taleplere yanıt vermeye çalışmış, kendisi bu alanda girişimde bulunmamıştır (Kameyama, 2002a: 67). Rio Konferansının ardından çevre konusu hakkında artan farkındalıkla beraber çevreyle ilgili yeni yasama gerçekleştirilmiştir (Kameyama, 2002a: 67, 70). Rio Konferansında alınan kararların uygulamaya geçirilmesinde yerel düzeyde Gündem 21 belgelerinin hazırlanması ve pratiğe uygulanması gerekmektedir. Japonya'da birçok yerel yönetim, kendi yerel uygulama planlarını hazırlamış olsalar da, uygulamalarında zorluklarla karşılaşmaları dikkati çeker. Gündem 21 belgesinin çok net olmaması, yerel otoritelerin süreç ve bütçe üzerinde kontrol kazanmaya çalışmaları, bölümler arası iş birliği eksikliği vs.

belgenin başarılı bir şekilde uygulanmasındaki engeller arasında yer almaktadır (Barrett/Usui, 2002: 64).

Endüstri ve enerji sektörü iklim değişikliğiyle ilgili siyasi kararlara olumlu bakmamaktadırlar (Matsumura, 2001: 350-351). Ülkenin yüksek miktarda enerji kullanması ve Japon halkının küresel ısınma endişelerinden ziyade enerji kullanımına öncelik vermesi de iklim politikası açısından sorunludur (Matsumura, 2001: 343).

Kyoto Protokolünün ardından Japonya'nın emisyonları azalmaya başlar. Bunun nedeni ise nükleer enerji üretiminin artmasıyla ve ekonomik krizle birlikte ülkenin ekonomisinin kötüleşmesiyle alakalıdır (Matsumura, 2001: 352). 1999 senesinde Tokaimura'da gerçekleşen nükleer felaket ülke genelinde endişe ve korkuya neden olmakla beraber, gelecek için planlanan nükleer enerji projelerini de engellemiştir (Matsumura, 2001: 353).

Japonya'da 2011 yılında tekrar yüksek derecede zararlara neden olan ve ülkenin enerji güvenliğindeki eksiklikleri gösteren bir facia daha gerçekleşir. Bu faciayla beraber 2010 yılında ülkenin enerjisinin sağlanması adına nükleer enerjinin %50 arttırılması hedefi ulaşılamaz hale gelir (Meltzer, 2011: 1). Bunun yerine ülkede faaliyet gösteren nükleer enerji santrallerinin kimileri kapatılır. Japonya, uluslararası düzeydeki emisyon azaltma hedeflerine nükleer enerjinin yaygınlaştırılması planıyla ulaşmak istemiş ancak bu hedefe ulaşım, facia sonrasında zorlaşmıştır (Meltzer, 2011: 6).

Facialar Japonya'nın enerji altyapısındaki zayıf noktaları göstermiş ve enerji politikasını yeniden düşünmesine neden olmuştur (Meltzer, 2011: 7). Japonya'da enerji politikası (enerji teminatı, enerji güvenliğinin sağlanması, vs.) ve iklim değişikliğiyle mücadelede bağlamında emisyonların azaltılması birbirleriyle yakından bağlantılıdır (Meltzer, 2011: 7). Bu durum uluslararası anlaşmaların uygulanmasını ve başarılı bir iklim politikasını zorlaştırmaktadır. Gelişmekte olan devletlerin belirli yükümlülükler tabi tutulmamaları ve Japonya'nın gerekli sorumluluklarını yerine getirememesi de etkili olmakla beraber Japonya, Kyoto

Protokolünün ikinci taahhüt döneminde yer almayacağını açıklamıştır (Kolmas, 2017: 472-474).

Japonya'nın iklim politikasında güvenlik konusu önemli bir yere sahiptir (Bublitz, 2017). Enerji planı toplamda üç maddeden oluşmaktadır: Enerji güvenliğinin sağlanması, enerji şebekesine maddi kaynakların yatırımı ve karbondioksitin yenilenebilir ve nükleer enerji üzerinden azaltılması (Bublitz, 2017). Enerji planı ve teknik inovasyonlarla gaz ve kömür enerjisinin çevreyi daha iyi koruyacak bir şekilde kullanılması ile Japonya hükümeti ekonomik, ekolojik ve enerji güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir (Bublitz, 2017).

2015 yılının sonunda Japonya hükümeti tarafından ülkenin Paris Anlaşması hedeflerini ve anlaşmanın uygulamasına yönelik içeriklerini kapsayan Paris Anlaşmasına Dayalı Küresel Isınmayı Önleme Tedbirleri Politikası (*Policy for Global Warming Prevention Measures Based on the Paris Agreement*) açıklanır (Yoshida, 2017: 269-270). Paris Anlaşması bağlamında Japonya 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 2013 yılına oranla %26 ve 2050 yılına kadar %80 azaltmayı hedeflemektedir. Yukarıda ele alınan içerikler dikkate alınarak Japonya'nın iklim hedeflerine ulaşımı, kendi enerji güvenliğini hangi yollarla sağlamasını planlamasından etkileneceği ortadadır. Böylelikle ülkenin enerji politikasının doğrudan iklim politikasını da şekillendirdiği söylenebilmektedir (Meltzer, 2011: 7).

4.3.6. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği uluslararası düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelede çoğu zaman öncülük eden pozisyonundadır. Çevre ve iklim değişikliği sorunları uluslararası ortamda ele alınmaya başlandığından itibaren Avrupa Birliği bu alanda devamlı aktif bir rol oynamış ve mücadelede önemli kararların alınmasında etkili olmuştur. İklim değişikliğiyle mücadele adına alınan kararların uygulanmalarında da Avrupa Birliği örnek bir tavır sergilemiştir. Temelde ekonomik bir birlik için oluşturulmuş olan Avrupa Topluluğu'nda, çevreyle ilgili sorunların çözümü ve sürdürülebilir kalkınmanın siyasi ajandaya dâhil edilmesiyle birlikte bir paradigma değişimi gerçekleştiği görülür (Avilés, 2012: 31). Brundtland Raporunun ardından Avrupa Topluluğu'nun odak noktasını çevrenin korunmasından ziyade giderek ekolojik

sürdürülebilirlik oluşturmaya başlar (Avilés, 2012: 31). Sürdürülebilir kalkınma, on yıl sonra Amsterdam Antlaşmasında (1997) yasal olarak Avrupa Birliği'ne dâhil edilir (Avilés, 2012: 31). Brundtland Raporundan (1987) sonra Avrupa Topluluğu'nun çevre mevzuatı öncekinden daha iddialı olmuştur (Sands, 1991: 2516).

Avrupa Birliği'nin ulusötesi sürdürülebilirlik stratejisi ve ilgili rapor sistemi bu alanda rol modeldir (Voss, 2012: 20). Rio Konferansı sonucu hazırlanmış olan Gündem 21 belgesinin Avrupa Birliği'nde yerel Gündem 21 belgelerin hazırlanmasıyla beraber uygulanmasında farklı kurumlar (örneğin Avrupa Komisyonu) etkili olmaktadır (Garcia-Sanchez/Prado-Lorenzo, 2008: 19). Böylelikle uluslararası düzeyde kabul edilmiş olan Gündem 21 belgesinin uygulanmasına özen gösterilmekte olduğu görülmektedir. Bu analiz kısmında yapılan kaynak taraması sonucu Avrupa Birliği'nde güvenlik konusunun Rio Konferansında alınan kararların uygulanmasını olumsuz yönde etkilediğine dair bilgi bulunamamıştır.

Paris Anlaşmasının kabul edilmesinde önemli bir rol oynayan Avrupa Birliği'nin, Paris Anlaşmasının uygulanmasında ve gelecekte anlaşmanın desteklenmesi bağlamında da dünya çapında lider olacağı düşünülmektedir (Teng vd., 2020: 1837). Avrupa Birliği'nin iklim politikasındaki güvenlik konusu, daha çok enerji güvenliği bağlamında önemlidir. Örneğin 2015 yılında Avrupa Komisyonu'nun açıkladığı "Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy" stratejisinde AB, tüketicilerine güvenli, sürdürülebilir, rekabetçi ve uygun fiyatlı enerji sağlanmasını ve aynı zamanda ekonomi odaklı fosil yakıttan (enerjisinden) uzaklaşmayı hedeflemektedir (Thieffry, 2016: 452). Enerji Birliği (Energy Union) çerçevesinde ulusal üretilmiş enerji sayesinde enerji güvenliğinin yükseltilmesi, ithalat bağımlılığının azaltılması ve yenilenebilir enerji sayesinde ekonominin karbonsuzlaşması istenmektedir (Thieffry, 2016: 452).

Burada da Avrupa Birliği'nin güvenlik politikaları küresel iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında alınan tedbirleri olumsuz etkilemediği görülür. Üstelik güvenlik konusu ve iklim değişikliğine karşı alınan tedbirler birbirleriyle

uyum içerisinde dirler. Örneğin yenilenebilir enerjiye geçiş hem Avrupa Birliği'nin Paris Anlaşmasındaki hedeflerini yerine getirme açısından önemli hem de AB'nin dışarıya bağımlılığını azaltması bakımından enerji güvenliği için pozitif bir gelişmedir.

Avrupa Birliği karbondioksit emisyonlarının salımından en çok sorumlu olan enerji alanında, 2030 İklim ve Enerji Paketi (*2030 Climate and Energy Package*) kapsamında hedefler belirler. 1990 yılıyla karşılaştırıldığında 2030'a kadar sera gazı emisyonlarının en az %40'ının azaltılması, en az %32 yenilenebilir enerji paylaşılması ve enerji verimliliğinin en az %32,5 iyileştirilmesi 2030 İklim ve Enerji Paketinde hedeflenmiştir (Avrupa Komisyonu, t.y.f).

Enerji Yol Haritası 2050 (*Energy Roadmap 2050*) (2012), Avrupa Birliği'nin enerji güvenliği, çevresel ve ekonomik hedefleri doğrultusunda Avrupa'da düşük karbonlu ekonomiye ulaşma yollarının analiz edilmesi ve bulması amacıyla hazırlanmış, Avrupa İklim Vakfı'nın (*European Climate Foundation*) bir girişimidir (European Climate Foundation, t.y.).

Ülkeler arasında farklılıklar bulunmasına rağmen Portekiz dışında tüm Avrupa Birliği üyelerinde yenilenebilir enerjinin tüm enerji tüketimindeki payı 1990-2012 yılları arasında artmıştır (Liobikienė/Butkus, 2017: 304). Kuzey-Batı Avrupa'daki ülkelerde yenilenebilir enerji daha yaygınken, Merkez-Doğu Avrupa'da elektrik için temel kaynak, geleneksel fosil enerji üretiminden oluşmaktadır (Teng vd., 2020: 1850). Bu bağlamda enerji verimliliğinin artırma alanı Avrupa Birliği'ndeki Merkez-Doğu ülkelerinde Kuzey-Batı ülkelerinden önemli ölçüde daha yüksektir (Teng vd., 2020: 1852).

Avrupa Birliği'ndeki güvenlik tartışmalarına on yılı aşkın bir süredir girmiş olan küresel iklim değişikliği sorunu, bu alanda giderek daha çok yer almaktadır (Stang/Dimsdale, 2017: 2; Youngs, 2014). 2016 yılında yayınlanmış olan Avrupa Birliği'nin dış ve güvenlik politikasının stratejisini içeren Global Strategy belgesinde küresel iklim değişikliği, bir güvenlik sorunu olarak ele alınmıştır. İklim değişikliği var olan sorunları/çatışmaları daha da şiddetlendirme potansiyeline sahip olduğu için Avrupa Birliği'nin güvenliğini tehdit etmektedir (European External Action Service,

2016: 27). Sorunun çözümü için iş birliği, iklim koruması ve uyumun yanı sıra yenilenebilir enerjinin genişletilmesi, teknoloji transferi vs. gibi eylemlerde bulunacağı belirtilmektedir (European External Action Service, 2016: 24-25, 27). Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği konusundaki taahhütlerini uygulayarak örnek teşkil edeceği belirtilmiştir (European External Action Service, 2016: 40). Bu bağlamda iklim finansmanının artırılması, çok taraflı forumlarda iklim konusunun daha merkezi öneme ve konuma getirilmesi, Paris Anlaşmasındaki hedeflerin gözden geçirilip daha ısrarcı olunması ve temiz enerji maliyetlerinin düşürülmesi için çalışılacağı belirtilmiştir (European External Action Service, 2016: 40). Avrupa Birliği'nin belirttiği bu hedefleri, uygulama noktasında önemsendiğini görmek mümkündür. Örneğin 2020 yılında Paris Anlaşması bağlamındaki ilk hedef olan, 1990 yılına oranla emisyonların 2030 yılına kadar en az %40 azaltılması, %55'e yükseltilmiştir (Avrupa Komisyonu, t.y.g). Bunun dışında Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde yüksek miktarda iklim koruması finansmanı için bütçeler ayrılmaktadır (Avrupa Komisyonu, t.y.h).

İkincil kaynak taraması sonuçlarının değerlendirmesinde, Avrupa Birliği'nin güvenlik politikalarının doğrudan iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumsuz yönde etkilemediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte iklim değişikliğiyle mücadele ve güvenliğin sağlanması beraber bir şekilde ele alınmaktadır.

4.4. ANALİZ SONUÇLARI

Bu doktora çalışmasının analiz bölümünde uluslararası düzeydeki küresel iklim değişikliğiyle mücadelede güvenlik kavramı incelenerek tezin araştırma sorusu olan *“Devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri arasındaki ilişki nasıldır?”* sorusuna cevap aranmıştır. Analiz sonucunda güvenlik kavramının küresel iklim değişikliği politikasında önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Güvenlik kavramı, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerde, belgelerin hazırlanması aşamasından başlayarak devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikalarında, devletlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin anlaşmaları pratikte uygulamalarına kadar her aşamada karşımıza çıkmaktadır. Küresel iklim değişikliğinin oluşturduğu güvenlik sorunlarının

uluslararası düzeyde devletlerarası müzakere süreci ve belgeler üzerinden sağlanmasının temelinde idealist güvenlik anlayışı yatmaktadır. Bunun nedeni idealizme göre uluslararası ilişkilerde güvenliğin, diplomasi üzerinden sağlanabileceğindendir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik konusunu ele almaları ve nasıl sağlanacağına dair yönergeler hazırlamaları, uluslararası düzeydeki güvenliğe bu şekilde ulaşılabileceği inancına dayanmaktadır. Güvenlik kavramının karakteri, önemi ve devletlerin güvenlik politikalarının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi (negatif) etkilemesi, belgelerin hazırlandıkları dönemlere ve değişik büyük güçlerin politikalarına göre farklılık göstermektedir. Ayrıca güvenlik ve uluslararası iklim politikası arasındaki ilişkide de farklılıklar görülmektedir.

Analiz kısmında ilk olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki anlaşmalarda devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları incelenmiştir. Güvenlik konusu belgelerin hazırlanışında önemli derecede devletlerin çevreyi korumada ve iklim politikası bağlamındaki kararlarını etkilemekte ve şekillendirmektedir. Çevre konusuyla ilgili gerçekleşen ilk konferansın (Stockholm Konferansı) devletlerin uluslararası düzeydeki güvenlik sorunlarına ve gerilime reaksiyon olarak gerçekleşmesi, güvenlik konusunun ilk görüşmelerde merkezi öneme sahip olacağını önceden göstermektedir. Bilhassa ilk konferansta sert güvenlik konusu etrafındaki tartışmaların hâkim olduğu dikkati çeker. Başarılı bir iklim politikası adına alınması gereken önlemlerin birçok kez büyük güçlerin çıkarlarıyla uyumlu olmadıkları için reddedildiği görülmüştür. Bağlayıcı belgeler devletlerin çıkarları, güvenlikleri, bilhassa iktisadi güvenlikleri nedeniyle zor bir müzakere sürecinde hazırlanmış olsalar da, bazı büyük güçlerin belgeleri onaylamaları da aynı nedenlerden dolayı yıllar sürmüş ve bazı devletler bağlayıcı belgeleri hiç onaylamamışlardır. Devletlerin güvenlik politikalarının, yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alınması durumunda, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gereken tedbirleri olumlu etkileyebilecekleri, bu analiz bölümünün önemli tespitlerinden birisidir. Bu bağlamda güvenlik konusunun başarılı bir iklim politikasını mutlaka olumsuz bir şekilde etkilediği gibi bir durumun söz konusu olmadığı ortaya çıkmıştır. İklim değişikliğiyle mücadele ve devletlerin

güvenlik politikalarının birbirlerini engellemedikleri ve bir arada mümkün olabilecekleri, uygulamaya yönelik analizde daha da belirgin hale gelmiştir.

İkinci analiz bölümünde uluslararası düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelenin temelini oluşturan belgeler incelenmiştir. Burada öncelikle nicelik içerik analizi sayesinde güvenlik kavramlarının hangi iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerde, hangi miktarda geçtiği tespit edilip değerlendirilmiştir. Niceliksel içerik analizi, iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerde güvenlik kavramının en çok Soğuk Savaş döneminde ve iki kutuplu sistemin dağılmasından hemen sonraki dönemde hazırlanan belgelerde görüldüğü tespit edilmiştir. Burada uluslararası dinamiklerin, belgelerde güvenlik kavramına yer verilmesinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Güvenlik kavramına iklim politikasında uygulamaya yönelik olarak hazırlanmış olan belgelerde çok daha sık yer verildiği dikkati çekmektedir. Söz konusu bu belgelerin daha fazla oranda güvenlik kavramı bulundurması, muhtemelen bu belgelerin diğer belgelere göre daha kapsamlı olmaları ile alakalıdır. Bunun aksine bağlayıcı özellikte olan belgelerde çok az miktarda veya hiçbir güvenlik kavramı geçmediği tespit edilmiştir. İklim değişikliğiyle mücadelede en etkili belgelerin bağlayıcı karakterde olanlar olduğu dikkate alınırsa, devletlerin güvenlik politikalarının veya güvenlik kavramlarının belgelere dahil edilmesi durumunda, belgelerin çok başarılı olmadığı söylenebilir.

Niceliksel içerik analizi temel alınarak belgelerde tespit edilen güvenlik kavramları, niteliksel içerik analizi metodu ile kategorize edilerek daha derinlemesine incelenmiştir. Üç araştırma sorusunu cevaplama adına hazırlanmış olan kategori sistemi, belgelerdeki güvenlik kavramlarına uygulanarak güvenlik kavramlarının karakterleri hakkında önemli bilgiler elde edilmiştir. İlk olarak *“Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?”* sorusuna cevap aranmıştır. Bu soruya sadece Brundtland Raporunda çoğunlukta olarak (%90,91) sert güvenlik kavramı kullanılmaktadır şeklinde cevap bulunmuştur.

İkinci araştırma sorusu olan *“Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?”* sorusuna birçok belgede cevap bulunmuştur. Buradaki cevaplarda klasik güvenlik (ulusal güvenlik,

uluslararası güvenlik, siyasi güvenlik, (iktisadi güvenlik)) ziyade daha çok yeni güvenlik anlayışının (insanların güvenliği, doğanın güvenliği, gıda güvenliği, kimyasal/enerji/(biyo-)teknoloji/atık güvenliği) ön plana çıktığını vurgulamak gerekir. Ayrıca 1990’lardan sonra hazırlanmış olan belgelerde devletlerin güvenliklerinden neredeyse hiç bahsedilmediği dikkati çeker. İki kutuplu sistemin hâkim olduğu dönemde ise daha güncel belgelere göre daha yoğun olarak devletlerin güvenliğinden bahsedilmektedir.

Belgelerde üçüncü olarak aranan “*Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?*” sorusuna, toplamda üç belgede cevap bulunmuştur: Brundtland Raporu az da olsa sert güç kullanımı (%20) üzerinden güvenliğin sağlanmasından bahsetmiş olsa da, genel olarak diğer belgeler (Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı) yumuşak güç kullanımını öngörmektedirler. Bazı belgelerde kodlama sistemi üzerinden devletlerin güvenlikleri tespit edilmemiş olsa da, cümleler detaylı bir şekilde ele alındığında, bilhassa satırlar arasında devletlerin güvenlikleri ve çıkarlarının çevreyi korumada ve iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir motivasyon olduğu niteliksel içerik analizinde önemli diğer bir sonuç olarak tespit edilmiştir.

Niteliksel içerik analizinin sonuçları, belgelerde geçen güvenlik kavramlarının karakterleri ve içeriklerinin değiştiğini göstermektedir. İki kutuplu sistemin dağılması, globalleşme ve yeni teknolojik çağın başlamasıyla beraber uluslararası düzeyde sadece devletlerin güvenliklerinin sağlanması yeterli olmamaktadır. Önceden hem bilimsel dünyada hem de siyasiler tarafından geniş bir şekilde ele alınmayan birçok farklı güvenlik alanları giderek önem kazanmaya başlamıştır. Niteliksel içerik analizinin sonuçları bu gelişmelerin küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelere de yansıdığını göstermektedir.

Küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerde ne tür bir güvenlik anlayışı, diğer bir ifadeyle hangi uluslararası ilişkiler teorilerinin güvenlik anlayışı bulunmaktadır sorusuna tek bir cevap vermek zordur. Burada öncelikle küresel iklim değişikliğiyle ilgili güvenlik sorunlarının müzakere ve belgeler üzerinden sağlanabileceği idealizmin (ve liberalizmin) temel düşüncesini yansıtmaktadır.

Belgelerde ele alınan, çevrenin korunması ve küresel iklim değişikliği sorununun ortadan kaldırılması konuları öncelikli olarak çevreyi merkeze almaktadır ve böylelikle yeşil teoriyle uyum içerisindedir. Ancak belgelerin detaylı bir şekilde incelenmesiyle metinlerde realizmin temel tezlerinin geçerli olduğu tespit edilmiştir. Farklı belgelerde devletlerin kendi güvenliklerini merkeze aldıkları ve öncelikli hedeflerinin çevrenin güvenliğini sağlamak yerine kendi güvenliklerini sağlamaları olduğu tespit edilmiştir.

Eleştirel güvenlik anlayışı neredeyse tüm incelenen belgelerde karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel güvenlik anlayışının güvenliğin sadece devlet merkezli olup dar bir perspektiften ele alınamayacağı ve daha geniş olması gerektiği düşüncesi, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyle ilişkin belgelerde farklı güvenlik alanlarının ele alınmasıyla beraber destek bulmuştur. Bunun dışında incelenen belgelerde inşacı yaklaşımın güvenlik anlayışının da iklim değişikliğiyle mücadelede temsil edildiği görülmektedir. İnşacı yaklaşımın savunduğu gibi sosyal boyutun, diğer bir ifadeyle devletlerin kültür ve tarihlerinin dikkate alınmasıyla uluslararası düzeydeki aldıkları kararlar daha iyi bir şekilde açıklanabilmiştir. İncelenen belgelerin bazı maddelerinde kadınların rolleri dikkate alınmış ve güvenliğin sağlanması konusuna kadınların özellikle dahil edilmesi gerektiğinin vurgulanmasıyla feminist güvenlik anlayışının temel düşünceleri de belgelerde tespit edilmiştir. Burada görüldüğü gibi küresel iklim değişikliğiyle mücadelede sadece bir güvenlik anlayışının geçerli olduğu söylenemez. Ancak belgelerde birçok farklı teorinin güvenlik anlayışlarının temsil edilmesi de dikkat çekicidir.

Bu çalışmadaki analiz kısmının son bölümünde küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik politikaları bağlamında uluslararası anlaşmaların pratikte uygulamaları incelenmiştir. Güvenlik konusu, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede büyük güçlerin ilgili uluslararası belgeleri pratikte uygulamalarında etkisi farklı olmuştur. Bazı büyük güçler kendi inisiyatifleriyle iklim politikalarını geliştirirken, diğer devletlerin dışarıdan baskılar sonucu veya iklim değişikliğinin sonuçlarının hissedilmesiyle beraber uluslararası belgeleri pratikte uygulamaya başladıkları ve bu konuya özen gösterdikleri görülmektedir. Büyük güçlerin, iktisadi güvenliklerinin olumsuz olarak etkilenebileceği düşünüldüğü durumlarda anlaşmaları

pratikte uygulamak istemedikleri tespit edilmiştir. Diğer yandan devletlerin enerji güvenlikleri ve enerji politikalarının küresel iklim değişikliğiyle mücadelede nasıl bir yol izleyeceklerini belirlediği görülmüştür.

Güvenlik kavramının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerin hazırlanışındaki devletlerin tutum ve politikalarında, belgelerin metinlerinde ve uluslararası anlaşmaların pratikte uygulanmasında da önemli bir rol oynadığı, analizin en önemli bulgularından birisidir. Temelinde çevrenin korunması ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi konu eden uluslararası belgelerde yüksek miktarda güvenlik kavramının geçmesi dikkat çekmektedir. Anlaşmaların devletler tarafından pratikte uygulanmasında güvenlik kavramı daha da farklı bir boyut kazanmaktadır. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele ve devletlerin güvenlik politikaları arasındaki ilişkinin uluslararası ilişkilerin dinamiklerinden de etkilendiği tespit edilmiştir. Son zamanda, bilhassa 21. yüzyılda devletlerin iklim politikaları yeni güvenlik anlayışı ile beraber düşünülmektedir. Bu bağlamda devletlerin güvenlik politikaları küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi mutlaka olumsuz anlamda etkilememektedir ve küresel iklim değişikliği ile güvenlik bir arada ele alınmaya başlanmıştır. Devletlerin güvenlik stratejilerinde artık iklim değişikliğiyle mücadele de yer almaktadır. Sonuçlarının giderek daha belirgin bir şekilde hissedildiği küresel iklim değişikliğinin artık kendisi, devletlerin güvenliklerini tehdit etmektedir.

SONUÇ

Küresel iklim değişikliğinin sonuçları tüm dünyada artan bir şekilde hissedilmekte ve devletler, uluslararası düzeyde sorunu çözme adına yıllardır mücadele etmektedir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele süreci başlangıcından günümüze kadar iniş ve çıkışlar yaşamış, her zaman başarılı ve pürüzsüz bir şekilde gerçekleşmemiştir. Devletlerin kendi çıkarlarını gözetmeleri, çoğu zaman uluslararası düzeyde gerçekleşen müzakere sürecini ve iklim politikasını olumsuz bir şekilde etkileyerek müzakerelerin başarısını engellemiştir. Devletlerin güvenlikleri, siyasi kararlarını vermelerinde önemli bir rol oynar. Bu nedenle “Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Belgelerde Güvenlik Kavramının İncelenmesi” başlığını taşıyan bu doktora çalışması ile devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda tezin araştırma sorusu olan “*Devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadeleleri arasındaki ilişki nasıldır?*” sorusuna cevap arayarak, devletlerin güvenlik politikaları ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele arasındaki bağlantılar incelenip ortaya konulmuştur. Uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında hazırlanan belgelerdeki devletlerin engelleyici davranışları da dikkate alınarak bu çalışmada *devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir* hipotezi sınanmıştır.

Doktora çalışmasının araştırma sorusunu cevaplamak ve hipotezini incelemek için öncelikle giriş kısmında araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemine yer verilmiştir. Sonrasında çalışmanın ilk bölümünde güvenlik teorisinden oluşan çalışmanın teorik çerçevesi açıklanmıştır. Doktora çalışmasının merkezini oluşturan küresel iklim değişikliğiyle mücadele ikinci bölümde ele alınmıştır. Burada öncelikle küresel iklim değişikliğinin tanımı yer almaktadır. Küresel iklim değişikliğinin oluşmasındaki farklı faktörlere küresel iklim değişikliğinin nedenleri adlı bölümde yer verdikten sonra küresel iklim değişikliğinin farklı sonuçları ve bu sonuçların güvenlik açısından ne anlama geldiği incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca

sanayileşmeyle birlikte başlayan küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin tarihçesi açıklanmıştır.

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası rejim oluşturma çabaları, doktora çalışmasının üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde öncelikle analiz bölümünde ele alınacak olan yedi konferans sonucu hazırlanmış olan uluslararası on anlaşmaya (Stockholm Konferansı, Brundtland Raporu, UNFCCC, Rio Konferansı, Kyoto Protokolü, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg), Kopenhag Zirvesi, Paris Anlaşması) yer verilmiştir. Küresel İklim Değişikliğiyle Mücadelenin Farklı Yüzü adlı kısımda devletlerin karbondioksit emisyonları ile devletlerin yeni çevresel ve iklim politikaları ve küresel iklim değişikliğinin aleyhine gerçekleştirilen politikaları bulunmaktadır. Böylelikle devletlerin küresel iklim değişikliği bağlamındaki faaliyetleri ele alınmıştır. Büyük güçlerin küresel iklim değişikliğine ilişkin politikalarının yer aldığı iki analiz bölümünde (4.1., 4.3. Bölüm) incelenecek olan altı büyük gücün (Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Almanya Federal Cumhuriyeti, Japonya ve Avrupa Birliği) günümüze kadar gerçekleştirdikleri iklim politikaları incelenmiştir.

Tezin araştırma sorusuna cevap, toplamda üç düzeyde aranmıştır. Öncelikle küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin belgelerin hazırlanışında devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları incelenmiştir. Analizin ikinci kısmında küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin yedi konferans sonucu hazırlanmış olan uluslararası on belgede güvenlik kavramı hem niceliksel içerik analizi hem de Philipp Mayring'in niteliksel içerik analizi metoduyla incelenmiştir. Bu analiz yöntemleri, belgelerde geçen güvenlik kavramının karakterinin derinlemesine analiz edilebilmesini sağlamıştır. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik politikaları bağlamında uluslararası anlaşmaların pratikte uygulamalarının analizi bölümünde ise son olarak devletlerin güvenlik politikalarının küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi pratikte nasıl etkilediği araştırılmıştır. Analizin son iki bölümünde ikincil kaynak taraması sonucu konuyla ilgili metin içerikleri değerlendirilmiştir. Üç farklı düzeyin dikkate alınması sayesinde araştırma sorusu kapsamlı bir şekilde cevaplanabilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda güvenlik kavramının küresel iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Güvenlik kavramının tüm incelenmiş olan düzeylerde karşımıza çıkması, küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki önemini göstermektedir. Çalışmanın başındaki Barry Buzan'ın *"Güvenlik sektörleri, birbirlerinden bağımsız değildir"* tezi (1.5. Bölüm bkz.) analiz sonucunda doğrulanmıştır. Tüm incelenmiş düzeylerde güvenlik kavramının, sadece devletlerin güvenliği (ulusal güvenlik) veya doğanın güvenlik konusundan ibaret olmadığı tespit edilmiştir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede diğer güvenlik kavramlarının da (insanların güvenliği, uluslararası güvenlik, gıda güvenliği, iktisadi güvenlik, siyasi güvenlik, kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği) mevcut olduğu tespit edilerek bu kavramların birbirlerinden bağımsız olmadıkları ortaya konulmuştur. Böylelikle bu doktora çalışmasında incelenmiş olan belgelerde ayrıca Buzan'ın ele aldığı güvenlik sektörlerinin dışında da güvenlik kavramları tespit edilmiştir.

Analizin başlangıcında öncelikle küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki on belgede, devletlerin güvenlik bağlamında tutum ve politikaları incelenmiştir. Konuyla ilgili ikincil kaynak taraması gerçekleştirilerek metinlerin içerikleri değerlendirilmiştir. Her belge ilk etapta tek olarak ele alınmış ve büyük güçlerin tutum ve politikaları analiz edilmiştir. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yapılan ilk konferansın gerçekleştirilmesindeki motivasyonun, çevrenin korunmasından ziyade uluslararası ortamda hâkim olan güvenlik sorunlarına bir reaksiyon şeklinde olması ve bunun müzakere sürecine yansması dikkat çekicidir. Devletlerin müzakere sürecinde kendi güvenlik politikalarına odaklanmış olmaları neticesinde küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gereken tedbirlerin olumsuz etkilenmesi, bu çalışmanın hipotezini doğrulamıştır. Soğuk Savaş'ın ardından düzenlenen konferanslarda devletler bir güvenlik krizinde bulunmamış ve devletlerin güvenlik politikaları belgelerin hazırlanışına daha az yansımıştır. Devletlerin güvenlik politikaları, yeni güvenlik anlayışı çerçevesinde olduklarında (örneğin Çin enerji güvenliği) küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemesi gerekmediği, aksine pozitif etkileyebileceği tespit edilmiştir.

Avrupa Birliği ve Almanya Federal Cumhuriyeti ilk konferansların gerçekleştirilmesinden itibaren küresel iklim değişikliğiyle mücadelede aktif bir rol oynamış ve uluslararası düzeyde iklim politikası adına önemli kararların alınması noktasında çaba sarf etmişlerdir. AB ve bilhassa Almanya kamuoyunun iklim değişikliği sorununun bilincinde olması da burada etkili olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin iklim değişikliğiyle mücadeledeki tutum ve politikaları, dönemin başkanlarından ve Senato'nun verdiği kararlara bağlı olmakla beraber farklılık göstermektedir. Burada Demokrat Parti'den bir başkan iklim değişikliğiyle mücadeleyi daha çok desteklerken, Cumhuriyeti bir başkanın daha çekimser olduğu tespit edilmiştir. Rusya Federasyonu ve Japonya, iklim değişikliğiyle mücadelede kendi inisiyatiflerinden ziyade daha çok uluslararası baskı sonucunda yer almışlardır. Çin Halk Cumhuriyeti uluslararası düzeyde bağlayıcı maddeleri uzun süre kabul etmemiş olsa da ulusal düzeyde iklim değişikliğinin sonuçlarının daha belirgin bir şekilde hissedilmesi sonrasında önlemler almak durumunda kalmıştır.

Analiz bölümünün ikinci kısmında niceliksel içerik analizi sayesinde incelenmiş belgelerde güvenlik kavramının ne sıklıkla geçtiği araştırılmış ve güvenlik kavramlarının sayı olarak belgeler arasında farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Burada belgelerin uluslararası ilişkilerin dinamiklerinden etkilendiği de söylenebilmektedir. Soğuk Savaş'ın hâkim olduğu döneme denk gelen belgelerde fazla sayıda güvenlik kavramına rastlanmaktadır. Ayrıca 11 Eylül 2001 saldırılarından kısa süre sonra hazırlanan Johannesburg Uygulama Planı da yüksek miktarda güvenlik kavramı içermektedir. Güvenlik kavramlarına, uygulamaya yönelik belgelerde daha çok rastlanılmasında, bu belgelerin daha kapsamlı olmaları etkili olmuştur. Daha güncel belgelerde önceki belgelere göre güvenlik kavramının daha nadir geçtiği tespit edilmiştir. Niceliksel içerik analizinin en önemli bulgusu, uluslararası bağlayıcılığı olan ve bu nedenle daha başarılı olan belgelerde (Kyoto Protokolü, Paris Anlaşması) güvenlik kavramının hiç olmaması veya çok az miktarda yer almasıdır. Devletler güvenlik konusunu belgelere (yüksek miktarda) dahil ettiklerinde ise iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında başarılı bir belge hazırlanmamıştır. Bu durumda çalışmanın *devletlerin güvenlik politikaları, küresel*

iklim değışikliğıyle mücadeleden alınması gerekli tedbirleri olumsuz etkilemektedir hipotezi, doğrulanmıştır.

Niceliksel içerik analizinde tespit edilmiş güvenlik kavramının geçtiğı cümleler, niteliksel içerik analizinin temelini oluşturmaktadır. Analizde Philipp Mayring'in niteliksel içerik yöntemi kullanılmış ve belgelerde geçen güvenlik kavramının karakterini incelemek amacıyla üç araştırma sorusuna cevap aranmıştır. İlk olarak araştırılan *“Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?”* sorusuna sert güvenlik kavramı veya yumuşak güvenlik kavramı olarak cevaplandırılabilir. İkinci olarak *“Güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?”* sorusu sorulmuştur. Bu sorunun cevabı olarak da ulusal güvenlik, insanların güvenliği, doğanın güvenliği, gıda güvenliği, uluslararası güvenlik, iktisadi güvenlik, siyasi güvenlik, kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği kavramları karşımıza çıkmaktadır. Son araştırma sorusu *“Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?”* şeklindedir. Burada sert güç kullanımı veya yumuşak güç kullanımı cevapları bulunmaktadır.

Üç araştırma sorusu temel alınarak Mayring'in geliştirdiğı kurallara göre bir kodlama kılavuzu geliştirilmiştir. Böylelikle belgelerde geçen güvenlik kavramlarına kodlama kılavuzu uygulanarak daha derinlemesine bilgiler elde edilmiştir. Birinci soru sadece Brundtland Raporunda cevaplanmıştır. İlk soru için her ne kadar sadece bir belgede sınıflandırma bulunsada, güvenlik kavramının nasıl kullanıldığı hakkında diğer araştırma sorularında da bilgi bulunmaktadır. İkinci araştırma sorusu, farklı dönemlerde hazırlanmış olan belgelerde başka şekilde yanıtlanmıştır. Sert güvenlik kavramına ilk incelenmiş olan belgelerde yer verilmiş olsa da sert güvenlik kavramına verilen önemin zamanla gittikçe azaldığı görülmektedir. Bunun nedeni büyük bir ihtimalle bu belgelerin Soğuk Savaş dönemine denk gelmesinden kaynaklanmaktadır. Devletler, bu dönemde kendi güvenliklerini sağlamaya odaklanmışlar ve bu durum belgelerin metinlerine de yansımıştır. Tüm belgelerde giderek daha çok yeni güvenlik anlayışını yansıtan güvenlik kavramları (insanların güvenliği, doğanın güvenliği, gıda güvenliği, kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği) yer almıştır. Bilhassa 1990'lardan

sonraki dönemde hazırlanmış olan belgelerde, devletlerin güvenliklerine kodlama kılavuzu üzerinden neredeyse hiç rastlanılmamıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, her ne kadar ilk bakışta sert güvenlik kavramına rastlanılmamış olsa bile güvenlik kavramlarının geçtiği cümlelerin daha derinlemesine incelenmesi durumunda satırlar arasında devletlerin güvenliklerinin öneminin ortaya çıkmış olmasıdır. Böylelikle birçok kez, devletlerin kendi (iktisadi) güvenlikleri ve çıkarlarının küresel iklim değişikliğiyle mücadelelerinde önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Küresel iklim değişikliğinin devletlerin teritoryal alanlarına bir tehdit oluşturması, insanların sağlığını tehdit etmeyecek derecede korunması gerektiği görüşü ve ekosistemlerin korunmasıyla beraber devletlerin ekonomik refahını sürdürülebileceği ifadeleri burada örnek olarak verilebilir. Gıda güvenliği kavramı, en fazla belgede tespit edilmiş olan güvenlik kavramlarından birisidir. Güvenlik kavramı çok nadir olarak geçen Paris Anlaşmasında, diğer güvenlik kavramlarına rastlanılmamış olsa da gıda güvenliğinin yer aldığı dikkati çekmektedir.

Üçüncü araştırma sorusuna üç belgede cevap bulunmuştur. Her iki güç kullanımının bulunduğu Brundtland Raporunda askeri yöntemlerin, yumuşak güç kullanımı ile karşılaştırıldığında sayıca daha az olduğu görülmüştür. Ayrıca devletler nezdinde, giderek küresel iklim değişikliğiyle mücadelede askeri güç kullanımının doğru olmadığı görüşü, yaygınlaşmaya başlamıştır. Diğer daha güncel belgelerde (Gündem 21, Johannesburg Uygulama Planı) ise sadece yumuşak güç kullanımı, güvenliğin sağlanmasında bir çözüm olarak önerilmektedir.

Niteliksel içerik analizinde küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin uluslararası belgelerde geçen güvenlik kavramının zaman içinde bir değişime uğradığı tespit edilmiştir. Uluslararası ortamın dinamiklerinin de etkisi ile birlikte, incelenmiş olan ilk belgelerde klasik güvenlik kavramına rastlanırken, daha güncel belgelerde, bilhassa 1990'lardan sonraki dönemde hazırlanmış olan belgelerde neredeyse sadece bireyi ve diğer alanları (doğa, gıda, enerji, vs.) merkeze alan yeni güvenlik anlayışı hâkim olmuştur. Güvenlik kavramındaki değişim, ayrıca diğer iki analiz bölümünde de tespit edilmiştir.

Son olarak küresel iklim değişikliğiyle mücadelede devletlerin güvenlik politikaları bağlamında uluslararası anlaşmaların pratikte uygulamaları analiz edilmiştir. Bunun için ikincil kaynak taraması üzerinden ilgili metinlerin içerikleri incelenmiştir. Burada her büyük güç ayrı ayrı ele alınmıştır. Büyük güçlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadelede rastlanan güvenlik alanları, bilhassa ulusal güvenliği, iktisadi güvenliği, enerji güvenliğini ve insanların güvenliğini kapsamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri uluslararası iklim değişikliğiyle mücadelenin ilk dönemlerinde iklim politikasını geliştirmek için fazla çaba sarf etmemiştir. Ülkenin her iki bağlayıcı anlaşmaya katılmaması ve/veya ayrılması ulusal düzeyde eleştirilip eyaletler kendi iklim politikalarını geliştirmeye başlamışlardır. Amerika devlet başkanları anlaşmalara katılmamalarını bilhassa ülkenin iktisadi açıdan zarar görecekleleriyle gerekçelendirmişlerdir. İktisadi güvenliğin muhafaza edilmesinin, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumsuz etkilemesi nedeniyle çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır. Diğer taraftan küresel iklim değişikliği sorunu 2004 yılından itibaren ulusal belgelerde ülkenin güvenliğiyle ilişkilendirilmiştir. Burada iklim değişikliğinin ABD tarafından bir güvenlik sorunu olarak görüldüğü tespit edilmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin artan nüfusu, buna bağlı olarak artan yoksulluk ve ekonomik gelişme, iklim değişikliği sorununu arttırmaktadır. Ülke, kendi ekonomik gelişmesini ve iktisadi güvenliğinin sağlanmasını birçok kez iklim değişikliğiyle mücadeleye tercih etmiştir. Ancak uluslararası baskıların artması, iklim değişikliğinin sonuçlarının ülkede daha çok hissedilmeye başlaması ve insanların güvenliklerini tehdit etmesi, Çin'i iklim politikasını geliştirme yönünde zorlamıştır. İnsanların güvenliği ve enerji güvenliğinin sağlanması, iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumlu etkilemiştir. Ancak burada altı çizilmesi gereken nokta, Çin'in iklim politikası, temelde çevreyi koruma amacıyla değil, sadece kendi sorunlarını çözmek adına gerçekleşmektedir.

Rusya Federasyonu'nun da iklimle mücadelesi, soruna odaklı olup sorunu çözmek için değil daha çok kendi çıkarlarıyla uyum içerisinde görüldüğü için

gerçekleşmiştir. Küresel iklim değişikliği, uzun zaman bir sorun olmaktan ziyade daha çok bir fırsat olarak görülmüş ve ülkenin çıkarlarıyla uyum içerisinde olmadığı durumlarda sorunun çözümü yönünde herhangi bir çaba sarf edilmemiştir. İklim politikasındaki önlemler, ön görüşlü olmaktan daha çok, hissedilen tehlikeler ve uluslararası iklim politikası sonucu uygulanmaktadır. Son on yıllarda küresel iklim değişikliği, ulusal güvenliğe bir tehlike olarak ele alınmış olup Rusya'nın ulusal güvenliğinin korunması için soruna uyum sağlamaya odaklanılmıştır.

Japonya'nın iklim politikası daha çok uluslararası gelişmeler çerçevesinde gelişmiştir. Ülke, iklim değişikliğiyle ilgili gerekli önlemleri almakta birçok kez zorluklarla karşılaşmıştır. Japonya'nın iklim politikasını doğrudan şekillendiren enerji politikası, son yıllarda hazırlanan planlarla birlikte ülkede ekonomik, ekolojik ve enerji güvenliği sağlamayı hedeflemektedir.

Almanya Federal Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği'nin güvenlik politikaları iklim değişikliğiyle mücadeleyi olumsuz anlamda etkilediği hakkında bir bilgi bulunmamıştır. Küresel iklim değişikliğinin kendisi bir tehdit olarak değerlendirildiği için, Almanya Federal Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği'nin güvenlik politikaları ile iklim politikaları uyum içerisinde dir. Bu durumda bu devletlerin güvenlik politikaları, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede alınması gerekli tedbirleri olumsuz bir şekilde etkilememektedir. Almanya ve AB, kapsamlı iklim politikaları geliştirerek iklim değişikliğiyle mücadelede aktif bir rol oynamışlardır. Enerjide dönüşüm gibi yüksek hedeflerle, karbondioksit emisyonlarının tamamen ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin farklı boyutlarında ne tür bir güvenlik anlayışı, diğer bir ifadeyle hangi uluslararası ilişkiler teorisinin güvenlik anlayışının yer aldığı sorusuna tek bir cevap verilememiştir. Belgeler üzerinden çevrenin korunabileceği ve küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin devletlerarası müzakere ve iş birliği ile mümkün olabileceği düşüncesi temelde idealizmin (ve liberalizmin) güvenlik anlayışına dayanmaktadır. İncelenmiş olan belgelerin çoğunda çevrenin güvenliğinin merkezi öneme sahip olması nedeniyle yeşil teorisinin güvenlik anlayışı tespit edilmiştir. Ancak belgeler detaylı bir şekilde incelendiğinde satırlar

arasında realizmin güvenlik anlayışı da bulunmaktadır. Burada devletlerin öncelikli hedeflerinin kendi güvenliklerini sağlamak olduğu görülür. Birçok kez çevrenin korunması, çevrenin merkeze alınması nedeniyle değil, devletlerin güvenliklerinin riskte olabileceği düşüncesiyle gerçekleşmektedir. Realizmin güvenlik anlayışını dar olmasıyla eleştiren ve daha geniş bir güvenlik anlayışına ihtiyaç olduğunu vurgulayan eleştirel yaklaşımının, güvenlik hakkındaki tezlerinin doğruluğu incelenmiş olan belgelerde, birçok farklı güvenlik alanının ele alınmasıyla kanıtlanmıştır. İncelenmiş olan belgelerde ulusal güvenlik, uluslararası güvenlik, insanların güvenliği, doğanın güvenliği, gıda güvenliği, iktisadi güvenlik, siyasi güvenlik ve kimyasal güvenlik / enerji güvenliği / (biyo-) teknoloji güvenliği / atık güvenliği tespit edilmesiyle beraber güvenlik konusunun geniş bir şekilde ele alındığı görülür. Güvenlik kavramının analizinde zaman zaman inşacı yaklaşımın ve feminist güvenlik anlayışının temel içeriklerinin de küresel iklim değişikliğiyle mücadelede temsil edildiği tespit edilmiştir.

Analiz sonucunda küresel iklim değişikliğiyle mücadelenin farklı boyutlarında farklı nedenlerden kaynaklanan birçok güvenlik anlayışının var olduğu görülür. Öncelikle küresel iklim değişikliği birçok faktörün bir araya geldiği uluslararası ilişkilerin kompleks bir sorunudur. Çevrenin tehlikede olması, ekonomik faktörler, devletlerin iklim değişikliği sorununu farklı şekilde algılaması ve genelde kendi çıkarlarını gözetmeleri burada etkili olan faktörlerin sadece birkaçıdır. Diğer taraftan incelenmiş olan zaman dilimi 50 yılı kapsamaktadır. Böylelikle uluslararası ilişkilerin farklı dinamiklerinin de etkili olduğu söylenebilir. Güvenlik anlayışlarının dikkate alındığı birçok teori ve yaklaşım, bu zaman dilimi içerisinde yeni oluşmuş ve/veya gelişmiştir. Uluslararası ilişkiler disiplindeki güvenlik anlayışının gelişme ve genişlemesinin küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki güvenlik anlayışına da yansıdığı tespit edilmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve yeni dünya düzeninin olduğu dönemin incelemeye dahil edildiği göz önünde bulundurulursa küresel iklim değişikliğiyle mücadelede sadece tek bir teorinin güvenlik anlayışının geçerli olması mümkün gözükmemektedir. Uluslararası ilişkiler teorilerinin farklı güvenlik anlayışlarının bu kompleks sorunla mücadeleyi açıklamada farklı katkılarının bulunduğu ayrıca tespit edilmiştir.

Analiz sayesinde farklı güvenlik kavramları ile iklim politikası arasındaki ilişki ve ayrıca güvenlik ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele arasındaki karşılıklı etkileşimler gösterilmiştir. Her üç analiz bölümünde güvenlik kavramı ve küresel iklim değişikliğiyle mücadele arasındaki ilişkinin sabit olmadığı ve değişime uğradığı tespit edilmiştir. 1990'lardan sonra uluslararası düzeyde güvenlik anlayışının değişime uğraması ve küresel iklim değişikliğinin sonuçlarının giderek daha fazla hissedilmesi, burada önemli etkenlerdir. Uluslararası alanda iklim politikasının giderek daha çok kurumsallaşması ve iklim değişikliğiyle mücadele için tedbirler alınması gerektiği görüşü de kimi devletlerde baskı etkisi yaratmıştır. Böylelikle ilk incelenen belgelerin döneminde bazı devletler küresel iklim değişikliği sorununu dikkate almazken, günümüzde tüm incelenmiş olan büyük güçlerin ulusal politikalarında iklim değişikliğiyle mücadelenin yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında bazı büyük güçlerin güvenlik stratejilerinde de iklim değişikliği sorununa yer verilmiştir.

Uluslararası düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadele ilk olarak ele alınmaya başlandığında devletlerin politikaları başarılı bir iklim politikasını negatif etkilerken artık günümüzde ve gelecekte devletlerin güvenliklerinin korunması için kapsamlı bir iklim politikası kaçınılmaz hale gelecektir. Günümüzde ve gelecekte, küresel iklim değişikliğinin sonuçları (şiddetli tabi afetler, su seviyesinin artması sonucu toprak kaybı, su eksikliği sonucunda gelişeceği tahmin edilen su savaşları, göçlerin artması, vs.) devletlerin güvenliklerini doğrudan etkileyeceği için artık küresel iklim değişikliğinin kendisi bir güvenlik unsuru haline gelmiştir. Devletlerin küresel iklim değişikliği hakkındaki farkındalıklarının artması ve sonuçlarını hissetmeleri, burada etkili ve önemli olacaktır.

Bu doktora çalışmasında küresel iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası düzeyde en önemli ve etkili olan on belge yukarıda belirtilen yöntemlerle analiz edilmiştir. Her ne kadar bu on belge uluslararası iklim değişikliğiyle mücadelenin önemli bir kısmını kapsasa da, bu çalışmada uluslararası düzeyde konuyla ilgili tüm metinlere yer verilememiştir. Gelecekteki çalışmalarda günümüze kadar gerçekleşen tüm Taraflar Konferansı sonuç belgeleri, önemli iklim konferanslarından önce hazırlanmış olan metinler vd. dikkate alınarak devletlerin güvenlikleri ve küresel

iklim değişikliğiyle m¼cadele arasındaki ilişki daha kapsamlı bir şekilde analiz edilebilir. G¼venlik konusunun k¼resel iklim değişikliğiyle m¼cadelede bu çalışmada tespit edildiği gibi bir değişime uğraması temel alınarak gelecekteki uluslararası konferansların metinleri, m¼zakere s¼releri ve devletlerin anlaşmaları pratikte uygulamalarındaki g¼venlik politikalarının incelenmesi, konunun bilimselliği açısından ¼nem arz etmektedir.

K¼resel iklim değişikliği sonuçlarının giderek çok daha fazla hissedilmesi ve sorunun bir g¼venlik unsuru olarak değerlendirilmesi neticesinde devletlerin g¼venlik politikalarındaki konunun ¼nemi gittikçe daha da artacaktır. Bir tehdit olarak k¼resel iklim değişikliği, gelecekte devletler tarafından çok daha belirgin bir şekilde fark edilecektir. Dolayısıyla k¼resel iklim değişikliğinin kendisi bir g¼venlik konusu haline gelerek, gelecekte g¼venlikten ayrı bir şekilde ele alınamayacak bir konuma gelecektir. Bu durumda devletlerin konvansiyonel silahlarla g¼venliklerini sağlayamayacakları aşıkâr olup k¼resel iklim değişikliğine uygun öz¼mler bulmak zorunda kalacakları ř¼phesizdir. Devletler g¼venliklerini sağlamak için iklim değişikliğine daha iyi uyum sağlamak adına y¼ntemler geliştirmeli, sorunu ¼nlemeye çaba sarf etmeli ve t¼m bunları finanse etmek için gerekli maddi kaynakları ayırmaları ve sağlamaları gerekmektedir. İklım değişikliğiyle m¼cadelenin bilhassa ilk d¼nemlerinde, devletlerin g¼venlik politikaları başarılı iklim politikası için bir engel teşkil ederken, g¼n¼m¼zde ve gelecekte artık devletlerin kendi g¼venliklerini sağlayabilmeleri için iklim değişikliğiyle m¼cadele kaçınılmaz hale gelerek, kapsamlı bir iklim politikası gerekli olacaktır.

KAYNAKÇA

- AGENTUR FÜR
ERNEUERBARE
ENERGIEN: 2022 “Entwicklung der Stromerzeugung aus erneuerbaren Energien“, (Çevrimiçi) <https://www.unendlich-viel-energie.de/mediathek/grafiken/entwicklung-der-stromerzeugung-aus-erneuerbaren-energien>, 1 Nisan 2022.
- AICHELE, R., G.
FELBERMAYR:
2013 “The Effect of the Kyoto Protocol on Carbon Emissions“, **Journal of Policy Analysis and Management**, 32/4, 731-757.
- AMUNDSEN, E. S.,
P. B. SØRENSEN:
2009 “EU Policies on Climate Change and Energy: A Critical Review“, **Earth and Environmental Science**, 6/232012.
- ANAND, A. S.: 2014 “The Importance of Being Factual: The U.S., China, and the Future of the Kyoto Protocol“, **Duke Environmental Law & Policy Forum**, 24/1, 1-88.
- ANDONOVA, L. B.,
A. ALEXIEVA: 2012 “Continuity and Change in Russia's Climate Negotiations Position and Strategy“, **Climate Policy**, 12/5, 614-629.
- ARLOTA, C.: 2020 “Does the United States' Withdrawal from the Paris Agreement on Climate Change Pass the Cost-Benefit Analysis Test?“, **University of Pennsylvania Journal of International Law**, 41/4, 881-938.
- ARROYO, V.: 2019 “Symposium Keynote Address: A Brief History of U.S. Climate Policy and a Call to Action“, **Maryland Journal of International Law**, 34, 1-19.
- AVDEEVA, T. G.:
2005 “Russia and the Kyoto Protocol: Challenges Ahead“, **Review of European, Comparative & International Environmental Law**, 14/3, 293-302.
- AVILÉS, L. A.: 2012 “Sustainable Development and the Legal Protection of the Environment in Europe“, **Sustainable Development Law & Policy**, 12/3, 29-34.
- AVRUPA
KOMİSYONU: t.y.a „International Action on Climate Change. Cooperation with non-EU Countries and Regions. China“, (Çevrimiçi)

	https://ec.europa.eu/clima/policies/international/cooperation/china_de , 21 Mayıs 2020.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.b	”2020 Climate & Energy Package“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en , 12 Kasım 2020.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.c	”2030 Climate & Energy Framework“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_en , 12 Kasım 2020.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.d	”2050 Long-term Strategy“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en , 12 Kasım 2020.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.e	”European Climate Pact“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/pact_en , 12 Kasım 2020.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.f	”2030 Climate & Energy Framework“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en , 6 Mayıs 2022.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y.g	”Paris Agreement“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/paris-agreement_en , 6 Mayıs 2022.
AVRUPA KOMİSYONU: t.y. (h)	”Finance and the Green Deal“, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal_en , 6 Mayıs 2022.
AVRUPA KOMİSYONU: 2007	”Grünbuch. Anpassung an den Klimawandel in Europa - Optionen für Maßnahmen der EU“, (Çevrimiçi) https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0354:FIN:DE:PDF , 11 Kasım 2020.
AVRUPA PARLAMENTOSU: 2020	”What Is Carbon Neutrality and How Can It Be Achieved by 2050?“, (Çevrimiçi) https://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20190926STO62270/was-versteht-man-unter-

klimateutralitat, 26 Kasım 2020.

- AYKUT, S. C.: 2016 "Musterschüler? Frankreich, Deutschland und Europa in den Verhandlungen über das Paris-Abkommen zum Klimaschutz", **DGAP-Analyse**, 5, Berlin, Forschungsinstitut der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V..
- BÄCKSTRAND, K., "The EU's Role in Climate Change Negotiations: From O. ELGSTRÖM: Leader to 'Leadiator'", **Journal of European Public Policy**, 20/10, 1369-1386. 2013
- BAKER, P.: 2004 "Russia Backs Kyoto to Get on Path to Join WTO", **The Washington Post**, May 22, 2004, (Çevrimiçi) <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2004/05/22/russia-backs-kyoto-to-get-on-path-to-join-wto/f363c1bb-0663-40f6-af5d-a51a93e1b8d1/>, 23 Mayıs 2022.
- BARNETT, J.: 2003 "Security and Climate Change", **Global Environmental Change**, 13, 7-17.
- BARNETT, T. P., "Potential Impacts of a Warming Climate on Water J.C. ADAM, D. P. Availability in Snow-Dominated Regions", **Nature**, 438, 303-309. LETTENMAIER: 2005
- BARNETT, M., 2011 **Empire of Humanity: A History of Humanitarianism**, Ithaca, Cornell University Press.
- BARNETT, M., 2018 "Constructivism", **The Oxford Handbook of International Security** (Ed. A. Gheciu, W. C. Wohlforth) Oxford, Oxford University Press, 86-99.
- BARRETT, B., M. "Local Agenda 21 in Japan: Transforming Local USUI: 2002 Environmental Governance", **Local Environment**, 7/1, 49-67.
- BASTIN, J.-F. vd.: "The Global Tree Restoration Potential", **Science**, 2019 365/6448, 76-79.
- BENGOCHEA- "Economic Growth and CO2 Emissions in the European MORANCHO, A., F. Union", **Environmental and Resource Economics**, 19, 165-172. HIGÓN-TAMARIT, I. MARTÍNEZ-

ZARZOSO: 2001

BERELSON, B., 1952 **Content Analysis in Communication Research**, New York, Hafner.

BERNDES, G., J. HANSSON: 2007 "Bioenergy Expansion in the EU: Cost-Effective Climate Change Mitigation, Employment Creation and Reduced Dependency on Imported Fuels", **Energy Policy**, 35, 5965-5979.

BEVERIDGE, R., K. KERN: 2013 "The Energiewende in Germany: Background, Developments and Future Challenges", **Renewable Energy Law and Policy Review**, 4/1, 3-12.

BEYERLIN, U., M. REICHARD: 2003 "German Participation in United Nations Environmental Activities: From Stockholm to Johannesburg", **German Yearbook of International Law**, 46, 123-170.

BİLGİN, P.: 2010 "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", **Stratejik Araştırmalar**, 8/14, 30-53.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER: t.y. „United Nations Treaty Collection. Environment. 7. d - Paris Agreement“, (Çevrimiçi) <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XXVII/XXVII-7-d.en.pdf>, 3 Haziran 2022.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1972 **Report of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm, 5-16 June 1972**, Paris, United Nations.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992a **Rio Declaration on Environment and Development**, Rio, United Nations.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992b **United Nations Conference on Environment & Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992, Agenda 21**, Rio, United Nations.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992c **United Nations Framework Convention on Climate Change**, Rio, United Nations.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1997 **Kyoto Protocol**, Kyoto, United Nations.

- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER: 2001 “Governments Adopt Bonn Agreement on Kyoto Protocol Rules“, Press Release, July 23, 2001, (Çevrimiçi)
<https://www.un.org/press/en/2001/envdev594.doc.htm>, 13 Haziran 2020.
- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, 2002a **Johannesburg Declaration on Sustainable Development**, Johannesburg, United Nations.
- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, 2002b **Report of the World Summit on Sustainable Development. Johannesburg, South Africa, 26 August – 4 September 2002**, Johannesburg, United Nations.
- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, 2009 **Report of the Conference of the Parties on its fifteenth session, held in Copenhagen from 7 to 19 December 2009**, Copenhagen, United Nations.
- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, 2010 **Report of the Conference of the Parties on its sixteenth session, held in Cancun from 29 November to 10 December 2010**, Cancun, United Nations.
- BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER, 2015 **Paris Agreement**, Paris, United Nations.
- BIGO, D., 2008 “International Political Sociology”, **Security Studies: An Introduction** (Ed. P. D. Williams) London, New York, Routledge, 116-129.
- BLACK, W. R.: 1996 ”Sustainable Transportation: A US Perspective“, **Journal of Transport Geography**, 4/3, 151-159.
- BLIX, H., 2003 “History of the Stockholm Declaration“, **The Stockholm Declaration and Law of the Marine Environment** (Ed. M. H. Nordquist, J. N. Moore, S. Mahmoudi) The Haag, New York, Kluwer Law International, s. 15-24.
- BMU: t.y. “Nationale Klimapolitik“, (Çevrimiçi)
<https://www.bmu.de/themen/klima-energie/klimaschutz/nationale-klimapolitik/>, 20 Ekim 2020.
- BOJANOWSKI, A.: 2017 “Trump kündigt Klimavertrag. Was der Ausstieg der USA für die Welt bedeutet“, **Spiegel Wissenschaft**, (Çevrimiçi)

<https://www.spiegel.de/wissenschaft/natur/donald-trump-und-welt-klimavertrag-das-bedeutet-der-ausstieg-der-usa-a-1150356.html>, 19 Augustos 2020.

- BOOTH, K.: 1991 "Security and Emancipation", **Review of International Studies**, 17/4, 313-326.
- BORDEN, E., J. STONINGTON, 2014 "Germany's Energiewende", **Global Sustainable Communities Handbook. Green Design Technologies and Economics** (Ed. W. W. Clark) Oxford, Elsevier, s. 369-386.
- BRADBURY, I., R. KIRKBY: 1996 "China's Agenda 21. A Critique", **Applied Geography**, 16/2, 97-107.
- BRAUCH, H. G., 2011 "Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks", **Coping with Global Environmental Change, Disasters and Security. Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace 5** (Ed. H. G. Brauch vd.) Berlin, Heidelberg, Springer-Verlag.
- BRAUCH, H. G., 2017 "Security Threats, Challenges, Vulnerability and Risks", **International Security, Peace, Development and Environment. Vol. I** (Ed. U. Oswald Spring) EOLSS, S. 102-140.
- BRÄUNER, O.: 2010 "Der Klimagipfel von Kopenhagen aus der Sicht Chinas", **Stiftung Wissenschaft und Politik - Zeitschriftenschau**, 2, 1-4.
- BREITMEIER, H.: 1996 "Stockholm, Rio and Beyond: Lessons from two Decades of International Environmental Politics. Editorial Review/Essay on: Brenton, T. (1994): 'The Greening of Machiavelli. The Evolution of International Environmental Politics.' Earthscan Publications, London, 282 pp.", **Climatic Change**, 32, 1-6.
- BREWER, T. L.: 2008 "Climate Change Technology Transfer: A New Paradigm and Policy Agenda", **Climate Policy**, 8/5, 516-526.
- BREWER, P. R.: 2012 "Polarisation in the USA: Climate Change, Party Politics, and Public Opinion in the Obama Era",

European Political Science, 11/1, 7-17.

- BRITTON, J.: 2004 "The National Energy Policy, Renewable Energy, and the Johannesburg Convention: Has the United States Been All Talk and No Action", **Penn State Environmental Law Review**, 12/1, 241-262.
- BROWN WEISS, E.: 1993 "Environmentally Sustainable Competitiveness: A Comment", **The Yale Law Journal**, 102/8, 2123-2142.
- BRÖHMER, J.: 2020 "Germany's Climate Change Agenda - A Critical Overview", **University of Western Australia Law Review**, 48/1, 264-294.
- BRUNDTLAND, G. H., 1987 **Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future**, United Nations General Assembly Document A/42/427, United Nations.
- BUBLITZ, H., 2017 **Klimareport 2017. Privatsektor und Klimafinanzierung in den G20-Staaten. Japan** (Ed. Konrad Adenauer Stiftung) Berlin, Konrad Adenauer Stiftung.
- BUCHNER, B., S. DALL'OLIO: 2005 "Russia and the Kyoto Protocol: The Long Road to Ratification", **Transition Studies Review**, 12/2, 349-382.
- BUNDESREGIERUNG: t.y. "Klimapolitik, Energiewende, Mobilität. Was tut die Bundesregierung für den Klimaschutz?", (Çevrimiçi) <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/klimaschutz/bundesregierung-klimapolitik-1637146>, 20 Ekim 2020.
- BURCHELL, J., S. LIGHTFOOT: 2004 "Leading the Way? The European Union at the WSSD", **European Environment**, 14, 331-341.
- BURCK, J. vd., 2018 **Klimaschutz-Index. Die wichtigsten Ergebnisse 2019**, Germanwatch, New Climate Institute & Climate Action Network, Bonn, Berlin.
- BURCK, J. v.d., 2021 **Klimaschutz-Index. Die wichtigsten Ergebnisse 2022**, Germanwatch, New Climate Institute & Climate Action Network, Bonn, Berlin.

- BUTRICO, F. A.: 1972 "A Report on the U. N. Conference on Human Environment Stockholm, Sweden, June 20-26, 1972", **Journal of Environmental Health**, 35/1, 26-29.
- BUZAN, B.: 1991 "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century", **International Affairs**, 67/3, 431-451.
- BUZAN, B., O. WAEVER, J. D. WILDE, 1998 **Security: A New Framework for Analysis**, Boulder, London, Lynne Rienner Publishers.
- BUZAN, B., 2009 **People, State & Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era**, 2. bs., Colchester, ECPR Press.
- BUZAN, B., L. HANSEN, 2009 **The Evolution of International Security Studies**, Cambridge, Cambridge University Press.
- CAMPBELL, T. E. J.: 1973 "The Political Meaning of Stockholm: Third World Participation in the Environment Conference Process", **Stanford Journal of International Studies**, 8, 138-153.
- CANADELL, J. G., M. R. RAUPACH: 2008 "Managing Forests for Climate Change Mitigation", **Science**, 320/5882, 1456-1457.
- CARLSON, D. A. vd.: 2021 "China's Climate Ambition: Revisiting Its First Nationally Determined Contribution and Centering a Just Transition to Clean Energy", **Energy Policy**, 155/112350, 1-8.
- CARR, E. H., 1946 **The Twenty Years' Crisis 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations**, London, Macmillan & Co. Ltd..
- CARSON, R., 1962 **Silent Spring**, Crest Book.
- CASPARI, L.: 2012 "Energiewende. Altmaier will Ökostrom-Förderung prüfen", **Zeit Online**, (Çevrimiçi) <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2012-08/altmaier-oekostrom-eeg/komplettansicht>, 19 Ekim 2020.
- CHASEK, P. S.: "U.S. Policy In the UN Environmental Arena: Powerful Laggard or Constructive Leader?", **International**

- 2007 **Environmental Agreements: Politics, Law and Economics**, 7, 363-387.
- CHEN, G.: 2008 "China's Diplomacy on Climate Change", **The Journal of East Asian Affairs**, 22/1, 145-174.
- CHRISTOFF, P.: 2010 "Cold Climate in Copenhagen: China and the United States at COP15", **Environmental Politics**, 19/4, 637-656.
- CLAUDE, I., 1962 **Power and International Relations**, New York, Random House.
- CLAUSEN, J., S. ZUNDEL: 1995 "Freiwillige Selbstverpflichtungen - Versuch einer Neubewertung", **Institut/Vereinigung für ökologische Wirtschaftsforschung - Informationsdienst**, 2, 9-11.
- CLEGG, J.: 2011 "China at the Global Summit Table: Rule-taker, Deal-wrecker or Bridge-builder?", **Contemporary Politics**, 17/4, 447-465.
- COOPER, D. E.: 1999 "The Kyoto Protocol and China: Global Warming's Sleeping Giant", **Georgetown International Environmental Law Review**, 11/2, 401-438.
- DALBY, S., 2002 **Environmental Security**, Minneapolis, University of Minnesota Press.
- DALBY, S., 2008 "Environmental Change", **Security Studies: An Introduction** (Ed. P. D. Williams) London, New York, Routledge, 260-273.
- DALBY, S., 2013 "Global Environmental Security", **The Handbook of Global Climate and Environment Policy** (Ed. R. Falkner) John Wiley & Sons, 3-18.
- DAMBECK, T.: 2019 "Methan – Die unterschätzte Gefahr", **Spiegel Wissenschaft**, 6.06.2019, (Çevrimiçi) <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/klimawandel-methan-die-unterschaetzte-gefahr-a-1271189.html>, 11 Şubat 2020.
- DASCHKEIT, A.: 2012 "Anpassung an den nicht mehr vermeidbaren Klimawandel – aktuelle Entwicklungen eines jungen Politikfeldes", **Journal for Comparative Government**

and European Policy, 10/3, 410-421.

- DAVENPORT, C.: 2017 "With Trump in Charge, Climate Change References Purges from Website", **The New York Times**, January 20, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/2017/01/20/us/politics/trump-white-house-website.html>, 19 Ağustos 2020.
- DELBEKE, J., P. VIS: 2020 "EU Climate Policy as a Driver of Change", **European Energy & Climate Journal**, 9/2-3, 17-28.
- DERNBACH, J.: 1997 "U.S. Adherence to Its Agenda 21 Commitments: A Five-Year Review", **Environmental Law Reporter News & Analysis**, 27/10, 10504-10525.
- DEUDNEY, D., 1990 "The Case Against Linking Environmental Degradation to National Security", **Millennium: Journal of International Studies**, 19/3, 461-476.
- DEUTSCHER WETTERDIENST: "Urban Climate - Urban Heat Islands", (Çevrimiçi) https://www.dwd.de/EN/climate_environment/climateresearch/climate_impact/urbanism/urban_heat_island/urban_heat_island.html;jsessionid=8AEED09B8722204B0DCD1388BB2C146C.live21073, 26 Kasım 2020.
- DIMITROV, R. S.: 2010 "Inside UN Climate Change Negotiations: The Copenhagen Conference", **Review of Policy Research**, 27/6, 795-821.
- DIMITROV, R. S.: 2016 "The Paris Agreement on Climate Change: Behind Closed Doors", **Global Environmental Politics**, 16/3, 1-11.
- DOMBROWSKY, W. R.: 1987 "Das Tschernobyl-Syndrom: Katastrophen als verhaltensändernde Ereignisse", **23. Deutscher Soziologentag 1986: Sektions- und Ad-hoc-Gruppen** (Ed. J. Friedrichs) Opladen, Westdeutscher Verlag, s. 710-712.
- DORAN, P., 2002 **World Summit on Sustainable Development (Johannesburg) - An Assessment for IISD (Briefing Paper)**.
- ECKERSLEY, R., "Green Theory", **International Relations. Discipline and Diversity** (Ed. T. Dunne, M. Kurki, S. Smith) 3. bs.,

- 2013 Oxford, Oxford University Press, 266-286.
- EHRENSPECK, Y., A. GEIMER, S. LEPA, 2008 “Inhaltsanalyse“, **Handbuch Medienpädagogik** (Ed. U. Sander, F. von Gross, K. U. Hugger) Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 351-356.
- ELLA, D.: 2017 “China and the United Nations Framework Convention on Climate Change: The Politics of Institutional Categorization“, **International Relations of the Asia-Pacific**, 17, 233-264.
- ELTING, J. vd. 2014 “Gaining Steam - der Stand der Klimapolitik in den USA“, **ifo Schnelldienst**, 67, 82-86.
- ENLOE, C., 1983 **Does Khaki Become You? The Militarization of Women's Lives**, London, South End Press.
- ENLOE, C., 2000 **Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives**, Berkeley, University of Southern California Press.
- EPA: 2007 “Summary of the Energy Independence and Security Act“, (Çevrimiçi) <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-energy-independence-and-security-act>, 19 Ağustos 2020.
- ERÇANDIRLI, Y., 2017 “Yeşil Teori“, **Uluslararası İlişkiler Teorileri** (Ed. R. Gözen) 7. bs., İstanbul: İletişim, 493-515.
- ERLER BAYIR, Ö., 2013 “Soğuk Savaş Sonrasında Güvenliğe Yönelik Teorik Tartışmalar“, **Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar** (Ed. H. Çomak, C. Sancaktar) İstanbul, Beta, s. 171-189.
- EUROPEAN CLIMATE FOUNDATION: t.y. “Roadmap 2050“, (Çevrimiçi) <https://www.roadmap2050.eu>, 6 Mayıs 2022.
- EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE, 2016 **Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.**
- FABER, D. A.: 2009 “Climate Justice and the China Fallacy“, **Hastings**

- Environmental Law Journal**, 15/1, 15-20.
- FALKNER, R., H. STEPHAN, J. VOGLER: 2010 "International Climate Policy After Copenhagen: Towards a 'Building Blocks' Approach", **Global Policy**, 1/3, 252-262.
- FALKNER, R.: 2016 "The Paris Agreement and the New Logic of International Climate Politics", **International Affairs**, 92/5, 1107-1125.
- FARAMELLI, N. J.: 1972 "Toying with the Environment and the Poor: A Report on the Stockholm Environmental Conferences", **Environmental Affairs**, 2/3, 469-486.
- FIERKE, K. M., 2013 "Constructivism", **International Relations. Discipline and Diversity** (Ed. T. Dunne, M. Kurki, S. Smith) 3.bs. Oxford, Oxford University Press, s. 187-204.
- FOLJANTY JOST, G., K. JACOB: 2004 "The Climate Change Policy Network in Germany", **European Environment**, 14, 1-15.
- FRANKEL, J.: 2005 "Climate and Trade: Links Between the Kyoto Protocol and WTO", **Environment: Science and Policy for Sustainable Development**, 47/7, 8-19.
- FRIEDRICH, C., S. KÖLTZOW, J. TILLY, 2011 "Der Konstruktivismus in den Internationalen Beziehungen", **Casebook internationale Politik** (Ed. M. Müller) Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 33-40.
- FRÜH, W., 2004 **Inhaltsanalyse. Theorie und Praxis**, 8. bs., Konstanz, UVK.
- FUKUYAMA, F., 1992 **The End of History and the Last Man**, New York, Macmillan.
- GAN, L.: 1999 "Implementation of Agenda 21 in China: Institutions and Obstacles", **Environmental Politics**, 8/1, 318-326.
- GARCIA-SANCHEZ, I. M., J.-M. PRADO-LORENZO: 2008 "Determinant Factors in the Degree of Implementation of Local Agenda 21 in the European Union", **Sustainable Development**, 16, 17-34.
- GARDNER, D. K.: "China and Climate Crisis", **The New Republic**,

- 2019 September 20, 2019, (Çevrimiçi)
<https://newrepublic.com/article/155136/what-china-bad-response-climate-crisis>, 19 Mayıs 2020.
- GEHRING, T.: 1990 "Das internationale Regime zum Schutz der Ozonschicht", **Europa-Archiv**, 23, 703-712.
- GLOBAL CARBON ATLAS: t.y. "Fossil Fuels Emissions 2020", (Çevrimiçi)
<http://www.globalcarbonatlas.org/en/CO2-emissions>, 20 Mayıs 2022.
- GOODMAN, J.: 2009 "From Global Justice to Climate Justice? Justice Ecologism in an Era of Global Warming", **New Political Science**, 31/4, 499-514.
- GÖSSLING, S., D. METZLER: 2017 "Germany's Climate Policy: Facing an Automobile Dilemma", **Energy Policy**, 105, 418-428.
- GRIFFITHS, M., 2001 **Fifty Key Thinkers in International Relations**, London, New York, Routledge.
- GROEN, L., A. NIEMANN, S. OBERTHÜR: 2012 "The EU as a Global Leader? The Copenhagen and Cancun UN Climate Change Negotiations", **Journal of Contemporary European Research**, 8/2, 173-191.
- GROEN, L., A. NIEMANN: 2013 "The European Union at the Copenhagen Climate Negotiations: A Case of Contested EU Actorness and Effectiveness", **International Relations**, 27/3, 308-324.
- GROENLEER, M. L. P., L. G. VAN SCHAİK: 2007 "United We Stand? The European Union's International Actorness in the Cases of the International Criminal Court and the Kyoto Protocol", **Journal of Common Market Studies**, 45/5, 969-998.
- GRUNEWALD, N., I. MARTÍNEZ-ZARZOSO: 2015 "Did the Kyoto Protocol Fail? An Evaluation of the Effect of the Kyoto Protocol on CO2 Emissions", **Environment and Development Economics**, 21, 1-22.
- GUSEV, A.: 2016 "Evolution of Russian Climate Policy: From the Kyoto Protocol to the Paris Agreement", **L'Europe en formation**, 380/2, 39-52.
- HALKOS, G. E., N. G. TZEREMES: "Measuring the Effect of Kyoto Protocol Agreement on Countries' Environmental Efficiency in CO2 Emissions: An Application of Conditional Full Frontiers", **Journal**

- 2014 **of Productivity Analysis**, 41/3, 367-382.
- HANDL, G.: 2012 "Declaration of the United Nations Conference on The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 and the Rio Declaration on Environment and Development, 1992", (Çevrimiçi) https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dunche/dunche_e.pdf, 4 Şubat 2022.
- HANSEN, J., M. SATO, R. RUEDY: 2012 "Perception of Climate Change", **Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America**, 109/37, E2415-E2423.
- HARDIN, G.: 1968 "The Tragedy of the Commons", **Science**, 162, 1243-1248.
- HARRIS, P., C. UDAGAWA: 2004 "Defusing the Bombshell? Agenda 21 and Economic Development in China", **Review of International Political Economy**, 11/3, 618-640.
- HAUG, C., A. JORDAN: 2010 "Burden Sharing: Distributing Burdens or Sharing Efforts?", **Climate Change Policy in the European Union. Confronting the Dilemmas of Mitigation and Adaptation?** (Ed. A. Jordan vd.) Cambridge, Cambridge University Press, s. 83-102.
- HAWKES, N.: 1972 "Stockholm: Politicking, Confusion, but Some Agreements Reached", **Science**, 176/4041, 1308-1310.
- HECKING, C.: 2020 "Corona-Folgen. Stärkster CO2-Rückgang seit mindestens 60 Jahren", **Spiegel Wissenschaft**, 19.05.2020, (Çevrimiçi) <https://www.spiegel.de/consent-a-?targetUrl=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2F%3Ffrom%3D404&ref=https%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Fwissenschaft%2Fmensch%2Fcorona-und-klimawan..eckgang-seit-60-jahren-a-0981c634-22a3-49f1-ae8e-f4fbbf39a1ed>, 20 Haziran 2020.
- HEGGELUND, G., S. ANDRESEN, I. FRITZEN BUAN: 2010 "Chinese Climate Policy: Domestic Priorities, Foreign Policy, and Emerging Implementation", **Global Commons, Domestic Decisions: The Comparative Politics of Climate Change** (Ed. K. Harrison, L. McIntosh Sundstrom) Cambridge vd., The MIT Press, s.

229-260.

- HEINRICH BÖLL
STIFTUNG: 2017 “Versauerung: Die Zukunft wird saurer”, (Çevrimiçi) <https://www.boell.de/de/2017/05/10/versauerung-die-zukunft-wird-saurer>, 16 Haziran 2021.
- HENRY, L. A., V.
DOUHOVNIKOFF: 2008 “Environmental Issues in Russia“, **The Annual Review of Environment and Resources**, 33, 437-460.
- HENRY, L. A., L.
MCINTOSH
SUNDSTROM: 2007 “Russia and the Kyoto Protocol: Seeking an Alignment of Interests and Image“, **Global Environmental Politics**, 7/4, 47-69.
- HENRY, L. A., L.
MCINTOSH
SUNDSTROM: 2010 “Russia and the Kyoto Protocol: From Hot Air to Implementation“, **Global Commons, Domestic Decisions: The Comparative Politics of Climate Change** (Ed. K. Harrison, L. McIntosh Sundstrom) Cambridge vd., The MIT Press, s. 105-138.
- HENRY, L. A., L.
MCINTOSH
SUNDSTROM: 2012 “Russia’s Climate Policy: International Bargaining and Domestic Modernisation“, **Europe-Asia Studies**, 64/7, 1297-1322.
- HEYWOOD, A.,
2011 **Global Politics**, New York, Palgrave Macmillan.
- HILDINGSSON, R.,
J. STRIPPLE, A.
JORDAN, 2010 “Renewable Energies: A Continuing Balancing Act?“, **Climate Change Policy in the European Union. Confronting the Dilemmas of Mitigation and Adaptation?** (Ed. A. Jordan vd.) Cambridge, Cambridge University Press, s. 103-124.
- HILLEBRAND, R.:
2013 “Climate Protection, Energy Security, and Germany’s Policy of Ecological Modernisation“, **Environmental Politics**, 22/4, 664-682.
- HILTON, I., O.
KERR: 2017 “The Paris Agreement: China’s ‘New Normal’ Role in International Climate Negotiations“, **Climate Policy**, 17/1, 48-58.
- HIRONO, R., H.
SCHRÖDER: 2004 “The Road to and from the Kyoto Protocol: The Perspectives of Germany and Japan“, **International Review for Environmental Strategies**, 5/1, 39-60.

- HOBBS, T., 1651 **Leviathan**, London.
- HOFFMANN, M. J., 2013 "Global Climate Change", **The Handbook of Global Climate and Environment Policy** (Ed. R. Falkner) Chichester, John Wiley & Sons, s. 3-18.
- HOMER-DIXON, T.: 1994 "Environmental Scarcities and Violent Conflict: Evidence from Cases", **International Security**, 19/1, 5-40.
- HOMER-DIXON, T., 1999 **Environment, Scarcity, and Violence**, Princeton, NJ, Princeton University Press.
- HONGYUAN, Y., 2008 **Global Warming and China's Environmental Diplomacy**, New York, Nova Science Publishers, Inc..
- HUANG, J., K. NAGASAKA: 2012 "The Trends of Japanese Electric Utility Industry Under Kyoto Protocol After 311 Earthquake", **Asia-Pacific Chemical, Biological & Environmental Engineering Procedia**, 1, 199-203.
- HUNTER, D. B.: 2010 "Implications of the Copenhagen Accord for Global Climate Governance", **Sustainable Development Law & Policy**, 10/2, 4-15, 56-57.
- INMAN, K.: 2010 "The Symbolic Copenhagen Accord Falls Short of Goals", **University of Baltimore Journal of Environmental Law**, 17/2, 219-228.
- IPCC, 1992 **Climate Change: The IPCC 1990 and 1992 Assessments**, Canada.
- IPCC, 2007 **Climate Change 2007: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change** (Core Writing Team R. K. Pachauri, A. Reisinger) IPCC, Geneva, Switzerland.
- IPCC, 2012 "Glossary of terms", **Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation. A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)** (Ed. C. B. Field vd.) Cambridge, New York, Cambridge University Press, s. 555-564.

- IPCC, 2014 **Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change** (Core Writing Team R. K. Pachauri, L. A. Meyer) Geneva, IPCC.
- IWAKI, T., S. SHIRAHAZE: 2009 "Japanese Businesses Still Wary over Copenhagen Results", **Yomiuri Shimbun**, December 20, 2009.
- JOYNER, C. C.: 2002 "Burning International Bridges, Fuelling Global Discontent: The United States and Rejection of the Kyoto Protocol", **Victoria University of Wellington Law Review**, 33/1, 27-50.
- KAHN, G.: 2003 "The Fate of the Kyoto Protocol Under the Bush Administration", **Berkeley Journal of International Law**, 21/3, 548-571.
- KAMEYAMA, Y.: 2002a "Can Japan Be an Environmental Leader? Japanese Environmental Diplomacy Since the Earth Summit", **Politics and the Life Sciences**, 21/2, 66-71.
- KAMEYAMA, Y.: 2002b "Climate Change and Japan", **Asia-Pacific Review**, 9/1, 33-44.
- KAMEYAMA, Y.: 2004 "Evaluation and Future of the Kyoto Protocol: Japan's Perspective", **International Review for Environmental Strategies**, 5/1, 71-82.
- KANNAN, R., D. A. JAMES: 2009 "Effects of Climate Change on Global Biodiversity: A Review of Key Literature", **Tropical Ecology**, 50/1, 31-39.
- KANT, I., 1796 **Zum ewigen Frieden**, Königsberg.
- KAPLAN, R. D.: 1994 "The Coming Anarchy", **The Atlantic Monthly**, 273/2, 44-76.
- KARAPIN, R.: 2012 "Climate Policy Outcomes in Germany. Environmental Performance and Environmental Damage in Eleven Policy Areas", **Germany Politics and Society**, 30/3, 1-34.
- KARLSRUHER INSTITUT FÜR **Die Weltklimakonferenzen: Stand nach der 23. UN-Klimakonferenz, Bonn (2017) unter der**

- TECHNOLOGIE, 2017 **Präsidenschaft der Republik Fidschi; Kurzbericht des Süddeutschen Klimabüros; Nov. 2017**, Karlsruhe, Karlsruher Institut für Technologie (KIT).
- KAWASHIMA, Y.: 2001 "Japan and Climate Change: Responses and Explanations", **Energy & Environment**, 12/2, 3, 167-179.
- KEOHANE, R., 1984 **After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Autonomy**, Princeton, NJ, Princeton University Press.
- KLAUS, K.: 2021 "Klimaziele für 2020 in Deutschland doch noch erreicht", **Bayrischer Rundfunk (BR)**, 5.01.2021, (Çevrimiçi)
<https://www.br.de/nachrichten/wissen/klimaziele-fuer-2020-in-deutschland-doch-noch-erreicht>, SLDZF1G, 30 Mart 2022.
- KOGAN, L.: 2002 "The U.S. Response to the Kyoto Protocol - A Realistic Alternative", **Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations**, 3/2, 52-92.
- KOKORIN, A.: 2016 "Russia's Post-Paris Climate Policy: Slow Progress and Problems", **Russian Analytical Digest**, 185, 9-14.
- KOLMAS, M.: 2017 "Japan and the Kyoto Protocol: Reconstructing 'Proactive' Identity Through Environmental Multilateralism", **The Pacific Review**, 30/4, 462-477.
- KONDOH, K.: 2009 "The Challenge of Climate Change and Energy Policies for Building a Sustainable Society in Japan", **Organization & Environment**, 22/1, 52-74.
- KOTOV, V.: 2004 "The EU-Russia Ratification Deal: The Risks and Advantages of an Informal Agreement", **International Review for Environmental Strategies**, 5/1, 157-168.
- KÖLLING, M.: 2020 "Klimapolitik. Japan baut weiter neue Kohlekraftwerke – doch die Kritik an der Strategie wächst", **Handelsblatt**, 3.07.2020, (Çevrimiçi)
<https://www.handelsblatt.com/politik/international/klima-politik-j...-waechst/25958548.html?ticket=ST-107711-BDHEFg9Pqt1DBRtFKbbJ-ap3>, 20 Ekim 2020.

- KRIPPENDORFF, K., 2013 **Content Analysis. An Introduction to its Methodology**, 3. bs., Thousand Oaks vd., Sage.
- KURAMOCHI, T.: 2015 "Review of Energy and Climate Policy Developments in Japan Before and After Fukushima", **Renewable and Sustainable Energy Reviews**, 43/3, 1320-1332.
- KUTTLER, W.: 2011 "Klimawandel im urbanen Bereich. Teil 2, Maßnahmen", **Environmental Sciences Europe**, 23/21, 1-15.
- KÜBLER, K.: 2008 "Climate Protection Policy in Germany: Facing up the Data", **Energy & Environment**, 19/2, 317-324.
- LANG, G.: 2007 "Where are Germany's Gains from Kyoto? Estimating the Effects of Global Warming on Agriculture", **Climatic Change**, 84, 423-439.
- LE QUÉRÉ, C. vd.: 2020 "Temporary Reduction in Daily Global CO2 Emissions During the COVID-19 Forced Confinement", **Nature Climate Change**, 10/7, 647-653.
- LEISNER, R. S.: 1972 "After Stockholm, What?", **American Journal of Biological Sciences**, 22/8, 453.
- LEROUX, M., 2005 **Global Warming. Myth or Reality? The Erring Ways of Climatology**, Berlin vd., Springer Verlag.
- LI, A. H. F.: 2016 "Hopes of Limiting Global Warming? China and the Paris Agreement on Climate Change", **China Perspectives**, 2016/1, 49-54.
- LIBERATORE, A.: 2013 "Climate Change, Security and Peace: The Role of the European Union", **Review of European Studies**, 5/3, 83-94.
- LIGHTFOOT, S., J. BURCHELL: 2004 "Green Hope or Greenwash? The Actions of the European Union at the World Summit on Sustainable Development", **Global Environmental Change**, 14, 337-344.
- LIODIKIENĖ, G., M. BUTKUS: 2017 "The European Union Possibilities to Achieve Targets of Europe 2020 and Paris Agreement Climate Policy", **Renewable Energy**, 106, 298-309.

- LOCKE, J., 1824 **Two Treatises of Government**, London, Harvard College Library.
- LOY, F. E.: 2001 "The United States Policy on the Kyoto Protocol and Climate Change", **Natural Resources & Environment**, 15/3, 152-155.
- MAAMOUN, N.: 2019 "The Kyoto Protocol: Empirical Evidence of a Hidden Success", **Journal of Environmental Economics and Management**, 95, 227-256.
- MACHIAVELLI, N., 2009 **The Prince**, Çev. T. Parks, New York, Penguin Classics.
- MAKAROV, I. A.: 2016 "Russia's Participation in International Environmental Cooperation", **Strategic Analysis**, 40/6, 536-546.
- MATHEWS, J. A.: 2015 "The Renewable Energy Revolution", **Project Syndicate**, December 8, 2015, (Çevrimiçi) <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-india-transition-to-renewable-energy-by-john-a-mathews-2015-12?barrier=accesspaylog>, 23 Mart 2022.
- MATSUMURA, H.: 2001 "Japanese Ratification of the Kyoto Protocol", **Climate Policy**, 1/3, 343-362.
- MAX, A.: 2011 "Japan Refuses to Extend Kyoto Protocol Commitments to Cut Carbon Emissions After 2012 Expiry", **The Canadian Press**, June 16, 2011.
- MAYRING, P., 1991 "Qualitative Inhaltsanalyse", **Handbuch qualitative Forschung: Grundlagen, Konzepte, Methoden und Anwendungen** (Ed. U. Flick vd.) München, Beltz - Psychologie Verl. Union.
- MAYRING, P., 1994 "Qualitative Inhaltsanalyse", **Texte verstehen: Konzepte, Methoden, Werkzeuge** (Ed. A. Boehm, A. Mengel, T. Muhr) Konstanz, UVK Univ.-Verl. Konstanz.
- MAYRING, P.: 2000 "Qualitative Inhaltsanalyse", **Forum: Qualitative Sozialforschung. Theorien, Methoden, Anwendungen**, 1/2, Art. 20.

- MAYRING, P., 2010 **Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken**, Weinheim Basel, Beltz Verlag.
- MAZLUM, İ., 2014 “Küresel Siyaset ve Çevre”, **Küresel Siyasete Giriş** (Ed. E. Balta) İstanbul, İletişim, s. 457-490.
- MCLEAN, E. V., R. W. STONE: 2012 “The Kyoto Protocol: Two-Level Bargaining and European Integration“, **International Studies Quarterly**, 56, 99-113.
- MEADOWS, D. vd., 1972 **The Limits to Growth: A Report to the Club of Rome’s Project on the Predicament of Mankind**, New York, Universe Books.
- MEARSHEIMER, J. J.: 2005 “E. H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On”, **International Relations**, 19/2, 139-152.
- MELTZER, J.: 2011 “After Fukushima: What’s Next for Japan’s Energy and Climate Change Policy?“, **Global Economy and Development at Brookings**, September 7, 2011.
- MERKEL, W. W.: 2007 “Klimazonen. Die Tropen dehnen sich nach Norden aus“, **Welt**, 4.12.2007, (Çevrimiçi) <https://www.welt.de/wissenschaft/article1428257/Die-Tropen-dehnen-sich-nach-Norden-aus.html>, 29 Şubat 2020.
- MERTEN, K., 1995 **Inhaltsanalyse. Einführung in Theorie, Methode und Praxis**, 2. bs., Opladen, Westdeutscher Verlag.
- MEZ, L.: 2012 “Germany’s Merger of Energy and Climate Change Policy“, **Bulletin of the Atomic Scientists**, 68/6, 22-29.
- MICHAELOWA, A.: 2003 ”Germany – A Pioneer on Earthen Feet?“, **Climate Policy**, 3/1, 31-43.
- MIKALOFFFLETC HER, S. E., H. SCHAEFER: 2019 “Rising Methane: A New Climate Change“, **Science**, 364/6444, 932-933.
- MILDNER, S.-A., J. RICHERT, 2009 “USA: Die neue Klimapolitik unter Barack Obama. Endgültiger Bruch mit der Ära Bush?“, **Die internationale Klimapolitik. Prioritäten wichtiger Verhandlungsmächte** (Ed. S. Dröge) Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik, Deutsches Institut für

- MIMURA, N., 2013 "Wise Adaptation to Climate Change: The View from Japan", **Climate Adaptation Futures** (Ed. J. Palutikof vd.) Sussex, Wiley-Blackwell.
- MINISTRY OF THE ENVIRONMENT, GOVERNMENT OF JAPAN: 1998 "Guidelines for Measures to Prevent Global Warming - Part 2", (Çevrimiçi) <https://www.env.go.jp/en/earth/cc/gw/part2.html>, 16 Kasım 2020.
- MOLT, S. vd.: 1996 "Integrated Strategies to Reduce Greenhouse Gas Emissions in Germany", **Energy Conversion and Management**, 37/6-8, 735-740.
- MONTZKA, S. A., E. J. DLUGOKENCKY, J. H. BUTLER: 2011 "Non-CO2 Greenhouse Gases and Climate Change", **Nature**, 476, 43-50.
- MORGAN, E. P.: 1972 "Stockholm: The Clean (But Impossible) Dream", **Foreign Policy**, 8, 149-155.
- MORGENTHAU, H. J., 1949 **Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace**, New York, Alfred A. Knopf.
- MORISHIMA, A.: 2003 "The Kyoto Protocol and Japan's Policy on the Prevention of Global Warming", **Asia-Pacific Review**, 10/2, 78-88.
- MURPHY, S. D.: 2001 "Contemporary Practice of the United States Relating to International Law", **American Journal of International Law**, 95/3, 626-655.
- MÜLLER, S., 2014 "Umwelt- und Klimapolitik in den USA: Lokale Interessen und globale Verantwortung", **Handbuch Politik USA**, Wiesbaden, Springer Fachmedien, s. 1-16.
- NIKITINA, E.: 2001 "Russia: Climate Policy Formation and Implementation During the 1990s", **Climate Policy**, 1/3, 289-308.
- NYE, J. S.: 1990 "Soft Power", **Foreign Affairs**, 80, 153-171.
- NYE, J. S., 2004 **Soft Power: The Means to Success in World Politics**, New York, Public Affairs.

- OBAMA, B.: 2017 "The Irreversible Momentum of Clean Energy: Private-sector Efforts Help Drive Decoupling of Emissions and Economic Growth", **Science**, 355/6321, 126-129.
- OBERTHÜR, S., L. GROEN: 2017 "The European Union and the Paris Agreement: Leader, Mediator, or Bystander?", **Wiley Interdisciplinary Reviews**, 8, 1-8.
- OBERTHÜR, S., L. GROEN: 2018 "Explaining Goal Achievement in International Negotiations: The EU and the Paris Agreement on Climate Change", **Journal of European Public Policy**, 25/5, 708-727.
- OEI, P.-Y. vd., 2019 **Wann Deutschland sein Klimaziel für 2020 tatsächlich erreicht: Forschungsprojekt im Auftrag von Greenpeace e.V., DIW Berlin: Politikberatung kompakt**, Berlin, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW), No. 143.
- OHTA, H.: 2020 "The Analysis of Japan's Energy and Climate Policy from the Aspect of Anticipatory Governance", **Energies**, 13/9, 5153.
- OLDFIELD, J. D., D. J. B. SHAW: 2002 "Revisiting Sustainable Development: Russian Cultural and Scientific Traditions and the Concept of Sustainable Development", **Area**, 34/4, 391-400.
- OLDFIELD, J. D., A. KOUZMINA, D. J. B. SHAW: 2003 "Russia's Involvement in the International Environmental Process: A Research Report", **Eurasian Geography and Economics**, 44/2, 157-168.
- ONAY, Y., 2007 **Küresel Isınma ve Batı'nın Yeni Yurt Arayışı. İklim Değişikliği Dünya Düzenini Nasıl Değiştirecek**, İstanbul, Neden Kitap.
- ONAY, Y., 2015 **Kandırılan İnsanlık. BOP, Küresel Isınma ve Küresel Yalanlar**, İstanbul, Yenyüzyıl Yayınları.
- OSHITANI, S., 2006 **Global Warming Policy in Japan and Britain: Interactions Between Institutions and Issue Characteristics**, y.y., Manchester University Press.
- OTRACHSHENKO, V., O. POPOVA: "Kann sich Russland den Klimawandel leisten?", **Russland-Analysen**, 377/06.11.2019, 2-8.

2019

- OWEN, J. M., 2018 "Liberal Approaches", **The Oxford Handbook of International Security** (Ed. A. Gheciu, W. C. Wohlforth) Oxford, Oxford University Press, 100-115.
- PARKER, C. F., C. KARLSSON: 2010 "Climate Change and the European Union's Leadership Moment: An Inconvenient Truth?", **Journal of Common Market Studies**, 48/4, 923-943.
- PARKER, C. F. vd.: 2012 "Fragmented Climate Change Leadership: Making Sense of the Ambiguous Outcome of COP-15", **Environmental Politics**, 21/2, 268-286.
- PARKER, C. F., C. KARLSSON: 2017 "The European Union as a Global Climate Leader: Confronting Aspiration with Evidence", **International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics**, 17/4, 445-461.
- PARKER, C. F., C. KARLSSON, M. HJERPE: 2017 "Assessing the European Union's Global Climate Change Leadership: From Copenhagen to the Paris Agreement", **Journal of European Integration**, 39/2, 239-252.
- PASCALE, A. vd.: 2020 "The Rise of (Sub)Nations? Sub-National Human Development, Climate Targets, and Carbon Dioxide Emissions in 163 Countries", **Energy Research & Social Science**, 68/101546, 1-7.
- PATZ, J. A., J. J. WEST: 2018 "The Paris Agreement Saves Lives in China", **The Lancet**, 2, e147-e148.
- PEETERS, M.: 2016 "An EU Law Perspective on the Paris Agreement: Will the EU Consider Strengthening its Mitigation Effort?", **Climate Law**, 6, 182-195.
- PEYK, S.: 2021 "Deshalb muss der Kohleausstieg viel früher kommen als 2038", **SWR2 Impuls**, 2.07.2021, (Çevrimiçi) <https://www.swr.de/swr2/wissen/deshalb-muss-der-kohleausstieg-viel-frueher-kommen-als-2038-100.html>, 30 Mart 2022.
- PHILLIPSON, M.: 2001 "The United States Withdrawal from the Kyoto Protocol", **Irish Jurist**, 36, 288-304.

- PRESIDENT OF RUSSIA: 2009 "Speech at Climate Change Conference Plenary Session", (Çevrimiçi) <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/48541>, 14 Kasım 2020.
- PURVIS, N.: 2004 "The Perspective of the United States on Climate Change and the Kyoto Protocol", **International Review for Environmental Strategies**, 5/1, 169-178.
- QUINN, A., 2018 "Realisms", **The Oxford Handbook of International Security** (Ed. A. Gheciu, W. C. Wohlforth) Oxford, Oxford University Press, 71-85.
- RAJABOV, M.: 2009 "Melting Ice and Heated Conflicts: A Multilateral Treaty as a Preferable Settlement for the Arctic Territorial Dispute", **Southwestern Journal of Law and Trade in the Americas**, 2, 419-448.
- RAMANATHAN, V., Y. FENG: 2009 "Air Pollution, Greenhouse Gases and Climate Change: Global and Regional Perspectives", **Atmospheric Environment**, 43, 37-50.
- RAPP, T., C. SCHWÄGERL, G. TRAUFFETTER: 2010 "The Copenhagen Protocol: How China and India Sabotaged the UN Climate Summit", **Spiegel Online**, 5.05.2010, (Çevrimiçi) <https://www.spiegel.de/international/world/the-copenhagen-protocol-how-china-and-india-sabotaged-the-un-climate-summit-a-692861.html>, 14 Mart 2022.
- RAYNER, T., A. JORDAN, 2010 "Adapting to a Changing Climate: An Emerging European Union Policy?", **Climate Change Policy in the European Union. Confronting the Dilemmas of Mitigation and Adaptation?** (Ed. A. Jordan vd.) Cambridge, Cambridge University Press, s. 145-166.
- RAYNER, T., A. JORDAN: 2016 "Climate Change Policy in the European Union", **Oxford Research Encyclopedia of Climate Science**, August 5, 2016, (Çevrimiçi) <https://oxfordre.com/climatescience/view/10.1093/acrefore/9780190228620.001.0001/acrefore-9780190228620-e-47>, 15 Mart 2022.
- RAYNER, T., A. "The European Union: The Polycentric Climate Policy

- JORDAN: 2017 Leader?“, **Wiley Interdisciplinary Reviews**, 4, 75-90.
- REAY, D., P.
SMITH, A. VAN
AMSTEL, 2010a “Methane Sources and the Global Methane Budget”, **Methane and Climate Change** (Ed. D. Reay, P. Smith, A. van Amstel) London, Washington, Earthscan, s. 1-13.
- REAY, D., P.
SMITH, A. VAN
AMSTEL, 2010b “Summary”, **Methane and Climate Change** (Ed. D. Reay, P. Smith, A. van Amstel) London, Washington, Earthscan, s. 242-246.
- REDAKTIONSNET
ZWERK
DEUTSCHLAND:
2021 “BUND-Chef kritisiert ’unvollständigen Atomausstieg‘“, **Redaktionsnetzwerk Deutschland**, 30.12.2021, (Çevrimiçi) <https://www.rnd.de/politik/ende-der-atomenergie-in-deutschland-bund-chef-kritisiert-unvollstaendigen-ausstieg-JX3K7DQPM3NYNZFGDBM7PILNHQ.html>, 1 Nisan 2022.
- REDAKTIONSNET
ZWERK
DEUTSCHLAND:
2022 “Lindner: Erneuerbare Energien sind „Freiheitsenergien“ – Zustimmung von Lauterbach“, **Redaktionsnetzwerk Deutschland**, 27.02.2022, (Çevrimiçi) <https://www.rnd.de/politik/lindner-zu-krieg-in-der-ukraine-erneuerbare-energien-sind-freiheitsenergien-lauterbach-stimmt-zu-ZQGHVBLMTJFJHBB3F3HLE63NA.html>, 1 Nisan 2022.
- RIGZONE: 2008 “Arctic Oil & Gas: 25% of World’s Reserves Beneath Arctic Seabed“, (Çevrimiçi) https://www.rigzone.com/news/oil_gas/a/56408/arctic_oil_gas_25_of_worlds_reserves_beneath_arctic_seabed/, 21 Mart 2021.
- ROHRMAN, D. F.:
2010 “Copenhagen and the Constitution“, **Frontiers in Ecology and the Environment**, 8/1, 52.
- ROSENCRAZ, A.:
2002 “U.S. Climate Change Policy Under G. W. Bush“, **Golden Gate University Law Review**, 32/4, 479-491.
- ROTHSCHILD, E.:
1995 “What is Security?“, **Daedalus**, 124/3, 53-98.
- ROYDEN, A.: 2002 “U.S. Climate Change Policy Under President Clinton: A Look Back“, **Golden Gate University Law Review**, 32/4, 415-478.

- RÖMER, J.: 2019 "Rückkehr zum kommerziellen Fang", **Spiegel Wissenschaft**, 1.07.2019, (Çevrimiçi), <https://www.spiegel.de/wissenschaft/natur/walfang-in-japan-warum-das-land-die-riesen-der-meere-wieder-jagt-a-1274774.html>, 3 Şubat 2022.
- RÖSSLER, P., 2017 **Inhaltsanalyse**, 3. bs., Konstanz, München, UVK Verlagsgesellschaft mbH.
- RUSSIA & CIS BUSINESS & FINANCIAL NEWSWIRE: 2019 "Russia Has Already Fulfilled Paris Agreement with Low Economic Growth Rates, Industry Modernization - Shokhin", **Russia & CIS Business & Financial Newswire**, 17.10.2019.
- RUSSIA & CIS ENERGY NEWSWIRE: 2017 "Russia Complies with Paris Agreements on Greenhouse Gases - Russian Natural Resources Ministry", **Russia & CIS Energy Newswire**, 27.07.2017.
- SABONIS-HELF, T.: 2003 "Catching Air? Climate Change Policy in Russia, Ukraine and Kazakhstan", **Climate Policy**, 3/2, 159-170.
- SAENKO, V. vd.: 2011 "The Chernobyl Accident and its Consequences", **Clinical Oncology**, 23/4, 234-243.
- SANDS, P.: 1991 "European Community Environmental Law: The Evolution of a Regional Regime of International Environmental Protection", **Yale Law Journal**, 100/8, 2511-2524.
- SCHIMMELFENNI G, F., 2015 **Internationale Politik**, 4. bs., Paderborn, Schöningh.
- SCHLEICH, J. vd.: 2001 "Greenhouse Gas Reductions in Germany – Lucky Strike or Hard Work?", **Climate Policy**, 1/3, 363-380.
- SCHMIDT, D., S. HEILMANN, 2012 **Außenpolitik und Außenwirtschaft der Volksrepublik China**, Wiesbaden, Springer VS.
- SCHREURS, M. A.: 2016 "The Paris Climate Agreement and the Three Largest Emitters: China, the United States, and the European Union", **Politics and Governance**, 4/3, 219-223.
- SCHREURS, M. A.: 2017 "The European Union and the Paris Climate Agreement: Moving Forward Without the United States", **Chinese Journal of Population Resources and Environment**,

15/3, 192-195.

- SCHUMACHER, K., R. D. SANDS: 2006 "Innovative Energy Technologies and Climate Policy in Germany", **Energy Policy**, 34, 3929-3941.
- SCHWARZ, H.: 2019 "Will Germany Move into a Situation with Unsecured Power Supply?", **Frontiers in Energy**, 13/3, 551-570.
- SEIDEL, D. J. vd.: 2008 "Widening of the Tropical Belt in a Changing Climate", **Nature Geoscience**, 1, 21-24.
- SENGUPTA, S.: 2019 "Restoring Forests Could Help Put a Brake on Global Warming, Study Finds", **The New York Times**, 5.07.2019, (Çevrimiçi) <https://www.nytimes.com/2019/07/05/climate/trees-forests-climate-change.html>, 18 Şubat 2020.
- SEYFANG, G.: 2003 "Environmental Mega-Conferences - From Stockholm to Johannesburg and Beyond", **Global Environmental Change**, 13, 223-228.
- SHAFFNER, E.: 2007 "Repudiation and Regret: Is the United States Sitting out the Kyoto Protocol to Its Economic Detriment", **Environmental Law**, 37/2, 441-462.
- SHKLAR, J. N., 1989 "The Liberalism of Fear", **Liberalism and the Moral Life** (Ed. N. L. Rosenblum), Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 21-38.
- SIEGMUND, A.: 2008 "Der Klimawandel – Eine aktuelle Bilanz globaler Prozesse und ihrer regionalen Folgen", **Umweltwirtschaftsforum**, 16/1, 3-11.
- SINHA, U. K.: 2009 "Climate Summit at Copenhagen: Negotiating the Intractable", **Strategic Analysis**, 33/6 795-799.
- SIVAK, M., B. SCHOETTLE: 2012 "Accounting for Climate in Ranking Countries' Carbon Dioxide Emissions", **American Scientist**, 100/4, 278-281.
- SJOBERG, L., 2013 **Gendering Global Conflict: Towards a Feminist Theory of War**, New York, Columbia University Press.
- SJOBERG, L., 2018 "Feminist Security and Security Studies", **The Oxford Handbook of International Security** (Ed. A. Gheciu,

- W. C. Wohlforth) Oxford, Oxford University Press, 45-59.
- SKRYZHEVSKA, Y., V.-P.
TYNKKYNEN, S.
LEPPÄNEN: 2015
"Russia's Climate Policies and Local Reality", **Polar Geography**, 38/2, 146-170.
- SOHN, L. B.: 1973
"The Stockholm Declaration on the Human Environment", **Harvard International Law Journal**, 14/3, 423-515.
- SOLOMON, S. vd.: 2010
"Persistence of Climate Changes Due to a Range of Greenhouse Gases", **Proceedings of the National Academy of Sciences**, 107/43, 18354–18359.
- SÖNMEZOĞLU, F.,
Ö. ERLER BAYIR: 2012
"Çevre Sorunlarına İlişkin Uluslararası Rejimler", **İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 47, 247-289.
- SPALDING-
FECHER, R., H.
WINKLER, S.
MWAKASONDA: 2005
"Energy and the World Summit on Sustainable Development: What Next?", **Energy Policy**, 33, 99-112.
- SPETH, J. G.: 2003
"Perspectives on the Johannesburg Summit", **Environment: Science and Policy for Sustainable Development**, 45/1, 24-29.
- SRINIVASAN, J.: 2008
"Climate Change, Greenhouse Gases and Aerosols", **Resonance**, 13/12, 1146-1155.
- STANG, G., T.
DIMSDALE: 2017
"The EU and Climate Security", **E3G**, (Çevrimiçi) <http://www.jstor.org/stable/resrep17900>, 12 Mart 2022.
- STERLING-
FOLKER, J., 2013
"Neoliberalism", **International Relations. Discipline and Diversity** (Ed. T. Dunne, M. Kurki, S. Smith) 3. bs., Oxford, Oxford University Press, 114-131.
- STERR, H., 2007
"Folgen des Klimawandels für Ozeane und Küsten", **Der Klimawandel – Einblicke, Rückblicke und Ausblicke** (Ed. W. Endlicher, F.-W. Gerstengarbe) Berlin, Potsdam.

- SUBURBAN EMERGENCY MANAGEMENT PROJECT: 2009 "Biosafety vs. Biosecurity: What is the Difference?", **Suburban Emergency Management Project**, (Çevrimiçi) https://web.archive.org/web/20091113063916/http://www.semp.us/publications/biot_reader.php?BiotID=629, 23 Mart 2022.
- SUGIYAMA, N., T. TAKEUCHI: 2008 "Local Policies for Climate Change in Japan", **The Journal of Environment & Development**, 17/4, 424-441.
- SUGIYAMA, M. vd.: 2019 "Japan's Long-term Climate Mitigation Policy: Multi-Model Assessment and Sectoral Challenges", **Energy & Environment**, 167, 1120-1131.
- SULLIVAN, E. T.: 1972 "The Stockholm Conference: A Step Toward Global Environmental Cooperation and Involvement", **Indiana Law Review**, 6/2, 267-282.
- SUMI, K.: 1989 "The Whale War Between Japan and the United States: Problems and Prospects", **Denver Journal of International Law and Policy**, 17/2, 317-372.
- TANG, X. vd.: 2015 "Dilemmas for China: Energy, Economy and Environment", **Sustainability**, 7, 5508-5520.
- TANRISEVER, O. F., 2012 "Güvenlik", **Devlet ve Ötesi** (Ed. A. Eralp) 7. bs., İstanbul, İletişim, 107-123.
- TENG, X., L. C. LU, Y.-H. CHIU: 2020 "How the European Union Reaches the Target of CO2 Emissions Under the Paris Agreement", **European Planning Studies**, 28/9, 1836-1857.
- THE WHITE HOUSE: 2013 "Fact Sheet: President Obama's Climate Action Plan", (Çevrimiçi) <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/06/25/fact-sheet-president-obama-s-climate-action-plan>, 19 Ağustos 2020.
- THE WHITE HOUSE: 2015 "Fact Sheet: U.S. Reports its 2025 Emissions Target to the UNFCCC", (Çevrimiçi) <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/03/31/fact-sheet-us-reports-its-2025-emissions-target-unfccc>, 19 Ağustos 2020.
- THE WHITE "Fact Sheet: Prioritizing Climate in Foreign Policy and

- HOUSE: 2021 National Security“, (Çevrimiçi)
<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/1...sheet-prioritizing-climate-in-foreign-policy-and-national-security/>, 9 Mart 2022.
- THIEFFRY, P.: 2016 “Environmental Protection and European Union Energy Policy: Energy Transition After the Paris Agreement“, **Europäische Rechtsakademie Forum**, 17, 449-465.
- TIANJIE, M., L. LI: 2021 “1972: The Start of China’s Environmental Journey“, **China Dialogue**, (Çevrimiçi)
<https://chinadialogue.net/en/nature/stockholm-1972-chinas-environmental-journey/>, 13 Aralık 2021.
- TICKNER, J. A.: 1988 “Hans Morgenthau’s Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation“, **Millennium: Journal of International Studies**, 17/3, 429-440.
- TICKNER, J. A., 1992 **Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Global Security**, New York, Columbia University Press.
- TICKNER, J. A.: 2005 “What Is Your Research Program? Some Feminist Answers to International Relations Methodological Questions“, **International Studies Quarterly**, 49/1, 1-21.
- TICKNER, J. A., L. SJOBERG, 2013 “Feminism“, **International Relations. Discipline and Diversity** (Ed. T. Dunne, M. Kurki, S. Smith) 3. bs., Oxford, Oxford University Press, 205-222.
- TOLLEFSON, J.: 2021 “Covid Curbed Carbon Emissions in 2020 - But not by Much“, **Nature**, January 15, 2021, (Çevrimiçi)
<https://nature.com/articles/d41586-021-00090-3>, 18 Nisan 2022.
- TORVANGER, A., T. SKODVIN, 1999 **Implementing the Kyoto Protocol. The Role of the Environmental Agreements**, Oslo, Center for International Climate and Environmental Research (CICERO).
- TOWNSEND, M., P. HARRIS: 2004 ”Now the Pentagon tells Bush: Climate Change will Destroy Us“, **The Guardian**, 22.02.2004, (Çevrimiçi)
<https://www.theguardian.com/environment/2004/feb/22/>

usnews.theobserver, 16 Mart 2022.

- TRAPENBERG
FRICK, K., D.
WEINZIMMER, P.
WADDELL: 2015
- ”The Politics of Sustainable Development Opposition: State Legislative Efforts to Stop the United Nation’s Agenda 21 in the United States“, **Urban Studies Journal**, 52/2, 209-232.
- TRAUBLINGER, H.: 2012
- “Energiewende in Deutschland“, **Ifo Schnelldienst**, 65/6, 12-15.
- TRUMP, D.: 2017
- “Statement by President Trump on the Paris Climate Accord“, (Çevrimiçi) <https://it.usembassy.gov/statement-president-trump-paris-climate-accord/>, 4 Mart 2022.
- UMWELTBUNDES
AMT: 2008
- “Wirksamkeit des Klimaschutzes in Deutschland bis 2020. Bericht der Bundesregierung zur Bewertung des voraussichtlichen Fortschritts der Bundesrepublik Deutschland 2007 gemäß Umsetzung des Kyoto-Protokolls - Berichterstattung nach Artikel 3 Absatz 2 der EU-Richtlinie 280/2004“, **Climate Change: Umweltbundesamt für Mensch und Umwelt**, 8/2, 1-95.
- UNFCCC: t.y.
- ”Parties & Observers“, (Çevrimiçi) <https://unfccc.int/parties-observers>, 8 Ocak 2021.
- UNITED STATES
CONGRESS: 2017
- National Defence Authorization Act for Fiscal Year 2018**, y.y.
- VAN ASSELT, H.,
2010
- “Emissions Trading: The Enthusiastic Adoption of an ‘Alien’ Instrument?“, **Climate Change Policy in the European Union. Confronting the Dilemmas of Mitigation and Adaptation?** (Ed. A. Jordan vd.) Cambridge, Cambridge University Press, s. 125-144.
- VOGLER, J., H. R.
STEPHAN: 2007
- “The European Union in Global Environmental Governance: Leadership in the Making?“, **International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics**, 7, 389-413.
- VOGLER, J.: 2009
- “Climate Change and EU Foreign Policy: The Negotiation of Burden Sharing“, **International Politics**, 46, 469-490.

- VOGT, C.: 2003 "Russia's Reluctance to Ratify Kyoto: An Economic Analysis", **Intereconomics**, 38, 346-349.
- VOSS, G., 2012 "25 Jahre Nachhaltigkeitspolitik im Rückblick", **Auf dem Weg zu mehr Nachhaltigkeit. Erfolge und Herausforderungen 25 Jahre nach dem Brundtland-Bericht** (Ed. Institut der deutschen Wirtschaft Köln), IW-Analysen, No. 82, Köln, Institut der deutschen Wirtschaft, 7-24.
- WACKER, G., 2009 "China in den Klimaverhandlungen: Zentrale Rolle zwischen den Stühlen", **Die internationale Klimapolitik. Prioritäten wichtiger Verhandlungsmächte** (S. Dröge) Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik, Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, s. 49-60.
- WALKER, R. B. J.: 1990 "Security, Sovereignty, and the Challenge of World Politics", **Alternatives: Global, Local, Political**, 15/1, 3-27.
- WALKER, R. B. J., 1997 "The Subject of Security", **Critical Security Studies: Concepts and Cases** (K. Krause, M. C. Williams) Borderlines, 8, Minneapolis, University of Minnesota Press, 61-81.
- WALTZ, K. N., 1979 **Theory of International Politics**, London vd., Addison-Wesley Publishing Company.
- WANG, B.: 2009 "Exploring China's Climate Change Policy from both International and Domestic Perspectives", **American Journal of Chinese Studies**, 16/2, 87-104.
- WATANABE, R., L. MEZ: 2004 "The Development of Climate Change Policy in Germany", **International Review for Environmental Strategies**, 5/1, 109-126.
- WEBER, E. U.: 2015 "Climate Change Demands Behavioral Change: What Are the Challenges?", **Social Research**, 82/3, 561-580.
- WEIDNER, H., L. MEZ: 2008 "German Climate Change Policy. A Success Story with Some Flaws", **The Journal of Environment & Development**, 17/4, 356-378.

- WENDT, A., 2003 **Social Theory of International Politics**, Cambridge Studies in International Relations, 67, Cambridge, Cambridge University Press.
- WILLETS, P.: 1996 "From Stockholm to Rio and Beyond: The Impact of the Environmental Movement on the United Nations Consultative Arrangements for NGOs", **Review of International Studies**, 22/1, 57-80.
- WILSON, W., 1918 **President Wilson's Message to Congress**, United States Congress.
- WHITWORTH, S., 2008 "Feminist Perspectives", **Security Studies: An Introduction** (Ed. P. D. Williams) London, New York, Routledge, 103-115.
- WOLD, C., D.
GOURLIE, A.
SCHLUSSER: 2014 "Climate Change, International Trade, and Response Measures: Options for Mitigating Climate Change Without Harming Developing Country Economies", **George Washington International Law Review**, 46/3, 531-570.
- WOLFERS, A.: 1952 "National Security' as an Ambiguous Symbol", **Political Science Quarterly**, 67/4, 481-502.
- WONG, K. V., 2016 **Climate Change**, New York, Momentum Press.
- WONG, K. V., M. J. PAPE, 2016 "Climate Change and Theories", **Climate Change** (K. V. Wong) New York, Momentum Press, 5-25.
- WORLD METEOROLOGICAL ORGANIZATION: 2015 "Second Roshydromet Assessment Report on Climate Change and its Consequences in the Russian Federation Saw the Light", (Çevrimiçi) <https://public.wmo.int/en/media/news-from-members/second-roshydromet-assessment-report-climate-change-and-its-consequences>, 11 Kasım 2020.
- WORLD TRADE ORGANIZATION: t.y. "The Uruguay Round", **World Trade Organization**, (Çevrimiçi) https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/facts_e.htm, 28 Mart 2022.
- WU, F.: 2013 "China's Pragmatic Tactics in International Climate Change Negotiations: Reserving Principles with

- Compromise“, **Asian Survey**, 53/4, 778-800.
- WU, F.: 2016 “Shaping China’s Climate Diplomacy: Wealth, Status, and Asymmetric Interdependence“, **Journal of Chinese Political Science**, 21, 199-215.
- WURZEL, S.: 2021 “Energiebedarf in China: Deutlich mehr Kohleförderung“, **Tagesschau**, 16.11.2021, (Çevrimiçi) <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/technologie/china-kohleabbau-101.html>, 22 Mart 2022.
- XING, R., T. HANAOKA, T. MASUI: 2021 “Deep Decarbonization Pathways in the Building Sector: China’s NDC and the Paris Agreement“, **Environmental Research Letters**, 16, 1-24.
- YOSHIDA, O.: 2017 “Japan and the Paris Agreement“, **Journal of East Asia and International Law**, 10/1, 269-272.
- YOUNGS, R., 2014 **Climate Change and EU Security Policy. An Unmet Challenge**, Washington D.C., Carnegie Europe.
- ZEIT ONLINE: t.y. “Elektromobilität. Der Umstieg auf emissionsfreie Antriebe“, **Zeit Online**, (Çevrimiçi) <https://www.zeit.de/thema/elektromobilitaet>, 20 Ekim 2020.
- ZEIT ONLINE: 2021a “Amtsantritt. Joe Biden besiegelt Wiedereintritt der USA in Klimapakt und WHO“, **Zeit Online**, 21.01.2021, (Çevrimiçi), <https://www.zeit.de/politik/ausland/2021-01/president-joe-biden-usa-unterschreibt-erlass-anordnung-klimapakt/komplettansicht>, 16 Şubat 2022.
- ZEIT ONLINE: 2021b “Treibhausgase: China überholt alle Industrieländer zusammen“, **Zeit Online**, 7.05.2021, (Çevrimiçi), <https://www.zeit.de/news/2021-05/07/treibhausgase-china-ueberholt-alle-industrielaender-zusammen>, 21 Mart 2022.
- ZHANG, Z., 2003 “The Forces Behind China’s Climate Change Policy: Interests, Sovereignty, and Prestige“, **Global Warming and East Asia: The Domestic and International Politics of Climate Change** (Ed. P. G. Harris) New York, Routledge, s. 66-85.

- ZHANG, Z. X.: 2017 "Are China's Climate Commitments in a Post-Paris Agreement Sufficiently Ambitious?", **Wiley Interdisciplinary Reviews Climate Change**, 8/e443, 1-10.
- ZHANG, Y.-X. vd.: 2017a "The Withdrawal of the U.S. from the Paris Agreement and Its Impact on Global Climate Change Governance", **Advances in Climate Change Research**, 8, 213-219.
- ZHANG, H.-B. vd.: 2017b "U.S. Withdrawal from the Paris Agreement: Reasons, Impacts, and China's Response", **Advances in Climate Change Research**, 8, 220-225.
- ZHANG, Y., J. ORBIE, S. DELPUTTE: 2020a "China's Climate Change Policy: Central-local Governmental Interaction", **Environmental Policy and Governance**, 30/3, 1-13.
- ZHANG, H., X. ZHANG, J. YUAN: 2020b "Transition of China's Power Sector Consistent with Paris Agreement into 2050: Pathways and Challenges", **Renewable and Sustainable Energy Reviews**, 132/110102, 1-11.
- ZHU, Q., J. WANG: 2017 "Insights on China's Climate Change Policies", **Geopolitics of Energy**, 39/2, 9-15.

EKLER

EK 1: Niceliksel İçerik Analizinin Detaylı Sonuçları

Niceliksel içerik analizinde, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin on belge incelenerek, bu belgelerde tespit edilmiş farklı güvenlik kelimelerinin miktarları ve metinde bulundukları yerler aşağıda listelenmiştir. Her belge için detaylı sonuçların yer aldığı tablodaki sütunlar, farklı güvenlik kelimelerini içerirken, güvenlik kelimesinin belgelerde kaç kere tespit edildiği satırlarda belirtilmiştir. Parantez içerisinde güvenlik kelimelerinin bulundukları sayfa sayısı yer almaktadır. Tabloların en alt satırlarında, belgelerde tespit edilmiş güvenlik kelimelerinin toplam sıklığı, tablonun sağ altında ise belgede geçen güvenlik kelimelerinin toplam miktarı bulunmaktadır.

Tablo EK 1.1.: Stockholm Konferansı

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
1 (49)	1 (24)	1 (23)	1 (15)	1 (3)	1 (10)	
1 (66)	1 (30)		1 (21)	3 (4)	1 (13)	
			1 (47)	1 (16)	1 (26)	
				1 (26)	1 (45)	
				1 (29)	1 (58)	
				1 (30)	1 (64)	
				1 (32)	1 (65)	
				1 (64)	1 (74)	
				1 (70)		
				1 (71)		
				2 (71)		
2	2	1	3	14	8	30

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1972, *Report of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm, 5-16 June 1972*, Paris: United Nations.

Tablo EK 1.2.: Brundtland Raporu

Security	Secure	Insecurity	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
2 (5)	2 (18)	1 (34)	1 (9)	1 (13)	1 (12)	1 (5)	
2 (6)	1 (25)	1 (286)	1 (30)	2 (19)	1 (34)	1 (13)	
2 (12)	1 (33)	1 (290)	1 (70)	1 (21)	1 (149)	1 (14)	
1 (23)	1 (36)	2 (292)	1 (73)	1 (23)	1 (150)	1 (18)	
3 (24)	1 (39)	1 (295)	1 (114)	1 (29)	1 (153)	3 (19)	
2 (27)	1 (40)	1 (297)	1 (170)	1 (31)	1 (158)	1 (21)	
2 (28)	1 (50)		1 (183)	1 (39)	2 (160)	2 (22)	

5 (34)	1 (52)		4 (185)	1 (49)	1 (162)	1 (23)	
1 (35)	1 (54)		1 (186)	1 (81)	1 (184)	1 (24)	
1 (37)	1 (72)		2 (187)	1 (170)	1 (186)	1 (27)	
1 (38)	1 (74)		2 (188)	1 (171)	1 (189)	1 (29)	
1 (52)	1 (97)		2 (189)	2 (184)	1 (197)	1 (30)	
2 (53)	2 (132)		1 (204)	2 (188)	1 (218)	1 (34)	
1 (64)	2 (133)		1 (211)	1 (200)	1 (242)	1 (35)	
1 (69)	1 (182)		1 (217)	2 (201)		2 (37)	
2 (100)	1 (201)		1 (219)	1 (221)		1 (39)	
3 (103)	1 (250)		1 (223)	1 (223)		1 (42)	
1 (110)	1 (258)		1 (225)	1 (227)		1 (44)	
1 (111)	1 (263)		1 (227)	1 (228)		2 (45)	
2 (122)	1 (274)		2 (229)	1 (229)		4 (46)	
1 (131)	1 (277)		1 (232)	3 (267)		3 (48)	
2 (132)	1 (279)		1 (233)			1 (52)	
3 (133)	1 (288)		1 (251)			1 (55)	
1 (135)	1 (303)		1 (302)			1 (65)	
1 (140)	1 (306)					1 (69)	
3 (143)	1 (318)					1 (79)	
3 (145)	1 (346)					1 (81)	
3 (146)						1 (82)	
2 (147)						1 (100)	
1 (245)						1 (101)	
1 (248)						1 (115)	
1 (263)						1 (128)	
4 (286)						2 (129)	
4 (288)						1 (143)	
1 (289)						1 (144)	
6 (290)						4 (150)	
1 (294)						1 (151)	
5 (295)						2 (152)	
1 (296)						1 (153)	
1 (297)						1 (154)	
6 (298)						1 (155)	
3 (299)						1 (157)	
2 (300)						2 (158)	
2 (302)						1 (161)	
1 (303)						2 (162)	
1 (304)						3 (164)	
1 (315)						1 (165)	
1 (318)						1 (166)	
1 (332)						1 (176)	
1 (334)						1 (181)	
1 (343)						1 (183)	
1 (348)						1 (212)	
3 (349)						1 (218)	
1 (350)						1 (243)	

						4 (259) 4 (260) 1 (261) 1 (262) 1 (263) 1 (266) 1 (268) 1 (270) 2 (272) 1 (273) 1 (278) 1 (280) 1 (288) 1 (289) 2 (290) 1 (292) 1 (294) 5 (295) 1 (296) 1 (297) 2 (298) 1 (303) 1 (317) 4 (318) 1 (324)	
106	30	7	31	27	15	114	330

Kaynak: BRUNDTLAND, G. H., 1987, **Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future**, United Nations General Assembly Document A/42/427, United Nations.

Tablo EK 1.3.: UNFCCC

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
0	0	0	0	0	1 (9)	
0	0	0	0	0	1	1

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992c, **United Nations Framework Convention on Climate Change**, Rio, United Nations.

Tablo EK 1.4.: Rio Deklarasyonu

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
0	0	0	0	0	1 (4)	
0	0	0	0	0	1	1

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992a, **Rio Declaration on Environment and Development**, Rio, United Nations.

Tablo EK 1.5.: Gündem 21 Belgesi

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
1 (5)	1 (4)	1 (7)	1 (1)	1 (10)	1 (26)	
1 (16)	1 (6)	1 (8)	2 (3)	1 (41)	1 (94)	
1 (28)	1 (25)	1 (31)	1 (16)	1 (137)	1 (120)	
1 (29)	1 (28)	1 (41)	1 (29)	1 (184)	1 (121)	
1 (45)	1 (91)	1 (43)	3 (31)	1 (196)	1 (122)	
1 (51)	1 (94)	1 (56)	1 (32)	1 (197)	1 (123)	
1 (62)	1 (105)	3 (57)	1 (34)	1 (210)	1 (126)	
1 (63)	1 (117)	1 (79)	1 (37)	1 (218)	1 (137)	
1 (109)	1 (177)	1 (115)	2 (42)	1 (220)	1 (140)	
1 (115)	1 (275)	2 (154)	2 (43)	1 (277)	1 (149)	
2 (125)		2 (156)	2 (46)	1 (291)	1 (151)	
5 (126)		2 (157)	1 (50)	1 (310)	1 (160)	
4 (127)		2 (158)	1 (51)		1 (172)	
1 (128)		2 (159)	1 (56)		3 (174)	
1 (129)		1 (160)	1 (57)		1 (178)	
1 (131)		2 (162)	2 (79)		1 (182)	
2 (137)		8 (163)	2 (80)		2 (193)	
1 (154)		3 (164)	1 (137)		1 (194)	
1 (155)		1 (165)	3 (142)		1 (196)	
1 (156)		3 (175)	1 (150)		1 (205)	
1 (157)		1 (188)	1 (154)		1 (213)	
1 (161)		1 (207)	1 (156)		5 (223)	
1 (216)		1 (220)	3 (158)		1 (252)	
1 (298)		5 (226)	1 (160)		1 (257)	
1 (299)		1 (227)	1 (163)		1 (260)	
		2 (229)	1 (171)		1 (311)	
		3 (230)	1 (205)		1 (316)	
		1 (231)	2 (207)		1 (328)	
		4 (232)	2 (209)			
		6 (237)	3 (210)			
		2 (238)	1 (211)			
		2 (239)	1 (212)			
		1 (251)	2 (214)			
		3 (267)	1 (218)			
		2 (287)	1 (227)			
		2 (288)	2 (229)			
		1 (292)	3 (230)			
		1 (328)	1 (231)			
		1 (345)	1 (233)			
			3 (236)			
			1 (237)			
			2 (246)			
			1 (247)			
			1 (254)			

			1 (257) 2 (259) 1 (260) 1 (261) 8 (262) 3 (263) 1 (264) 7 (267) 3 (268) 1 (271) 1 (272) 1 (287) 1 (322) 1 (345)			
34	10	79	99	12	35	269

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992b, **United Nations Conference on Environment & Development**, Rio de Janeiro, Bazil, 3 to 14 June 1992, Agenda 21, Rio, United Nations.

Tablo EK 1.6.: Kyoto Protokolü

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1997, **Kyoto Protocol**, Kyoto: United Nations.

Tablo EK 1.7.: Johannesburg Deklarasyonu

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
1 (2)	0	0	0	0	1 (2)	
1 (3)					1 (3)	
2	0	0	0	0	2	4

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 2002a, **Johannesburg Declaration on Sustainable Development**, Johannesburg: United Nations.

Tablo EK 1.8.: Johannesburg Uygulama Planı

Security	Secure	Insecurity	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
1 (9)	1 (13)	1 (37)	1 (14)	1 (9)	1 (21)	1 (10)	
1 (10)	1 (26)	1 (107)	1 (20)	2 (11)	1 (35)	1 (28)	
1 (22)	1 (45)		3 (26)	2 (12)	1 (140)	1 (39)	
1 (24)	1 (47)		1 (29)	1 (18)	1 (145)	1 (40)	
2 (29)	1 (54)		2 (35)	1 (20)		1 (60)	
3 (30)			1 (37)	2 (21)		1 (91)	
1 (31)			1 (41)	1 (27)		1 (92)	
1 (36)			1 (78)	1 (29)		1 (154)	
1 (44)			1 (94)	1 (36)		1 (156)	
2 (47)			1 (101)	2 (39)		1 (163)	
1 (55)			1 (121)	2 (40)		1 (164)	

1 (64)			1 (125)	1 (96)			
1 (108)			1 (144)	1 (97)			
1 (120)			1 (164)	1 (134)			
1 (122)				2 (161)			
1 (124)							
1 (155)							
1 (156)							
1 (162)							
23	5	2	17	21	4	11	83

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 2002b, **Report of the World Summit on Sustainable Development. Johannesburg, South Africa, 26 August – 4 September 2002**, Johannesburg: United Nations.

Tablo EK 1.9.: Kopenhag Mutabakatı

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 2009, **Report of the Conference of the Parties on its fifteenth session, held in Copenhagen from 7 to 19 December 2009**, Copenhagen, United Nations.

Tablo EK 1.10.: Paris Anlaşması

Security	Secure	Safety	Safe	Safeguard	Threat	Toplam
1 (1)	0	0	0	1 (1)	1 (1)	
					2 (3)	
1	0	0	0	1	3	5

Kaynak: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 2015, **Paris Agreement**, Paris: United Nations.

EK 2: Niteliksel İçerik Analizinde Kodlanan Metinler

Niteliksel içerik analizinde, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin on belge incelenerek, bu belgelerde yer alan farklı güvenlik kelimelerinin bulunduğu cümleler aşağıda listelenmiştir. Her belgede tespit edilen metinler, üç araştırma sorusu ve bu soruların cevaplarına (kodlarına) göre sınıflandırılmıştır. Güvenlik kelimelerinin yanındaki parantez içerisinde, söz konusu güvenlik kelimesinin metinde kaç kere tespit edildiği bulunmaktadır. Metinler içerisinde tespit edilen güvenlik kelimeleri kalın harflerle not edilmiştir. Satırlarda bulunan ilk sayı ise güvenlik kelimelerinin cümlede kaç kez geçtiğini göstermektedir. Ayrıca güvenlik kelimelerinin bulunduğu sayfalar parantezlerde belirtilmiştir.

Araştırma Soruları:

1. Belgelerde güvenlik kavramı nasıl kullanılmaktadır?

2. Belgelerdeki güvenlik kavramından ne kastedilmektedir, kimin güvenliğinden bahsedilmektedir?
3. Güvenliğin sağlanması için nasıl bir çözüm önerilmektedir veya öngörülmüştür?

Stockholm Konferansı (Birleşmiş Milletler, 1972)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Ulusal Güvenlik (1x)

1 (66) - “No State is obliged to supply information under conditions that, in its founded judgement, may jeopardize its **national security**, economic development or its national efforts to improve environment.”

İnsanların Güvenliği (5x)

1 (21) - “It is recommended that internationally co-ordinated programmes of research and monitoring of food contamination by chemical and biological agent be established and developed jointly by the Food and Agriculture Organization of the United Nations and the World Health Organization, taking into account national programmes, and that the results of monitoring be expeditiously assembled, evaluated and made available so as to provide early information on rising trends of contamination and on levels that may be considered undesirable or may lead to **unsafe** human intakes.”

1 (29) - “Convinced of the need for prompt and effective implementation by Governments and the international community of measures designed to **safeguard** and enhance the human environment for the benefit of present and future generations of Man.”

1 (32) - “Further recognizing that the Governments and peoples of the world have the responsibility to **safeguard** the human environment for future generations.”

1 (45) - “The Conference was launching a new liberation movement to free men from the **threat** of their thralldom to environmental perils of their own making.”

1 (65) - “He stressed what he felt was the unanimity of views on arresting the production of all kinds of weapons of mass destruction, the use of which, in his view, stood at the top of the list of activities that carried the greatest **threat** to the human environment.”

Doğanın Güvenliği (15x)

1 (3) - “Therefore, the developing countries must direct their efforts to development, bearing in mind their priorities and the need to **safeguard** and improve the environment.”

3 (4)

- “Man has a special responsibility to **safeguard** and wisely manage the heritage of wildlife and its habitat, which are now gravely imperilled by a combination of adverse factors.”

- “Resources should be made available to preserve and improve the environment, taking into account the circumstances and particular requirements of developing countries and any costs which may emanate from their incorporating environmental **safeguards** into their development planning and the need for making available to them, upon their request, additional international technical and financial assistance for this purpose.”

- “The natural resources of the earth, including the air, water, land, flora and fauna and especially representative samples of natural ecosystems, must be **safeguarded** for the benefit of present and future generations through careful planning or management, as appropriate.”

1 (10) - “This research should be directed as a matter of priority to those arid areas that are most **threatened**.”

1 (13) - “All species **threatened** by man's development should be included in such inventories.”

1 (16) - “In order to **safeguard** the marine environment and its resources through the development of effective and workable principles and laws, the information and insight of international and regional fishery bodies, as well as the national fishery agencies are essential.”

1 (26) - “Environmental standards should be established, at whatever levels are necessary, to **safeguard** the environment, and should not be directed towards gaining trade advantages.”

1 (30) - “Recommends that the Fund be used for financing such programmes of general interest as regional and global monitoring, assessment and data-collecting systems, including, as appropriate, costs for national counterparts; improvement of environmental quality management; environmental research; information exchange and dissemination; public education and training; assistance for national, regional and global environmental institutions; promotion of environmental research and studies for the development of industrial and other technologies best suited to a policy of economic growth compatible with adequate environmental **safeguards**; and such other programmes as the Governing Council may decide upon.”

2 (64)

- “He wished to enter a reservation on principle 2, however; in his view, much more than "representative samples" of ecosystems must be **safeguarded** - it was essential to preserve, maintain the balance and ensure the rational exploitation of ecosystems as a whole.”

- “The representative of the Sudan said that the African group had stressed that: five concepts should be reflected in the Declaration: rejection of segregation, racism, apartheid and expansionism; rejection of colonialism and foreign domination as having a strong adverse effect on the environment of the oppressed; emphasis on the fact that the terms of trade in primary produce had a direct connexion with the management of water, soils and other natural resources; emphasis on the sovereign

right of every country to exploit its own natural resources; and strong condemnation of the development, testing and use of nuclear, biological and chemical weapons as the most destructive of all environmental **threats**.”

1 (70) - “Therefore, the developing countries must direct their efforts to development, bearing in mind their priorities and the need to **safeguard** and improve the environment.”

2 (71)

- “The natural resources of the earth, including the air, water, land, flora and fauna and especially representative samples of natural ecosystems, must be **safeguarded** for the benefit of present and future generations through careful planning or management, as appropriate.”

- “Man has a special responsibility to **safeguard** and wisely manage the heritage of wildlife and its habitat which are now gravely imperilled by a combination of adverse factors.”

1 (74) - “Following an accident on the high seas which may be expected to result in major deleterious consequences from pollution or **threat** of pollution of the sea, a coastal State facing grave and imminent danger to its coastline and related interests may take appropriate measures as may be necessary to prevent, mitigate, or eliminate such danger, in accordance with internationally agreed rules and standards.”

İktisadi Güvenlik (4x)

1 (23) - “The appropriate United Nations bodies should make efforts to assist the developing countries by, *inter alia*, providing adequate information for each country on the technology for preventing present or future environmentally adverse effects of mining and the adverse health and **safety** effects associated with the mineral industry and by accepting technical trainees and sending experts.”

1 (24) - “It is recommended that the Secretary-General, with the co-operation of the United Bodies, take steps to **secure** additional financial support to those training and other programmes of assistance that contribute to increasing the capacity of

developing countries to participate in international research, monitoring and pollution control programmes.“

1 (26) - “That appropriate steps shall be taken by the existing United Nations organizations to identify the major **threats** to exports, particularly those of developing countries, that arise from environmental concerns, their character and severity, and the remedial action that may be envisaged.“

1 (58) - “Algeria proposed the addition of the words ‘particularly those of developing countries’ after the words ‘**threats** to exports’ in the first paragraph of recommendation 33.“

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Brundtland Raporu (Brundtland, 1987)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Sert Güç Kullanımı (10x)

1 (12) - “My reflections and perspective were also based on other important parts of my own political experience: the preceding work of the Brandt Commission on North-South issues, and the Palme Commission on **security** and disarmament issues, on which I served.”

1 (24) - “Governments tend to base their approaches to ‘**security**’ on traditional definitions.”

2 (34) - “The whole notion of **security** as traditionally understood - in terms of political and military **threats** to national sovereignty - must be expanded to include the growing impacts of environmental stress - locally, nationally, regionally, and globally.”

1 (290) - “Hence interdependence, which is so fundamental in the realm of environment and economics, is a fact also in the sphere of arms competition and military **security**.”

1 (298) - “4. Disarmament and **Security**”

2 (300) - “Independent Commission on Disarmament and **Security** Issues under the Chairmanship of Olof Palme, Common **Security**.”

2 (302)

- “L. Taylor, ‘Military Economics in the Third World’, prepared for The Independent Commission on Disarmament and **Security** Issues. 1961.”

- “I. Thorsson et al., Relationship Between Disarmament and Development, Disarmament Study Review NO. 5 (A/36/536) (New York: UN Department of Political and **Security** Council Affairs, 1982).”

Yumuşak Güç Kullanımı (1x)

1 (34) - “There are no military solutions to ‘environmental **insecurity**’.”

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Ulusal Güvenlik (9x)

2 (23) - “The deepening and widening environmental crisis presents a **threat** to national **security** - and even survival - that may be greater than well-armed, ill-disposed neighbours and unfriendly alliances.”

1 (34) - “The whole notion of security as traditionally understood - in terms of political and military **threats** to national sovereignty - must be expanded to include the growing impacts of environmental stress - locally, nationally, regionally, and globally.”

1 (188) - “adopt and develop nuclear energy with the conviction that the associated problems and risks can and must be solved with a level of **safety** that is both nationally and internationally acceptable.”

1 (217) - “We need also this kind of thing in order to guarantee some kind of minimum **safety** for countries like ours to develop within the context of international economic relations.”

1 (286) - “But a comprehensive approach to international and national **security** must transcend the traditional emphasis on military power and armed competition.”

1 (292) - “Competitive arms breed **insecurity** among nations through spirals of reciprocal fears.”

1 (295) - “Conflicts may arise not only because of political and military **threats** to national sovereignty; they may derive also from environmental degradation and the pre-emption of development options.”

1 (297) - “Since it is often uncertainty and insecurity that prompts international conflict, it is of the utmost importance that governments become aware of imminent environmental stress before the damage actually **threatens** core national interests.”

İnsanların Güvenliği (38x)

1 (12) - “The challenge of facing the future, and of **safeguarding** the interests of coming generations.”

1 (23) - “Numbers of victims of cyclones and earthquakes also shot up as growing numbers of poor people built **unsafe** houses on dangerous ground.”

1 (27) - “Some are **threatened** with virtual extinction by insensitive development over which they have no control.”

2 (39)

- “Such progress provides hope as we contemplate the improvements still needed, and also as we face our failures to make this Earth a **safer** and sounder home for us and for those who are to come.”

- “Today, many regions face risks of irreversible damage to the human environment that **threaten** the basis for human progress.”

1 (52) - “We confidently believe that the international community can rise, as it must, to the challenge of **securing** sustainable human progress.”

1 (100) - “Thus many governments must work on several fronts - to limit population growth; to control the impact of such growth on resources and, with increasing knowledge, enlarge their range and improve their productivity: to realize human potential so that people can better husband and use resources; and to provide people with forms of social **security** other than large numbers of children.”

3 (103)

- “Their well-being and **security** - old age **security**, declining child mortality, health care, and so on - are the goal of development.”

- “Almost any activity that increases well-being and **security** lessens people's desires to have more children than they and national ecosystems can support.”

1 (110) - “Poverty breeds high rates of population growth: Families poor in income, employment, and social **security** need children first to work and later to sustain elderly parents.”

1 (111) - “Measures to provide an adequate livelihood for poor households, to establish and enforce minimum-age child labour laws, and to provide publicly financed social **security** will all lower fertility rates.”

1 (115) - “AIDS is **threatening** to kill millions of people and disrupt the economies of many countries.”

1 (122) - “We can meet this challenge by building on our achievements and devising new strategies for sustaining food and livelihood **security**.”

1 (128) - “They, like subsistence farmers, depend on certain traditional rights, which are **threatened** by commercial developments.”

1 (129) - “Using chemicals to control insects, pests, weeds, and fungi enhances productivity, but overuse **threatens** the health of humans and the lives of other species.”

3 (132)

- “Conserving the agricultural resource base and livelihood **security** of the poor can be mutually supportive in three ways.”
- “Shifting production to food-deficit countries and to the resource-poor farmers within those countries is a way of **securing** sustainable livelihoods.”
- “First, **secure** resources and adequate livelihoods lead to good husbandry and sustainable management.”

1 (133) - “Food strategies must take into account all the policies that bear upon the threefold challenge of shifting production to where it is most needed, of **securing** the livelihoods of the rural poor, and of conserving resources.”

1 (162) - “As deforestation progresses, it reduces the quality of life of millions of people in developing countries; their survival is **threatened** by the loss of the vegetation upon which they depend for their sources of household energy and many other goods.”

1 (197) - “The true economic pricing of energy - with **safeguards** for the very poor - needs to be extended in all countries.”

1 (212) - “If they are not, pollution damage to human health could become intolerable in certain cities and **threats** to property and ecosystems will continue to grow.”

1 (219) - “The regulations and standards should govern such matters as air and water pollution, waste management, occupational health and **safety** of workers, energy and resource efficiency of products or processes, and the manufacture, marketing, use, transport, and disposal of toxic substances.”

1 (228) - “ensure that plant workers are provided with full information about the products and technologies they handle, and are given adequate training in **safe** operational procedures and emergency preparedness.”

2 (260)

- “The trends are of special concern in coastal areas where pollution by domestic sewage, industrial wastes, and pesticide and fertilizer run-off may **threaten** not only human health but also the development of fisheries.”

- “New evidence of a possible rapid depletion of the ozone layer and a consequent increase in ultraviolet radiation poses a **threat** not only to human health but to ocean life.”

1 (263) - “This does not augur well for future food security, especially in low-income countries where fish are a principal source of animal protein and where millions **secure** their livelihoods from fisheries activities.”

1 (272) - “Debris in orbit is a growing **threat** to human activities in space.”

1 (280) - “And their agreement is of special importance in situations where global problems are involved and where the human race as a whole may be **threatened** with perils generated by the absence of such agreement.”

1 (290) - “1. Nuclear War - **Threat** to Civilization”

1 (295) - “There can no longer be the slightest doubt that resource scarcities and ecological stresses constitute real and imminent **threats** to the future well-being of all people and nations.”

1 (315) - “The UNEP voluntary funding base of \$30 million annually is too limited and vulnerable for an international fund dedicated to serving and protecting the common interests, **security**, and future of humanity.”

1 (317) - “There is an urgent need to strengthen and focus the capacities of these and other bodies to complement and support UNEP's monitoring and assessment functions by providing timely, objective, and authoritative assessments and public reports on critical **threats** and risks to the world community.”

3 (318)

- “to identify critical **threats** to the survival, **security**, or well-being of all or a majority of people, globally or regionally”

- “to assess the causes and likely human, economic, and ecological consequences of those **threats**, and to report regularly and publicly on their findings”

1 (324) - “Others may wish to consider the designation of a national council or public representative or 'ombudsman' to represent the interests and rights of present and future generations and act as an environmental watchdog, alerting governments and citizens to any emerging **threats**.”

Doğanın Güvenliği (63x)

1 (13) - “Scientists bring to our attention urgent but complex problems bearing on our very survival: a warming globe, **threats** to the Earth's ozone layer, deserts consuming agricultural land.”

3 (19)

- “There are also environmental trends that **threaten** to radically alter the planet, that **threaten** the lives of many species upon it, including the human species.”

- “Other industrial gases **threaten** to deplete the planet's protective ozone shield to such an extent that the number of human and animal cancers would rise sharply and the oceans' food chain would be disrupted.”

1 (29) - “A first priority is to establish the problem of disappearing species and **threatened** ecosystems on political agendas as a major economic and resource issue.”

1 (30) - “**Threats** of global warming and acidification of the environment most probably rule out even a doubling of energy use based on present mixes of primary sources.”

1 (38) - “We are unanimous in our conviction that the **security**, well-being, and very survival of the planet depend on such changes, now.”

1 (42) - “Human overuse of land and prolonged drought **threaten** to turn the grasslands of Africa's Sahel region into desert.”

4 (46)

- “Desertification - the process whereby productive arid and semi-arid land is rendered economically unproductive - and large-scale deforestation are other examples of major **threats** to the integrity of regional ecosystems.”

- “This is true locally and regionally in the cases of such **threats** as desertification, deforestation, toxic wastes, and acidification; it is true globally for such **threats** as climate change, ozone depletion, and species loss.”

- “Perhaps the greatest **threat** to the Earth's environment, to sustainable human progress, and indeed to survival is the possibility of nuclear war, increased daily by the continuing arms race and its spread to outer space.”

1 (49) - “How long can we go on and **safely** pretend that the environment is not the economy, is not health, is not the prerequisite to development, is not recreation?”

2 (69)

- “Indigenous peoples are the base of what I guess could be called the environmental **security** system.”

- “We are the first to detect when the forests are being **threatened**, as they are under the slash and grab economics of this country.”

1 (73) - “Moreover, environmental regulation must move beyond the usual menu of **safety** regulations, zoning laws, and pollution control enactments; environmental objectives must be built into taxation. prior approval procedures for investment and technology choice, foreign trade incentives, and all components of development policy.”

1 (79) - “Then it was rapid economic growth that was seen as an ecological **threat**.”

1 (143) - “Subsistence farmers, pastoralists, and nomads **threaten** the environmental resource base when processes beyond their control squeeze their numbers onto land or into areas that cannot support them.”

1 (146) - “The goal of ecological **security** should be embedded firmly in the mandates of FAO, other UN organizations that deal with agriculture, and all other appropriate international agencies.”

1 (149) - “This - the scope for species to make a fast-growing contribution to human welfare in myriad forms - is a major justification for expanded efforts to **safeguard** Earth's millions of species.”

4 (150)

- “Some genetic variability inevitably will be lost, but all species should be **safeguarded** to the extent that it is technically, economically, and politically feasible.”

- “Many ecosystems that are rich biologically and promising in material benefits are severely **threatened**.”

- “Habitat alteration and species extinction are not the only **threat**.”

- “For example, the remaining gene pools of major crop plants as maize and rice amount to only a fraction of the genetic diversity they harboured only a few decades ago, even though the species themselves are anything but **threatened**.”

1 (151) - “Yet Lake Malawi is **threatened** through pollution from industrial installations and the proposed introduction of alien species.”

1 (152) - “Although tropical moist forests are by far the richest biological units in terms of genetic diversity and by far the most **threatened** through human activities, other major ecological zones are also under pressure.”

2 (153)

- “In Amazonia, if as much as half the forest were to be **safeguarded** in some way or another but the other half were to be eliminated or severely disrupted, there might well not be enough moisture in the Amazonian ecosystem to keep the remaining forest moist.”

- “All these forests are **threatened**, and if they were to disappear, the species loss could amount to hundreds of thousands.”

1 (155) - “Similar population pressures **threaten** parks in Ethiopia, Uganda, Zimbabwe, and other countries in which a growing but impoverished peasantry is forced to depend on a dwindling natural resource base.”

1 (157) - “This wild plant is the most primitive known relative of modern maize and was surviving in only three tiny patches covering a mere four hectares in an area **threatened** with destruction by farmers and loggers.”

3 (158)

- “Many of the nations with the least capacity for managing living resources are those richest in species; the tropics, which contain at least two-thirds of all species and a still greater proportion of **threatened** species, roughly coincide with the area generally referred to as the Third World.”

- “Many developing nations recognize the need to **safeguard threatened** species but lack the scientific skills, institutional capacities, and funds necessary for conservation.”

2 (160) - “**Safeguards** for critical tracts of wildlands can serve also to **safeguard** agricultural land, for example.”

1 (161) - “UN agencies such as FAO and UNEP run programmes concerned with **threatened** species, genetic resources, and outstanding ecosystems.”

2 (162)

- “A first priority is to establish the problem of disappearing species and **threatened** ecosystems on political agendas as a major resource issue.”

- “Precedents for such norms include the Convention on Wetlands of International Importance, the Convention on Conservation of Islands for science (both of which **safeguard** prime habitats and their species), and the Convention on International Trade in Endangered Species.”

2 (164) - “Urgent needs include better wildlife and protected-area management, more protected areas of a non-conventional type (such as the ecological stations that are proving reasonably successful in Brazil), more game cropping and ranching projects (such as the crocodile schemes in India, Papua New Guinea, Thailand, and Zimbabwe), more promotion of wildlife-based tourism, and stronger anti-poaching measures (even though relatively few species are **threatened** by poaching, compared with the vast numbers **threatened** by habitat loss).”

1 (165) - “No one cares for the prospect of consigning **threatened** species to oblivion.”

1 (166) - “In response to this popular concern, governments have been moving to help species **threatened** within their borders, primarily through the establishment of additional protected areas.”

1 (186) - “There is particular concern about future recourse to ocean dumping and the disposal of contaminated waste in the territories of small or poor states that lack the capacity to impose strict **safeguards**.”

2 (259)

- “Today, the living resources of the sea are under **threat** from overexploitation, pollution, and land-based development.”

- “Most major familiar fish stocks throughout the waters over the continental shelves, which provide 95 per cent of the world's fish catch, are now **threatened** by overfishing.”

1 (261) - “The major land-based **threats** to the oceans require effective national actions based on international cooperation.”

1 (266) - “If the moratorium is observed and Whaling for scientific purposes is not abused, commercial whaling will no longer be a major **threat** to the conservation of whale stocks taken as a whole.”

2 (267)

- “Under it, no disposal should take place until it can be demonstrated that it is environmentally **safe**.”

- “Moreover, it would seem prudent to anticipate continuing opposition to sea dumping and to actively pursue the siting and development of environmentally **safe**, land-based methods of disposal.”

1 (268) - “Land-based sources of nuclear waste have become significant in the North Sea, where high levels of radioactivity have been found in fish, and could **threaten** other seas.”

1 (270) - “Indeed, the most significant initial action that nations can take in the interests of the oceans’ **threatened** life-support system is to ratify the Law of the Sea Convention.”

1 (274) - “The Antarctic continent - larger than the United States and Mexico combined - for over a generation has been managed under a regime of multilateral cooperation that has **secured** environmental protection.”

1 (278) - “The most cruel environmental **threat** comes from the environmental movement itself as we see the animal rights laws systematically destroy our way of life and violate our right as aboriginal peoples to our traditions and values.”

1 (290) - “The likely consequences of nuclear war make other **threats** to the environment pale into insignificance.”

3 (295)

- “The nation state is insufficient to deal with **threats** to shared ecosystems.”

- “**Threats** to environmental **security** can only be dealt with by joint management and multilateral procedures and mechanisms.”

2 (296)

- “One of the main **threats** to the oceans - the dumping of highly toxic wastes - has so far been managed by the London Dumping Convention.”

- “Environment is a social justice issue and environment even is a peace and **security** issue.”

1 (297) - “Spending on Military Versus Environmental **Security**”

1 (298) - “But in terms of the aggregate resources involved in arms spending and the potential **threat** to the environment from war, the greatest need is to improve relations among those major powers capable of deploying weapons of mass destruction.”

1 (299) - “N. Myers, ‘The Environmental Dimension to **Security** Issues’, The Environmentalist, Winter 1986”

1 (334) - “We are unanimous in our conviction that the **security**, well-being, and very survival of the planet depend on such changes, now.”

Gıda Güvenliği (41x)

2 (5)

- “Food **Security**: Sustaining the Potential“

- “Strategies for Sustainable Food **Security**”

1 (13) - “A string of such meetings followed: on the rights of people to adequate food, to sound housing, to **safe** water, to access to means of choosing the size of their families.”

2 (19) - “So are the numbers who cannot read or write, the numbers without **safe** water or **safe** and sound homes, and the numbers short of woodfuel with which to cook and warm themselves.”

2 (21)

- “An estimated 60 million people died of diarrhoeal diseases related to **unsafe** drinking water and malnutrition; most of the victims were children.”

- “Agricultural chemicals, solvents, and mercury flowed into the Rhine River during a warehouse fire in Switzerland, killing millions of fish and **threatening** drinking water in the Federal Republic of Germany and the Netherlands.”

2 (27)

- “The Commission has focused its attention in the areas of population, food **security**, the loss of species and genetic resources, energy, industry, and human settlements - realizing that all of these are connected and cannot be treated in isolation one from another.”

- “In many parts of the world, the population is growing at rates that cannot be sustained by available environmental resources, at rates that are outstripping any reasonable expectations of improvements in housing, health care, food **security**, or energy supplies.”

2 (28)

- “Food **Security**: Sustaining the Potential”

- “Food **security** requires attention to questions of distribution, since hunger often arises from lack of purchasing power rather than lack of available food.”

1 (52) - “World Bank, Poverty and Hunger: Issues and Options for Food **Security** in Developing Countries”

2 (53)

- “UNEP. ‘General Assessment of Progress in the Implementation of the Plan of Action to Combat Desertification 1978-1984’, Nairobi, 1984; WCED Advisory Panel on Food **Security**, Agriculture, Forestry and Environment, Food **Security**.”

1 (64) - “But increased food production should not be based on ecologically unsound production policies and compromise long-term prospects for food **security**.”

1 (81) - “The crisis has reversed progress in supplying **safe** drinking water and sanitation.”

1 (100) - “They already compromise many governments' abilities to provide education, health care, and food **security** for people, much less their abilities to raise living standards.”

2 (122)

- “**FOOD SECURITY: SUSTAINING THE POTENTIAL**”

- “We can meet this challenge by building on our achievements and devising new strategies for sustaining food and livelihood **security**.”

1 (131) - “Global food **security** depends not only on raising global production, but on reducing distortions in the structure of the world food market and on shifting the focus of food production to food-deficit countries, regions, and households.”

1 (132) - “Global food **security** also depends on ensuring that all people, even the poorest of the poor, can get food.”

3 (133)

- “Thus to achieve global food **security**, the resource base for food production must be sustained, enhanced, and, where it has been diminished or destroyed, restored.”

- “**IV. STRATEGIES FOR SUSTAINABLE FOOD SECURITY**”

- “Food **security** requires more than good conservation programmes, which can be - and usually are - overridden and undermined by inappropriate agricultural, economic, and trade policies.”

1 (135) - “Strengthening food **security** from a global point of view requires reducing incentives that force overproduction and non-competitive production in the developed market economies and enhancing those that encourage food production in developing countries.”

1 (140) - “Fisheries and aquaculture are critical to food **security** in that they provide both protein and employment.”

2 (143)

- “And food **security** is not just a question of raising food production, but of ensuring that the rural and urban poor do not go hungry during the short term or midst a local food scarcity.”

- “In the interests of food **security**, land reforms should recognize women's role in growing food.”

3 (145)

- “But emergency food aid is a precarious basis for food **security**: developing countries should build up national stocks in surplus years to provide reserves as well as encouraging development of food **security** at the household level.”

- “Hence food **security** also requires that machinery is available promptly to put purchasing power in the hands of disaster-struck households, through emergency public works programme, and through measures to protect small farmers from crop failures.”

2 (146)

- “The application of the concept of sustainable development to the effort to ensure food **security** requires systematic attention to the renewal of natural resources.”

- “See World Bank, Poverty and Hunger: Issues and Options for Food **Security** in Developing Countries”

2 (147)

- “WCED Advisory Panel on Food **Security**. Agriculture, Forestry and Environment, Food **Security**”

1 (245) - “Thus they fail both to stem urban drift and to improve food **security**.”

1 (263) - “This does not augur well for future food **security**, especially in low-income countries where fish are a principal source of animal protein and where millions secure their livelihoods from fisheries activities.”

1 (348) - “Food **Security**, Agriculture, Forestry, Environment, and Development”

2 (349)

- “These included Edward S. Ayensu on Food **Security** and Forestry, Gamani Corea on International Economic Relations, Gordon T. Goodman on Energy, Ashok Khosla on Decision Support Systems for Environmental Management.”

- “To assist it in its work in three of the key issue areas - Energy, Industry, and Food **Security** - the Commission constituted Advisory Panels of leading experts to advise it on the recommendations and conclusions it should consider making.”

1 (350) - “Advisory Panel of Food **security**”

Uluslararası Güvenlik (18x)

2 (35) - “The capacity to identify, assess, and report on risks of irreversible damage to natural systems and **threats** to the survival, **security**, and well-being of the world community must be rapidly reinforced and extended.”

1 (48) - “Failures to manage the environment and to sustain development **threaten** to overwhelm all countries.”

1 (183) - “The potential for the spread of nuclear weapons is one of the most serious **threats** to world peace.”

2 (260)

- “The World Commission on Environment and Development must strike at this fundamental problem by recommending specific ways for countries to cooperate to surmount sovereignty, to embrace international instruments in order to deal with global **threats**.”

- “The challenge ahead is for us to transcend the self-interests of our respective nation-states so as to embrace a broader self-interest -- the survival of the human species in a **threatened** world.”

1 (286) - “But a comprehensive approach to international and national **security** must transcend the traditional emphasis on military power and armed competition.”

3 (288)

- “**Security** can only be universal, but security cannot only be political or military, it must be as well ecological, economical, and social.”

- “And competition for use of the global commons, such as ocean fisheries and Antarctica or for use of more localized common resources in fixed supply, such as rivers and coastal waters, could escalate to the level of international conflict and so **threaten** international peace and **security**.”

1 (290) - “The existence of nuclear weapons and the destructive potential inherent in the velocity and intensity of modern conventional warfare have given rise to a new understanding of the for **security** among nations.”

1 (297) - “Since it is often uncertainty and **insecurity** that prompts international conflict, it is of the utmost importance that governments become aware of imminent environmental stress before the damage actually threatens core national interests.”

2 (298) - “A broader approach to **security** assessment would no doubt find many cases in which national, regional, and global **security** could be enhanced through expenditures quite small in relation to the levels of military spending.”

2 (299) - “R.H. Ullman, ‘Redefining **Security**’, International **Security**, Summer 1983”

2 (303)

- “In doing so, we have called for such major efforts as greater willingness and to combat international poverty, to maintain peace and enhance **security** world-wide, and to manage the global commons.”

- “All nations will also have a role to play in **securing** peace, in changing trends, and in righting an international economic system that increases rather than decreases inequality, that increases rather than decreases numbers of poor and hungry.”

İktisadi Güvenlik (12x)

1 (14) - “In their place emerged a common concern for the planet and the interlocked ecological and economic **threats** with which its people, institutions, and governments now grapple.”

2 (48)

- “Many international economic problems remain unresolved: Developing country indebtedness remains serious; commodity and energy markets are highly unstable; financial flows to developing countries are seriously deficient; protectionism and trade wars are a serious **threat**.”

- “These stresses all **threaten** economic development.”

1 (81) - “In the long term the entire world economy could be **threatened** not only because of the indivisibility of human welfare but because of Africa's crucial position in the global economy as a source of a large number of vital raw materials.”

1 (82) - “The debt crisis remains a **threat** to international financial stability, but its main impact so far has been on the process of development, both in its economic and ecological aspects.”

1 (97) - “The Commission feels confident that the mutual interests involved in environment and development issues can help generate the needed momentum and can **secure** the necessary international economic changes that it will make possible.”

1 (187) - “The upgrading of the industrial level of **safety** and the solution of the problem of the relations between man and machine would be a lot more natural thing to do than concentrating the efforts on only one element of the energy structure in the world.”

1 (211) - “Guidelines and codes of conduct were published covering **safety** of products and plant operations, trade practices, technology transfer, and international cooperation”

1 (221) - “Product redesign and technological innovations leading to **safer** products, more efficient processes, and recycling of raw materials can also be promoted by a more effective, integrated use of economic incentives and disincentives, such as investment tax breaks, low-interest loans, depreciation allowances, pollution or waste charges, and non-compliance fees.”

1 (223) - “Major accidents have taken place, and the **safety** record of the industry has been challenged in recent years.”

1 (225) - “The chemical producer and user industries, as the source of the risks associated with chemicals and as the greatest beneficiary of their use, should bear the responsibility for ensuring (and the liability for not ensuring) that their products meet the highest standards of **safety**, have the fewest adverse side effects on health and the environment, and are handled with appropriate care by workers and users.”

1 (263) - “Overexploitation **threatens** many stocks as economic resources.”

Siyasi Güvenlik (4x)

1 (25) - “Such equity would be aided by political systems that **secure** effective citizen participation in decision making and by greater democracy in international decision making.”

1 (74) - “a political system that **secures** effective citizen participation in decision making”

1 (262) - “This has become a major concern in the Pacific in particular, and **threatens** the political stability of the region.”

1 (290) - “They pre-empt human resources and wealth that could be used to combat the collapse of environmental support systems, the poverty, and the underdevelopment that in combination contribute so much to contemporary political **insecurity**.”

Kimyasal/Enerji/(Biyo-)Teknoloji/Atık Güvenliği (34x)

1 (9) - “Nuclear **Safety** Standards”

1 (29) - “A **safe** and sustainable energy pathway is crucial to sustainable development; we have not yet found it.”

1 (30) - “The highest priority should be accorded to research and development on environmentally sound and ecologically viable alternatives, as well as on means of increasing the **safety** of nuclear energy.”

1 (31) - “A **safe**, environmentally sound, and economically viable energy pathway that will sustain human progress into the distant future is clearly imperative.”

1 (45) - “Another **threat** arises from the depletion of the atmospheric ozone layer by gases released during the production of foam and the use of refrigerants and aerosols.”

1 (70) - “There is thus a need for new techniques and technologies - as well as legal and institutional mechanisms - for **safety** design and control, accident prevention, contingency planning, damage mitigation, and provision of relief.”

1 (170) - “public health, recognizing the problems of risks to **safety** inherent in energy sources”

1 (171) - “A generally acceptable pathway to a **safe** and sustainable energy future has not yet been found.”

1 (183) - “Other problems, such as radiation risks, reactor **safety**, and nuclear waste disposal were all acknowledged as very important but, with the right amount of effort, containable.”

2 (184)

- “The **safe** application of nuclear radiation technology promises many benefits in environmental clean-up and in increasing world food supplies by eliminating spoilage.”

- “The costs of construction and the relative economics of electricity generating stations - whether powered by nuclear energy, coal, oil or gas - are conditioned by

the following factors throughout the service life of a plant: ... the costs of protective measures to ensure **safe** operation”

4 (185)

- “Very strict codes of **safety** practice are implemented in nuclear plants so that under officially approved operating conditions, the danger from radiation to reactor personnel and especially to the general public is negligible.”

- “The ‘Nuclear **Safety** Standards’ (NUSS) codes of IAEA were developed in 1975 to reduce **safety** differences among member states.”

- “Nuclear **safety** returned to the newspaper headlines following the Three Mile Island (Harrisburg, United States) and the Chernobyl (USSR) accidents.”

1 (186) - “A much clearer picture is now emerging as a result of the experiences there when a reactor exploded, following a series of infringements of the official **safety** regulations, on 26 April 1986, causing the worst reactor accident ever experienced.”

1 (187) - “We must put all our efforts to improve the technology itself, to develop and elaborate strict standards and norms of quality, of **safety** of a technology.”

3 (188)

- “regard their present nuclear power capacity as necessary during a finite period of transition to **safer** alternative energy sources”

- “But whichever policy is adopted, it is important that the vigorous promotion of energy-efficient practices in all energy sectors and large-scale programmes of research, development, and demonstration for the **safe** and environmentally benign use of all promising energy sources, especially renewables, be given the highest priority.”

- “Meanwhile, Finland, Italy, the Netherlands, Switzerland, and Yugoslavia are re-investigating nuclear **safety** and/or the anti-nuclear arguments, or have introduced legislation tying any further growth of nuclear energy and export/import of nuclear

reactor technology to a satisfactory solution of the problem of disposal of radioactive wastes.”

2 (189)

- “codes of practice for reactor operation, including minimum **safety**-standards”

- “The highest priority must be accorded to research and development on environmentally sound and economically viable alternatives, as well as on means of increasing the **safety** of nuclear energy.”

1 (200) - “Most are needed to ease the transition to a **safer** and more sustainable energy future beyond this century.”

2 (201)

- “More importantly, it will buy the time needed to mount major programmes on sustainable forms of renewable energy, and so begin the transition to a **safer**, more sustainable energy era.”

- “The development of renewable sources will depend in part on a rational approach to energy pricing to **secure** a stable matrix for such progress.”

- “A **safe**, environmentally sound, and economically viable energy pathway that will sustain human progress into the distant future is clearly imperative.”

1 (204) - “Nuclear Regulatory Commission, Physical Processes in Reactor Meltdown Accidents, Appendix VIII to Reactor **Safety** Study”

1 (223) - “Various hazardous products and processes are already built into current systems of production and the technological structure of contemporary society, and it will be a long time before these can be replaced with less dangerous, inherently **safer** technologies and systems.”

1 (227) - “survey hazardous industrial operations and adopt and enforce regulations or guidelines on the **safe** operation of industrial plants and on the transport, handling, and disposal of hazardous materials”

2 (229)

- “They are repositories of scarce technical skills, and they should adopt the highest safety and health protection standards practicable and assume responsibility for **safe** plant and process design and for staff training.”

- “The transnationals should also institute environmental and **safety** audits of their plants measured against standards at other subsidiaries, not just against those of other local companies, which may have less stringent requirements.”

1 (232) - “The U.S. Government recently announced a comprehensive regulatory policy for ensuring the **safety** of biotechnology research and products.”

1 (233) - “Notable examples include the International Programme on Chemical **Safety** (UNEP/WHO/ILO), International Register of Potentially Toxic Chemicals (UNEP). International Agency for Research on Cancer (WHO), and the UN's ‘Consolidated List’, op. cit.”

1 (302) - “Negotiations on Agreement Concerning Nuclear **Safety** Reach Consensus’, press release (PR8-86/17). IAEA. 15 August 1986.”

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

Sert Güç Kullanımı (7x)

1 (24) - “This is most obvious in the attempts to achieve **security** through the development of potentially planet-destroying nuclear weapons systems.”

1 (34) - “Governments and international agencies should assess the cost effectiveness, in terms of achieving **security**, of money spent on armaments compared with money spent on reducing poverty or restoring a ravaged environment.”

1 (292) - “By misdirecting scarce resources, arms races contribute further to **insecurity**.”

1 (294) - “It is present also in the developing world, fostered both by the desire of many governments to seek **security** through acquisition of arms and by a burgeoning world arms trade.”

2 (295) - “In recent years, there has been a marked tendency in international relations to use or to **threaten** to use military force in response to non-military challenges to **security**.”

1 (297) - “Spending on Military Versus Environmental **Security**”

Yumuşak Güç Kullanımı (28x)

2 (34)

- “Governments and international agencies should assess the cost effectiveness, in terms of achieving **security**, of money spent on armaments compared with money spent on reducing poverty or restoring a ravaged environment.”

- “There are no military solutions to ‘environmental **insecurity**’.”

1 (37) - “**Security** must be sought through change.”

1 (39) - “The prosperity attained in some parts of the world is often precarious, as it has been **secured** through farming, forestry, and industrial practices that bring profit and progress only over the short term.”

2 (150)

- “Some genetic variability inevitably will be lost, but all species should be **safeguarded** to the extent that it is technically, economically, and politically feasible.”

- “But before science can focus on new ways to conserve species, policy makers and the general public for whom policy is made must grasp the size and the urgency of the **threat**.”

1 (176) - “Some of the wealthier industrial countries may possess the economic capacity to cope with such **threats**.”

1 (181) - “Where actual or potential **threats** from acidification exist, governments should map sensitive areas, assess forest damage annually and soil impoverishment every five years according to regionally agreed protocols, and publish the findings.”

1 (218) - “New techniques of tissue culture and genetic engineering could soon generate plant strains able to fix nitrogen from the air, a development that would drastically affect the fertilizer industry, but that would also reduce the **threat** of pollution by agrochemicals.”

1 (227) - “The accidental release in 1976 of the highly toxic and mutagenic chemical dioxin at Seveso, Italy, and the ensuing saga of drums of contaminated soil being passed around Europe, also showed that in industrial countries regulations can be evaded and minimum **safety** standards breached.”

1 (229) - “They are repositories of scarce technical skills, and they should adopt the highest **safety** and health protection standards practicable and assume responsibility for safe plant and process design and for staff training.”

1 (248) - “Among other things, community groups mobilize and organize fund-raising or mutual self-help to deal with **security**, environmental, and health problems within the immediate area.”

1 (258) - “Here, sustainable development can be **secured** only through international cooperation and agreed regimes for surveillance, development, and management in the common interest.”

1 (279) - “Until these matters are resolved, and protection of the Antarctic environment is assured, it seems unlikely that any nation or group of nations will be able to invest **securely** in developing the continent's mineral resources.”

2 (288) - “Today we cannot **secure security** for one state at the expense of the other.”

4 (290)

- “In the nuclear age nations can no longer obtain **security** at each other's expense.”

- “They must seek **security** through cooperation, agreements, and mutual restraint; they must seek common **security**.”

- “Interdependence has become a compelling fact, forcing nations to reconcile their approach to ‘**security**’.”

1 (295) - “There are, of course, no military solutions to ‘environmental **insecurity**’.”

2 (298)

- “Such a redefinition could evolve through the widespread acceptance of broader forms of **security** assessment and embrace military, political, environmental, and other sources of conflict.”

- “It would alleviate significantly the pressures exercised by nuclear weapons on the **security** order in Europe.”

1 (304) - “**Security** must be sought through change.”

2 (318)

- “to provide authoritative advice and proposals on what should or must be done to avoid, reduce, or, if possible, adapt to those **threats**”

- “to provide an additional source of advice and support to governments and intergovernmental organizations for the implementation of programmes and policies designed to address such **threats**.”

1 (332) - “The commitments are also extremely short-term, as pledges are normally made only one or two years in advance. Consequently, they provide little **security** or basis for effective planning and management of international actions requiring sustained, longer-term efforts.”

1 (346) - “The Commission is confident that it is possible to build a future that is more prosperous, more just, and more **secure** because it rests on policies and practices that serve to expand and sustain the ecological basis of development.”

Karışık Cümleler:

1 (50) - “Each country may devise national agricultural policies to **secure** short-term economic and political gains, but no nation alone can devise policies to deal effectively with the financial, economic, and ecological costs of the agricultural and trade policies of other nations.”

1 (188) - “adopt and develop nuclear energy with the conviction that the associated problems and risks can and must be solved with a level of **safety** that is both nationally and internationally acceptable.”

1 (288) - “**Security** can only be universal, but **security** cannot only be political or military, it must be as well ecological, economical, and social.”

1 (318) - “to assess the causes and likely human, economic, and ecological consequences of those **threats**, and to report regularly and publicly on their findings”

Güvenliği Ne Tehdit Etmektedir? (20x)

Silahlanma Yarışı/Sert Güç Kullanımı (2x)

1 (24) - “The arms race - in all parts of the world - pre-empts resources that might be used more productively to diminish the **security** threats created by environmental conflict and the resentments that are fuelled by widespread poverty.”

1 (292) - “Military applications of new technologies now **threaten** to make outer space a focus of international competition and conflict.”

Çevresel Tehditler (10x)

1 (22) - “Over the past few decades, life-**threatening** environmental concerns have surfaced in the developing world.”

1 (24) - “The arms race - in all parts of the world - pre-empts resources that might be used more productively to diminish the security **threats** created by environmental conflict and the resentments that are fuelled by widespread poverty.”

1 (37) - “Developing countries face the obvious life-**threatening** challenges of desertification, deforestation, and pollution, and endure most of the poverty associated with environmental degradation.”

1 (44) - “The ‘greenhouse effect’, one such **threat** to life-support systems, springs directly from increased resource use.”

1 (45) - “The acidification of the environment **threatens** large areas of Europe and North America. Central Europe is currently receiving more than one gramme of sulphur on every square metre of ground each year.”

1 (129) - “The variety and severity of pest infestations multiply, **threatening** the productivity of agriculture in the areas concerned.”

2 (289) - “Environmental **threats** to **security** are now beginning to emerge on a global scale.”

2 (298) - “Action to reduce environmental **threats** to **security** requires a redefinition of priorities, nationally and globally.”

Artan Nüfus (4x)

1 (22) - “They are to be found in part in national policies that gave too little attention, too late, to the needs of smallholder agriculture and to the **threats** posed by rapidly rising populations.”

1 (65) - “Population growth and the drift into cities **threaten** to make these problems worse.”

1 (101) - “Rapid population growth also creates urban economic and social problems that **threaten** to make cities wholly unmanageable.”

1 (154) - “Population growth is a major **threat** to conservation efforts in many developing nations.”

Kimyasal Tehditler (2x)

1 (37) - “Industrial nations face the life-**threatening** challenges of toxic chemicals, toxic wastes, and acidification.”

1 (273) - “Many spacecraft are nuclear-powered and **threaten** contamination if they fall to the Earth.”

Eşitsizlik (1x)

1 (100) - “In addition, **threats** to the sustainable use of resources come as much from inequalities in people's access to resources and from the ways in which they use them as from the numbers of people.”

İnsanların Neden Oldukları Tehditler (1x)

1 (55) - “Today's interventions are more drastic in scale and impact, and more **threatening** to life-support systems both locally and globally.”

UNFCCC (Birleşmiş Milletler, 1992c)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Gıda Güvenliği (1x)

1 (9) - “Such a level should be achieved within a time-frame sufficient to allow ecosystems to adapt naturally to climate change, to ensure that food production is not **threatened** and to enable economic development to proceed in a sustainable manner“

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Rio Deklarasyonu (Birleşmiş Milletler, 1992a)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Gündem 21 Belgesi (Birleşmiş Milletler, 1992b)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Ulusal Güvenlik (2x)

1 (79) - “The basic objective of this programme area is to develop and promote cost-effective policies or programmes, as appropriate, to limit, reduce or control, as appropriate, harmful emissions into the atmosphere and other adverse environmental effects of the transport sector, taking into account development priorities as well as the specific local and national circumstances and **safety** aspects.”

1 (193) - “They are considered extremely vulnerable to global warming and sealevel rise, with certain small low-lying islands facing the increasing **threat** of the loss of their entire national territories.”

İnsanların Güvenliği (25x)

1 (16) - “Governments should take active steps to implement programmes to establish and strengthen preventive and curative health facilities, which include women-centred, women-managed, **safe** and effective reproductive health care and

affordable, accessible services, as appropriate, for the responsible planning of family size, in keeping with freedom, dignity and personally held values, taking into account ethical and cultural considerations.”

1 (25) - “They should combine environmental concerns and population issues within a holistic view of development whose primary goals include the alleviation of poverty; **secure** livelihoods; good health; quality of life; improvement of the status and income of women and their access to schooling and professional training, as well as fulfilment of their personal aspirations; and empowerment of individuals and communities.”

1 (28) - “Food security, access to **secure** tenure, basic shelter, and essential infrastructure, education, family welfare, women's reproductive health, family credit schemes, reforestation programmes, primary environmental care, women's employment should, as appropriate, be included among other factors.”

2 (29)

- “Where appropriate, institutional changes must be implemented so that old-age **security** does not entirely depend on input from family members.”

- “Governments should take active steps to implement programmes to establish and strengthen preventive and curative health facilities that include women-centred, women-managed, **safe** and effective reproductive health care and affordable, accessible services, as appropriate, for the responsible planning of family size, in keeping with freedom, dignity and personally held values and taking into account ethical and cultural considerations.”

1 (37) - “Governments should take active steps to implement programmes to establish and strengthen preventive and curative health facilities which include women-centred, women-managed, **safe** and effective reproductive health care and affordable, accessible services, as appropriate, for the responsible planning of family size, in keeping with freedom, dignity and personally held values and taking into account ethical and cultural considerations.”

2 (41)

- “The overall objective is to minimize hazards and maintain the environment to a degree that human health and **safety** is not impaired or endangered and yet encourage development to proceed.”

- “By the year 2000, to incorporate appropriate environmental and health **safeguards** as part of national development programmes in all countries.”

1 (43) - “Emphasize preventive strategies to reduce occupationally derived diseases and diseases caused by environmental and occupational toxins to enhance worker **safety**.”

1 (45) - “In the low-income countries for which recent data are available, an average of only 5.6 per cent of central government expenditure went to housing, amenities, social **security** and welfare.”

2 (46)

- “Access to **safe** and healthy shelter is essential to a person's physical, psychological, social and economic well-being and should be a fundamental part of national and international action.”

- “Despite this, it is estimated that at the present time, at least 1 billion people do not have access to **safe** and healthy shelter and that if appropriate action is not taken, this number will increase dramatically by the end of the century and beyond.”

1 (51) - “Establish appropriate forms of land tenure that provide **security** of tenure for all land- users, especially indigenous people, women, local communities, the low-income urban dwellers and the rural poor.”

1 (62) - “However, data available in the World Development Report, 1991, for 16 low-income developing countries show that the percentage of central government expenditure on housing, amenities and social **security** and welfare for 1989 averaged 5.6 per cent, with a high of 15.1 per cent in the case of Sri Lanka, which has embarked on a vigorous housing programme.”

1 (63) - “In OECD industrialized countries, during the same year, the percentage of central government expenditure on housing, amenities and social **security** and welfare ranged from a minimum of 29.3 per cent to a maximum of 49.4 per cent, with an average of 39 per cent (World Bank, World Development Report, 1991, World Development Indicators, table 11 (Washington, D.C., 1991)).”

1 (149) - “The current decline in biodiversity is largely the result of human activity and represents a serious **threat** to human development.”

1 (158) - “Establish and enforce screening, systematic sampling and evaluation procedures for drugs and medical technologies, with a view to barring the use of those that are unsafe for the purposes of experimentation; ensure that drugs and technologies relating to reproductive health are **safe** and effective and take account of ethical considerations”

1 (188) - “Providing improved forecasts of marine conditions for the **safety** of inhabitants of coastal areas and for the efficiency of maritime operations.”

1 (210) - “Protection of the environment and **safeguarding** of health through the integrated management of water resources and liquid and solid wastes.”

1 (231-232) - “The ILO chemicals convention calls for communication between exporting and importing countries when hazardous chemicals have been prohibited for reasons of **safety** and health at work.”

1 (252) - “Illegal traffic of hazardous wastes may cause serious **threats** to human health and the environment and impose a special and abnormal burden on the countries that receive such shipments.”

1 (260) - “Faecal matter treatment and disposal should be accorded due priority given the potential **threat** of faeces to human health.”

1 (271) - “Several conventions, including the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (General Assembly resolution 34/180, annex) and conventions of ILO and UNESCO have also been adopted to end gender-

based discrimination and ensure women access to land and other resources, education and **safe** and equal employment.”

1 (275) - “Numerous actions and recommendations within the international community have been proposed to ensure that youth are provided a **secure** and healthy future, including an environment of quality, improved standards of living and access to education and employment.”

1 (288) - “Workers and their representatives should have access to adequate training to augment environmental awareness, ensure their **safety** and health, and improve their economic and social welfare.”

Doğanın Güvenliği (49x)

1 (3) - “Throughout Agenda 21 the term ‘environmentally sound’ means ‘environmentally **safe** and sound’, in particular when applied to the terms ‘energy sources’, ‘energy supplies’, ‘energy systems’ and ‘technology’ or ‘technologies’.”

1 (41) - “By the year 2000, to incorporate appropriate environmental and health **safeguards** as part of national development programmes in all countries.”

1 (91) - “The need for **securing** the multiple roles of forests and forest lands through adequate and appropriate institutional strengthening has been repeatedly emphasized in many of the reports, decisions and recommendations of FAO, ITTO, UNEP, the World Bank, IUCN and other organizations.”

2 (94)

- “Governments should recognize the importance of categorizing forests, within the framework of long-term forest conservation and management policies, into different forest types and setting up sustainable units in every region/watershed with a view to **securing** the conservation of forests.”

- “Forests world wide have been and are being **threatened** by uncontrolled degradation and conversion to other types of land uses, influenced by increasing human needs; agricultural expansion; and environmentally harmful mismanagement,

including, for example, lack of adequate forest-fire control and anti-poaching measures, unsustainable commercial logging, overgrazing and unregulated browsing, harmful effects of airborne pollutants, economic incentives and other measures taken by other sectors of the economy.”

1 (109) - “Develop, test and introduce, with due regard to environmental **security** considerations, drought resistant, fast-growing and productive plant species appropriate to the environment of the regions concerned.”

1 (120) - “Build an inventory of different forms of soils, forests, water use, and crop, plant and animal genetic resources, giving priority to those under **threat** of extinction.”

1 (121) - “Identify mountain areas **threatened** by air pollution from neighbouring industrial and urban areas.”

1 (122) - “Similarly, the mountain and upland areas of the Himalayas, South-East Asia and East and Central Africa, which make vital contributions to agricultural production, are **threatened** by cultivation of marginal lands due to expanding population.”

1 (123) - “Provide mechanisms to preserve **threatened** areas that could protect wildlife, conserve biological diversity or serve as national parks.”

1 (140) - “These local breeds are **threatened** by extinction as a result of the introduction of exotic breeds and of changes in livestock production systems.”

1 (151) - “Promote the rehabilitation and restoration of damaged ecosystems and the recovery of **threatened** and endangered species.”

1 (154) - “It will require the successful and environmentally **safe** application of biotechnology in agriculture, in the environment and in human health care.”

1 (156) - “Cooperation on issues related to conservation of, access to and exchange of germ plasm; rights associated with intellectual property and informal innovations,

including farmers' and breeders' rights; access to the benefits of biotechnology; and bio-**safety**."

1 (160) - "The environment is **threatened** in all its biotic and abiotic components: animals, plants, microbes and ecosystems comprising biological diversity; water, soil and air, which form the physical components of habitats and ecosystems; and all the interactions between the components of biodiversity and their sustaining habitats and ecosystems."

1 (161) - "To apply biotechnologies and their products to protect environmental integrity with a view to long-term ecological **security**."

1 (164) - "Organizing one or more regional meetings between countries to identify further practical steps to facilitate international cooperation in bio-**safety**."

1 (171) - "They should provide access to and transfer environmentally **safe** technologies and methodologies for sustainable development of coastal and marine areas to developing countries."

1 (172) - "The contaminants that pose the greatest **threat** to the marine environment are, in variable order of importance and depending on differing national or regional situations, sewage, nutrients, synthetic organic compounds, sediments, litter and plastics, metals, radionuclides, oil/hydrocarbons and polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs)."

3 (174)

- "Eliminating the emission or discharge of organohalogen compounds that **threaten** to accumulate to dangerous levels in the marine environment."

- "Reducing the emission or discharge of other synthetic organic compounds that **threaten** to accumulate to dangerous levels in the marine environment."

- "Promoting controls over anthropogenic inputs of nitrogen and phosphorus that enter coastal waters where such problems as eutrophication **threaten** the marine environment or its resources."

1 (178) - “Special arrangements will be needed to provide adequate financial and technical resources to assist developing countries in preventing and solving problems associated with activities that **threaten** the marine environment.”

1 (182) - “In many parts of the world, such marine and coastal systems are under stress or are **threatened** from a variety of sources, both human and natural.”

1 (184) - “Coastal States, with the support, as appropriate, of international organizations should conduct analyses of the potential for aquaculture in marine and coastal areas under national jurisdiction and apply appropriate **safeguards** as to the introduction of new species.”

1 (193) - “To adopt measures which will enable small island developing States to cope effectively, creatively and sustainably with environmental change and to mitigate impacts and reduce the **threats** posed to marine and coastal resources.”

1 (194) - “Promote environmentally sound technology for sustainable development within small island developing States and identify technologies that should be excluded because of their **threats** to essential island ecosystems.”

1 (196) - “Global climate change and atmospheric pollution could also have an impact on freshwater resources and their availability and, through sea-level rise, **threaten** low-lying coastal areas and small island ecosystems.”

1 (197) - “In developing and using water resources, priority has to be given to the satisfaction of basic needs and the **safeguarding** of ecosystems.”

1 (205) - “This gives rise to the leaching of nutrients and pesticides. Aquatic ecosystems are disturbed and living freshwater resources are **threatened**.”

1 (207) - “Introduction of the precautionary approach in water-quality management, where appropriate, with a focus on pollution minimization and prevention through use of new technologies, product and process change, pollution reduction at source and effluent reuse, recycling and recovery, treatment and environmentally **safe** disposal.”

1 (209) - “**Safe** water-supplies and environmental sanitation are vital for protecting the environment, improving health and alleviating poverty.”

1 (210) - “Protection of the environment and **safeguarding** of health through the integrated management of water resources and liquid and solid wastes.”

1 (213) - “Such an arrangement leads to pollution from municipal and industrial discharges combined with overexploitation of available water resources and **threatens** the marine environment and the supply of freshwater resources.”

1 (214) - “By the year 2000, to have ensured that 75 per cent of solid waste generated in urban areas are collected and recycled or disposed of in an environmentally **safe** way.”

1 (220) - “Formulate specialized programmes focused on drought preparedness, with emphasis on food scarcity and environmental **safeguards**.”

2 (223) - “The Ministerial Declaration of the Second World Climate Conference states that ‘the potential impact of such climate change could pose an environmental **threat** of an up to now unknown magnitude [...] and could even **threaten** survival in some small island States and in low-lying coastal, arid and semi-arid areas.’”

1 (237) - “Direct information campaigns such as programmes providing information about chemical stockpiles, environmentally **safer** alternatives and emission inventories that could also be a tool for risk reduction to the general public to increase the awareness of problems of chemical safety.”

1 (252) - “Illegal traffic of hazardous wastes may cause serious **threats** to human health and the environment and impose a special and abnormal burden on the countries that receive such shipments.”

1 (254) - “Environmentally sound waste management must go beyond the mere **safe** disposal or recovery of wastes that are generated and seek to address the root cause of the problem by attempting to change unsustainable patterns of production and consumption.”

1 (257) - “Costs could double or triple by the end of the decade. Some current disposal practices pose a **threat** to the environment.”

1 (263) - “The overall objective of this programme is to provide health-protecting, environmentally **safe** waste collection and disposal services to all people.”

1 (264) - “Apply the ‘polluter pays’ principle, where appropriate, by setting waste management charges at rates that reflect the costs of providing the service and ensure that those who generate the wastes pay the full cost of disposal in an environmentally **safe** way.”

1 (268) - “Promote proper planning, including environmental impact assessment where appropriate, of **safe** and environmentally sound management of radioactive waste, including emergency procedures, storage, transportation and disposal, prior to and after activities that generate such waste.”

1 (287) - “The overall objective is poverty alleviation and full and sustainable employment, which contribute to **safe**, clean and healthy environments - the working environment, the community and the physical environment.”

1 (291) - “Responsible entrepreneurship can play a major role in improving the efficiency of resource use, reducing risks and hazards, minimizing wastes and **safeguarding** environmental qualities.”

1 (310) - “Build up technology assessment capacity for the management of environmentally sound technology, including environmental impact and risk assessment, with due regard to appropriate **safeguards** on the transfer of technologies subject to prohibition on environmental or health grounds.”

1 (311) - “In the face of **threats** of irreversible environmental damage, lack of full scientific understanding should not be an excuse for postponing actions which are justified in their own right.”

Gıda Güvenliği (41x)

1 (16) - “Undertake activities aimed at the promotion of food **security** and, where appropriate, food self-sufficiency within the context of sustainable agriculture.”

1 (28) - “Food **security**, access to secure tenure, basic shelter, and essential infrastructure, education, family welfare, women's reproductive health, family credit schemes, reforestation programmes, primary environmental care, women's employment should, as appropriate, be included among other factors.”

4 (31)

- “It is also dependent on a healthy environment, including the provision of a **safe** water supply and sanitation and the promotion of a **safe** food supply and proper nutrition.”

- “Particular attention should be directed towards food **safety**, with priority placed on the elimination of food contamination; comprehensive and sustainable water policies to ensure **safe** drinking water and sanitation to preclude both microbial and chemical contamination; and promotion of health education, immunization and provision of essential drugs.”

1 (32) - “Develop and strengthen primary health care systems that are practical, community-based, scientifically sound, socially acceptable and appropriate to their needs and that meet basic health needs for clean water, **safe** food and sanitation.”

1 (34) - “By continued efforts, to provide health and hygiene education and to ensure universal access to **safe** drinking water and universal access to sanitary measures of excreta disposal, thereby markedly reducing waterborne diseases such as cholera and schistosomiasis and reducing.”

1 (115) - “Support FAO programmes and other programmes for the development of national early - warning systems and food **security** assistance schemes.”

2 (125)

- “The major objective of SARD is to increase food production in a sustainable way and enhance food **security**.”
- “Agricultural policy review, planning and integrated programming in the light of the multifunctional aspect of agriculture, particularly with regard to food **security** and sustainable development.”

5 (126)

- “Agricultural policy review, planning and integrated programmes in the light of the multifunctional aspect of agriculture, particularly with regard to food **security** and sustainable development.”
- “All countries need to assess comprehensively the impacts of such policies on food and agriculture sector performance, food **security**, rural welfare and international trading relations as a means for identifying appropriate offsetting measures.”
- “The major thrust of food **security** in this case is to bring about a significant increase in agricultural production in a sustainable way and to achieve a substantial improvement in people's entitlement to adequate food and culturally appropriate food supplies.”
- “To maintain and develop, as appropriate, operational multisectoral plans, programmes and policy measures, including programmes and measures to enhance sustainable food production and food **security** within the framework of sustainable development, not later than 1998.”
- “Carry out national policy reviews related to food **security**, including adequate levels and stability of food supply and access to food by all households.”

4 (127)

- “Formulate, introduce and monitor policies, laws and regulations and incentives leading to sustainable agricultural and rural development and improved food **security** and to the development and transfer of appropriate farm technologies, including, where appropriate, low-input sustainable agricultural (LISA) systems.”

- “Support national and regional early warning systems through food **-security** assistance schemes that monitor food supply and demand and factors affecting household access to food.”

- “Implement integrated and sustainable agricultural development and food **security** strategies at the subregional level that use regional production and trade potentials, including organizations for regional economic integration, to promote food **security**.”

1 (128) - “Governments at the appropriate level and with the support of the relevant international and regional organizations should assist farming households and communities to apply technologies related to improved food production and **security**, including storage, monitoring of production and distribution.”

1 (129) - “Develop and improve integrated agricultural extension services and facilities and rural organizations and undertake natural resource management and food **security** activities, taking into account the different needs of subsistence agriculture as well as market - oriented crops.”

1 (131) - “To improve farm productivity in a sustainable manner, as well as to increase diversification, efficiency, food **security** and rural incomes, while ensuring that risks to the ecosystem are minimized.”

1 (154) - “Nevertheless, it promises to make a significant contribution in enabling the development of, for example, better health care, enhanced food **security** through sustainable agricultural practices, improved supplies of potable water, more efficient industrial development processes for transforming raw materials, support for sustainable methods of afforestation and reforestation, and detoxification of hazardous wastes.”

1 (155) - “Governments at the appropriate level, with the assistance of international and regional organizations and with the support of non-governmental organizations, the private sector and academic and scientific institutions, should improve both plant and animal breeding and micro-organisms through the use of traditional and modern biotechnologies, to enhance sustainable agricultural output to achieve food **security**,

particularly in developing countries, with due regard to the prior identification of desired characteristics before modification, taking into account the needs of farmers, the socio- economic, cultural and environmental impacts of modifications and the need to promote sustainable social and economic development, paying particular attention to how the use of biotechnology will impact on the maintenance of environmental integrity.”

1 (156) - “Acceleration of technology acquisition, transfer and adaptation by developing countries to support national activities that promote food **security**.”

1 (157) - “Acceleration of technology acquisition, transfer and adaptation by developing countries to support national activities that promote food **security**, through the development of systems for substantial and sustainable productivity increases that do not damage or endanger local ecosystems”

1 (205) - “Public health protection, a task requiring not only the provision of **safe** drinking-water but also the control of disease vectors in the aquatic environment.”

1 (209) - “**Safe** water is also crucial to many traditional and cultural activities.”

3 (210)

- “Decade was to provide **safe** drinking-water and sanitation to underserved urban and rural areas by 1990, but even the unprecedented progress achieved during the Decade was not enough.”

- “The New Delhi Statement (adopted at the Global Consultation on **Safe** Water and Sanitation for the 1990s, which was held in New Delhi from 10 to 14 September 1990) formalized the need to provide, on a sustainable basis, access to **safe** water in sufficient quantities and proper sanitation for all, emphasizing the "some for all rather than more for some" approach.”

1 (214) - “By the year 2000, to have ensured that all urban residents have access to at least 40 litres per capita per day of **safe** water and that 75 per cent of the urban population are provided with on- site or community facilities for sanitation.”

1 (216) - “Achieving food **security** is a high priority in many countries, and agriculture must not only provide food for rising populations, but also save water for other uses.”

2 (218)

- “It should be ensured that rural communities of all countries, according to their capacities and available resources and taking advantage of international cooperation as appropriate, will have access to **safe** water in sufficient quantities and adequate sanitation to meet their health needs and maintain the essential qualities of their local environments.”

- “The objectives with regard to water management for livestock supply are twofold: provision of adequate amounts of drinking-water and **safeguarding** of drinking-water quality in accordance with the specific needs of different animal species.”

1 (220) - “Educate communities about the pollution-related impacts of the use of fertilizers and chemicals on water-quality, food **safety** and human health.”

1 (223) - “To understand and quantify the **threat** of the impact of climate change on freshwater resources”

1 (298) - “Promote pricing mechanisms, trade policies, fiscal incentives and other policy instruments that positively affect individual farmer's decisions about an efficient and sustainable use of natural resources, and take full account of the impact of these decisions on household food **security**, farm incomes, employment and the environment.”

1 (299) - “Establish mechanisms to increase access of farmers, in particular women and farmers from indigenous groups, to agricultural training, credit and use of improved technology for ensuring food **security**.”

1 (322) - “Schools should involve schoolchildren in local and regional studies on environmental health, including **safe** drinking water, sanitation and food and ecosystems and in relevant activities, linking these studies with services and research in national parks, wildlife reserves, ecological heritage sites etc.”

Uluslararası Güvenlik (2x)

1 (159) - “Research to assess the comparative social, environmental and financial costs and benefits of different technologies for basic and reproductive health care within a framework of universal **safety** and ethical considerations.”

1 (316) - “At the same time, human activities at the local and regional levels often contribute to global **threats** - e.g., stratospheric ozone depletion.”

İktisadi Güvenlik (5x)

1 (4) - “An open, equitable, **secure**, non-discriminatory and predictable multilateral trading system that is consistent with the goals of sustainable development and leads to the optimal distribution of global production in accordance with comparative advantage is of benefit to all trading partners.”

1 (5) - “An early, balanced, comprehensive and successful outcome of the Uruguay Round of multilateral trade negotiations would bring about further liberalization and expansion of world trade, enhance the trade and development possibilities of developing countries and provide greater **security** and predictability to the international trading system.”

1 (6) - “Provide for an equitable, **secure**, non-discriminatory and predictable international trading system.”

1 (80) - “Encourage industry to increase and strengthen its capacity to develop technologies, products and processes that are **safe**, less polluting and make more efficient use of all resources and materials, including energy.”

1 (292) - “Business and industry, including transnational corporations, should ensure responsible and ethical management of products and processes from the point of view of health, **safety** and environmental aspects.”

Kimyasal/Enerji/(Biyo-)Teknoloji/Atık Güvenliği (77x)

1 (1) - “**Safe** and environmentally sound management of radioactive wastes”

1 (50) - “Developing countries should also encourage technological training and research through joint efforts by donors, non-governmental organizations and private business in such areas as the reduction of waste, water quality, saving of energy, **safe** production of chemicals and less polluting transportation.”

1 (57) - “In addition, there is an urgent need to address the prevention and reduction of man-made disasters and/or disasters caused by, inter alia, industries, **unsafe** nuclear power generation and toxic wastes.”

1 (79) - “Facilitate at the international, regional, subregional and national levels access to and the transfer of **safe**, efficient, including resource-efficient, and less polluting transport technologies, particularly to the developing countries, including the implementation of appropriate training programmes.”

1 (80) - “Support the promotion of less polluting and more efficient technologies and processes in industries, taking into account area-specific accessible potentials for energy, particularly **safe** and renewable sources of energy, with a view to limiting industrial pollution, and adverse impacts on the atmosphere.”

3 (142)

- “Integrated pest management should go hand in hand with appropriate pesticide management to allow for pesticide regulation and control, including trade, and for the **safe** handling and disposal of pesticides, particularly those that are toxic and persistent.”

- “Review and reform national policies and the mechanisms that would ensure the **safe** and appropriate use of pesticides - for example, pesticide pricing, pest control brigades, price- structure of inputs and outputs and integrated pest-management policies and action plans.”

- “Ensure that pesticide labels provide farmers with understandable information about **safe** handling, application and disposal.”

1 (150) - “Implement mechanisms for the improvement, generation, development and sustainable use of biotechnology and its **safe** transfer, particularly to developing

countries, taking account the potential contribution of biotechnology to the conservation of biological diversity and the sustainable use of biological resources.”

1 (158) - “Establish and enforce screening, systematic sampling and evaluation procedures for drugs and medical technologies, with a view to barring the use of those that are **unsafe** for the purposes of experimentation; ensure that drugs and technologies relating to reproductive health are safe and effective and take account of ethical considerations.”

3 (163)

- “The aim of this programme area is to ensure **safety** in biotechnology development, application, exchange and transfer through international agreement on principles to be applied on risk assessment and management, with particular reference to health and environmental considerations, including the widest possible public participation and taking account of ethical considerations.”

- “Compile, update and develop compatible safety procedures into a framework of internationally agreed principles as a basis for guidelines to be applied on **safety** in biotechnology, including consideration of the need for and feasibility of an international agreement, and promote information exchange as a basis for further development, drawing on the work already undertaken by international or other expert bodies.”

- “Assist in exchanging information about the procedures required for **safe** handling and risk management and about the conditions of release of the products of biotechnology, and cooperate in providing immediate assistance in cases of emergencies that may arise in conjunction with the use of biotechnology products.”

1 (164) - “Considering the need for and feasibility of internationally agreed guidelines on **safety** in biotechnology releases, including risk assessment and risk management, and considering studying the feasibility of guidelines which could facilitate national legislation on liability and compensation.”

1 (175) - “Revising and updating the IMO Code of **Safety** for Nuclear Merchant Ships and considering how best to implement a revised code.”

1 (207) - “Treatment of municipal waste water for **safe** reuse in agriculture and aquaculture”

1 (211) - “Treatment and **safe** reuse of domestic and industrial waste waters in urban and rural areas”

1 (212) - “Rehabilitation of defective systems, reduction of wastage and **safe** reuse of water and waste water”

5 (226) - “A considerable number of international bodies are involved in work on chemical **safety**.”

- “In many countries work programmes for the promotion of chemical **safety** are in place.”

- “Collaboration on chemical **safety** between the United Nations Environment Programme (UNEP), the International Labour Organisation (ILO) and the World Health Organization (WHO) in the International Programme on Chemical **Safety** (IPCS) should be the nucleus for international cooperation on environmentally sound management of toxic chemicals.”

- “A substantial use of chemicals is essential to meet the social and economic goals of the world community and today's best practice demonstrates that they can be used widely in a cost-effective manner and with a high degree of **safety**.”

2 (227)

- “The broadest possible awareness of chemical risks is a prerequisite for achieving chemical **safety**.”

- “Assessing the risks to human health and the environment hazards that a chemical may cause is a prerequisite to planning for its **safe** and beneficial use.”

2 (229) - “Strengthening research on **safe/safer** alternatives to toxic chemicals that pose an unreasonable and otherwise unmanageable risk to the environment or human health and to those that are toxic, persistent and bio-accumulative and that cannot be adequately controlled.”

5 (230)

- “Adequate labelling of chemicals and the dissemination of **safety** data sheets such as ICSCs (International Chemical **Safety** Cards) and similarly written materials, based on assessed hazards to health and environment, are the simplest and most efficient way of indicating how to handle and use chemicals **safely**.”

- “For the **safe** transport of dangerous goods, including chemicals, a comprehensive scheme elaborated within the United Nations system is in current use.”

- “Globally harmonized hazard classification and labelling systems are not yet available to promote the **safe** use of chemicals, inter alia, at the workplace or in the home.”

1 (231) - “The London Guidelines for the Exchange of Information on Chemicals in International Trade are a set of guidelines adopted by Governments with a view to increasing chemical **safety** through the exchange of information on chemicals.”

3 (232)

- “To promote intensified exchange of information on chemical **safety**, use and emissions among all involved parties”

- “Establish technical cooperation with, and provide information to, other countries, especially those with shortages of technical expertise, including training in the interpretation of relevant technical data, such as Environmental Health Criteria Documents, Health and Safety Guides and International Chemical **Safety** Cards (published by IPCS); monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks of Chemicals to Humans (published by the International Agency for Research on Cancer (IARC)); and decision guidance documents (provided through the

FAO/UNEP joint programme on PIC), as well as those submitted by industry and other sources.”

5 (237)

- “Promote and support multidisciplinary approaches to chemical **safety** problems”
- “Consider the need to establish and strengthen, where appropriate, a national coordinating mechanism to provide a liaison for all parties involved in chemical **safety** activities.”
- “Direct information campaigns such as programmes providing information about chemical stockpiles, environmentally safer alternatives and emission inventories that could also be a tool for risk reduction to the general public to increase the awareness of problems of chemical **safety**.”
- “Establish, in conjunction with IRPTC, national registers and databases, including **safety** information, for chemicals.”
- “Prepare guidelines, where not already available, with advice and check-lists for enacting legislation in the chemical **safety** field.”

2 (238)

- “Arrange information courses at all levels of production and use, aimed at staff working on chemical **safety** issues.”
- “Promote translation, where feasible, of internationally prepared documents on chemical **safety** into local languages and support various levels of regional activities related to technology transfer and information exchange.”

2 (239)

- “Promote and increase support for research activities at the local level by providing grants and fellowships for studies at recognized research institutions active in disciplines of importance for chemical **safety** programmes.”

- “In all countries basic elements of chemical **safety** principles should be included in the primary education curricula.”

2 (246)

- “Governments should take the lead in establishing and strengthening, as appropriate, national procedures for environmental impact assessment, taking into account the cradle- to-grave approach to the management of hazardous wastes, in order to identify options for minimizing the generation of hazardous wastes, through **safer** handling, storage, disposal and destruction.”

- “There is also a need to undertake research programmes to understand the nature of hazardous wastes, to identify their potential environmental effects and to develop technologies to **safely** handle those wastes.”

1 (247) - “International organizations should develop improved health-based criteria, taking into account national decision-making processes, and assist in the preparation of practical technical guidelines for the prevention, minimization and **safe** handling and disposal of hazardous wastes.”

1 (257) - “Promoting public education and a range of regulatory and non-regulatory incentives to encourage industry to change product design and reduce industrial process wastes through cleaner production technologies and good housekeeping practices and to encourage industries and consumers to use types of packaging that can be **safely** reused.”

2 (259)

- “Review and update international guidelines for the **safe** reuse of wastes”

- “The Conference secretariat has estimated that if the equivalent of 1 per cent of waste-related municipal expenditures was devoted to **safe** waste reuse schemes, worldwide expenditures for this purpose would amount to \$8 billion.”

1 (260) - “The objective in this area is to treat and **safely** dispose of a progressively increasing proportion of the generated wastes.”

1 (261) - “Develop and strengthen national capacity to treat and **safely** dispose of wastes.”

8 (262)

- “Establishing an information clearing-house with extensive networks at the regional, national and local levels to collect and disseminate information on all aspects of waste management, including **safe** disposal.”
- “Identify, develop and harmonize methodologies and environmental quality and health guidelines for **safe** waste discharge and disposal.”
- “Review and keep abreast of developments and disseminate information on the effectiveness of techniques and approaches to **safe** waste disposal and ways of supporting their application in countries.”
- “**Safe** waste disposal programmes are relevant to both developed and developing countries.”
- “Prepare guidelines and technical reports on subjects such as the integration of land-use planning in human settlements with waste disposal, environmental quality criteria and standards, waste treatment and **safe** disposal options, industrial waste treatment and landfill operations.”
- “Undertake research on critical subjects such as low-cost, low-maintenance wastewater treatment systems; **safe** sludge disposal options; industrial waste treatment; and low- technology, ecologically **safe** waste disposal options.”
- “Establish programmes to maximize the source segregation and **safe** disposal of the hazardous components of municipal solid waste.”

2 (263)

- “Training would be required to improve current waste management practices to include **safe** collection and waste disposal.”

- “Extending and improving waste collection and **safe** disposal services are crucial to gaining control over this form of pollution.”

10 (267)

- “**SAFE AND ENVIRONMENTALLY SOUND MANAGEMENT OF RADIOACTIVE WASTES**”

- “Promoting the **safe** and environmentally sound management of radioactive wastes.”

- “The radiological and **safety** risk from radioactive wastes varies from very low in short-lived, low-level wastes up to very large for high- level wastes.”

- “The **safe** and environmentally sound management of radioactive wastes, including their minimization, transportation and disposal, is important, given their characteristics.”

- “The objective of this programme area is to ensure that radioactive wastes are **safely** managed, transported, stored and disposed of, with a view to protecting human health and the environment, within a wider framework of an interactive and integrated approach to radioactive waste management and **safety**.”

- “Promote policies and practical measures to minimize and limit, where appropriate, the generation of radioactive wastes and provide for their **safe** processing, conditioning, transportation and disposal.”

- “Support efforts within IAEA to develop and promulgate radioactive waste **safety** standards or guidelines and codes of practice as an internationally accepted basis for the **safe** and environmentally sound management and disposal of radioactive wastes.”

- “Promote **safe** storage, transportation and disposal of radioactive wastes, as well as spent radiation sources and spent fuel from nuclear reactors destined for final disposal, in all countries, in particular in developing countries, by facilitating the transfer of relevant technologies to those countries and/or the return to the supplier of

radiation sources after their use, in accordance with relevant international regulations or guidelines.”

3 (268)

- “Promote proper planning, including environmental impact assessment where appropriate, of **safe** and environmentally sound management of radioactive waste, including emergency procedures, storage, transportation and disposal, prior to and after activities that generate such waste.”

- “Respect, in accordance with international law, the decisions, as far as applicable to them, taken by parties to other relevant regional environmental conventions dealing with other aspects of **safe** and environmentally sound management of radioactive wastes.”

- “Promote research and development of methods for the **safe** and environmentally sound treatment, processing and disposal, including deep geological disposal, of high-level radioactive waste.”

2 (345) - “In view of the vital necessity of ensuring **safe** and environmentally sound nuclear power, and in order to strengthen international cooperation in this field, efforts should be made to conclude the ongoing negotiations for a nuclear **safety** convention in the framework of the International Atomic Energy Agency.”

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

Yumuşak Güç Kullanımı (20x)

1 (8) - “Ensure that environment -related regulations or standards, including those related to health and **safety** standards, do not constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination or a disguised restriction on trade.”

1 (91) - “The need for **securing** the multiple roles of forests and forest lands through adequate and appropriate institutional strengthening has been repeatedly emphasized in many of the reports, decisions and recommendations of FAO, ITTO, UNEP, the World Bank, IUCN and other organizations.”

1 (94) - “Governments should recognize the importance of categorizing forests, within the framework of long-term forest conservation and management policies, into different forest types and setting up sustainable units in every region/watershed with a view to **securing** the conservation of forests.”

1 (154) - “The following objectives are proposed, keeping in mind the need to promote the use of appropriate **safety** measures based on programme area D.”

2 (157)

- “Development of appropriate **safety** procedures based on programme area D, taking account of ethical considerations.”

- “Additionally, special consideration should be given to the execution of programmes for training and exchange of knowledge on traditional biotechnologies and for training on **safety** procedures.”

1 (158) - “Develop and strengthen appropriate **safety** procedures based on programme area D, taking account of ethical considerations.”

1 (159) - “Develop and strengthen appropriate **safety** procedures based on programme area D, taking account of ethical considerations.”

1 (160) - “The aim of this programme is to prevent, halt and reverse environmental degradation through the appropriate use of biotechnology in conjunction with other technologies, while supporting **safety** procedures as an integral component of the programme.”

1 (162) - “Develop appropriate **safety** procedures based on programme area D, taking account of ethical considerations.”

6 (163)

- “Only when adequate and transparent **safety** and border-control procedures are in place will the community at large be able to derive maximum benefit from, and be in a much better position to accept the potential benefits and risks of, biotechnology.”

- “Several fundamental principles could underlie many of these **safety** procedures, including primary consideration of the organism, building on the principle of familiarity, applied in a flexible framework, taking into account national requirements and recognizing that the logical progression is to start with a step -by- step and case-by- case approach, but also recognizing that experience has shown that in many instances a more comprehensive approach should be used, based on the experiences of the first period, leading, inter alia, to streamlining and categorizing; complementary consideration of risk assessment and risk management; and classification into contained use or release to the environment.”

- “Make the existing **safety** procedures widely available by collecting the existing information and adapting it to the specific needs of different countries and regions.”

- “Further develop, as necessary, the existing **safety** procedures to promote scientific development and categorization in the areas of risk assessment and risk management.”

- “Compile, update and develop compatible **safety** procedures into a framework of internationally agreed principles as a basis for guidelines to be applied on **safety** in biotechnology, including consideration of the need for and feasibility of an international agreement, and promote information exchange as a basis for further development, drawing on the work already undertaken by international or other expert bodies.”

1 (165) - “To establish or adapt appropriate mechanisms for **safety** appraisal and risk assessment at the local, regional and international levels, as appropriate.”

1 (223) - “To facilitate the implementation of effective national countermeasures, as and when the **threatening** impact is seen as sufficiently confirmed to justify such action.”

1 (251) - “Develop and use appropriate methods for testing, characterizing and classifying hazardous wastes and adopt or adapt **safety** standards and principles for managing hazardous wastes in an environmentally sound way.”

1 (287) - “To establish bipartite and tripartite mechanisms on **safety**, health and sustainable development”

Güvenliği Ne Tehdit Etmektedir? (2x)

Çevresel Tehditler (2x)

1 (26) - “Methodologies and instruments should be developed to identify areas where sustainability is, or may be, **threatened** by the environmental effects of demographic trends and factors, incorporating both current and projected demographic data linked to natural environmental processes.”

1 (328) - “Governments, in cooperation with relevant international organizations, should develop and implement strategies to deal with national, regional and local environmental **threats** and emergencies, emphasizing urgent practical training and awareness programmes for increasing public preparedness.”

Güvenlik Kültürü Kavramı

3 (57)

- “Three distinct areas of activity are foreseen under this programme area, namely, the development of a ‘culture of **safety**’, pre-disaster planning and post-disaster reconstruction.”

- “(a) Developing a culture of **safety**”

- “To promote a "culture of **safety**" in all countries, especially those that are disaster-prone, the following activities should be carried out”

Kyoto Protokolü (Birleşmiş Milletler, 1997)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Johannesburg Deklarasyonu (Birleşmiş Milletler, 2002a)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

İnsanların Güvenliği (1x)

1 (3) - “We reaffirm our pledge to place particular focus on, and give priority attention to, the fight against the worldwide conditions that pose severe **threats** to the sustainable development of our people, which include [...].”

Gıda Güvenliği (1x)

1 (3) - “We welcome the focus of the Johannesburg Summit on the indivisibility of human dignity and are resolved, through decisions on targets, timetables and partnerships, to speedily increase access to such basic requirements as clean water, sanitation, adequate shelter, energy, health care, food **security** and the protection of biodiversity.”

İktisadi Güvenlik (1x)

1 (2) - “The deep fault line that divides human society between the rich and the poor and the ever- increasing gap between the developed and developing worlds pose a major **threat** to global prosperity, security and stability.”

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Güvenliği Ne Tehdit Etmektedir?

Eşitsizlik (1x)

1 (2) - “The deep fault line that divides human society between the rich and the poor and the ever- increasing gap between the developed and developing worlds pose a major threat to global prosperity, **security** and stability.”

Johannesburg Uygulama Planı (Birleşmiş Milletler, 2002b)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

İnsanların Güvenliği (16x)

1 (10) - “Deliver basic health services for all and reduce environmental health **threats**, taking into account the special needs of children and the linkages between poverty, health and environment, with provision of financial resources, technical assistance and knowledge transfer to developing countries and countries with economies in transition.”

1 (11) - “Promote **safe** hygiene practices”

1 (12) - “Provide financial and technological support, as appropriate, to rural communities of developing countries to enable them to benefit from **safe** and sustainable livelihood opportunities in small-scale mining ventures.”

1 (13) - “Use low-cost and sustainable materials and appropriate technologies for the construction of adequate and **secure** housing for the poor, with financial and technological assistance to developing countries, taking into account their culture, climate, specific social conditions and vulnerability to natural disasters.”

1 (37) - “Support efforts to address the environmental, economic, health and social impacts and benefits of mining, minerals and metals throughout their life cycle, including workers’ health and **safety**, and use a range of partnerships, furthering existing activities at the national and international levels among interested

Governments, intergovernmental organizations, mining companies and workers and other stakeholders to promote transparency and accountability for sustainable mining and minerals development.”

3 (39)

- “Strengthen the capacity of health-care systems to deliver basic health services to all in an efficient, accessible and affordable manner aimed at preventing, controlling and treating diseases, and to reduce environmental health **threats**, in conformity with human rights and fundamental freedoms and consistent with national laws and cultural and religious values, and taking into account the reports of relevant United Nations conferences and summits and of special sessions of the General Assembly.”

- “Promote equitable and improved access to affordable and efficient health-care services, including prevention, at all levels of the health system, essential and **safe** drugs at affordable prices, immunization services and **safe** vaccines and medical technology.”

1 (40) - “Launch international capacity-building initiatives, as appropriate, that assess health and environment linkages and use the knowledge gained to create more effective national and regional policy responses to environmental **threats** to human health.”

1 (41) - “Protecting the health of workers and promoting occupational **safety**, by, inter alia, taking into account, as appropriate, the voluntary Code of Practice on HIV/AIDS and the World of Work of the International Labour Organization, to improve conditions of the workplace.”

1 (91) - “Identifying new and emerging health **threats** in time to take preventive measures”

1 (101) - “The need to provide **safety** nets for workers affected by transitions to cleaner energy paths.”

1 (154) - “Not far from this conference room, in Lesotho, Malawi, Mozambique, Swaziland, Zambia and Zimbabwe, 13 million people are **threatened** with famine.”

1 (155) - “Let it be a season in which we make a long-overdue investment in the survival and **security** of future generations.”

1 (156) - “All of us agree that unsustainable patterns of production and consumption are creating an environmental disaster that **threatens** both life in general and human life in particular.”

1 (162) - “Investing in sustainable development will be investing in the future **security** of us all.”

Doğanın Güvenliği (9x)

2 (26)

- “Enhance maritime **safety** and protection of the marine environment from pollution by actions at all levels to [...].”

- “Invite States to ratify or accede to and implement the conventions and protocols and other relevant instruments of the International Maritime Organization relating to the enhancement of maritime **safety** and protection of the marine environment from marine pollution and environmental damage caused by ships, including the use of toxic anti-fouling paints, and urge the International Maritime Organization (IMO) to consider stronger mechanisms to secure the implementation of IMO instruments by flag States.”

2 (35)

- “Promote practicable measures for access to the results and benefits arising from biotechnologies based upon genetic resources, in accordance with articles 15 and 19 of the Convention, including through enhanced scientific and technical cooperation on biotechnology and **biosafety**, including the exchange of experts, training human resources and developing research-oriented institutional capacities.”

- “Invite all States that have not already done so to ratify the Convention, the Cartagena Protocol on **Biosafety** to the Convention and other biodiversity- related agreements, and invite those that have done so to promote their effective

implementation at the national, regional and international levels and to support developing countries and countries with economies in transition technically and financially in this regard.”

1 (60) - “Where there are **threats** of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.”

1 (92) - “Human-imposed **threats** to biodiversity demand immediate attention”

1 (144) - “With regard to the question of precaution, Switzerland is pleased to note that no country has questioned the increasing importance attached to the concept of precaution since Rio and that that concept has been applied at the international level in several important areas such as chemicals and biosafety.”

2 (164) - “Environmental degradation continues to pose serious and alarming **threats** to the **safety** of our planet.”

Gıda Güvenliği (30x)

1 (9) - “Halve, by the year 2015, the proportion of the world’s people whose income is less than 1 dollar a day and the proportion of people who suffer from hunger and, by the same date, to halve the proportion of people without access to **safe** drinking water.”

1 (10) - “Transfer basic sustainable agricultural techniques and knowledge, including natural resource management, to small and medium-scale farmers, fishers and the rural poor, especially in developing countries, including through multi- stakeholder approaches and public-private partnerships aimed at increasing agriculture production and food **security**.”

1 (11) - “In this respect, we agree to halve, by the year 2015, the proportion of people who are unable to reach or to afford **safe** drinking water (as outlined in the Millennium Declaration) and the proportion of people who do not have access to basic sanitation, which would include actions at all levels to [...]”

1 (20) - “Launch a programme of actions, with financial and technical assistance, to achieve the Millennium development goal on **safe** drinking water.”

3 (21)

- “In this respect, we agree to halve, by the year 2015, the proportion of people who are unable to reach or to afford **safe** drinking water, as outlined in the Millennium Declaration, and the proportion of people without access to basic sanitation, which would include actions at all levels to [...]”

- “Employ the full range of policy instruments, including regulation, monitoring, voluntary measures, market and information-based tools, land-use management and cost recovery of water services, without cost recovery objectives becoming a barrier to access to **safe** water by poor people, and adopt an integrated water basin approach.”

- “Improve the efficient use of water resources and promote their allocation among competing uses in a way that gives priority to the satisfaction of basic human needs and balances the requirement of preserving or restoring ecosystems and their functions, in particular in fragile environments, with human domestic, industrial and agriculture needs, including **safeguarding** drinking water quality.”

1 (22) - “Oceans, seas, islands and coastal areas form an integrated and essential component of the Earth’s ecosystem and are critical for global food **security** and for sustaining economic prosperity and the well-being of many national economies, particularly in developing countries.”

1 (24) - “Support the sustainable development of aquaculture, including small-scale aquaculture, given its growing importance for food **security** and economic development.”

1 (28) - “The United Nations Framework Convention on Climate Change is the key instrument for addressing climate change, a global concern, and we reaffirm our commitment to achieving its ultimate objective of stabilization of greenhouse gas concentrations in the atmosphere at a level that would prevent dangerous

anthropogenic interference with the climate system, within a time frame sufficient to allow ecosystems to adapt naturally to climate change, to ensure that food production is not **threatened** and to enable economic development to proceed in a sustainable manner, in accordance with our common but differentiated responsibilities and respective capabilities.”

3 (29)

- “Sustainable agriculture and rural development are essential to the implementation of an integrated approach to increasing food production and enhancing food security and food **safety** in an environmentally sustainable way.”

- “Enhancing the role of women at all levels and in all aspects of rural development, agriculture, nutrition and food **security** is imperative.”

- “Sustainable agriculture and rural development are essential to the implementation of an integrated approach to increasing food production and enhancing food **security** and food safety in an environmentally sustainable way.”

2 (30)

- “Achieve the Millennium Declaration target to halve by the year 2015 the proportion of the world’s people who suffer from hunger and realize the right to a standard of living adequate for the health and well-being of themselves and their families, including food, including by promoting food **security** and fighting hunger in combination with measures which address poverty, consistent with the outcome of the World Food Summit and, for States Parties, with their obligations under article 11 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.”

- “Enhance the participation of women in all aspects and at all levels relating to sustainable agriculture and food **security**.”

1 (31) - “Strengthen and improve coordination of existing initiatives to enhance sustainable agricultural production and food **security**.”

2 (36) - “Sustainable forest management of both natural and planted forests and for timber and non- timber products is essential to achieving sustainable development as well as a critical means to eradicate poverty, significantly reduce deforestation, halt the loss of forest biodiversity and land and resource degradation and improve food **security** and access to **safe** drinking water and affordable energy; in addition, it highlights the multiple benefits of both natural and planted forests and trees and contributes to the well-being of the planet and humanity.”

2 (40)

- “Transfer and disseminate, on mutually agreed terms, including through public-private multisector partnerships, with international financial support, technologies for **safe** water, sanitation and waste management for rural and urban areas in developing countries and countries with economies in transition, taking into account country-specific conditions and gender equality, including specific technology needs of women.”

- “Improve availability and access for all to sufficient, **safe**, culturally acceptable and nutritionally adequate food, increase consumer health protection, address issues of micronutrient deficiency and implement existing internationally agreed commitments and relevant standards and guidelines.”

2 (47)

- “Achieve significantly improved sustainable agricultural productivity and food **security** in furtherance of the agreed Millennium development goals, including those contained in the Millennium Declaration, in particular to halve by 2015 the proportion of people who suffer from hunger, including through initiatives at all levels to [...]”

- “African countries should be in the process of developing and implementing food **security** strategies, within the context of national poverty eradication programmes, by 2005.”

1 (55) - “Fulfil, without prejudging the outcome of the negotiations, the commitment for comprehensive negotiations initiated under article 20 of the Agreement on Agriculture, as referred to in the Doha Ministerial Declaration,⁴¹ aiming at substantial improvements in market access, reductions of with a view to phasing out all forms of export subsidies, and substantial reductions in trade- distorting domestic support, while agreeing that the provisions for special and differential treatment for developing countries shall be an integral part of all elements of the negotiations and shall be embodied in the schedules of concession and commitments and, as appropriate, in the rules and disciplines to be negotiated, so as to be operationally effective and to enable developing countries to effectively take account of their development needs, including food **security** and rural development.”

1 (97) - “And yet some 1.2 billion people still have no access to **safe** drinking water.”

1 (107) - “In Africa, stable and high-quality assistance and partnerships are clearly needed to combat poverty, HIV/AIDS, food **insecurity** and other priority issues.”

1 (134) - “**Safe** drinking water technologies should be widely diffused by working with business communities to distribute, upgrade and maintain them.”

1 (156) - “Those important decisions were reinforced by the conclusions reached at a series of international conferences covering such important issues as gender equality, social development and population, children’s rights, world trade, food **security**, health, habitat, racism and racial discrimination, financing for development, and the environment.”

2 (161)

- “But let us bear in mind that this is a medium-term framework. I keep reminding people that when you halve the number of people who do not have access to **safe** water by 2015, that is only halfway to sustainability.”

- “a world divided between the rich and the poor; between those who have access to **safe** water and those who do not; between the billions of people who have access to energy and the billions who do not.”

1 (163) - “Recently we have witnessed extreme and increasingly frequent weather events, such as the drought afflicting southern Africa and resulting in the worst food crisis in a decade, which **threatens** 13 million poor people.”

İktisadi Güvenlik (1x)

1 (54) - “In order for developing countries, especially the least developed among them, to **secure** their share in the growth of world trade commensurate with the needs of their economic development, we urge WTO members to take the following actions.”

Kimyasal/Enerji/(Biyoloji-)Teknoloji/Atık Güvenliği (6x)

1 (12) - “Provide support to developing countries for the development of **safe** low-cost technologies that provide or conserve fuel for cooking and water heating.”

1 (20) - “Intergovernmental Forum on Chemical **Safety**”

1 (45) - “Establish and promote programmes, partnerships and initiatives to support Africa’s efforts to implement NEPAD objectives on energy, which seek to **secure** access for at least 35 per cent of the African population within 20 years.”

1 (78) - “Intergovernmental Forum on Chemical **Safety**”

1 (96) - “Promoting technological development - e.g., **safe** and accountable biotechnology use, new and renewable technology, information technology.”

1 (125) - “Problems of ensuring **safety** in power generation, especially when working with nuclear energy, were addressed.”

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

Yumuşak Güç Kullanımı (4x)

2 (26)

- “Invite States to ratify or accede to and implement the conventions and protocols and other relevant instruments of the International Maritime Organization relating to

the enhancement of maritime safety and protection of the marine environment from marine pollution and environmental damage caused by ships, including the use of toxic anti-fouling paints, and urge the International Maritime Organization (IMO) to consider stronger mechanisms to **secure** the implementation of IMO instruments by flag States.”

- “Governments, taking into account their national circumstances, are encouraged, recalling paragraph 8 of resolution GC (44)/RES/17 of the General Conference of the International Atomic Energy Agency, and taking into account the very serious potential for environment and human health impacts of radioactive wastes, to make efforts to examine and further improve measures and internationally agreed regulations regarding **safety**, while stressing the importance of having effective liability mechanisms in place, relevant to international maritime transportation and other transboundary movement of radioactive material, radioactive waste and spent fuel, including, inter alia, arrangements for prior notification and consultations done in accordance with relevant international instruments.”

1 (27) - “An integrated, multi-hazard, inclusive approach to address vulnerability, risk assessment and disaster management, including prevention, mitigation, preparedness, response and recovery, is an essential element of a **safer** world in the twenty-first century. Actions are required at all levels to [...]”

1 (121) - “Several participants stressed job creation for income generation to reduce poverty, while another noted that expanding employment must be linked to improving the quality of employment, including good health and **safety** standards.”

Kopenhag Mutabakatı (Birleşmiş Milletler, 2009)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Paris Anlaşması (Birleşmiş Milletler, 2015)

Birinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

İkinci Araştırma Sorusunun Cevapları:

Gıda Güvenliği (3x)

2 (1) - “Recognizing the fundamental priority of **safeguarding** food **security** and ending hunger, and the particular vulnerabilities of food production systems to the adverse impacts of climate change, [...].”

1 (3) - “Increasing the ability to adapt to the adverse impacts of climate change and foster climate resilience and low greenhouse gas emissions development, in a manner that does not **threaten** food production.”

Üçüncü Araştırma Sorusunun Cevapları:

-

Güvenliği Ne Tehdit Etmektedir? (2x)

Çevresel Tehditler (2x)

1 (1)

- “Recognizing the need for an effective and progressive response to the urgent **threat** of climate change on the basis of the best available scientific knowledge.”

1 (3)

- “This Agreement, in enhancing the implementation of the Convention, including its objective, aims to strengthen the global response to the **threat** of climate change, in the context of sustainable development and efforts to eradicate poverty.”

ÖZGEÇMİŞ

Zehra Aşkınsena İlkılıç, orta eğitimini Tübingen, Bochum ve Mainz Nieder-Olm’de tamamladı. 2015 yılında Mainz Johannes Gutenberg-Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi ve Felsefe lisans eğitimini tamamladı. 2017’de Frankfurt Goethe Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi bölümünde *Büyük Britanya’daki Avrupa Kuşkuculuğu* başlıklı yüksek lisans tezini başarıyla tamamladı. Lisans ve yüksek lisans eğitimi sırasında her iki üniversitede asistan olarak çalıştı. Alman Parlamentosu (Berlin) (2014) ve Avrupa Konseyi’nde (Strasbourg) (2015) stajlar yaptı. Frankfurt Üniversitesi ve Karlsruhe’de bir yıllık hazırlık sonunda New York’ta düzenlenen *National Model United Nations etkinliğine* katıldı. 2018’de İstanbul Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programına başladı. 2021 yılında İstanbul’da Türk-Alman Üniversitesi bünyesinde “*Türklerin Almanya’daki 60 Yıllık Varlığı*” adlı projede yer alan İlkılıç, Şubat 2022’den itibaren Türk-Alman Üniversitesi ve Türkiye - Avrupa Birliği Derneği iş birliğindeki *Avrupa Birliği Yeşil Mutabakat* eğitim programında görev almaktadır.